

p. 15 top corner torn
p. 59 corner neatly repaired

Cat's complete works
in 6 vols Leyden 1769-1779

should have a title engraving
for part 2.
Engravings by Sweelink?
The "Silenus" and another
of Cat's vols bound together
offered by P. Berès, N.Y. 1950
for $125.00

Sinne-Beelden,
eertijts Minne-beelden, nu gebruyckt
tot
Leere der Seden.
EMBLEMATA,
antè qüidem amatoria, nünc vero
in
Moralis Doctrinæ
Sensum Magis Serium
translata.
EMBLEMES,
traduits des ieux d'Amour,
au
Reiglement des Moeurs
Suum Cuique.
Bonus cum Bonis.
Seneca
Desine eadem velle Senex, quę voluisti Puer.

AD LECTOREM.

UM ſtatim poſt editionem hujus opuſculi, Benevole Lector, Bibliopolæ apud me conquererentur expenſas librorum, ob icones in triplici opere ter repetitas, plus æquo augeri, ſumptúque ſuperfluo emptorem gravari: adeóque imagines toties viſas vix gratas, imò tædioſas videri: ideóque operis formam pauliſper mutandam, ad ſublevandum emptorem, contenderent; Alii vero, aliis rationum momentis, contrarium cenſerent. Ego, ut utriſque ſatisfieret, nec minus de aliorum judicio conſtaret, exemplaria aliquot, quibus imagines impreſſæ nondum forent, paululum immutare, ac in aliam faciem redigere operæ pretium putavi. Eámque ob rem, in ſecundâ & tertiâ operis parte, eo ipſo loco, qui iconibus vacabat, brevia Monita, tum meis tum aliorum verbis & ſententiis, pro re natâ, ſubſtitui; contentus Typos Emblematum in primâ parte ſemel lectori exhibuiſſe, eas tamen ſi aliquis, ad meliorem Emblematis captum, in lectione ſecundæ ac tertiæ partis fortaſſe deſideret, ad primam partem recurrere, ibíque ſub eodem numero Emblematis iconem conſulere ne gravetur; vel ſi cui id moleſtum videbitur, poterit prioris editionis Exemplaria triplici imagine illuſtrata pretio aliquanto majori, ſi commodum videbitur, ſibi comparare. Vale, mi Lector, & laborem tui ſublevandi gratiâ ſuſceptum, boni conſule.

Jacob Cats

IACOBI CATZII I. C.

SILENVS ALCIBIADIS SIVE PROTEVS,

Humanæ vitæ ideam, Emblemate trifariàm variato, oculis ſubjiciens.

Iconibus artificioſè in æs inciſis, ac trium linguarum explicatione eleganter eluſtratus.

Editio altera ac auctior.

Deus nobis hæc otia fecit.

AMSTERODAMI,
Ex Officina Typographica Guiljelmi Ianſſonij.
Anno CIↃIↃCXX.
Cum Privilegio.

1620

AD LECTOREM

de Fine hujus Opuſculi

PRÆFATIO.

SI in Luſu non merè ludicra, & à Puero, quem exhibemus, non nimis puerilia exſpectas; at quippiam hîc reperire, quod vix aliquis ibidem quæſiverit, tibi eſt animus, mi Lector, ſiſte te pauliſper in hoc veſtibulo: antequã enim ulterius progrediaris, habeo quod de titulo huius Libelli, deque inſtituti noſtri ratione paucis te præmoneam. Interpretem unumquemq; adhibendum eſſe ei quod dixit, ſcripſitvè, æquum judicant, qui ęqui. Græci primo, deinde Latini Græcos imitati, genus hoc ſcriptionis Emblemata *indigitârunt; cuius ego verbi originem aliis indagandam ut relinquam, nominiſque anxiam diſquiſitionem ut omittam, atque ex re ea deſcribam, pronuntio* Emblemata, *ſcitè exhibita, mutas imagines eſſe, quæ tamen loquantur: levia videri, quæ tamen pondus habeant: ridicula apparere, cum non ſint inſi-*

pida: denique plus aliquid plerùmque in his legi, quàm sit scriptum; plus cogitari, quàm sit lectum. At mirabitur fortassis nonnemo, imò, ut præter decorum, stomachabitur nos lubricæ istius ætatis, nescio quas, ineptias non tantum solidæ morali Sapientiæ, verum etiam sacris Meditationibus conjunxisse, resque adeò diversas, &, ut primâ fronte videtur, contrarias in unum quasi fasciculum colligasse. Cui objectioni ut satisfaciam, paucula de consilio hac in re meo, & de scopo opusculi huius, venia, bone Lector, tecum disserendi mihi sit. Primò quidem primam Emblematum istorum partem è turbido juventutis nostræ æstu emanasse ingenuè fateor: Illa enim cùm, agnato isti ætati affectu, ad poëticas Sirenes & illecebras illarum subinde abriperetur, Emblemata aliquot amatoria, id est, ineptias juveniles, subinde chartis illeverat: quæ, cùm aliis eius generis exercitationibus, supervenientes aliæ occupationes tum temporis è manibus ut deponerem, adegerunt: eadem illa cùm mihi nuper, veteres quasdam chartas evoluenti, in manus incidissent (ac id quidem cùm jam singulari Dei opt. max. beneficio à prioris vitæ molestiis paulúm respirare cæpissem) videbar, ea relegendo, me ipsum qualis fueram, id est, adolescentulum juvenilibus affectibus sursum, deorsum miserè agitatum satis graphicè ibi depictum videre. Sensi nihilominus intereà igniculos, nescio quos, amœniorum istorum studiorum in me, velut resuscitari, atque ut Poëta, ... Agnovi veteris vestigia flammæ. *Quo pristini affectus dulci lænocinio mihi ipsi paulatim ereptus cum forem, cæpi in animum inducere ut, exercendi hunc ipsum atque instruendi gratiâ, juvenilia illa & Amatoria Emblemata poëtico lusu pro re natâ variarem, & in robustioris ætatis meditationes magis viriles tam Morales, quam Sacras, transfunderem: Videbar enim isto modo ludendo non vanam humanæ vitæ imaginem me & mihi ipsi, & aliis, exhibiturum esse; si præsertim hominem, triplici libello, triplici modo oculis exponerem; Ut Naturalem, ut Civilem, ut Christianum. Operi itaque accingimur,*

cingimur, & juventutem nostram, mi Lector, id est hominis istius naturalis genuinam effigiem in propagationem sui propendentem (quod naturæ proprium esse quis ignorat?) atque ita coloribus suis depictam, primo Libello damus. Cur enim talem me fuisse diffitear? ille vitia sua fateri metuat, qui etiã nunc in illis versatur: somniũ, *ait ille,* narrare vigilantis est. *Hominis Civilis id est, socialis in mutuo hominum consortio viventis, Secundo exhibemus. Hominis Christiani, id est, verâ fide imbuti, lineas aliquot Tertio demùm Libello ducimus. Et hæc quidẽ retentis utrobiq; iisdẽ iconibus; cum ob alia, tum ob hoc, ut homini (tametsi corporis externam formam retineat) interiores animi facultates mutandas esse, mihi aliisq; persuadeam; doceamque quo pacto è turbidâ & fluctuanti illâ juventâ, ad sedatum virilis ætatis robur, & inde in gravem & exemplo reliquis ætatibus futurã senectutẽ, laudabili volubilitate, nobis sit transcundum, & identidem ad meliora ac altiora sit enitendũ; eòusque dum solida ac genuina gravitas eundem locum in animis nostris obtinuerit, quem ibidem inanis levitas, vanitasque juvenilium animorum (comparatione prioris & pręsentis vitę inter sese institutâ) antea obtinuisse conscia mens unicuique dictabit; atque ita tandem vitæ uniuscuiusq; nostrum ratio, non amplius corruptis humanis affectibus, sed divinę voluntati in toto mancipetur. Cum verò Juventutis nostræ pars non minima eò prolapsa sit, ut vel honestior aliquis & ad gravitatẽ compositus libri titulus eundẽ legenti ferè soleat è manibus excutere, atque adeo ab ulteriori lectione, tanquã præjudicio gravatum lectorem, deterrere, (nec enim, ut videtur, teneræ plurimorum aures aliud præter-quam molliusculos lascivientium poëtarum versiculos ferre possunt) E re visum nobis titulum & externã libelli faciem captui istorum dare: eamq; ob rem curavimus frontem ipsam & imagines aliquot effigie poëtici Cupidinis aliisque amatoriis ineptiis obduci, ut ne quis delicatulus, in hęc forte incidens, aliud hîc prætorquam melimela, merasq; Veneris & Adonidis delicias latere suspicetur,*

atque istâ ratione ad ulteriorem operis lectionem, tanquàm ad escã palato suo congruentem, nepos quivis invitari possit. Fraudem itaque tibi facio, mi Lector, sed, ut spero, omnibus innoxiam : nam & blandis nutricibus alumnos suos tali ferè modo, & cum bono ipsorum, fallere satis solenne est, cum nimirum deliciis puerilibus dissimulatos amari medicaminis succos ipsis propinant, &, ut ille,

. . . . . Prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flavoque liquore.

Sicut & Chyrurgum novaculam spongiâ tectam mamillæ regiæ virginis (dum ulcus lenire & purgare se simulat) fæliciter impegisse memoriæ proditum est. Quod genus fraudis non licitum modò, sed & amicum esse quis non fateatur? Iterùm dùm in hoc essem totus ut adolescentulos amicâ fronte, id est, amœno & juvenilibus oculis blandienti titulo allicerem; verebar ne graviores severiorisque supercilij viros, tam ridiculo & futili in ipso limine proposito spectaculo, ab opere hoc arcerem, atque ità, contrarium dum vitarem, in contrarium impingerem : operæpretium visum fuit ei malo tacito, & non omnibus æquè exposito remedio occurrere. Librum hunc eam ob rem obscurâ, & non ubique obviâ inscriptione Silenum Alcibiadis *indigitavi: quid autem ea, totumque deinceps velit opusculum, duorum Emblematum ad titulum appositione, Lectori non nimis rudi satis indicavi. Quæ hîc sigillatìm explicare, quid opus? hoc volo, libellum hunc, tametsi eundem de summâ (quod aiunt) cute ridiculum quis, & prçter juveniles nugas in se nihil habentem, facile damnet : multò tamen alium esse propius intuenti, quàm summo habitu in oculos incurrat; licet enim prior libellus, quem liberior nostra juventus effudit, amatoria tantum tractet, amatoriè tamen, id est, stolidè & insulse multa ibi non tractari, sed inspersam ferè ubiq; moralis doctrinę salem æquus Lector animadvertet : prçsertim verò si doctorum istos flores, quos ornandi & nos explicandi gratiâ adjecimus, subinde*

consulere

consulere non gravetur. Invenies alibi jocos, & fateor, sed ut impossibile absque coloribus pingere, ita Iuventutis mores describere, aut hominem naturalem dare, sine istis: nec, aliter agendo, ageremus, id quod agimus. Evocabunt isti torpentes animos è marcore, ut speramus, viamque sternent ad meliora, eòque ducent mentem juvenilem, idque sensim, quò per sese timuisset ascendere. Res ipsa loquitur homines, ut plurimum, cùm res tractantur arduæ, graves, imo & sacræ, jacere animis ac dormitare; ad res verò ludicras, pueriles ineptias, tricas, apinas, vigilare, torporem excutere, aures animumque arrigere. Vidit hoc, qui nihil non videt, unigenitus Dei filius, Salvator Christus, non latuit Sanctos, non fugit Doctos: qui omnes, quoties ad populum dicendum, quotiesque auditores ad attentionem excitandi vel revocandi; artem arte tegentes, à rebus levibus & plebeis ferè suas isagogas mutuare in more habent. Nonne Christum à lusu puerili, à grano Sinapis, & similibus ordiri quidem, at gravi demùm & divino epilogo perorare in historiâ Euangelicâ sæpe videmus? Similia Paulum & alios viros sanctos factitasse, Ethnicorum nempe poëtarum versiculos sanctissimis divini verbi mysteriis inseruisse, auditorum gratiâ, quis ignorat? Inter Doctorum exempla lepidum illud Demosthenis, cui cum Athenis, causam capitalem defendenti, auditores parum attenti obstreperent, paulisper jam nunc, inquit, mihi aures præbete, rem novam & auditu jucundam in medium prolaturus sum. Ad quæ verba cùm ilicò altum silentium summaque auditorum attentio exstitisset: Juvenis quispiam inquit, asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus, in itinere verò cùm vehementi ardore solis infestaretur, nec umbraculi copia uspiàm esset, tandem bestiam radiis solaribus opponens, sub asino, ut æstum effugeret, resedit: ibi agaso obtestari, factum controvertere, bestiam depellere, asinum ut iter, non ut umbram faceret, locatum dicere. Alter ex adverso, jus asino utendi fruendi pro arbitrio toto locationis tempore sese habere: quid multa? de verbis

ad verbera, & demùm in litem res deducta est. His dictis omnibus summâ animorum attentione exitum rei exspectantibus, discessum, quantum quidem videbatur, parabat; renitentibus contra Atheniensibus, & ut reliquam fabulæ partem adderet, flagitantibus; ibi ille, itanè, inquit, narratio de asini umbrâ vobis cordi, seria audire operæ pretium non videtur? Jam desinam, si prius idem aut simile in aurem insusurravero ijs qui, ubi oculo alacri & exporrectâ fronte, primam huius opusculi partem evolverint, in ulterioribus, tanquam apes amisso aculeo, torpere incipient. Tu si me audias, Lector, & te ames, canonem hunc animo inclusum ut geras sit cura, Non esse separandam caudam à capite c. Maiores de Baptis. Vale.

VOOR-REDEN

VOOR-REDEN
ENDE
Verclaringhe over het Oogh-merck des Schryvers in dit werck.

INdien ghy in jock niet al ſpel en ſouckt, Leſer, maer geſint zijt hier wat te vinden, datter niet en ſchynt te weſen; ſoo ſtaet wat ſtille: want eer ghy voortgaet, woudé wy u geerne over het Opſchrift van dit Bouxken, ende ons wit dat wy daer in voor hebben, een weynigh berichts doen. 'tIs billick dat een yder zy tolck ende vertaelder ſynder woorden. De Griecken, als mede de Latynen, de Griecken hier in volghende, hebben deſe maniere van ſchryven EMBLEMATA ghenaemt: den oorſpronck vā welck woort ick niet voor en hebbe hier na te ſpooren. Maer ſo my yemant vraeght wat EMBLEMATA in der daet zijn? dien ſal ick antwoorden, dattet zijn ſtomme beelden, ende nochtans ſpreeckende: gheringhe ſaecken, ende niet-te-min van gewichte: belachelycke dingen, ende nochtans niet ſonder wijſheyt: Inde welcke men de goede zeden als met vinghers wyſen, ende met handen taſten can, in de welcke (ſeg ick) men gemeenlyck altyt meer leeſt, alſſer ſtaet: ende noch meer denckt, alſmen ſiet: gheen onbequamen middel (naer ons ghevoelen) om alle leerſame verſtanden, met een ſekere vermakelyckheyt, in te leyden, ende als uyt te locken, tot veelderley goede bedenckinghen, yder na ſyn gheleghentheyt; hebbende in ſick een verholen kracht van behendige beſtraffinghe der innerlycker ghebreken van yder menſche, dwinghende dickwils (al-hoewel ſonder ſchamperheyt, ende alleenlyck int ghemeyn daer heenen gheſet) by ghelegentheyt van de voor-geſtelde beelden ende de corte uytlegginge daer by gevought, den ghenen, die ſick by ghevolghe van dien op ſyn zeer voelt gheraeckt te zyn, al ſtil-ſwyghende, en in ſyn eenigheyt, ſchaemt-root te werden; ſiende ſyn innerlijcke feylen, uyterlijcken voor-gheſtelt, eñ hem ſelven, of ten deele, ofte in t'gheheel, levendigh af-ghemaelt. Om welcke redenen wille wy niet onghevougelijck en hebben geacht, naer te volgen het ghevoelen der ghener, die EMBLEMATA, in onſe tale *Sinne-*

beelden meynen genoemt te moeten werden: ofte, om datmen door het uytterlijcke beelt eenen innerlijcken ſin te kennen is gevende, ende dat mitſdien, niet ſoo ſeer het beelt, als den ſin, uyt het beelt ontſtaende, bedenckelijck is; ofte, om dat deſe maniere van ſchryven, boven andere, ſonderlinghe de ſinnen der menſchen is af-beeldende, ende voor oogen ſtellende; werdende daerom, als by uytnementheyt, *Sinne-beelden*, ofte der Sinnen af-beeldinghe ghenaemt.

Dan yemant ſal miſſchien ſick verwonderen, ja onbetamelijcken oordeelen (ende dat niet ſonder redenen) dat wy de mallicheden der jonckheyt, gevought hebben, niet alleenlijck met de Leere der zeden, maer oock ſelfs met hooger ende ſtichtelijcker bedenckinghen. En ſonderlinge dat wy de ſotheden der Jeught de eerſte plaetſe in dit werck hebben vergunt. Deſe teghen-worpinge ſal oorſake geven het wit eñ oogh-merck, dat wy ons in deſe oeffeninge hebben voor-gheſtelt, den gunſtigen Leſer cortelijck te ontdecken. Derhalven willẽ wy wel rondelijck bekennen, dat 'teerſte deel van dit Bouxken meeſt is gheweeſt het uyt-worpſel van onſe blinde jonckheyt, de welcke, door de gewoonelijcke genegentheden van die jaren, mitſgaders door eenighe luſt tot de dicht-conſte gedreven zijnde, hadde nu ende dan ſoo eenighe minnelijcke Sinne-beelden, dat is, geckelijcke invallen, daer henen geſtelt; welcke ten dien tyde by ons (als in andere ſaken alſ-doen beſich zijnde) aen d'een zyde gheleyt, ende nu wederom, in't door-ſien van eenighe oude papierẽn, ons in de hant gevallen weſende, hebben, door over-ſien van de ſelve, als in een ſpieghel, ontdeckt hoedanich den voorighen ſtant onſer onbeſuyſelder Jonckheyt is gheweeſt, ende, by gheleghentheyt van die bedenckinge, gemerct de groote vriendelijckheyt des goeden Gods t'onſwaerts, onſe harten in dier voughen geopent hebbende, dat wy de ydelheyt der dommer jeught nu niet alleenlijck als met handen taſten, maer oock metten ghemoede verfoeyen connen.

Deſen onvermindert (mits wy nu van de becommeringe onſes voorighen ſtaets, door Gods ſonderlinge goedertierentheyt, ontlaſt waren) hebben ten ſelven tyde in ons ghevoelt, ick en weet niet wat vernieuwinghe vande vermaeckelijckheyt, de wy wel eertijts tot de dicht-conſte in ons hadden geſpeurt; waer door wy allenxkens verlockt, ende als ſoetelijck verleyt weſende, zyn verweckt gheworden, om, naer gelijckmaticheyt onſer jegenwoordiger gelegentheyts, de ydele *Minne-beelden*

onſer

onſer Jonckheyt tot *Sinne-beelden* van ſtichtelijcker bedenckingen, t'onſer oefeninge, te gebruycken; om alſo door deſe maniere van ſchryven, als een beworp, ende af-beeldinghe van den wonderbaren ende veranderlycken loop des menſchelycken levens in dit werck te verthoonen, ende alſo mijn ſelven eñ andere aen te wijſen, hoemen uyt een domme Jeught, tot een geſette Manheyt, ende van daer tot een ſtichtelyck Ouderdom, behoort te climmen; om alſoo, by middel van een prijſelycke veranderinghe, ſyn voorighe gheneghentheden t'elcken in beter als te verſetten; mitſgaders (gelijckmen te vooren dapper ende vierich is geweeſt tot de hittighe begeerlijckheden eñ hartſ-tochten der wulpſcher jonckheyt) de ſcherpheyt ende hevicheyt der ſelver te verkeeren 'telcken tot een beter eynde, niet ruſtende tot datmen ghevoelt, by vergelijckinghe van ſijn voorgaender maniere van leven, datmen op gelijcke hooghte van ſtichtelijcke geſetheyt is geclommen, gelijckmen te vooren inde ydelheyt der jonckheyt is gheweeſt: wettende alſo onſe ſweerden (om ſoo te ſpreken) in't landt der Philiſtinen (*1 Sam. 13. 20.*) halende ſterckte ſelfs by onſe vyanden, ende op-weckende de cracht der volghende deughden, door verghelijckinghe vande hevicheyt onſer voorgaende ghebreken: en door dien middel eyntelijck, ghelijck wy eertijts als dienſt-knechten der lichveerdicheyt gheneghen zijn gheweeſt tot ydelheyt, onſe leden te begeven tot dienſt-knechten der ſedicheyt tot oprechticheyt, ende alſo niet meer *naer menſchelijcke begeerlijcheden, maer naer Gods wille, den tijdt die noch over is te leven* (*1 Pet. 4. 2.*) Dan alſoo de jeught onſer eeuwen wel meeſt (God betert) ſo verre is vervallen, dat alleen een ſtichtelijck op-ſchrift van eenich boeck ghenoechſaem is om't ſelve hun uyt de hant te ſlaen, ende als een tegenheyt ende af-keer daer van te doen hebben, ſonder dat de ſelve ſchynt de moeyte te willen nemen om het voorder inhouden van 'tſelve t'onderſoecken, als in hun teere ooren niet anders connende verdragen als ſo eenich ſoet-galmende geluyt van (ick en weet wat) lief-cooſende clinck-dichten: So hebben wy, de meepſheyt van deſe te ghemoete gaende, het op-ſchrift eñ ſtant van dit boecxken naer der ſelver gelegentheyt ſo wat ghevoeght, ende ten dien eynde op't eerſte blat van 'tſelve ghedaen ſtellen een afbeeldinghe van een naeckt kindt, de werelt draghende, met een pijl en boogh inde hant, ende voorts in alles ſo afgericht, dat uyt deſſelfs gheſtalteniſſe eertijts de blinde Outheyt, ende ten huydigen dage de malle

 jonck-

jonckheyt het ſelve voor der Minnen-God ſoude begroeten; daer by voegende de rechte hovelingen tot ſodanigen hoff dienende, te weten alderley ſlach van Jonghe-lieden, al by paren daer ontrent ſwermende, als manſchap ende trouwe haren over-heer aenbiedende: latende mede de ſelve ghedaente in eenighe van de eerſte Sinne-beelden haer verthoonen, om alſo den inganck ende ſtant deſes boecx ſo voor te ſtellen, als off achter den ſelven niet anders als een enckel Prieel der minnen en ware ſchuylende. Even-wel nochtans, om tot ons voornemen te gheraken ſoo haeſt onſe Leſers d'eerſte plaetſe van dit boecxken zijn voorby gheleden, hebben wy, al 'tghene dat te vooren meeſt al niet anders en ſcheen te zijn als ſo wat ſchielijcke in-vallẽ vã belachelijcke Minnebeelden, by nieuwe beduydinghe (behoudende even wel, om redenen vooren verhaelt, de ſelve beelden) verandert tot tweederley Sinnebeelden; treckende ydere der ſelver in het tweede deel tot een borgerlijcke berichtinghe, ende ſtrax daer naer in het derde-deel tot een ſtichtelijcke bedenckinghe, om alſo (het eene een aenleydinge zijnde tot het andere; aenden deſen, ter wylen hy meynt dat alles is van een ende de ſelve ſtoffe, aen den geenen ter wylen hy begeerich is te ſien hoe dit ofte dat op eenen nieuwen ende beteren ſin wert gheduydet) de ghemoederen van ſoodanighe meepſche leſers, die gheen vaſte ſpyſe en connen verdraghen, met een gheoorloft, jae vriendelijck, bedroch eyntelijck wech te leyden, ende te vervoeren daer de ſelve, ten eerſten inganghe, noyt en hadden ghemeynt te comen. Niet anders dan ghelijckmen de kinders, tot haer eyghen voordeel, ſomtijdts bedrieght, wanneermen de ſelve het bitter, doch gheſont, worm-cruyt met ſuycker, ofte andere ſoetheyt bedeckt, onghevoelijck ende ongemerct int lijf crijght. Want nadien 'tmeerendeel van deſe teere leſers immers ſoo aelwaerdich is, als de walghende ſiecken, de welcke men de gheneeſ-drancken niet anders als onder 'tdexel van yetwes dat ſy gheerne eeten ofte drincken en can ingheven: ſoo diende (naer ons ghevoelen) deſer etterbuyl niet dan met een bedeckte vliem (om ſoo te ſpreken) gheſneden te zijn, op dat de ſelve niet eer den ſteeck van de gheneeſ-meeſter, als het bedorven bloet daer uyt vloeyende, mitſgaders haer eygen vuylicheyt mochten ghewaer werden.

Ey lieve, 't gaeter huydenſ-daeghs ſoo, de weereldt wil bedroghen zijn: God gave dat de ſaken altijdt ſoo mochten uyt-vallen dat den

ghenen

ghenen die bedrooghen werdt, meer voordeels uyt het bedrogh, als den bedriegher ſelfs, quame te trecken; ghelijck wy hier verhoopen ende vaſtelijck (door Gods ghenade) vertrouwen, te ſullen gheſchieden.

Verclaringhe van het Op-ſcrift, Beelden op het ſelve, ende Sinne-beelden onder het ſelve, op yder ſtuck geſtelt.

Middeler-tijdt ſoo gheven wy deſe onſe meyninghe, ende hoedanich de ſtoffe van dit werck zy, in het Op-ſchrift van het eerſte deel, ende den aert van elck ſtuck, in het op-ſchrift van yder in't byſonder, den verſtandighen Leſer ghenoechſaem te kennen, niet alleenlijck door 'tveranderen van de Syde-beelden ende van de gheſtalteniſſe des ghenes die in yder op-ſchrift de weerelt draeght, (die in't eerſte deel is den kinderlijcken Minne-Godt, *in het tweede* de Rechtmaticheyt, *ende in het derde* de Godtſ-dienſticheyt) *maer ſonderlinghe door de twee Sinne-beelden in de onderſte houcken van yder Op-ſchrift ghedaen ſtellen, alles op dat wy met het ſelve, daer mede wy de Ieught meynen te trecken tot het leſen van dit Bouxken, alle andere van ryper bedenckinghe niet en ſouden ſchynen voor-by te willen wyſen, ende daer van te vervreemden. Wy hebben dan tot dien eynde in't beghinſel van het eerſte deel doen af-beelden een toe-ghebonden Apotekers-pot, den welcken, al-hoewel van buyten niet anders en ſchijnt te verthoonen als ſoo wat beuſelinghen van bloemekens, ſottekens, ende dierghelijcke viſevaſen, tot vermaeck alleen van den voor-by-gaenden man (ſoo't ſchijnt) daer henen geſtelt: even-wel nochtans, geopent ende naerder in-geſien weſende, wert bevonden van binnen vervult te zijn met goede ende heylſame gheneeſ-cruyden. aen de over-zyde hebben wy doen af-beelden een vyſel, ende ſoo wat pepers, die daer in wert gheſtooten, welcken peper al-hoe-wel van buyten geheel ſwart, miſmaeckt, ende vol rimpels weſende, niet ſeer onghelijck en is onſe wicken, ende mitſdien het ſlechtſte van alle graen-vruchten, even-wel nochtans geſtooten zijnde, vervult de om-ſtaenders met een aengename reucke. Willende met ſulcx, als voorſeydt is, te kennen gheven dat al-hoe-wel 't jeghenwoordich Boucxken ten eerſten aenvanghe ſoodanigh ſick laet aenſien, als of t'ſelfde niet anders en ware behelſende als enckele drift, ydelen ſchuym, ende, ick en weet niet wat, gront-ſop door de hitte der derteler jonckheyt uyt-gewaſemt, dat even-wel 'tſelve (d'uytwendige ſchorſſe wat af-ghedaen ende alles in naerder acht by den billickẽ leſer genomen weſende) ſynen ſchijn ganſch ongelijck, ende met eene van goede bedenckinge niet geheel ontbloot, bevonden en ſal wordẽ. Waer toe oock dient het Latijnſche Op-ſchrift op't eerſte blat deſes Boucx geſtelt, te weten, SILENVS ALCIBIADIS, gelijck de gene die deſe maniere van ſpreecken verſtaen, redene daer van connen gheven. In de twee onderſte houcken van het Op-ſchrift des tweeden deels, ſal den Leſer vinden eerſt eens am-*

bacht-mans Water-pas; ende ten tweeden, een Sonne, gelijckelijck ende de rypende wijn-druyven ſoeticheyt, ende den bedorven wijn (beyde door de ſonderlinghe werckinghe haerder ſtralen) ſuericheyt aen-brengende: Door het Waterpas ende des ſelfs beweginghe, haer voughende naer den grondt daer het ſelve op gheſtelt is, den ghemeenen loop des burgherlijcken levens, onder een goede ende rechtmatighe Overheyt, ſick wel ende burgerlijck hebbende: met eerlijcke luyden ommegaende, eerlijck wandelende, ende in tegen-deel van beyde recht anders ſick aenſtellende: ende door de tweederley krachten der ſtralender Sonnen, den eygen aert der rechtmaticheyt (beloonende de goede, ende ſtraffende de quade) willende afbeelden, weſende de eygen ſtoffe in dat deel te verhandelen. In 'tbeginſel van het derde ende laetſte deel hebben wy, tot inleydinge ende openinghe van 'tſelve, doen ſtellen eerſt den Elephant aen de op-gaende ſonne met gebogen knien eere bewyſende, ende in dat groote licht des ſelfs grooteren Schepper, als met verſlaghentheyt ende ootmoet, aenbiddende, (het welck dat beeſt uytter aert naer 't ſegghen van gheloof-weerdighe ſchryvers gewoon is te doen) hebbende gemeynt daer mede aen te wyſen de vernederinge die dẽ menſch, hoe groot hy oock zy, ſchuldich is aen de uytnemende voor-treffelijckheyt van de onbegrypelijcke Godheyt. Ten tweeden hebben wy ter ſelver plaetſe aen de over-zyden gedaẽ af-maelen des Cuypers Vier-yſer, belettende dat het vier daer in vervatet, niet daer henen lancx der aerden ſoude ligghen muffen, maer met een clare ende helle vlamme op-waerts ſoude ſtygen, tot dienſte van ſynen werck-meeſter; daer mede voor hebbende aen te wyſen onſen Chriſtelijcken plicht in dit leven, ende met eene te verthoonen dat de Godſdienſticheyt den eenighen middel zy om het Goddelijcke vier onſer zielen uytten leeghen ſtof deſer aertſcher dingen ten hemel-waerts op te dryven, ten dienſte van den grooten werckmeeſter, die dit alder-wonderlijckſte Vat (waer van Hemel, Aerde, ende Zee als duyghen zijn) ſo meeſterlijcken t'ſamen heeft ghevought, ende in een verknocht (hem zy lof van eeuwicheyt tot eeuwicheyt,) begrypende in de voorſeyde drie onderſcheyden ſtucken een af-beeldinghe (als gheſeyt is) van den loop des menſchelijcken levens, ende met eene de gheſtalteniſſe des menſchen ſelfs. Des menſchen leven meynen wy bequamelijck af-ghedeylt te connen werden in drie deelen; in de Ionckheyt, *die wy toevoughen het eerſte Bouck: In de* Manheyt, *die wy aen-wyſen in het tweede Stuck; In den* Ouderdom, *dien wy toe-paſſen het derde Deel. Den menſche ſelfs aen-mercken wy dry-ſins; Eerſtelijck, voor ſo veel den ſelven is een redelijck dier, in ſick hebbende een aen-gheboren ghenegentheyt tot verbreydinghe ende uytſettinghe ſynes aerts, gheſtadelijck hellende tot de ghewenſchte vereeninghe mette ghene, ſonder de welcke de heymeniſſe der voor-teelinghe niet en wert uyt-gevoert: welcke gheneghentheyt de Oude onder den Heydenen*

denen (ghewoon zijnde de menſchelijcke hartſtochten te vergoden) Cupido hebben gheheeten, ende tot een God verheven; wiens beelt wy (om redenen hier vooren verhaelt) als de werelt draghende, hier vooren hebben doen ſtellen; ende met deſen menſche zijn wy beſich int eerſte Stuck. Ten tweeden, ſien wy den Menſche aen voor ſoo veel hy een gheſellich dier is, ende in't burgherlijck leven onderlinge met andere menſchen in heuſheyt ende vriendelijckheyt omme-gaet, naer 'trecht aller volcken. Ende deſen Menſche roeren wy aen int tweede Bouck. Ten derden, beſchouwen wy den Menſche voor ſoo veel hy door een ſonderlinghe ghenade Gods af-gheſondert van den ghemeenen hoop ende loop des werelts, in Ieſu Chriſto door de werckinghe des heylighen Gheeſt, by middel des gheloofs voor een kint Gods is aenghenomen; van den welcken wy ſpreecken int derde Deel. Ende alſoo een yder van ons deſe dryvoudighe gheneghentheden in ſick beſpeurt, ſo pooghen wy dit jeghenwoordich Boucxken daer toe te doen ſtrecken, dat wy in den natuerlijcken menſche matelijck, *in den burgherlijcken menſche* rechtveerdelijck, *in den Chriſtelijcken menſche* Godſalichlijck *metten Apoſtel mochten leven. Welcke dry veranderende gheneghentheden wy den Leſer willende by dit Bouck voor-ſtellen, hebben daerom 'tſelve mede den naem van PROTEVS ghegheven, den waerom weten alle de ghene die ſoo wat in de ghedichten der Oude gheleſen hebben.*

Onder-tuſſchen en can ick niet voor goet aen-nemen, dat ſommighe deſe oeffeninghe, als nieuwe vonden, ende als gheen exempel hebbende in de heylighe Schrift, pooghen te verwerpen: want de ſulcke antwoorde ick cortelijck, dat deſe maniere van ſchryven, beyde out, eñ ſchriftmatich is. Wil yemant tot beveſtinge van ſulcx, in Gods woort, ſien een uytnemende ende in alle ſyn leden ganſch volmaeckt Sinnebeelt, aerdichlijck, naer alle de reghels van de kunſte afgericht, eñ dat niet ergens beſydens weeghs in eenige gheringe ſake daer heen geſtelt, maer reghel-recht van God ſelfs, in der alder-weerdichſte ſtoffe des Nieuwen Teſtaments, af-ghedaelt, ende als van den hemel neder ghelaten? die ſlae ſijn ooghen met aendacht op het linnen laken in ſick behelſende alle vier-voetighe wilde, cruypende dieren, ende ghevoghelte des hemels, Petro by een ſonderlinghe openbaringe uytten hemel verthoont met 'tby-voughſel van de ſtemme SLACHTET ENDE ETET, af-beeldende de groote heymeniſſe van de roupinghe der Heydenen, ende neme met eene de moeyte hier in te onderſoucken de vijf eyghenſchappen, die *Paulus Iovius* ende andere in een volmaeckt ſinne-beelt zyn vereyſchende, hy ſal alle de ſelve ſoo volcomelijck daer in

 ontdecken

ontdecken als in eenich ſinne-bèelt dat by yemant, vande alder-ervarenſte in deſe oeffeninghe, oyt is voor-geſtelt geweeſt: Ende ingevalle yemant meer plaetſen inde H. Schrift begheerich is te ſien, ſinne-beelden behelſende oft de ſinne-beelden ſeer na by comende, die mercke aen *1 Pet.2.22. Ieſ.1.3. Ier. 8.7.* ende verſcheydene andere, al waer van *honden, ſeugen, ezels, oſſen, oyevaers, cranen, ſwaluwen, tortel-duyven*, eñ diergelijcke dieren leer-ſtucken werden ontleent eñ den menſchen toe-gepaſt, weſende 'tſelve een rechte eygenſchap van ſinne-beelden, ghelijck yder een, die maniere van oefeninge eenichſins verſtaende, kennelijck is. Ende indien men de ſake wat naerder wil inſien, wat zijn doch alle de ſchaduwẽ des Jootſchen Godſ-dienſt anders geweeſt als enckele ſinne-beelden, de wyle de ſelve zijn gheweeſt voor-beelden Chriſti, ofte des ſelfs rijcx? de gheſichten der Propheten, ſonderlinghe van Ezechiel ende Daniel, het Hooghe-liet Salomonis, de Openbaringhe Iohannis, en watter inden woorde Gods meer is van ſodanige ſtoffe, heeftet niet in allen deelen veel eyghenſchappen den ſinne-beelden ſeer na by comende? Eyntlijck, gunſtighe Leſer, bidden wy u niet te willen miſduyden, dat wy de ſelve beelden eñ gelijckeniſſen beyde eñ tot menſchelijcke in-vallen, en tot Goddelijcke bedenckinghen 't gheheele werck door onverſcheydelijcken hebben gebruyct, en dat oock ſomwylẽ met ſtrydighe veranderingen, 'twelck miſſchien yemant mochte oordeelen heet ende coudt uyt eenen mont gheblaſen te zijn: want boven 'tgene wy hier vooren, als in't voorby gaen, hier toe gheſeyt hebben, is aen te mercken, dat wy deſe ſpelende vryheyt in't ſchryven, niet beſtaen en hebben, ſonder clare ende uyt-ghedruckte voor-ſchriften derhalven in de heylighe Schrift ons naerghelaten, in de welcke niet ſelden een ende de ſelve ſake, nu ten goeden, ende dan ten quaden, in gelijckeniſſe wert getoogen, ende dat met niet minder verſcheydenheyt, ja ſtrijt, van verdraeyinghe als wy erghens in dit werck hebben ghebruyckt. Wat iſſer doch reghel-rechter teghens den anderen gekant, als Chriſtus ende den duyvel? den behoeder, ende den verderver? ende nochtans werden beyde de ſelve, onder de ghelijckeniſſe van een Leeu, in den woorde Gods duydelijck voor-gheſtelt, (*Open.5.5. 1 Pet.5.6.*) wat iſſer vyandelijcker teghens den anderen ſtrydende, als de Sonde en den gheneeſdranck tegens de ſelve namentlijck de leere des *Euangeliums*? eñ nochtans worden beyde de ſelve onder de ghedaente des Suer-deeſems ons voor-

voor-ghedraghen, (*Matt. 13. 13. 1 Cor. 5. 7.*) Sien wy niet onder de ghelijckenisse eens diefs beyde, ende den ontrouwen, ende verkeerdelijck-in-sluypenden herder, ende den rechtveerdighen rechter Christus selfs, in de schrift af-ghebeelt? *Openb. 16. 14. Matth. 24. 44.*) Sien wy niet onder de ghedaente vande Slanghe in de Bybelsche schriften, den duyvel, en des selfs doodelijck vergif, ende met eene den ghenen die de Slanghe den cop vertreeden heeft, voor-ghesteldt? (*Genes. 3. 1. Openb. 20. 2.*) Yemant segghe my nu off-men oock breeder soude connen gaen weyen, ofte metten verstande vryelijcker door ghelijckenissen connen uyt-springhen, als in de vooren-verhaelde, en andere plaetsen, die in de Heylighe Schrift te vinden zijn, is ghedaen. Al het welcke nochtans, over-midts de verscheyden eyghenschappen alle schepselen in-gheboren, niet alleenlijck sonder aenstoot van yemant, maer selfs met vermakelijckheyt des gheestes, by alle billicke verstanden can ende behoort te werden aen-ghenomen. Middeler-tijt ist te verwonderen, door wat verdorventheyt onses aerts, ofte listicheyt des duyvels, het by comt, dat den mensche altijdt veel meer oore ende harte leent, ende open heeft tot, ick en weet niet wat, gecx-maren ende kacker-lacken, als tot eenighe stichtelijcke betrachtinghe. Men onder-vindt, God betert, by daghelijcksche ervarentheyt, dat onse ghemoederen in't verhandelen van de alderweerdichste saken gheheel slap ende slaeperich, jae dom ende onverstandich zijn. Ende, in teghen-deel van dien, op het ghewagh van aertsche, gheringhe, ende gheensins aensienlijcke dinghen, dapper ende wacker in de weere zijn: dese, ghelijck alle andere onse ghebreckelijckheden, d'Heere, onse Salichmaker Christus, grondelijck wel kennende, t'elcken by naest als hy yet sonderlincx t'onser salicheyt dienende wil voor-stellen, en vanght sijn reden niet aen met eenighe hooghe ofte hemelsche maniere van spreken; maer ghebruyckt veel tijdts, als tot een in-leydinghe syner leeringhe, eenighe ghelijckenissen van ghemeene ende slechte dinghen ontleent: ende sijn toe-hoorderen by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, climt daer naer van het cleyne mostaert-zaet, tot den grooten Hemel, ende van een belachelijck kinder-spel, niet alleenlijck tot mannelijcke, maer Goddelijcke beschouwinghe. (*Matth. 11. 16. Luc. 7. 32.*) Nu wel aen dan (om niemant met al te langen voor-reden te verveelen) ghy dese ofte

die

die wulpſche Iongelinck, die de ydele waſemen uwer jeught met den ſtadigen deck-mantel van Liefde weet te becleedẽ, ende,met al te vermetelijcken maniere van ſpreken, uwe eygen luſten u,eñ andere tot Godẽ op-gherecht hebt, ſoo wanneer ghy in't eerſte deel van dit boucxken miſchien vinden ſult uwe maniere van ſpreken hier ende daer ſo wat ingevolcht te zijn, Ey lieve, en miſduydet onſe meyninge niet,ſulcx dient alleenlijck tot weder-inroepinge van uwe verdwaelde ſinnen: de wyle wy niet voor en hebben, als eenſdeels ons ſelven te oeffenen in de veranderinghe, daer wy u hier vooren af ſeyden, anderſ-deels om andere, die't begeeren mochten onſer gedachten wat mede te deylen, miſchien off daer door aen yemant, die door d'inbeeldinghe der jonckheyt noch wan-luſtich zijnde, de ſmake mochte werden verweckt tot het nutten vã beter ende gheſonder ſpyſe, die den ſelven, te vooren, door verkeerde luſten vervoert zijnde,niet en woude genaken; 'twelck wy verhopen te ſullen gheſchieden, ſo ghy aen den buyte-cant van deſen onſen toe-geſloten Apotekers-pot niet en blijft hangen, maer den ſelven openende, de geneeſ-cruyden daer in verborghen uwe bedeckte gebreken gaet toeeygenen. Of wy tot beyde de voorſeyde eyndẽ geraken ſullẽ en weten wy niet; dit weten wy,dat door Gods genade by gelegentheyt van deſe oeffeninge in ons ontſtaen is een vaſt voornemẽ om met alle mogelijcke neerſticheyt,dagelijcx ſo lancx ſo meer, te trachten tot veranderinge ende vernieuwinge onſes gemoets ende levens in Ieſu Chriſto,den goeden God die ſulcx weet ende werckt,die onſe ende eens yders harte ende nieren door-ſiet ende kent, voordere in ons het goede werck by hẽ daer in begonnen: den ſelven goedertieren God ende Vader geven wy ons ende al het onſe over, aenn-emende alſo een ſtil ende geruſt gemoet,eñ den ſelven voor beſluyt, van harten biddende te willen gheven dat deſe onſe oeffeninge voort en voort mach uyt-vallẽ tot ſijns heyligen naems eere, beteringhe des Schryvers, ende ſtichtinge des Leſers. Leeſt dan wie ghy zijt *aendachtelijck*, verſtaet *gheſondelijck*, oordeelt *heuſelijck*, en *vaert wel.*

J. CATS.

Miſce ſtultitiam conſiliis brevem.

AEN DE
ZEEVSCHE
IONCK-VROVVWEN.

GHy Zeeus, *en ſoet gheſlacht; ghy Venus lantſ-genooten,*
(VVant Venus is vvel eer oock uytter zee gheſprooten)
Ghy die met Venus hebt het ſelve Vader-lant,
Het ſelve ſoet ghelaet, het ſelve ſacht verſtant;
Ionck-vrouwen, *aerdich volck, die door verborghe crachten,*
Een lieſelijcken brant ontſteeckt in ons ghedachten;
Die door uvv' ſoet ghelaet, en lodderlyck gheſicht,
Een droeve ziel gheneeſt, een treurich hart verlicht,
Aen u coomt dit Gheſchenck, het groote Rond der Eerden,
Dat Venus Soon beſchut, en Venus hout in vveerden,
Aen u coomt dit gheſchenck, een vvonderbaren Cloot,
Die, al vvat hy verlieſt, vveer vint in uvven ſchoot;
Aen u coomt dit gheſchenck: in u leyt noch verborghen,
Een ander Vaderlant, dat eerſtmael ſchier off morghen
Sal coomen aen den dach, en ſteken op het hooft,
Als ons de bleecke Doot ſal hebben vvech gherooft.
Dit VVeerelt-dragend' Kint coomt naer u toe-gheſtreken,
En heeft u, ſoo het ſchijnt, vvat ſonderlincx te ſpreken,
Het coomt u ſegghen aen, in ronde Zeeuſche tael,
VVat datter omme gaet in Venus gulden ſael.
Het heeft, niet lanck gheleen, my deſen Bouck ontdraghen,
't Js ſlim, vol arge-liſt, en alderhande lagen,

Het ſteelt, al vvaer het gaet, en lacht om onſe ſmart,
Ach! die nu ſteelt mijn Bouck, ontſtal vvel eer mijn hart.
Ten vvas noch nacht, noch dach, de Son vvas rechs gedooken
In Thetys ſouten ſchoot; als hy my quam beſtooken,
Ick ſach vvel, aenden damp die vvaſemd' uyt ſijn mont,
Dat hem dat grillich hooft niet al te vvel en ſtont.
VVaer (ſprack hy) ſydy nu, vvaer ſydy nu ghy Zeeuwen *?*
Hoe heb-dijt nu ſoo ſlecht? hier voormaels vvaerdy leeuvven,
Doen ghy voor 't Vader-lant op-ſettet lijff en goet,
En doen uvv' zee vvas root, u viſch vvas vet van bloet.
Ghy vvaert voor rappe maets vermaert, en dapper gaſten,
Doen ghy de vlagghen mocht gaen rucken vande maſten,
Doen ghy als vvoond' in zee, en, meer als ſy verſtoort,
Al vvat u teghen-quam ginckt vverpen over boort.
Doen, nevens u Maet-roos en onverſaechde Helden,
VVas hier noch ander volck, dat deſer loff vertelden,
In deuntjens nieu-ghedicht; die ſong' men breet en vvijt,
't Ginck ſoo vvat rau, 't is vvaer, maer ſoo ginck doen de tijt.
Als d'oorlooch vvas in ſvvanck, doen vvaren hier Poëten*;*
En, nu m'er ſit in ruſt, is al 't ghedicht vergheten.
De vveerelt is verkeert: daer Mars vervveckt een liet,
Vermach de ſoete min, vermach daer Venus niet?
Hoe? is der gheeſten luſt uyt Zeelant *dan vertoghen?*
Off ſal den bloet-hont Mars meer in dit lant vermoghen,
Als 't ſoete Venus Kint? al heeft den crijch u lant
Beſchermt, en VRY gheſtelt; 't vvas eerſt door my ghemant.
VVaer Venus ſtille ſtaet, vvat can daer Mars bedryven?
VVat is der mannen cracht, ſoo ghy verſtoot de vvijven,
Ons lieve burghery? Bellona valt ter neer,
Indien dat Venus Soon ſick niet en ſtelt ter vveer.

Siet!

Siet! Mars leyt nu in slaep, maer soo hy coomt 't ontvvaken,
VVat salt dan zijn? vvat sal den ermen bloet gaen maken,
Ontspan' ick oock mijn booch? voorvvaer 't is al maer vvint,
Soo Mars, door mijn beleyt, gheen nieuvve stoff' en vint.
In oorlooch vvert de jeucht vervvackert door trompetten,
Een soet ghedicht behoort in tijt van pays te vvetten,
De schicht van Venus Kint, om 't uyt-gheputte lant,
Van nieus, met jonck ghevvas, rontsom te sien beplant.
Let op 't na-buerich volck, dat heeft al beter grepen,
Als vvel u Zeeuwen *doen, siet,* Hollant *is gheslepen,*
Om groot getal van volck te queecken over al,
En van haer burgery te meerderen 't getal.
De vonden al te mael, vvaer door sy dit uyt-voeren,
Versvvijg' ick nu ter tijt; van een vvil ick maer roeren,
Om dat die my voor al, en mijn Vrou-Moeder raeckt,
En ons van dagh tot dagh meer ondersaten maeckt.
Daer is een gheestich volck, dat, door een aerdich jocken,
Door sanck, en soet ghedicht, de Joncheyt vveet te locken
Tot aengenaem vergiff van onbekende min,
Dat leyt en maelt int hooft, en vvoelt door hart en sin.
Daer singt dien grooten HEYNS *al vvat de soete Griecken,*
Gedreven door de cracht van mijn ghesvvinde vviecken,
Oyt brachten aen den dagh, en doet mijn aert verstaen,
Soo vvel, als oyt de pracht van Roomen heeft gedaen.
Siet HOOFT, *een hooft vol gheest! die beelt daer af mijn banden,*
In soeten Herders-sanck: en vvie en sou niet branden,
Als BREDERO *brengt voort (ick laet nu staen Moy-ael)*
Een vverck niet boers voorvvaer, hoe-vvel in boersche tael?
Een dinck spijt my alleen, dat, daer der mannen gheesten
Staen veerdich my ten dienst, en vieren onse feesten,

Dat daer een teere Maeght veracht mijn soete vlam,
(O vvonderbaer verstant! O eer van Amsterdam!)
V meyn' ick, Roemers *Spruyt, u* Anna*, bloem der Maeghden,*
Die oyt door gheest en konst aen Phœbi Rey behaeghden;
V meyn' ick, vvat ick doe, hoe gunstich ick u ben,
Noch can ick, my ten dienst, niet trecken uvve pen.
Ghy maeckt een aerdich veers, doch niet van onse saken;
Maer kiest een hoogher stoff, O! mocht ick eens ghenaken
V hart met dese toorts, ghy songt een ander liet,
Nu, onder Pallas schilt, ontvvijckt ghy vvat ick schiet.
Maer seght, ghy Zeeuwen*, seght, vvat is hier oyt gheschreven*
Dat yemant eenich spoor, tot mijnen dienst mocht gheven?
Ick vveet nochtans seer vvel dat hier gheen cunst ontbreeckt,
Maer 't is verborghen vier, dat als in d'assen steeckt.
Ick vveet dat Zeelant *is vol gheesten, vol verstanden,*
Maer vvatter yemant schrijft, dat sluyt men als in banden,
Den nacht bedeckt u vverck, en niemant macht eens sien,
Maer hiet ick Venus Kint*, ten sal niet meer gheschien.*
Ick vveet dat onder u verscheyden dinghen rusten,
Al over langh ghemaeckt; ké laet de Zeeusche custen,
Tot onses jeughts vermaeck, yet brenghen aen den dagh,
Maer vvaerom bidd' ick doch, daer ick ghebieden magh?
Flux, langt my vvat ghy hebt bequaem tot ons Scholieren.
Dit seyd' hy, en terstont greep alle mijn pampieren,
En bontse met de pees van sijnen boogh, te hoop,
En seyde, nu Vaert vvel: en steldet op de loop.
VVat vvaßer voor te doen? eylaes! ick moest vvel svvichten,
Ick vreesde voor sijn toorts, ick vreesde voor sijn schichten,
Ick vreesde dat het my eens vveer mocht tasten aen,
Ghelijck dit dertel vvicht vvel eertijts heeft ghedaen.

Cupido

Cupido vlooch daer heen, en droech met hem mijn stucken,
En op den staenden voet ginck hyse laten drucken,
Ontbont al-daer sijn pack, en leydet al daer heen,
Gaff drinck-gelt aen de knechts; en strax daer na verdween.
VVel, alst dan wesen moet, gaet heen, mijn Bouck, gaet dwalen
Eerst door ons Zeeusche cust, en dan in vreemde palen;
Sweeft door dit groote Ront, tot aen des weerelts ent;
Al waer den soeten naem van Minnen is bekent.
Gheen huys, geen dorp, geen stadt can voor u zijn gesloten,
Als daer vrou Venus Kint noyt pijl en heeft gheschoten:
Gheen lant is u ontseyt, als daermen niet en mint;
En ick en weet niet waer men sulcke landen vint.
Hoe menich aerdich Dier, in plaetse van te naeyen,
Sal haer begeerich oogh tot uwe Beelden draeyen,
En alßer dan ontrent haer yemant coomt off gaet,
V steken in haer schoot, en naeyen haren naet:
Hoe menich knap Ghesel, als hy u sal ghenaken,
Sal segghen, siet doch, hier! siet hier mijn eyghen saken!
Siet hier mijn eyghen stuck! siet hier mijn eyghen beelt!
Siet hier de selve streeck waer door mijn herte queelt!
Maer in gheval mischien een Moeder, vol van sorgen,
V in haer dochters cleet eens vont te zijn verborgen,
Of elders door het huys versteken in een houck,
Behendelijck bedeckt met brey-naet off met douck,
En dat de teere Maeght daer op beslont te beven,
Off wiert ghelijck een roos, van vrees te zijn bekeven,
Ghy doet het woort voor haer, en met een heusche spraeck,
Verdedicht, sonder angst, aldus haer goede saeck:
Ké Moeder weest gerust, het Bouxken hier gevonden,
Spreeckt niet, soo als ghy meynt, van Venus dertel wonden:

Daer is meer, alſser ſchijnt: vvant ſoomen vvel door-leeſt,
Men vinter heylſaem leer, die Venus brant gheneeſt.
Doch, ſoo u dit Ghespreck niet vvel en ſou ghelucken,
Soo ſpreeckt den Drucker aen, en haelt uvv' and're ſtucken,
En ſegt dan aen de Maeght, om dit ghevaer t'ontgaen,
Dat ſy't op eenen Bouck niet meer laet comen aen.

DANIELIS HEYNSII.

IN EMBLEMATA

CLARISS. CONSVLTISSIMIQVE

VIRI

D. J. CATSII. J. C[ti].

EPIGRAMMATION.

Vidit, & ingentem mirata eſt Itala tellus
Alciatum, tanti mente ſuperba viri:
Seu tonat, & leges facundo ediſſerit ore,
Seu Themidis dignum numine condit opus.
Hunc quoque ludentem, ſed ſeria, vidit, & illi
De luſu palmam, ſed ſapiente, dedit.
Alciati curas & ſeria vicerat antè
CATZIVS: ad luſus nunc & amœna venit.
Hîc quoque, ſed *triplici* palmam *ſermone* meretur,
Vt ter ſit victor, qui ſemel ante fuit.

AD

AMPLISS. ORNATISSIMVMQVE

VIRVM

D. IACOBVM CATSIVM I. C.

Hominem triplici Emblemate graphicè exprimentem.

AMphytryoniades cluet inclytus, unam animam quòd
Exuerit triplici corpore Geryonis:
Te quantò maior, CATSI *cate, adorea lustrat,*
Qui triplici corpus unum animas animâ?
Scilicet hoc potior Genij vis enthea nervis,
Hâc mactus veterum robora summa praeîs.
Artubus utque alij & nervis praeconia captant,
Sic graphicis surgant artibus illa tibi.

AD EVNDEM

QVi ludens, tetricas ut demat pectore curas;
(Quas consultor ei curia quasque parit)
Erudit, & triplici conformat pectora gnome;
Quae genus omne hominum praemonuisse valet.
Seria quanta dabit, quantâ dabit indole digna,
Si vacuus nervos tenderit ingenij!

L. M. P.

I. Liraeus.

** GHE-

GHEDICHT

Ter eeren

Den hoogh-gheleerden D. I. CATS

Op ſijne Conſt-rijcke

SINNE-BEELDEN.

GHelijck den Medecijn aerd-ſinnich doet bereyden
Sijn bitter-heelſaem cruyt, met een verſoeten ſchijn,
Om, door een vroed bedrogh, den ſiecken aen te leyden
Tot den bequamen wegh, als die onwillich zijn:
Soo gaet den wyſen CATS ons ongetemde jaren
Aen-voeren tot de tucht, door 't lock-aes van de Min,
En brengt de wyſe deught, die qualijck was te paren
Met de bloet-rijcke jeught, vermomt en ſluypend' in;
En leert, met aerdich dicht, hoe met verloop van tyden
De Minn' tot Eeren-ſucht, de Eer tot Godſ-dienſt climt;
En hoe de Deſticheyt en Geylheyt 'tſamen ſtryden,
Hoe dat den laetſten ſtant, den eerſten over-glimpt,
Ten was gheen dertel vier, 'twelck hem heeft aen-ghedreven
Te beelden in 't begin vrou Venus, of haer kint,
Maer door een hoogher Vier ghepricke lt, heeft beſchreven
Hoe dat de liefde Gods de weereltſch' overwint,
Als hy in dicht, en prent, ſeer konſt-rijck weet te malen
En drucken onſen aert en onſe zeden af,
VVel drie-mael dobbel eer moet hy te recht behalen,
Die *Zeelandt*, op een dagh, een cleyne VVeerelt gaf.

L. Peutemans.

OP

OP DE DRIE BOVCKEN der SINNE-DICHTEN ende BEELDEN

vanden Hoogh-gheleerden Heere

D. JACOB CATS.

W*Ilt ghy een Venus sien, een Venus die van boven*
By d'Oude wert ghe∫eyt, te zijn ghecomen aff,
Vrania *ghenaemt, een die eerst wetten gaff,*
En toomen in de Min, van yder een te loven;
Wilt ghy sien Venus Kint, maer 'tbeste van de twee
Die Venus heeft ghebaert, dat wacker, eerbaer, Maetje,
Dat met een soet ghelaet en met een aerdich praetje
Wel heylt (dat heeft het noch behouden van der zee)
Maer 't heylt in eerbaerheyt: den and'ren is een lecker
Die niet en weet dan quaet, en rechte guytery,
Hy tacketeylt te veel, hy jockt en scherst te vry,
Is yemant wat besmeurt, hy maeckt hem drie-mael gecker.
Dees' is van ander stoff. Off wildy gaen wat voort,
En mercken hoe bequaem de Leer van goede zeden
V hier wert voor-ghestelt, met beelden en met reden,
Neemt in de hant dit werck, ghy vintet al soo 'thoort.
Ter wijl den arghen Mensch met al sijn cromme spronghen,
Der Volcken ampt en plicht verdonckert en verblauwt,
En 'trechte zeden-snoer aen hondert stucken kauwt,
En heeft van 't Burgher-recht al vry wat af-ghedronghen;
Soo gaet u desen Bouck seer heerlijck stellen veur,
Hoe wy met eeren by den and'ren sullen leven,
Hoe veel men aen de Eer off Baet-sucht moeten gheven;
Hoe wy in vreught ghestelt zijn sullen, en ghetreur.
Terwylen 'tdolle Volck 'trijck Lucifers weer bouwen,
En willen weten meer, als die haer 't weten gheeft,
En willen sien, dat God voor ons verborghen heeft,
En nemen in veel meer als 'thart hun can verdouwen.
Siet hier dit clouck Verstant, dat ruckt met sijn ghedicht

Ons harten op, en leert al stichtelijcker saken;
En gaet ons in den gheest, met troost en heyl vermaken,
En doet ons heffen 'thooft na 'talderhooghste Licht.
Men heeft tot heden toe gheknеutert en ghekeven,
Off Zeelant *oock wel zou uyt-brenghen een Poeet,*
En tot op desen dagh niet veel men noch en weet,
Die in de Poësy den gheest om hoogh doen sweven,
Maer nu is ons ghebreck ghebetert met ghewin:
Een isser ons als drie, drie-dobbel is ons eere,
Ghy vint in sijn Ghedicht, Vreught, Deught, en heylsaem Leere,
Heyl in de ziel, en Deught int leven, Vreught in Min.

I. HOBIVS.

TOT DEN LESER.

VVIlt ghy, op eenen dach, door-sien u gantsche leven,
VVilt gy met een gesicht des weerelts loop verstaé,
VVilt ghy, een langhe tijdt, int corte sien beschreven,
VVilt ghy, met eenen stap, het Aertrijck omme-gaen,
VVilt ghy met cleyn beslach, veel dinghen ondersoucken,
VVilt ghy, der menschen aert, haest kennen int ghemeen:
VVat houfdy les of school, of veelderhande boucken?
Leest maer dit corte werck, ghy vintet al by een.

J. F.

AV TRES-

AV TRES-DIGNE
D'HONNEVRS & BON-HEVRS
Le tres-docte Seigneur

IAQVES CATS I. C.

Sonnet Encomiastique;

Sur ses *EMBLEMES* tripliques.

Mon Dieu m'ayant osté mon loisyr de jadis
(Quand je rendoiz Anglois du BARTAS *& sa Race)*
J'avoiz ja dict Adieu *aux Dames de* Pernasse;
Pour mieux m'accommoder a Ceux a qui je suis.
Mais, nonobstant ce Vœu, *me retenir ne puis*
De maintefoiz mirer, & admirer la grace
Des Chantres *grave-gayz, dont la voix haute-basse*
Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Esprits.
Tel, tel es tu, mon Doux-docte-divin de CATS,
Qui, en fin Medicin, *sucrant, dorant tes* Doses,
Fais avaller aux Tiens saines & sainctes Choses,
Dont, sanz cest Art, grand part taster ne voudroit pas,
Pourtant, si bien meslant avec le Doux l'Utile.
Triple Laurier J'appends a ton Tri-lingue Stile.

IOSVAH SYLVESTER.

AENDEN

HOOGH-GHELEERDEN
D. IACOB CATS,

Op het Boeck van ſijn Conſt-rijcke

SINNE-BEELDEN,

(van de welcke ſijn gunſt mijn een vereert heeft.)

BEn Ick O CATS! de eerſt, die ghy dit Boeck vereert?
Soo ſal ick zijn de eerſt, die daer uyt wert gheleert
Te ſien de feylen die ick in mijn groene jaren
Bedreven heb, die zot, doch nimmer geyl en waren,
En ſtijghen hoogher op, verjaghen wulpſe Min,
En halen in ſijn plaets d'eerwaerde Reden in:
Die ſal den nevel, door haer glans, wel doen verdwynen
Van jonghe domme Jeught. Dan ſal ick niet het ſchynen
Van vele dinghen, (daer het meer-deel van de Lien
Haer aen vergapen) maer het ware Zijn, eens ſien:
Dan ſal noch Hoop, noch Vrees, 't ghemoet niet meer ontſtellen,
Begheert' van Rijckdom, Staet, noch Eer-ſucht, my niet quellen.
Iſt niet belachens weert, dat d'arme Menſch ſo wroet,
En ſlobt, en ſlooft, en ſweet, om onnut overvloet?
Iſt niet beſchreyens weert, dat menich wel ſou waghen
Goet, bloet, ja Ziel, om een dienſtbare Croon te draghen;
Dits Redens eerſte les: en als ick die wel ken;
Soo ſalſe voort-gaen, en mijn leeren wie ick ben.
Meeſterſe, doet u beſt! Maeckt (bidt ick) my af-keerich
Van ondeught, en tot Deught, heel neerſtich en begeerich,
Maeckt dat ick met Mijn ſelfs, en al de Weerelt ſpot,
En ſtell' voortaen alleen mij hart, en hoop op Godt.

ANNA ROEMERS.

GHE-

GHEDICHT TER EEREN
van den
HOOGH-GELEERDEN HEER
IACOB CATS. I. C.
Op syne Conſt-rijcke *Sinne-beelden.*

DE Minn' end' haer natuur, haer eyghenſchap end' crachten;
Des Borghers ſchult end' plicht, end' ſeden-rijck betrachten;
't Vermaken van de Ziel, de weghen naer om Hoogh:
Stelt ons dit cunſt-rijck Boeck, in Dicht end' Prent voor d'oogh'.
Dies ghy ô jeughdich Volck, int minnen on-ervaren,
Verraden van u oogh', bedroghen van u jaren,
Wien door een domme kracht, Natuur ghevoelen doet,
Veranderingh' van ſinn', verwiſſelingh' van bloedt;
End' ghy gheſetter Volck, die met verſtant end' reden,
Naer wijſheyts Even-naer, dijn paden wilt betreden,
Dien tot behout end' heyl, de Borgherlijcke wet,
Als recht-ſnoer van u doen end' laten, is gheſet;
Ghy oock ô heylich Volck, ghenomen uyt veel volcken,
Die ſteets, met hert end' ſin, gaet dringhen door de wolcken,
Tot in den Hemel toe, die 'swerelts Doen veracht,
Om dat u ziel, hier naer, een beter Goet verwacht:
Comt hier, comt alle dry, en brenght yets tot vereeringh',
Van hem, die Dicht end Prent, een yder ſtelt tot leeringh';
Comt hant aen hant, end' eer hem al u leven gheeft,
Die, tot vermaeck end' leer, dit Boeck gheſchreven heeft.

Ter eeren van den ſelven.

DIe tot vermaeck end' leer, Dry dinghen heeft beſchreven,
De Minn', *de* Borgher-plicht, *end'* 'tGheeſtelijcke Leven;
Wie wenſcht hem niet, met my, Dry dinghen tot ſijn loon?
De Min-vrucht, Borgher-eer, *end'* Gheeſtelijcke Croon.

IAC. LVYT. I. C.

CLINCK-

CLINCK-DICHT
Op de
DRIE-SINNIGHE
SINNE-BEELDEN

van den

HOOGH-GELEERDEN ende *ACHTBAREN HEERE*

D. IACOB CATS.

HOe in des weerelts loop dē mensch sick heeft te dragen,
VVijst ons dit aerdich VVerk met Dicht en Beeldē aen,
En hoemen van 't begin ten eynde toe moet gaen,
Om God, en oock den Mensch in alles te behaghen.
Eerst hoe een jonck Ghesel met konste sal bejaghen
Sijn Lief, sijn tweede Ziel, sijn vreught, sijns harten-lust,
En, om sijn hevich vier met eer te sien ghebluft,
Hoe hy't met heus bescheyt een aerdich dier sal vraghen.
Maer (wonder boven al!) een en het selve beelt,
Een en de selve stof (merct hoe de Geest hier speelt)
Leert ons en Borgher-plicht, en oock Godsalich leven.
VVel aen dan hier is spijs waer med' can zijn ghevoet
De *Min*, het *Burgher-recht*, en '*tChristelijck ghemoet*;
Dies wy, *ô Groot verstant*, dry-dobbel lof u gheven.

S. DE SVVAEF.

DEn stock, die leyt aē 't vier, en 't seldsaem jock der minnen,
Te hand'len sonder pijn, hangt maer aen 't wel beginnen:
Twee-eyndigh is de stock, hier coel en daer ghegloeyt,
Die 'teene grijpt, is wel: die 't ander sick verschroeyt.
Twee-sinnigh is het jock, een en de selve sake
Is droefheyd, en ghenucht; is soet, en suer van smake;
En al, naer datmen 't neemt, is last of spel dit jock:
Den desen onder-stut, den dien slaet Venus stock.

Quâ non nocet, arripe.

PArs sudis igne caret, pars altera nescia flammę est:
Hæc impune manu tangitur, illa nocet.
Dextra voluptates Veneris ferit, altera curas:
Hinc juvat, aligeri fax nocet inde Dei.
Elige, quisquis amas, sed, quę juvat, elige partem:
Ipse Cupido facem, quâ caret igne, tenet.
Tristia Democriti salso delude cachinno,
Lude, iocus Venus est; nil nisi ludus, Amor.

En bien prenant, n'auras tourment.

QVi bien prend le tison le porte sans domage,
En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:
Pour voir des tes desseins heureusement le bout,
Manie bien ton cas: bien manier est tout.

QVA NON NOCET.

I.

PLAVT. CISTELL. *Amor & melle, & felle, est fœcundissimus.*

EVRIP. MED.

Ερωτες οἵπερ μὲν ἄγαν
ἐλθόντες οὐκ εὐδοξίαν
οὐδ᾽ ἀρετὴν: παρέδωκαν
ανδρᾶσιν εἰδ᾽ ἅλις ἔλθοι
κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς
εὔχαρις οὕτω.

Amores nimij
Cum accesserint, non bonam famam,
Neque virtutem attulère
Hominibus: si temperata accesserit
Venus, non alia Dea
Adeo gratiosa.

Niet

GHy wenſtet wel een lief, en ſeght, ghy wout wel trouwen;
Maer latet voorts daer by, en gaet ſoo henen douwen,
Hoe? meyndy, Ian-treet-ſocht, dat ſonder ſlach off ſtoot
V eenich aerdich Dier, ſal vallen inden ſchoot?
'Tis raes: maer ſoo ghy wilt vrou Echo hooren quelen,
En ſtaet niet ſlecht en ſiet; maer roept met luyder kelen,
Soo ſalſ' u doen beſcheet. Siet, Floor, een zeeuſche maeght
En comt niet onghenoot, en gheeft niet onghevraeght.

Nil, niſi mota, dabit.

DVlcis amica placet, placet vxor, & oſcula caſtæ
Coniugis, & multâ prole beata domus:
Cura ſed vlterior tibi nulla, quid? anne moraris
Dum ruat in gremium ſponte puella tuum?
Nil agis: Intenſo demum clamore mouetur,
Suêta viatoris quę modo voce loqui.
Nil dare, ſponte ſuâ, didicit reſonablis Echo,
Nec dare, ſponte ſuâ, bella puella ſolet.

Jamais Amie ſans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.

TV dis, l'amour me plaiſt; & ne fais autre choſe:
Robin, en rien faiſant iamais on cueille roſe,
Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;
Sy tu ne fais ovir ta preallable vois.

NIL,

NIL, NISI MOTA.

II.

TERENT.

CRedis hæc dormienti tibi confecturos Deos,
Et illam ſine tuâ operâ in cubiculum iri deductum domum?

OVID. DE ART. LIB. 1.

AH nimia eſt propriæ juveni fiducia formæ,
Exſpectet ſi quis, dum prior illa roget.

ERAS.

Non provocare, matronæ eſt.

O Soete raſery! hoe can't de liefd' al voeghen!
Den Aep ſchept in ſijn jong een wonderlijck vernoegen:
Waer Venus aerdich kint ſijn gulde pijlen ſchiet,
Daer iſt van ſtonden aen volmaeckt al watmen ſiet.
Schuylt erghens ſoo wat goets, men ſalder hoogh van roemen:
En iſter ſlecht ghenoegh, men wetet te verbloemen;
Den ſtouten, noemtmen vry: die droncken is, verheught.
'Tvernuſt des minnaers paſt tot elcke feyl een deucht.

Nunquam deformis amica eſt.

DVlcis amor furor eſt. Stupet ebria ſimia prolem,
Nilque ſuis catulis pulchrius eſſe putat.
Neſcit amans vitium (nimis id licet exſtet) amicę,
Quaſque alius dotes non videt, ipſe notat:
Fucus amor vehemens, omnique potentior herbâ eſt;
Hoc duce, facundę garrula nomen habet.
Quiſquis amat, mentes agitante Cupidinis œſtro,
Omne bono vitium proximiore tegit.

Jamais laides Amours, ny belle priſon.

QVe tu es doux Amour! par ta plaiſante rage
Eſtime ſon petit le plus beau du bocage
Le Singe craque-noix: nul vice ne luy chaut,
Car du manteau d'Amour il couvre le defaut.

AMOR,

III.

ARISTOT. 1. ETHIC.

Vnicuique delectabile est, quod amat.

PLVTARCH. IN LIB. DE AVDITIO.

A *Mator albos Deorum filios appellat, nigris virilium nomen tribuens. Amor enim, hederæ instar, valet se quâvis arreptâ ansâ applicare.*

HORAT. T*Vrpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa*
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

ALs Pan eerſt ſagh het vier, dat hy doen niet en kende,
Ey, wat een lieflijck dingh! (ſprack hy) en ras hem wende
Omhelſende de vlam, als tot ſijns vrientſchaps pand;
Maer, mits hy quam te nae, verſchroeyd' hy mond en hand.
Vriend, als ghy hier of daer een lieflijck Vier ſiet branden,
En taſtet ſoo niet aen, met onghewaſſchen handen:
Bedaert u wat, en eer ghy timmert kent den grond,
Want ſiet! die haeſtigh ſuypt verbrand wel licht ſijn mond.

Quod non noris, non ames.

VIx dederat terris ignem, ſua furta, Prometheus,
Pan furit, & flammis oſcula ferre parat:
Quantus, ait, nitor hic!. (nondum cognoverat ignem)
Et ruit, & læſas vix trahit inde manus.
Stulte puer, blandi qui lumine captus ocelli
Nil, niſi quanta dabis baſia, corde moves,
Dum, quid ames videas, properatos differ amores:
Heu! ſcelerata Venus, cum celerata venit.

Qui en haste ſe marie, a loiſir ſe repent.

CE, que tu ne cognois, aymer iamais t'avance:
Il a pris mal a Pan d'aymer ſans cognoiſſance.
Qui oſe ſon bouillon humer haſtivement,
Sans doubte, il bruſlerá ſa bouche bien ſouvent.

QVOD

QVOD NON NORIS, NON AMES.

IIII.

PROVERB. 5. 20. *Quare ſedeceris, fili mi, ab extraneâ.*

HESIOD. Τὴν δέ μάλισα γαμεῖν ἥ τις σέθεν ἐγγύθι ναίει
Πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰοών.

Hanc autem maxime duc in vxorem, quæ prope te habitat.
Omnia valdè circumſpicines.

PETRA. DE REMED. VTRIVS. FORT. LIB. 1.
Multos amantes credulitas ſua circumvenit, libenter enim credunt quod optant.

B 'T neemt

EEn Minnaer woelt altijt. 'k schreef laetst-mael op een linde,
Ick sneed' in een pompoen den naem van mijn Beminde;
Dien zoute-loosen romp, als droef door mijn verdriet,
Veel tranen uyt zijn schors daer henen vallen liet.
Als ick onlangs daer naer, ontrent dees plaets quam dwalen,
Doen stont mijn teer gheschrift niet in sijn eerste palen,
Maer wijt en breet ontset. Ach! van een cleyn begin,
Allenxkens, eermen't meent, door-cruypt ons hart de min.

Sensim amor, sensus occupat.

INscribo peponi quoties tua nomina, Phylli,
Littera, cultelli cuspide facta, latet:
Ille, licet fatuus, sortem miseratus amantis,
Plorat, & è tenero cortice gutta fluit;
Lęsa cutis sensim laxo se pandit hiatu,
Iamque viatori, Phylli, legenda pates.
Exclamo: crevêre notę, crevêre calores:
Hei mihi! quam tacitis passibus intrat Amor.

Quant il est creu, je le vois, Comment il croist je n'appercois.

REtournant au Tillet, ou tu estois escrite,
Ma douce Margotton, la lettre n'est petite
Comme vn peu cy devant: le passager la voit,
l'Amour s'augmente helas! sans qu'on s'en appercoit.

SENSIM

SENSIM AMOR SENSVS OCCVPAT.

V.

PLVTARCHVS.

Amor neque nos statim neque vehementer ab initio, quem admodum ira, invadit; neque facile, ingressus, decedit, quamvis alatus: sed sensim ingreditur ac molliter, manetque diu in sensibus.

SENE. HIPPOL.

Labitur sensim furor in medullas,
Igne furtivo populánte venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.

Gheen Boom en valt ten eersten slagh.
Gheen stadt en bouwt men op eenen dagh.

SOo haest den hals my was in Venus jock gedrongen, (gen?
Clampt' ic mijn lief aen boort: waer toe veel cromme spron-
My dacht, van stonden aen, sy stont nu als ghereet:
Maer, eer ick schiet van daer, soo creegh ick dit bescheet:
Den Specht pickt in den boom, men sietse niet beroeren,
Hy, op den staenden voet, gaet even-wel noch loeren,
En siet off 't gat is deur. Neen dwaes, bey, niet soo prat:
Men maeckt in eyken hout, met eene pick gheen gat.

Siue amator, siue gladiator es,
Repete.

MArtia picus avis longis dare vulnera ramis
Dum parat, & rostro robora dura petit,
Protinus, vt Quercum primo modo contudit ictu,
Quærit, an admittat pervia rima diem.
Picus, amatoris nimium properantis, imago est,
Qui primo admissum se putat esse die.
Fallitur; haud primis cadit icta bipennibus arbor;
Robora vasta cupis sternere? sæpe feri.

Perseverer faict importer.

CE troncq pouvoir percer le Pic se met en teste,
D'vn coup, sans plus frapper, ô qu'il est sotte beste!
Semblable impression forge en son cœur l'amant,
Mais sache, pauvre sot, qu'il faut frapper souvent.

RE-

REPETE.

VI.

VERS. VVLGAR. *NOn amet, aut diſcat duros tolerare labores,*
Optati compos qui velit eſſe ſui.

POLYB. LIB. 10.

NVlla re vtili abſtinendum eſt, propter apparentem difficultatem; ſed comparandus habitus, quo cuncta bona mortalibus comprehenſibilia redduntur.

DEs Blixems selsaem vier can t'mes off sweert verbreken,
En laten heel de Scheé, daer t'mes in heeft inghesteken. *
Dees cracht is Venus Soon met s'blixems vier gemeyn,
Hy queēst, men siet geē wond'; hy brant, men vint geen bleyn.
Och! off ick een Meesters tot sulcken smert mocht vinden,
Die niet met al en weet van wonden te verbinden;
Och! off sy niet met al op mijne smert en bont,
Als salff van maeghde-was en plaesters van haer mont!

* Laté hæc talia Card. de subtilit. Lib. 2.

Sine vulnere lædor.

SAucia corda gero, vestigia nulla sagittę;
Et jecur, illęso corpore, vulnus habet:
Vulnus habet? fallor, quod enim sine vulnere vulnus?
Hei mihi! cęcus Amor vulnera cæca facit.
Fulmine cum misero mihi, non face, pectus aduras
Sæve Puer, nostris hoc, precor, adde malis:
Da Medicam, medicis quę nesciat artibus uti,
Et sua, non herbas, applicet ora mihi.

Ma Playe est au dedans.

FOudre & flambeau d'Amour, feu de facon estrange,
Qui, sans toucher le sein, au cœur d'amant se range.
Mon Cœur, puis que mon cœur tu blesses sans blessure,
Il faut, par consequent, qu'il soit guary sans cure.

SIN

VII.

TACIT.

Palam compoſitus pudor , intus ſumma adipiſcendi libido.

VIRGIL. *Vivit pectore ſub dolente vulnus,*
Intactis vorat oſsibus medullas;
Veſano tacitos movet furores,
Quod Chironia nec manus levaret,
Nec Phœbus, ſoboleſque chara Phœbi.

...vvont, maect ghesont.

...pinceel, u verwen zijn de sijden;
...t voor u leyt, can met een bloem-hof strijden.
..., en sluyt toe: ghy heelt, dat ghy door-steeckt:
..., meer als ghy neemt: ghy maect, meer dã ghy breect.
... boort een gat, u draet vervult de steke:
Lief, handelt soo met my, hout al de selve streke;
Ghy weet, ick ben ghequetst door uwen soeten mont;
Wel aen, gheneest de smert daer me ghy gaeft de wont.

Ex vulnere, pulchrior.

PUngere te dicam, vel pingere? nescio, Phylli,
Pungis, & hâc ipsâ, stamina pingis acu;
Fulget, iô, sana cute pulchrior ipsa cicatrix,
Dumque nocet, byssо fert pia cuspis opem.
Cum tua respiciat tenuem clementia pannum,
Menè magis durâ conditione premes?
Corda mihi pungis; nec deprecor, ô mea, punge
Phylli, genas labris tu modo pinge tuis.

Ce que blesse, me dresse.

TV fais, au blancq satin, maint trou par, ton aguille,
En picquant peins, Margot, que tu es belle fille!
Tout, que tu as blessé, en est gentil & sain:
O que me traicte ainsi, Margot, ta belle main!

EX VVLNERE PVLCHRIOR.

VIII.

OVID. DE REMED. AMOR. LIB. I.

DIscite sanari, per quam didicistis amare:
Vna manus vobis vulnus opemque feret.
Vulnus, Achillæo quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium pelias hasta tulit.

DAN. HEYNS. MON. EL. II.

ELevat vna vndas pectoris, vna domat.

GHy ſult den fellen leeu wegh leyden als ghevanghen,
Vermeeſtert maer ſijn oog. Soo eens de ſoete wanghen
Van eenich aerdich Dier ontſtellen u gheſicht,
Siet! van een dapper man, vervaldy tot een wicht,
Al treetſ' u op den neck, ghy ſult haer trots verdraghen;
Al crijghtſe vremde buyen, ghy noemtet ſoete vlaghen:
Int corte, ghy die waert een leeu, zijt mack en tam;
Sy leyt u metter hant, niet anders als een lam.

Captis oculis, capitur bellua.

MOx leo captus erit, ſi lumina capta leoni:
Si neſcis, oculis vincitur omnis amans.
Senſibus ergo tuis vbi dulcis inhæſit imago,
Perque oculos intrans corde reſedit Amor,
Mox domitâ cervice jugum, gratoſque labores,
Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
Et licet aut leo ſis, aut tigride ſævior orbâ,
Accipies leges, quas tibi dictat Amor.

Par des yeus les deux feneſtres,
Darts d'Amour deviennent maiſtres.

QVand on jecte au lion vn drap deſſus la teſte,
La veue luy prenant, on prendra toſt la beſte;
Farouche nul ſerá quant il eſt pris aux yeux,
Apprivoiſé ſeras, ſi tu es Amoureux.

CAPTIS

CAPTIS OCVLIS, CAPITVR BELLVA.

IX.

OVID. METAM. 3. *NOn bene conveniunt, nec in unâ ſede morantur Majeſtas & amor.*

3 ESDRÆ. 4. 28.

VIdi Apamen, regis iſtius mirifici concubinam, regi a dextris ſedentem, ipſique diadema de capite auferentem, ſibique imponentem; regi ſiniſtrâ manu alaphas impingentem, regem aperto ore eam intuentem, & ſi ipſa regi indignata foret, blandiri ei rex non deſinebat, donec cum ipſâ in gratiam rediret.

SOo ghy voltrecken wilt u min, met corte swieren,
Set nimmermeer u sin op half-volwassen dieren:
Te licht, eylaes! te licht naer men'ghen crommen spronck,
Wert yemant daer gheseyt: *Mijn dochter is te jonck.*
Een rijper dient u best, daer vrijtmen veel gheruster;
Bysonder soo u Lief nu crijght een vlugghe suster,
Groen fruyt is steech en tay, ten wil niet van den tack;
Grijpt na de rijpe Peer, die plucktmen met ghemack.

Mite pryum vel sponte fluit.

SI grave prolixos tibi pectus abhorret amores,
Candida conjugij si tibi meta placet,
Hanc vt ames sit cura, Soror cui nubilis instat:
Nonne vides? frondes fronde premente ruunt.
Hęc sit amica tibi, cui serior ingruit ętas:
Crede mihi, causam tempus amantis agit.
Mitia sponte fluunt, pijra cruda tenacius hęrent:
Nec sequitur facilem, quę viret vua, manum.

Fruict verdelet, aisement ne chet.

AMant, si tu ne veus languir de longue flame,
Addresse tes amours a quelque meure Dame.
Ne voit on au vergers que meur fruict suit la main?
Et qu'au trop verdelet souvent on tire en vain?

MITE

X.

HORAT. LIB. 2. CAR. OD. 5. . . . . *Tolle cupidinem*
Immitis uvæ:
Iam te ſequetur, jam proteruâ
Fronte petet lalage maritum.

VIRG. . . . . . *Primis & adhuc creſcentibus annis*
Non mentem Venus ipſa dedit.

TERTVLLIAN. *Acerba res eſt, immatura virgo.*

ICk vont onlanx mijn Lief int groene ſitten ſlapen,
Ick ſagh haer rooden mont, ick bleefer op ſtaen gapen:
Dies creech ick ſtelens luſt, ô ſelſaem dievery!
Ick ſtal van haer een kus, ſy ſtal een hart van my.
Als t'muyſken raeckt aen t'ſpeck, het eet met groot verlangen,
Het vat, en t'wert ghevat; het vangt, en t'wert gevanghen:
Wat vreemder ſtreeck is dit! wat rancken can mijn Lief!
Sy ſit gheruſt en ſlaept, en noch beſteeltſ' een dief.

Fit ſpolians ſpolium.

FOrtè ſuper viridi Phyllis mea fronde ſedebat,
Occulerat placidus lumina victa ſopor.
Accedo, labra iungo labris; dumque oſcula furtìm
Paucula ſurripio, me rapit illa mihi.
Dum vorat, occulto trahitur ſic piſcis ab hamo,
Muſque perit, gratum dum petit ore cibum.
Improba, furandi quis te neget eſſe peritam,
Cum vigil, in ſomno, fur tibi pręda cadat?

En prenant, ſurpris.

QVi chaſſe au parcq d'Amour a bien deſſein de prendre,
Mais las! va priſonier, ſans y penſer, ſe rendre.
En prenant les appaſts ſe prenent les ſourys:
Voicy la chaſſe, Amy, ou le veneur eſt pris.

FIT SPOLIANS SPOLIVM.

XI.

OVID. . . . . . *Carpitque & carpitur vnà.*
Suppliciumque ſui eſt.

PLAVT. TRIN. *AMoris artes eloquar, quemadmodum expediant, nunquam*
Amor quemquam niſi Cupidum hominem poſtulat in plagas
Conjicere : cupit, eos confectatur ſubdolè blanditur, ab re
Conſulit, blandiloquentulus, Harpago.

MEn hout dat Venus kint coop-handel gaet aengrijpen,
Sijn waren zijn taback, dan t'gaet meeſt om met pijpen,
Sijn cramery is roock, roock is ſijn beſte vont,
Hy blaeſt roock uyt ſijn neus, hy ſpout roock uyt ſijn mont:
Roock is ſijn rijck, vol roocx is gans het hof der minnen,
Met enckel roock en damp vertwijfelt hy ons ſinnen:
Hy ſchenct ons roock voor dranck, roock hy ons t'eten geeſt,
Heel Venus burghery niet dan van roock en leeſt.

Fumos vendit Amor.

AErio de rore trahunt alimenta Cicadæ,
Futilis aura tibi dat, Salamandra, cibum.
Nautica plebs avido Tabaci bibit ore vaporem,
Noſtra, levi fumo, pectora nutrit Amor.
Mira Puer Veneris vaſto promittit hiatu:
At ſi perſpicias ſingula, fumus erit:
Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amicæ eſt,
Et ſpeciem fumi, quidquid amamus, habet.

Amant ton heur, n'eſt que vapeur.

A l'Amoureus eſprit la grace de ſa dame
Rapporte ſa vigeur, faict revenir ſon ame;
Des dames la faveur n'eſt que fumeé & vent,
De rien, que des vapeurs, ſe doncq nourrit l'amant.

FVMOS

FVMO PASCVNTVR AMANTES.

XII.

CIC. PRO M. COEL.

AMores & delitiæ maturè, & celeriter deflorescunt.

DAN. HEYNS.

OMnia speramus, promissaque vana fovemus
Molliter: & faciles ad nova vota sumus.
Interea totum paupertas poßidet ævum,
Cæcaque voluendo somnia, vita perit.

Bly,

SOo lang ic was mijns ſelfs, en mocht rontſom gaen ſweven,
Soo lang heb ick gheleyt een ſtil en droevich leven:
Maer ſedert dat ick ben gheraeckt in liefdes dwanck,
Ontbont haer eerſt mijn tong, en maeckte bly gheſanck.
Nu ben ick bly van gheeſt; en ſchoon ick ſtae gheſloten,
Ten heeft my noyt verveelt, gheen tijt heeft my verdroten.
O ſoete ſlaverny! ô aenghenaem ghewelt!
Het doet den Minnaer goet, dat ander luyden quelt.

Amiſsâ libertate lætior.

OMnibus angores, uni mihi gaudia portat
Carcere ſecludi ſervitiumque pati:
Tunc, cum liber eram, ſolâ ſpaciabar in umbra,
Moeſtus, inops, tacitus, nec vigor ullus erat.
Ex quo diâ Venus me carcere clauſit Amoris,
Ex illo lepidâ garrulitate loquor,
Nunc cano, nunc vocum non eſt ſimulantior alter:
Quo mihi libertas? Sors mea ferre jugum.

Priſon gaillard m'a faict.

I'Eſtois muet au bois, mais priſonier en cage
Ie rie, & fais des chants; je parle doux langage.
Chacun, fils de Venus, qui porte au cœur ton dard
Eſt morne en liberté, & en priſon gaillard.

AMISSA LIBERTATE LÆTIOR.

XIII.

GENES. 29. 20.

SErvivit ergo Iacob pro Rachel ſeptem annis, & videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine.

BILL. ANTHOL. SACR.

ABſque jugo poſita eſt ditionis amica voluntas,
Qui viget affectu, non gemit imperio.

BEgeerdy los te zijn van Venus wreede banden,
Verlaet u vader-lant, besoeckt de vremde landen,
Seyt Naso, Venus tolck, dat meepse Venus kint
Magh teghens 't reysen niet: maer, lieve, 't is al wint;
Ick heb gherotst, ghereen, gheloopen, en ghevaren,
Noch voel ick 't oude pack mijn bangen rug' beswaren,
Het cleeft my vast aen 't lijf, daer ick me werd' gheplaeght,
Ach! niemant can ontgaen 't geen dat hy met hem draeght.

Fugiendo, non effugit.

NAso viam docuit longos mollire furores,
A patriâ, vt valeas, inquit, Amator abi.
Jussa secutus eram, memini, tua doctor Amoris,
Hoc quoque sustinui dicere, Phylli vale.
Jamque feror; juga montis equo, mare puppe pererro:
Me tamen impositum, me tamen, vrget onus.
Non animum fugiens, cælum modo mutat, Amator.
Quò fugis? heu! tecum, dum fugis, ibit Amor.

Fuir ne sert.

SOit que ie cours aux champs, ou dans la mer me baigne,
Par tout, ou que ie vais, mon mal las! m'accompagne,
Que fais-ie pauvre Amant? ie porte mon malheur,
Ie change de pais, gardant le mesme cœur.

FVGIENDO,

FVGIENDO, NON EFFVGIT.

XIIII.

PROPERT. LIB. I. EL. 30.

QVo fugis ah demens? nulla est fuga, tu licet usque
Ad Tanaim fugias, usque sequetur Amor.
Instat semper Amor, supra caput, instat amanti;
Et gravis ipse super libera colla sedet.

SEN. *NEc peregrinatione longâ, nec locorum varietatibus tristitiam mentis gravitatemque discuties: Animum debes mutare non cœlum. Licet enim vastum traieceris mare, sequentur te, quocunque perveneris, vitia. Quid miraris nihil tibi peregrinationes prodesse cum te circumferas? motu ipso noces, ægrum enim concutis.*

Oock brant in zee.

DAn neemt dat oude min met reyſen wert verbroken,
Can ons niet op den wegh een nieuwen brant beſtoken?
De groote Zee-Lamprey * en hout gheen vaſte ree,
En wert nochtans verbrant int midden van de zee.
Ghedenckt dat Venus ſelfs ontſtaen is uyt de baren,
Sien wy 't beſchubde vee niet daer ſoo lieflijck paren?
En crielt daer niet te hoop de vrucht van haren brant?
O! 't water heeft ſijn vier, 't is Venus vader-lant.

* Deſen viſch wort int Latijn Murena ghenaemt, ende wort gevonden ontrent Sicilien, de welcke, te lange boven het water met den rugge ſwemmende, wert door de hitte der Sonne ſoo ghedrooght, datſe niet weder onder het water en can neder ſincken.

Et in æquore flamma eſt.

DUm natat, & Siculis Murena ‡ vagatur in vndis,
In medio Phœbi tangitur igne freto.
Vidi ego, qui fugeret trans ęquora fulmen Amoris
Igne vel in medio non caruiſſe mari.
Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus vſſit,
A patriâ celeri dum rate vectus abit.
Ah! furit, & gelidis ardet Delphinus in vndis:
Orta mari Venus eſt: hic quoque regnat Amor.

‡ Murena Piſcis in Mari Siculo, ſecundum Martial. non valet exuſtam mergere ſole cutem.

Et meſme l'eau a ſon flambeau.

QVe ſert au pauvre Amant de tracaſſer le monde
Puis qu'on ſe ſent bruſler au plus profond de l'onde?
Murene rien ne faict que par la mer flotter,
Si eſt-ce qu'on la voit ce non obſtant bruſler.

ET IN ÆQVORE FLAMMA EST.
XV.

LVCRET. LIB. I.

Alma Venus, cæli ſubter labentia ſigna,
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitque exortum lumina ſolis;
Denique per maria, *ac montes* fluvioſque rapaces,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem, Efficis, &c,

ALCIAT. DE AMORE. LOQVENS.

Scilicet vt terræ jura det atque Mari.

ICk was eens vry van 't Vier, dat door my plagh te woelen,
Ick voeld' ontrent mijn hart een lieffelijck vercoelen:
Een cleyne vonck alleen wat roockend' over bleef,
Dies ick, als heel verloſt, gheen cleyne vreught bedreef.
't Gheviel, niet lang daer naer, dat ick dit Vier ghenaecte;
My dacht, ten was gheen noot, als ick maer niet en raecte:
Dus nam ick maer 't gheſicht, en noch eer ick vertrack,
Een vlam uyt hare vlam viel, en my weer ontſtack.

Flamma, fumo proxima.

QUiſquis es, antiqui remoue monumenta caloris,
A regno Dominę qui modò liber abis.
Vera nec ora vide, moveat nec imago ſaliuam;
Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
Vulnus erit, leviter modò tacta ſit, ęgra cicatrix,
Ardorem revocat ſomitis icta ſilex:
Fax extincta recens trahit, ah! trahit eminus ignem,
Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.

Flambeau qui fume, toſt ſe rallume.

AS tu eſteint l'Amour? ne fay tant la bravade,
Sa flame, a ton flambeau iectant comme vne œillade,
(En cas que ſeulement l'approches tant ſoit peu)
D'vn traict non apperceu te mettra tout en feu.

FLAMMA,

FLAMMA FVMO PROXIMA.

XVI.

LVCRET. LIB. 6. *SEd fugitare decet ſimulacra, & pabula amoris Abſtergere ſibi, atque aliò convertere mentem.*

OVID. *SIc, niſi vitaris quidquid revocabit amorem, flamma recandeſſit quæ modo nulla fuit.*

PLVTARCH. *AMor quamquam diſcedit aut tempore aut ratione victus, non tamen penitus relinquit animam remanetque in ea veſtigium veluti ſilvæ exuſtæ aut fumantis.*

HOe nu gheslepen gast ? wat coomdy by my loeren,
Om met een slimme streeck mijn eer ten roof t'ontvoeren?
Ghy lieft my, 'tis wel waer, maer met verkeerde min,
En soeckt (maer te vergeefs) het eynd' in het begin.
De Rat en eet gheen speck, al heeftser naer verlanghen,
Of moet haer, dat ist slot, al vooren laten vanghen :
Die and're weghen soeckt, en heeftet niet wel veur :
Soo ghy my mint, en meent, clopt voor de rechte deur.

Hebj' in de sin
Oprechte min,
Soo coomt hier in,
Men sal u hooren :
Maer steeckj' u pin
Wt, als een Spin,
Tot quaet begin,
Soeckt ander slooren.

V wulpschen treck
Sou zijn mijn vleck,
En maecken leck
Eerbaerheyts schuyte:
Die speelt de geck,
En crijght sijn beck
Niet aen mijn speck,
Dus blijfter buyte.

Vt capias, capiare prius.

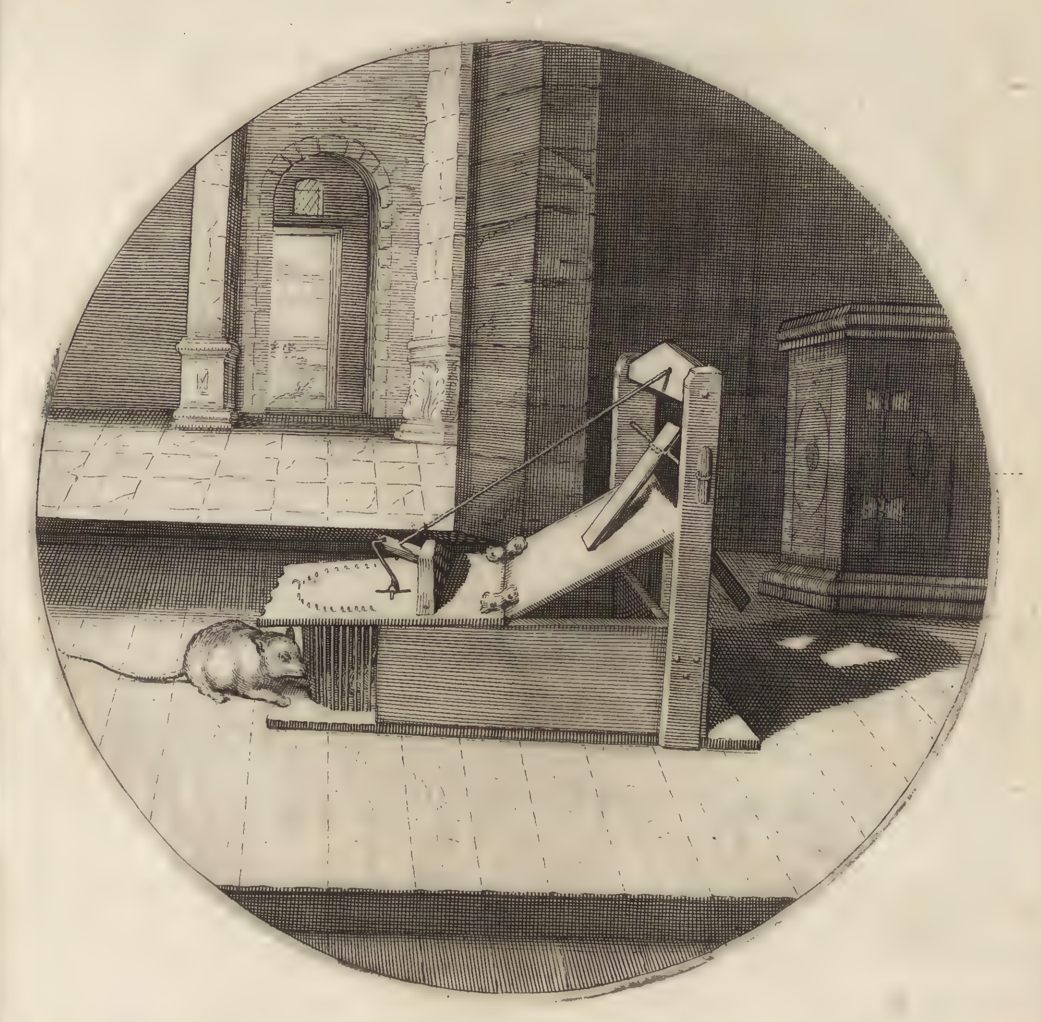
ET patet ingressus, nec deficit ardor edendi:
Nec latet, ad prędam quę via monstret iter.
Ecquid agam ? recto si tramite ducar in escam,
Tristia me duro carcere vincla manent :
Sed mea libertas antro non clauditur vno,
Non ego captivus, sed satur esse velim.
Plura locuturo vox hęc mihi verberat aures :
Si cepisse juvat, fac capiare prius.

Pris dois estre, devant repaistre.

SI tu veus, Compagnon, qu'on ouvre a toy la porte,
Il te será besoing hurter d'vn autre sorte :
Va t'en au droict costé, nul est d'ailleurs admis :
Nul mange icy du lard, qui ne veut estre pris.

VT CAPIAS, CAPIARE PRIVS.

XVII.

2 Reg. 13. 10. *DIxit Ammon ad Thamar; veni, cuba mecum, mea ſoror; quæ reſpondit ei, noli, frater mi, noli opprimere me; neque enim hoc fas eſt in Iſrael: Noli facere ſtultitiam hanc; ſed potius loquere ad regem, & non negabit me tibi.*

CYPRE. TRACT. DE SPONSAL.

OPtimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem monet vt a virgine ſuâ abſtineat, quoad ei nupta ſit & palàm in nuptijs tradita, his verbis: Φείδȣ δὲ καὶ τοῦτε ὦ γάθε καὶ φύλατε νομίνῳ γάμῳ τὴν σὴν παρθένον καθ' ἔπνους συγγένȣ.

Voor

ALs ghy ontrent dit beest siet blommen, bommen, fleuyten,
Dunct dat ghy siet de vreught vã dees die niet en steuyten,
In haer oneerbaer min: Sy zijn een corte tijt
Met roosKens, als bedeckt, door wijn en spel verblijt,
Maer al dees lieve vreught en baet hem niet met alle;
Al ist beginsel soet, 't besluyt is niet dan galle.
Wel let dan hoe dit spel dien Gilt-Os wil vergaen,
Sijn lichaem wert ghestooft, sijn ziele * wert ghebraen.

* Hier dient aen-ghemerckt dat op een Zeeusch een van de beste stucken wert genaemt de ZIELE VAN DEN OS, 't welck-men naer dat den Os geslachtet is, vers braet.

Quod juvat, exiguum est.

QVi pecus hic lituosque vides, vinumque, Rosasque,
Te fædę veneris regna videre puta:
Hei mihi! quam levis est & quam brevis ista voluptas,
A tergo lanius tela cruenta gerit,
Frusta coquus terret. Vos, qui peccastis in igne,
Mox dabitis rapido membra pianda foco;
Membra focus malesana coquat; perit ignis in igne.
Corpore non aliter gallica pestis abit.

Pour un playsir.

VOy, iouvenceau, ce bœuf couvert bien de courronnes,
Mais le boucher le suit. Quant au plaisirs t'addonnes
Helas! la volupté n'est que pour peu de temps,
Et si t'en trouveras saisi de longs tourments.

QVOD

QVOD IVVAT EXIGVVM EST.

XVIII.

PROVERB. 7. 22. *SEquitur eam quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans quod ad vincula trahatur; donec tranſfigat ſagitta jecur ejus.*

LVCRET. 4. *. . . . . Convivia, ludi,*
Pocula crebra, vnguenta, coronæ, ſerta parantur:
Nequicqam; quoniam medio de fonte lepôrum
Surgit amari aliquid, quod in ipſis floribus angat.

LIef, ghy en treᵭt my niet, nochtans werd' ick getogen;
Ick treck u, wat ick magh, maer ghy wert niet bewoghen:
Al treck ick, ghy ſtaet ſtil; u ſtil-ſtaen my beroert,
Mijn cracht niet u tot my, maer my tot uwaerts voert.
Siet! wat een ſeldſaem dinck! hoe dat ick u meer trecke,
En hoe ghy vaſter ſtaet; hoe ick my meer verwecke,
Om heen tot u te gaen: Ach! hoe ſy ſtilder ſit,
En coelder haer ghelaet, hoe 't hart my meer verhit.

Dum trahimus, trahimur.

HÆc Domina eſt, medio quæ ſurgit ęquore, Rupes
Quemque vides, paruæ navita puppis, ego:
Dum traho te, mea Vita, trahor, tu tracta quieſcis,
Non trahis, ipſe ſequor: te traho, Phylli, manes.
Nil agis, aſt ego totus agor: nihil ipſa moveris,
Tota ſed intereà tu mihi corda moves.
Me miſerum! ad Dominam veniens tractuſque trahenſque
Hoc magis, heu! cupio quo magis illa negat.

Ton non mouvoir, mouvoir me faict.

IE taſche t'eſmouvoir, mais voycy, que j'admire,
Tu ne te bouges pas, il eſt tiré qui tire.
Le Rocq de ton eſprit, Madame, ta rigeur
Sans s'eſmouvoir en rien me faict branſler le cœur.

DVM TRAHIMVS, TRAHIMVR.

XIX.

OVID. AMOR. ELEG. 19.

SI nunquam Danaen habuisset ahenea turris
Non esset Danaë de Iove facta parens.

DAN. HEYNS.

SAEpe ego cum possem facilem exorare puellam,
Difficilis mentem cæpit habere meam.

. . . .

TV quoque vel differ, vel ne concede, quod opto:
Si mea jam nolis esse, petentis eris.

WAer dat dẽ Maeghdom leyt ginc Els haer voeſter vragẽ,
De min dacht,ſeg ick't niẽt,ſy mocht daer van gewagen
Aen Ritſaert,dat's eẽ boef,die ſout haer doẽ beſcheyt,
Dies ſprack ſy, neemt dees doos, hier in de Maeghdom leyt,
(Int dooſken ſat een vinck.) De min was nau vertoghen,
De doos was op-ghedaen, de voghel was ontvloghen.
Ach Maeghdoms, meeps gewas! dat ons ſoo licht ontglijt,
Met ſoecken jaeght-ment wegh,met vinden wert-ment quijt.

Inveniendo, amittitur.

VIrgineum Caieta decus dum laudat Alumnę,
Virginitas vbi ſit, Lijdia noſſe cupit,
Dum, mage ſuſpectum ne conſulat illa, veretur;
Exiguam nutrix pyxide claudit avem:
Hoc cape, Virginitas latet hîc; ait, arca repentè,
Vt ſtetit in thalamo ſola puella, patet.
Vix bene tegmen hiat, volat irrevocabilis ales,
Hei mihi virginitas, dum reperitur, abit.

Trouver, eſt perdre.

LOrs quant l'oiſeau caché te donna ta nourice,
De curioſité vouloit oſter le vice
Hors ton eſprit: Margot iamais ſcavoir convient
A fille tout cela, qu'a fille n'appartient.

INVE-

REPERIRE, PERIRE EST.

XX.

AMBROS DE VIRG. *CLaude vas tuum ne vnguentum effluat, claude virginitatem verecundiâ loquendi, & abstinentiâ.*

HIERON. AD SALVIAN. *TEnera res in fœminis pudicitia est; &, quasi flos, pulcherrimus citò ad levem marcessit auram, levique flatu corrumpitur, maximè vbi & ætas consentit ad vitium.*

Annæn. Robert. Lib. 2. Rej. Iud. Cap. 10.

Sæpe explorando, An, & vbi virginitas sit, virginitas amissa est.

'T is quaet, voor die't miſ-vaet:
'T is goet, voor die't wel doet.

DEn Pieter-man is ſpijs, voor een die kent ſijn ſtreken,
En ſoo behendich grijpt dat hy niet wert gheſteken,
Dit dinck dient wel ghevat: de handeling iſt al,
Want door een quade greep wert yemant dul of mal:
Ghy ſult dien viſch hierom den eenen hooren prijſen,
Ghy ſult van dit ghedrocht een ander hooren grijſen:
Van een, en 't ſelve dinck lacht d'een, en d'ander ſchreyt;
De liefd' is Pieter-man: daer med' iſt al gheſeyt.

Lædit ineptos.

EXtrahitur noſtro mirabilis ęquore piſcis,
(Effuge piſcator ni tibi docta manus:)
Quem ſi forte rudi quis tangere ſuſtinet auſu
Ille venenatâ cuſpide læſus, abit:
Qui cautè tenet hunc doctaque eviſcerat arte,
Mox impune coquo tradere monſtra poteſt;
Hic quod edat, quod lędat habet contrarius alter,
Quid multis opus eſt? hoc in amore valet.

L'addroict n'a mal.

CIl qui la vive prend, & ou qu'il faut, la touche;
Appreſte, quant il veut, viande pour ſa bouche;
La mal addroicte main produira l'enrager,
Dy, n'eſt ce pas l'amour dont tu me veus parler?

LÆDIT

LÆDIT INEPTOS.

XXI.

OVID. 1. AMAND. *Arte citæ remoque rates veloque reguntur,*
Arte leves currus, arte regendus amor.

VEGET. LIB. 3. IN PRÆF. *Qui secundos optat eventus dimicet arte non casu.*

APVL. EX AFRAN. *Amabit sapiens, cupient cæteri.*

GHy ſit, als eerſte Raet, in Venus gulden ſale,
En wert aldaer begroet met d'alderſoetſte tale,
Die minnaer heeft gheleert: Men knielt daer voor u ſtoel,
Men biet u lijf en ziel; maer ghy blijft even coel.
Nu iſſet immers waer (wel eer hiel ick't voor droomen)
Dat door de zoute zee wel vloeyen ſoete ſtroomen,
Die even-wel in als hun houden onvermengt.
Lief, ghy cont gaen door 't vier en blijven onverſengt.

Tangor, non frangor ab vndis.

PHylli Dionæis circundaris vndique turmis,
Et Venus in venas non venit vlla tuas:
Mille proci calidis implent tibi queſtibus aures,
Tu tamen in medijs ignibus, igne cares.
Sic manet & Fluvio, licet æquora vaſta pererret,
Qui fuit ante color, qui fuit ante ſapor.
Vis fluvij miranda, meæ vis mira Puellæ,
In circumfuſo tutus vterque mari eſt.

Parler de bouche, au cœur ne touche.

LE fleuve, que tu vois, en haute mer ſe pouſſe;
Et, non obſtant celá, ſon eau demeure douce.
Pourquoy t'eſtonnes tu? ma Dame peut autant,
Marchant par-my le feu, eſt froide non obſtant.

TANGOR,

XXII.

Hæc tamen ſunt de raro contingentibus ut bene Hieron. Lib. 3. Epiſt. 5.

QVis fornacem regis Babilonij ſine aduſtione ingreſſus eſt? inquit, cujus adoleſcentis AEgiptica domina pallium non tenuit? inter illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat. Difficile inter epulas ſervatur pudicitia.

Et Bernard. in quod Serm.

PEriclitatur caſtitas in delitijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.

MOy Brechtje ſpeelt de beeſt, en Ioor laet met hem gecken:
'k En can, ſeyt hy, mijn ſin van 't ſoete dier niet trecken,
Ick ſieder in een geeſt vol aerdicheyts ghetaſt,
Dies ben ick aen mijn Lief met ſtale ketens vaſt.
Wel Blutten, als ghy zijt, en hebdy noyt ghevonden
Een Nar, die maer en en was aen enckel ſtroo ghebonden,
En even-wel bleef ſtaen, als met de boey aen 't been?
Ghy zijt, al weetjet niet, van deſe gecken een.

Fac ſapias & liber eris.

VSque rogas, negat vſque tibi crudelis Amica:
Ecquid ad huc duro mens in amore gemit?
Me remorantur, ais, formoſę vincla puellæ,
Vincla vel herculeâ non ſolüenda manu:
Vincla genę mihi, vincla comę, mihi vincla papillę:
Hei mihi? quot vinclis corda ligatur Amans.
Stulte Puer, Stulti vel ſtramine crura tenentur,
Et, moriar, vinclum tu niſi tale geras.

Qui veut, il peut.

NE viſtes vous iamais vn fol lié de paille
N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille?
Ie vais le vous monſter, voila ce ſot languir
En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

XXIII.

OVID. 3. METAM. *SEd tamen hæret Amor crescitque dolore repulsæ*
Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ
Adducitque cutem macies.

OVID. *DY faciant possis Dominæ transire relictæ*
Limina, proposito sufficiantque pedes,
Et poteris, modo velle tene.

DAN. HEYNS. *SCilicet angusto nimium concludimur orbe:*
Iudicio peccat qui sapienter amat.

DE Meeu vlieght greetich heen, om ſpijs voor haer te rapen;
Dies vint ſy aen de ſtrand den Oeſter ligghen gapen,
Sy pickt na 't lieflijck aes, en meynt te eten ſat,
Mits ſluyt haer d'Oeſter-ſchelp: Siet daer de Meeu ghevat.
Dit beelt ſal zijn een les voor al dees wulpſche gaſten,
Die plat af zijn gheneyght, al-waer wat gaept te taſten:
Wel menich open ſchelp, miſſchien, naer hun verlangt,
Maer 't wert al meeſt een jaght daer 't net den vangher vangt.

Qui captat, capitur.

LÆda vagis juvenes vocat in certamen ocellis,
Vidit, & insidias, Nerua paremus, ait.
Dat faciles aditus, dat baſia, fertque viciſſim,
Qualia vel paſſer, vel dare concha ſolet:
Omnia cum fervent, dextram petit illa, fidemque,
Igne furens juvenis, quod petis, inquit, habe.
Oſtrea non aliter roſtro penetravit acuto,
Et quę captabat, capta remanſit, avis.

Chaſſe penible, ou le veneur eſt pris.

VOyant ces dous appaſts ie me faiſois accroire,
D'aller, non au combat, mais bien a la victoire:
Mais en prenant, helas! ſans, y penſer, ie ſuis,
Par mon butin, que ie penſois avoir, ſurpris.

XXIIII.

Plaut. Trin. . . . . *Da mihi hoc, hoc Mel meum, ſi me amas, ſodes.*
Ibi ille Cucullus; Ocelle mi, fiat, & iſtud: & ſi
Amplius vis dari, dabitur; ibi illa pendentem ferit.
Fit ipſe, dum illis comis eſt, inops amator.

Terent. Eunuch. *ID vero eſt quod mihi puto palmarium,*
Me repperiſſe, quo modo adoleſcentulus
Meretricum ingenia & mores poſſet noſcere
Maturè, & cum cognôrit, perpetuò oderit: Noſſe omnia hæc, &c.

GHy ſlijpt ons, Rooſemont, en maeckt ons liefdes pijlen,
De wet-ſteen is u gheeſt, u oogſkens zijn de vijlen;
V hart en gaeter niet, daer ghy het onſe drijft;
V gheeſt en neemt niet aen, dat ghy in d'onſe ſchrijft:
V lieffelijck ghelaet dient ons tot wreede banden,
Ghy zijt ſoo cout, als ijs, nochtans doet ghy ons branden.
Wat wonders can mijn Lief! Sy maeckt my ſtaegh, ſy gheeſt,
En datſe niet en is, en datſe niet en heeſt.

Dat, nec habet.

COs obtuſa manet, gladijs tamen addit acumen,
Quodque dedit ferro, non dedit ipſa ſibi.
Cotis agunt partes in pectora noſtra Puellæ,
Quaſque dedêre alijs, non habuêre faces.
Phylli, dioneo mihi cum jecur igne peruras,
Corda geris ſchyticâ frigidiora nive:
Me glacies torret, mihi frigora cauſa caloris,
Ah! calor hic tandem deſinat, unde venit.

Le rebouché eſguiſe.

IVriſte tu ne ſcais que c'eſt de noz affaires,
Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:
Tu dis, que, nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
La pierre, que tu vois, & Phyllis font celá.

DAT,

XXV.

Ovid. 1. Metam. de Amore loquens.

DEquè ſagittiferâ prompſit duo tela pharetrâ,
Diverſorum operum; fugat hoc, facit illud amorem;
Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acutâ:
Quod fugat, obtuſum eſt, & habet ſub arundine plumbum,
Hoc Deus in nymphâ Peneïde fixit, at illo
Læſit Apollineas traiecta per oſſa medullas:
Protinus alter amat, fugit altera nomen Amantis.
Aucta fugâ forma eſt.

WIlt ghy de hooghste straf van Venus vier-schaer weten?
Sy wert, in minnaers tael, een *blauwe scheen*, geheten.
Y! dit's den bitebau, en spoock daer't al voor vliet;
Maer keertet mom-tuygh om, ten is soo leelijck niet.
't Gunt dat ghy claeghlijck noemt 't ghewenschte goet te derven,
Is (soo ghy't wel bedenckt) ghemack en vryheyt erven,
Kè vrient, bedaert u wat: gheen quaet is sonder goet.
Die u de hoop ontseyt, de vrees oock van u doet.

Inverte, & avertes.

LArva quod est pueris, id amantibus esse repulsam
Tam Puer arcitenens, quam Cytherea jubent:
Frons in utrâque quidem metuenda, sed inspice tergum,
Aut levis hinc cortex, aut cava pinus erit.
Quid gemis optatæ te spe cecidisse puellę?
Pristina libertas hinc tibi salva redit.
Spes sublata metum quoque sustulit: Arrige mentem,
Fronte quod horrendum est, ludicra terga gerit.

Qui le voit d'arriere, Ne faict que rire.

LE masque te faict pœur: mais, mon Amy, de grace,
Regarde, aussy le dos, non seulement la face;
Tu, qui plains grievement, ton malheureux amour
Y trouveras soulas, si prens vn autre tour.

INVERTE,

XXVI.

Plutarch. in Moralib.

VT pueris cum terrentur personis, damus eas in manus, & versatas ostendimus inanes, vt discant non timere; ita conveniet adhibitâ ratione res specie terrificas excutere, vt, cum viderimus non esse quod apparet, contemnamus.

Sen. de Tranq. *SCiamus omnia æquè levia esse, extrinsecus diversas facies habentia, introrsus pariter vana.*

WIL yemant den ajuyn zijn ſchellen af gaen trecken,
Hem ſal een droevich nat de wangen haeſt bedecken:
Dus ſoo ghy dit ghewas wilt hand'len ſonder leet,
Soo ſpeelter ſachtjens med', en latet dinck ghecleet.
Men mach ſick met ſijn Lief in heuſheyt wel vermaken,
Maer comter niet ontrent als met eerbiedich raecken.
'tGaet noch al, ſoot eens plach: Acteon naect verdriet,
Soo haeſt hy, ſonder cleet, Diane voor hem ſiet.

Nuda movet lachrimas, veſtitam impunè videbis.

SÆpe licet tractata manu, non lędit ocellos,
Dum latus incluſum cortice cæpa gerit,
Hanc tenui ſpoliare togâ ſi forte iuvabit,
Protinus vda tibi lumina, nuda dabit.
Huc animos adverte, puer, mihi cępa puella eſt;
Quiſquis amare voles, fac reverenter ames.
Ne teneram ſpectare iuvet, ſine veſte, Dianam;
Hec dea, nuda magis, quam pharetrata, ferit.

Qui me deſpouille, pleurant ſe mouille.

MAnie tes amours en chaſte reverence,
Si tu ne veus languir de longue repentence.
Tu pourras, ſans douleur, tenir en main l'oignon,
Mais, pleureras, ſi veus oſter ſon cotillon.

NVDA

NVDA MOVET LACHRIMAS.
XXVII.

HEROD. LIB. I. *Mulier exutâ tunicâ verecundiam pariter exuit.*

Annæn. Robert. Rer. Iud. Lib. 4. Cap. 10.

NVditas in viro indecens, in muliere probrosa: vnde Herodotus apud Lydos ac plerasque gentes, etiam barbaras, viris indecorum fuisse tradit se nudos ostendere, nam (vt ait Cicero) hoc solum animal natum est, pudoris & verecundiæ particeps.

ADDE,

Flagitij principium esse, nudare inter cives corpora.

HOe heers is Venus kint! het doet ons arme ſlaven
Iuyſt ſoo me Iuffrou wil, gheduerich gaen en draven,
Wy weenen, als ſy ſchreyt, al zijn wy ſchoon gheruſt:
Wy lachen, als ſy iockt, oock alſt ons niet en luſt.
Int cort', hoe cleynen wint haer uyt den mont comt wayen,
Wy flux, met lijf en ziel, al naer ſy blaeſt, ons drayen:
Haer winck is ons een wet, in blyſchap end' in rou.
Wie ſweeſt en beeſt niet door den adem van een vrou?

Dominæ quò me vocat aura.

AD dominę nutum levis exagitatur amator,
Quoque puella ſolet vergere, vergit amans:
Non volucris ſummâ quę vertitur ęnea turre
Promptius aërias itque reditque vias.
Rideat illa, movet triſti miſer ore cachinnos;
Ploret, amans lętas proluit imbre genas.
Nos miſeros! agimur vacuo ludibria cœlo,
Abripit aura vagos, aura redire iubet.

Ou que ſpire, me tire.

LAs malheureus Amant! comme vne gyrouette
Tu tournes ça eſt la, voluble & ſans arreſte:
Bien que te ſoit eſcheu vn bien facheux humeur,
Encor faut il former a l'advenant ton cœur.

DOMINÆ

XXVIII.

3 Esdr. 4. 22. & 31. Oportet vos scire mulieres in vos imperia exercere.

Cicer. *QVam miserè seruit! Cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, jubet, vetat quod videtur: qui nihil imperanti negare potest, nil recusare: poscit, dandum est; ejicit, abeundum; vocat, veniendum; minatur, extimescendum.*

Ovid. *Imponit leges vultibus illa tuis.*

GHeen voordeel cond' ick oyt op Roosemont gewinnen,
Tot dat een loomen bloet haer eens bestont te minnen:
Al wast haer teghen 't hart, men wout haer raden aen;
Maer sy vloot uytte weegh, als Iorden quam ter baen.
Doen wast den rechten tijt, om op mijn stuck te letten,
'tWilt dat een ander jough, quam sick ontrent my setten.
En vreest niet, of een Cluts schoon naer u lief verlangt,
Een plompaert is een fret; hy jaeght, een ander vangt.

Fugat, non capit.

DVm cava lustra subit viverra, cuniculus, hostem
Vt fugiat, celeri deserit antra pede:
Morderi metuens laqueis se tradit habendum.
Sæpe, labor socio quod negat, arte feres.
Anxia virgo fugit, cum rusticus instat amator;
Et fruitur prædâ, cui magis apta manus.
Vicisti, sis capta licet, lepidissima rerum,
Nam fuit in votis, ne capiare, capi.

Tel bat les buissons, Qui ne prend les oisillons.

MArgot fuit Coridon, qui tasche de la prendre,
Mais elle, par despit, a Thirsis se va rendre:
La proye fuit de l'vn, a l'autre prend la retz.
Voyla! vn sot amant ne sert que de furet.

FVGAT,

FVGAT, NON CAPIT.

XXIX.

Hęc Galatea apud Ovid. 13. Metam.

ACis erat Fauno nymphâque Simethide cretus,
Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas.
Nostra tamen maior. . . .
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat;
Nec, si quæsieris odium Cyclopis, amorue
Acidis in nobis fuerit præstantius, edam:
Par in vtrumque fuit.

HOe vreemt speelt Venus kint ontrent de ziel der menschẽ,
Ons sinnen gaen eẽ streeck, meest anders als wy wenschẽ,
Siet! Els loopt nae de puyt, en herbergs' in haer hant,
En wijst een, die haer bidt, aelweerdelijck van kant.
Segt, puytjen, segt, waerom en magh ick niet verwerven
Het geen u doet de doot, en my bevrijt van sterven?
Waerom ghewert ons niet dat elck van ons behaeght,
Aen u de vuyle poel, aen my de schoone maeght?

Tibi mors, mihi vita.

LVdis in humanis, lascive Cupido, medullis;
Arbitrium proprij nullus amoris habet.
Nos quod amat, fugimus: quod nos fugit, istud amamus:
Dura proco, ranam sponte puella fovet.
Triste gelu Dominæ mihi mors, tibi, rana, calores:
Mors tua, vita mihi; mors mea, vita tibi.
Te juvat ora lacu, me virginis ore rigari;
Ergo tibi cedant stagna, puella mihi.

A l'vn support a l'autre la mort.

[illegible]e n'est que douleur au corps de la grenouille,
[illegible] Margotton, me doucement chatouille:
[illegible]y pour ton mignon: c'est caresser en vain
[illegible] ne voudroit caresses de ta main.

TIBI

XXX.

Auſon. H*Anc volo, quæ non vult, illam, quæ vult, ego nolo:*
Hanc amo, qui me odit: contra hanc, quæ me amat, odi.

Ovid. Amo. Eleg. 19. Q*Vod licet ingratum eſt, quod non licet acrius vrit:*
Quod ſequitur fugio, quod fugit, ipſe ſequor.

ENt, van mijn sin en min, hoe lang heb ick geswommen!
Om entlijck tot een ent van mijn verdriet te commen.
Nu sie ick dat ick wensch, en bender by terstont,
Mijn adem blaester aen, sy speelt my voor de mont.
Ey! noch een streeck s'is mijn: ick reyk', ick blas', ick hijghe,
Ick happ', ick grijp', ick vatt', ey! 't schijnt dat ickse crijghe:
En siet! noch glipse wegh, dies 't hart, eylaes! my berst.
Doen ick was alder-naest, doen was ick alder-verst.

Inter manum & mentum.

POst varios tandem, qui me presśere, labores,
Obtigit hęc oculis pręda videnda meis:
Hanc sequor ingenti conamine, jamque propinquo,
Jam crepitant fauces, jam mihi guttur hiat.
Sed, dum capturiens vestigia proxima stringo,
Ah! reliquum video nil mihi, pręter aquas.
Somniat, heu! vigilans, & se quoque ludit amator,
Bulla, vapor, nihil est, se quod habere putat.

En Amour, en Court, & a la chasse,
Chacun ne prend ce qu'il pourchasse.

MAint sot s'en va criant, ma belle se va rendre,
Mais tout est au rebours, lors quand il la veut prendre.
Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a pris l'oiseau,
Mais, au partir de lá, ne prend rien que de l'eau.

INTER

XXXI.

Lucret. . . . . . . *Potiundi tempore in ipſo,*
Lib. 4. *Fluctuat incertis erroribus ardor amantum.*

Ovid. *Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo.*

SChoon kint, mint; 'tis nu tijt. dit ſpel ſal u niet voughen,
Als ſorghe ſal u ziel, u lijf den rimpel ploughen.
'tVers rooſken is ghewilt; maer wertet eens verlept,
Gheen bieken * ſitter op: ten wert niet meer gherept.
Het bloeyen van u jeught, het gloeyen van u kaken,
Het vloeyen van u ſpraeck, ſal ſnoeyen en miſ-maken
Den tijt, die't al verbijt. Nu dan, ſchoon Bloem, ontlůyckt,
V beſte goet verſlijt, al wertet niet ghebruyckt.

* Tis den aert van de Bien op gheen dorre Rooſen of bloemen haer te ſetten. Plinius.

Turpe ſenilis amor.

FRondibus irriguis, violiſque recentibus hęret,
Perque novos flores lęta vagatur apis ‡:
Si qua roſa eſt, quę laſſa comas collumquè remiſit,
Pręterit hanc, dulces nec petit inde favos.
Nullus amans canis dat florea ſerta capillis,
Dat vetulæ fronti baſia nullus amans.
Parcite formoſę nimium diù parcere formę,
Turpe puella ſenex, in ſene turpis amor.

‡ Apes a marcidis floribus abſtinere ſolent: mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus inſidunt.

Vieille fleur giſt ſans honneur.

IAmais voit-on l'Amour, jamais voit-on l'abeille
Aller cueillir ſon miel ſur roſe trop vieille:
Aupres la freſche fleur la mouche faict ſon tour.
A l'aage verdelet convient le doux Amour.

TVRPE

XXXII.

Sen. in Proverb. *Amare juveni fructus, crimen seni.*

Eurip. Danae. *ET nunc juvenes adhortor omnes*
Ne in senectute nuptias celebrent,
Sed in juventute potius liberos procreent,
Nihil enim voluptatis habet
Et res est amoribus contraria senex.

VRijt met een luſtich hart. wat crencktmen lijf off ſinnen
Door al te grooté brant? 't Pertrijs * wert vet vań minné:
† Een voghelken dat ſick onthout ontrent den Nyl,
Eet ſat, en niet te min bedient den Crocodyl.
Wel wat een ſot beſtaen! dat door een heet verlanghen
Sick yemant voor de deur van zijn vriendin gaet hanghen?
Stroyt ghy daer bloemkens veur: en, ſoeckj' uw's liefs gerijf,
Behout een cloeck verſtant, en blijft gheſont van lijf.

* La Perdris s'engraiſſit a courir la femelle. Plutarch.
† Van dit Voghelken Trochilos ghenaemt ſiet Plin. lib. 8. cap. 25.

Sibi nequam, cui bonus.

STultè aliquis nimio languet miſerabilis igne,
Stultè aliquis tigno flebile pendet onus.
Sit tibi cura tui, dum te concedis amicę;
Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro ſubit?
*Se quoque curat * avis, tibi dum, Crocodile, miniſtrat;*
Et perdix, veneris munere, pinguis abit.
Et curare cutem potes, & ſervire puellę:
Quod nimis, vt paſſim, ſic in amore nocet.

* De Trochilo ſive avium rege Crocodilo dentes ſcalpente & ſe ſaginante conſule Plin. lib. 8. cap. 25.

Sois ſerviteur, ſans crevecœur.

VEus eſtre ſage amant? va t'en de telle ſorte
Que rien, que tout plaiſir ton ame n'en rapporte:
Va ſuy le Roitelet, lequel eſt ſi habil,
Qu'il ſe repaiſt, alors qu'il ſert au Crocodil.

SIBI

XXXIII.

Lucret. Lib. 4.

NEc veneris fructu caret is, qui vitat amorem;
Sed potius quæ sunt, sine pœnâ, commoda sumit:
Nam certè, puta est sanis magis inde voluptas, Quam miseris.

Ovid. Lib. 1. de Remed. Amor. ad Cupidinem.

Et puer es, nec te, quidquam nisi ludere oportet,
Lude, decent annos mollia regna tuos.
Cur aliquis rigido fodiat sua pectora ferro?
Invidiam cædis pacis amator habes.

DEn eghel wert een cloot, om muyſen te betrapen,
Maeckt van ſijn muyl een hol, en blijft ſoo liggen gapen:
Wel aen dan ſpringht en ſpeelt, maer blijft in d'open lucht,
Want cruypt de muys in 't hol, dan iſt te laet gheſucht.
Pleecht eerbaer min, ghy jeucht, (wech lijnckers, wech ſluyp-ſielē
Nacht-uylen, licht gheſpuys, en volcxken cort van hielen)
Weeſt vroylijck, datment ſiet: ſpeelt heus en open ſpel,
Geen houckx of winckels ſoeckt: van daer comt ons 'tgequel.

Ludite, ſed caſtè.

MVribus inſidias glomeratus echinus in orbem
Dum ſtruit, effingit, quâ locat ora, ſpecum:
Vicinas mures ſaliunt impunè per herbas,
Ficta ſed excurrat ſi quis ad antra, perit.
Noſtra Venus puraſque manus, & pectus honeſtum
Exigit, & tenebras ac vada cęca fugit.
Plectitur obſcœnis qui furta tegenda latebris
Cogitat, & cujus gaudia crimen habent.

Rire ſans mal-engin.

NVl mal ont les ſourys, & ſentent nulle peine
Iouvants au deſcouvert, & ſautants par la pleine:
Mais les voilá perdus, en devenants fripons,
Aux ieus il faut garder d'honeſteté les gonds.

LVDITE,

XXXIIII.

Plaut. Trin. *Amor latebricolarum hominum corruptor.*

Cic. pro Mar. Cęlio. *DEtur aliquid ætati, ſit adoleſcentia liberior, non omnia volupta-tibus denegentur. Dummodò illa in hoc genererе præſcriptio moderatioque teneatur, parcat juventus pudicitiæ ſuæ, ne ſpoliet alienam, ne probrum caſtis, labem integris, infamiam bonis inferat.*

WAnneer den ſmit met nat ſijn yſer gaet beſproeyen,
En leſſchende den brant, verdrijft het vierich gloeyen;
Het ſnerſt, en roockt, en kiſt, 't is vreemt wat het bedrijft,
Het ſchijnt, of dat het ſucht, of dattet hem bekijft.
Den minnaer claeght van brant, nochtans wil hy niet weſen
Ghetoghen uyt het vier, maer vreeſt te zijn gheneſen:
Al waert dat yemant cond hem nemen af de min,
Hy, blijd' in ſijn verdriet, en heeft des gheenen ſin.

Odit amor medicum.

FErrea maſſa rubens, furuis educta caminis
Quam faber in tepidam forcipe mergit aquam,
Sibilat, & totas implet ſtridoribus ædes;
Hoc indignari, vel gemuiſſe voces.
Omnis amans rapidis uri ſibi pectora flammis
Et gemit, & Dominæ ſæpe recantat idem:
Hunc aliquis ſanare velit, ſubit ira: quid hoc eſt?
Infelix medicam reſpuit æger opem.

Qui guerit l'Amant luy faict tourment.

LE fer du mareſchal, quand on le veut eſteindre
En le plongeant en l'eau s'en va gronder & plaindre.
Offrir a l'amoureus ſanté, eſt tout en vain;
Car il ſe plaiſt au mal, & ne veut eſtre ſain.

XXXV.

Plutarch. *QVi dentibus laborant protinus medicum adeunt, malum exponunt, qui febre tenentur eundem accersunt. at phrenetrici* (inter quos & amantes jure quis recenseat.) *medicum nec accersunt, nec admittunt.*

Ovid. Hei mihi quod nullis amor est medicabilis herbis!

DE ſpinne-cop en ſal de ſlanghe niet ghenaecken,
Als ſy die beſich ſiet off neerſtich vint int waken:
Maer ſoo de ſlang' haer eens, door ledicheyt, gheeft bloot
De ſpinne valter op, de ſlanghe comt in noot.
Die ſchouwen wil de min, off van haer ſijn gheneſen,
Dient, ſonder yet te doen, tot gheener tijt te weſen:
Dat cleyn vergiftich dier, dat dertel Venus wicht,
Noemt ledicheyt te zijn een wet-ſteen ſijner ſchicht.

Affluit jncautis.

DVm prędas agit anguis, & ardua ſaxa pererrat,
Ambulat innocuas, tutus ab hoſte, vias:
Hunc improviſo perſtringit aranea telo,
Cum iacet, in molli gramine, fuſus humi.
Laſcivas abigunt tractata negotia flammas,
Quis videt intentos rebus amore trahi?
Cum vacat, & molli colit otia pectus in vmbrâ,
Tum patet, occulto tum ſubit igne Venus.

Vn cœur oiſif, d'Amour captif.

L'Araigne ne peut oncq attrapper la couleuvre,
Lors, quant elle eſt au bois empeſché de quelque œuvre,
Le coup mortel, helas! luy vient en repoſant,
Rien, que le cœur oiſif, le fol amour ſurprend.

AFFLVIT

XXXVI.

Chryſoſt. *Definitio amoris hæc eſt, animæ vacantis paßio.*

Laert. Lib. 6. *DIogenes dixit amorem otioſorum eſſe negotium, quod hic affectus potißimum occupet otio deditos: ita fit vt dum otio vacant, in rem negotioſißimam incidant.*

Ovid. *QVæritur AEgiſtus quâ re ſit factus adulter,*
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.

ICk ſprack leſt met mijn lief, ter wijl ſy ſat en naeyde,
Ick ſteld' haer voor mijn ſmert, hoort doch, hoe ſy my paeyde,
Let eens, op 't geen ick doe, (ſprack ſy) merckt hoe't al gaet,
Eerſt maeckt de naeld' een gat, dat ſtopt daer na den draet.
Die, mits hem treft de wond', ſtracx ſijn gheweer laet vallen,
En roupt om bus en ſalf, dient niet aen Venus wallen.
De min heeft wat ghemeens met Mars, al is hy ſtuer.
Niet ſoets en heeft yet ſoets, dan na voorgaende ſuer.

Poſt triſtia dulcor.

ASſideo teneræ nuper dum iunctus Amicæ,
Dumque ſuper noſtro vulnere multa queror;
Riſit & , ô duri nimium tener hoſpes Amoris,
Ni patiatur amans, non potietur, ait.
Hoc doctum te reddat opus (ſua lintea monſtrat)
Ecce! ſubit filo cuſpis acuta prior.
Qui gemit, & primo ſub vulnere projicit arma,
Crede mihi, Veneri miles ineptus erit.

Apres tourment, contentement.

VN iour ie me plaignois eſtant aupres ma belle
De mon penible amour, ie la nommois cruelle:
Tay toy (ce me dict-on) le linge ne ſe ioinct,
Si preallablement on ne le bleſſe & poinct.

POST

XXXVII.

Ovid. *ET tamen eſt artis triſtiſſima janua noſtræ,*
Et labor eſt vrus tempora prima pati.

Mich Montagn. des Eſſais Lib. 3. Cap. 5.

QVi n'a la jouiſſance qu'en la jouiſſance, qui ne gaigne que du haut poinct, qui n'ayme la chaſſe qu'en la priſe, il ne luy appertient ſe meſler a l'eſcole d'Amour, le plaiſir n'eſt plaiſir ſans amertume.

V eerste wensch was 't sien, de tweede was 't ghenaken,
De derd' het spreken aen, de vierde was het raken:
Doen 't geven van een kus, wat noch ? ten naesten keer
Een kus van haer 't ontfaen: en noch wout ghy wel meer.
Een minnaer by sijn lief, een jagher in de velden,
Een coopman by sijn waer, in crijgh de dapper helden,
Gaen altijt voort en voort, niet een op winst en slaept.
Al crijght den hont een stuck, hy stracx na 't ander gaept.

Res immoderata, cupido est.

PRima quidem fuerat dominam tibi cura videndi,
Altera, mox lateri iungere posse latus:
Istud & illud habes, sed & hoc, tibi lenis amica
Blanditias molles, aptaque verba dedit.
Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur
Mox illibatæ virginitatis honos?
Et vorat, & properans ruit in nova frusta molossus,
Quodque petat cupidus semper amator habet.

Le chien, le Ieu, l'Amour, le feu,
Ne se contentent oncq de peu.

QV'on donne au chien du pain, qu'on donne du fourmage,
Il gloute, sans mascher, & veut ia d'avantage.
Quel grand' faveur que faict la dame a son amant,
Rien ne luy oncq suffit, il va tousiours avant.

XXXVIII.

Sen. 19. Epist. *QValem dicimus seriem causarum esse ex quibus nectitur fatum; Talem dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius nectitur.*

Claud. *AT sibi cuncta petens nunquam saturanda Cupido,*
Quæ, velut jmmanes reserat dum bellua rictus,
Expleri pascique nequit: nunc flagrat amore,
Nunc gaudet, nunc mæsta dolet, rursusque resurgens
Exoritur, cæsâque redit pollentius hydrâ.

TIs Venus warre-net, de web die ghy ſiet hanghen,
Daer menich dier in valt, maer niemant blijft ghevangen,
Als eenich cleyn gheſpuys, dat moet noch cracht en heeft,
De ſulcke zijnt alleen die Venus raech beweeft.
Een ruſtich hart can licht al dit gheſpin verbreken,
Die hoogh is van ghemoet en blijft ſoo leegh niet ſteken.
Laet u in Venus net niet binden als een mug,
Off breeckter deur met cracht, of keert met cunſt te rug.

Non intrandum, aut penetrandum.

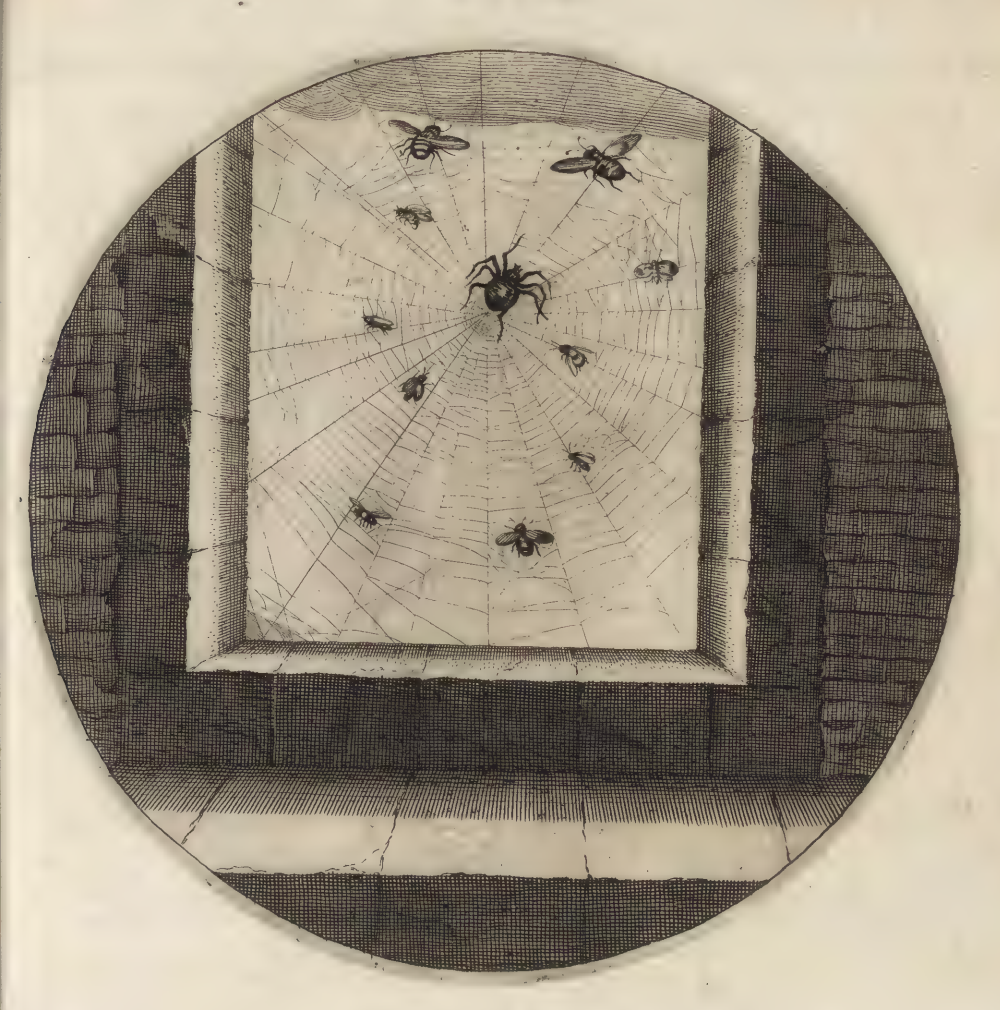
HOc, quod rete vides, teneri ſit carcer Amoris,
Quę ſedet in medio, ſit Cytherea tibi:
Aſpicis, vt culices, inſectaque vilia, muſcę
Jactentur patulis pręda retenta plagis:
Poſteritas crabo acris equi per ſtamina tranſit,
Et laquei veſpâ concutiente ruunt.
Rumpit & abrumpit caſſes cordatus Amoris;
Degeneres Veneris molle retardat opus.

Ou paſſe ou l'Amour chaſſe.

RIen que le ſot amant, ſans force, ſans courage,
Demeure garotté en ce debil cordage,
Que Venus a filé : le brave eſprit y vaut,
Ou iamais y entrer, ou penetrer y faut.

NON

XXXIX.

Ovid. de Art. 1. HOc vnum moneo, si quid modò creditur arti,
Aut nunquam tentes, aut perfice.

Mich. Montagn. des Essais. Lib. 3. Cap. 5.

Le vice est de n'en pas sortir, non pas d'y entrer.

GHy broet een hinnen ey, en crijght daer van een kiecken,
En segt, ô seldsaem dinck! dat doot was, roert sijn wiecke͂,
Dunckt u dit wonder zijn? lief, doet my sulcke gunst,
Ghy sult van stonden aen vernemen meerder cunst.
'tGedenckt my, doen ghy laest maer een-mael op my lachte,
Wat gheest daer jough en slough mijn aders, mijn ghedachte.
Ick ben, siet daer! een block, een bloet die niet en can,
Maer went u gunst tot my, siet daer! ick werd' een man.

Amica, amanti anima.

OVa foves gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,
Quid! teneros, inquis, id potuisse sinus?
Jdne stupes, mea lux? res hęc tibi, mira videtur
Phylli? videbis idem, me quoque conde sinu.
Mens sine mente iacet, gremio latus abde, resurget:
Si foveas, moveor: ni faveas, morior;
Ut foveas faveasque precor: pulloque mihique
Vita fovendo venit, vita favendo manet.

Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. vbi & Liviam Augustam ova suo calore fovisse & pullos exclusisse memorat.

Ta faveur, ma vigeur.

NE pense pas ce traict tant merueilleux, m'amye,
Que ta faveur a mis vn rude amas en vie;
Et que tu vois produit, d'vn œuf, vn beau poulet,
Car me traictant ainsi, tu verras mesme effect.

AMICA

XL.

Philip. Beroal.

QVod in navigio gubernator, quod in civitate magiſtratus, quod in mundo ſol, hoc inter mortales amor eſt; navigium ſine gubernatore labaſcit, civitas ſine magiſtratu periclitatur, mundus ſine ſole tenebricoſus efficitur; & mortalium vita ſine amore vitalis non eſt. Tolle ex hominibus amorem, ſolem è mundo ſuſtuliſſe videberis.

EEn minnaer ginc ter kerck om God (ſoo 't ſcheē) te danckē,
Om dat hy was verloſt van Venus looſe rancken,
Daer coomt hem int ghemoet een lodderlijcke meyt,
Ach! d'oorſaeck van ſijn vier, (ſiet wat een innicheyt
Een Venus-Iancker heeft) mits ſy maer op hem lachte,
Sijn yver, ſijn ghebedt, 't ginck al uyt ſijn ghedachte.
Den aep vergeet de maet en ſijn gheſchick ghebaer,
Als hy, ſijn ouden wenſch, de noten wert ghewaer.

. . . . . Furentem
Quid delubra juvant?

IAne, Deo grates actum cum nuper abires,
Laxa forent paphio quod tua colla jugo,
Forte Tryphœna tibi medio venit obuia templo,
Dumque venit, dulci riſus ab ore fluit.
Da veniam pietas, Domine ſuccumbimus, inquis,
Relligionis amor, victus Amore, iacet.
Non aliter geſtu ſaltare parata decoro,
Fertur in obiectas ſimia ſtulta nuces.

Voila de mes devotions.

RObijn guary d'amour a Dieu va rendre grace,
La veue de ſon feu ce bon deſſein efface,
Le ſinge va quiter le bal, pour peu de nois.
l'Amour montant au cœur devotion n'a poix.

FVREN-

FVRENTEM QVID DELVBRA IVVANT?

XLI.

Sen. Hippol. . . . . *Amor per Cælum volat*
Regnumque tantum minimus in ſuperos habet.

Ovid. de Rem. lib. 2. *Forte aderam juveni, dominam lectica tenebat,*
Horrebant ſævis omnia verba minis;
Iamque vadaturus lecticâ prodeat, inquit,
Prodierat; viſâ conjuge multus erat:
Et manus, & manibus duplices cecidère tabellæ
Fertur in amplexus, atque ita, vincis, ait.

ICk was met Roosemont onlangs gaen wand'len buyten,
Men hadd' tot ons vermaeck aldaer ghebracht twee luyten.
Ick stelde dees op die, en leyd' een stroo op d'een,
So haest den thoon geleeck het stroo dat spranck daer heen. *
Siet, Roosemont, aldus roert ghy my sonder raecken,
En treckt my sonder hant: eer ghy my cont ghenaecken
Soo werd' ick ü ghewaer. Die Venus eens crijght vast,
Merckt, dat hy niet en siet: voelt, dat hy niet tast.

* Waer door dese beweginghe veroorsaeckt wert leest by Cardanum int 8. boeck de subtilit.

Quid non sentit amor!

DVm jacet in mutâ positum testudine stramen
Saltat, vt ęqualem dat lyra pulsa sonum ‡;
Chorda manu non tacta tremit, non mota movetur:
Quid mirum? quod amat, sentit adesse sibi.
Te video, mea Lux, nec te mea lumina cernunt:
Audio te, loquitur cum tua lingua nihil:
Sentio te, nec me tua dextera contigit: i nunc
Et cordi, quod amat, numen inesse nega.

‡ Huius rei rationem acutè declarat Cardan. lib.8. de subtil.

Ceux qui s'entre ayment, s'entre entendent.

REmarque en ton esprit l'estrange sympathie
Des chordes de ces luths, & puis va t'en m'Amie,
Pour contempler par lá des deux amants le cœur
Symbolisants tousiours en vn esgal humeur.

QVID

XLII.

Plat.lib.6.de Leg. *Vetus verbum est, Similitudinem amoris auctorem esse.*

Cypr. Tract. de sponſ.cap.7. *EXperientiâ notum est arcanam quandam & occultam inter homines eſſe naturarum affinitatem aut odium, vel naturæ quadam occultâ vi, vel aſtrorum influentiâ, vel, &c. Vnde fit vt aliquis ab altero toto pectore abhorreat, in alterum vero propenſus ſit, nec rogatus cauſam dicere poſſet cur hunc amet, illum oderit, juxta illud Catulli, Non amo te Voluſi, nec poſſum dicere quare, hoc tantum poſſum dicere, non amo te.*

WY lesen van een beeck, daer d'Oude veel van schrijven,
Die t'vlammẽ van een toorts gewoon was af te drijvẽ,
En so dan yemant weer de toorts int water stack,
Al brandende terstont hy die tot hemwaerts track.
Dit zijn, ô Roosemont, dit zijn u eyghen streken,
Ghy dempt en temt mijn vier, wanneer ick ben ontsteken,
En weckt mijn brant weer op, als ick u schijn te cout:
'Tis doen, en weer ontdoen, dat minnaers besich hout.

Amor, tela Penelopes.

FLumine cum Dodona tuo fax viva rigatur,
Stridet, &, a gelido victa liquore, perit:
Fer, puer, huc sine luce facem, mirabitur hospes
E medio flammas prosiliisse lacu.
Mira cano, sed Amica modo me tractat eodem;
Hanc ego vim graij fontis habere putem:
Illa movens calidoque gelu, gelidoque calorem,
Me cupiente fugit, me fugiente cupit.

Alterner faict aymer.

QVant ie suis eschauffé, tu refroidis mon ame,
Quant ie suis refroidi, renaistre fais ma flame,
Donnant vn contre-poix a l'vn & l'autre humeur:
D'vne immortelle mort ainsi, helas! ie meurs.

AMOR

AMOR, TELA PENELOPES.
XLIII.

Dan. Heynſ. Lib. 4. Eleg. 11.

Baſia poſcebam paucißima, Roſſa negavit;
Nil petij, vultus junxit Amica ſuos.
Scilicet hæc voto gens eſt contraria noſtro,
Sit pacata magis, protenus ibit amor.

Terent. Eun. *Vbi velis nolunt, vbi nolis, volunt vltrò.*

KE laet, ô oude Stam, u taxken met my paren;
Het ſal (ſtelt u gheruſt) by my veel beter varen
Als aen u dorren tronck. Siet! 't helt doch na mijn ſchoot,
En 't heeft van nu voortaen noch pap, noch ſap, van nood'.
Ey lieve ſcheyter aff, wat ſchroomjet noch te waghen?
Al ſchijnt u ſpruyten teer, het ſal haeſt vruchten draghen.
'Tgaet wel: mijn lief en ick zijn nu in als ghemeen,
Om weer te werden twee, zijn wy gheworden een.

Iam plenis nubilis annis.

HVnc precor, ô longo, venerabilis Arbor ab ævo,
Corpore da-ramum tollere poße tuo:
Cernis, vt inclinans caput in mea vota feratur,
Vtquè meo iaceat ſarcina grata ſinu.
Me duce, mox poterit teneros producere fœtus,
Me duce, nil ſuccis indiget illa tuis.
Vicimus, ô mea Lux, fuimus duo, iam ſumus vnum;
Quodque vnum nunc eſt, mox duo rurſus erit.

Mariez moy bien toſt, mariez.

VIeil Troncq ô laiſſe a moy ta ieune branche ſuiure,
Elle aymera pluſtoſt doreſnauant a vivre
Seioincte de ton corps; n'en aye plus de ſoing,
Il luy faut vn mary, d'vn pere n'a beſoing.

IAM

XLIIII.

Horat. 1. Car. 13. *Fælices ter, & amplius,*
Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulsa querimonijs
Supremâ citius soluit Amor die.

MEn mach wel rechte min den crocodil toe-passen;
Dit dier is altijt groot, en nimmermeer vol-wassen,
'tNeemt toe van dagh tot dagh, en wert noch meerder stuck,
Self als de bleecke doot sit scherlings op sijn ruck.
Ick dacht, al lang gheleen, hoe can ick stercker minnen?
De liefde steld' haer voet noch dieper in mijn sinnen,
En noch al stortś in my staegh meer en meer haer soch:
Ick ben op 't hooghst altijt, en altijt clim ick noch.

Van het gestadich wassen des Crocodils ende des selfs groote. Siet Plin. lib. 8. cap. 25.

Nescit habere modum.

CRescit in immensum phariis crocodilus in arvis,
Inque dies Nili maior ab amne redit:
Augendi metas non huic dedit ægra senectus,
Morsque vel ipsa paret vulnera, crescit adhuc.
Tu genuina mei, crocodile, furoris imago,
Augetur nostro pectore semper amor.
Frigida mors calidos olim mirabitur ignes,
Cum gelidâ tanget fervida corda manu.

Crocodilum crescrere quamdiu vivat, & excrescere ad longitudinem duodeviginti cubitorum, & alia vide apud Plin. lib. 8. cap. 25.

Bien que grand, tousiours croissant.

LE crocodil si long temps que sa vie dure,
Sent de l'accroissement tousiours en sa stature,
Il n'est touche au vif des traicts du vray amour
A qui l'affection ne croist de jour en jour.

NESCIT

XLV.

Ovid. 10. Metam. *Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.*

Sen. Oct. Act. 1. *Amor perennis conjugis castæ manet.*

Auson. *VXor vivamus, quod viximus, & teneamus*
Nomina quæ primo sumpsimus in thalamo;
Næve sit ulla dies ut commutemur in ævo,
Quin tibi sim juvenis, tuque puella mihi: &c.

Een out man in t'ionck meyſkens ſchoot,
Ey vvaer hy doot!

EEn ſneech meyſken ginck eens trouvven,
Met een ouvven loomen knecht,
Die't vry al vvat hadd' te ſlecht:
Ick en cond' my niet onthouvven
Van te vraghen hoe het quam
Datſe deſen grimmaer nam:
Men vint ſchrijvers die daer meenen
(Dit voor antvvoort ick ontfinck
Van dit fijn gheſlepen dinck:)
Datmen van eens ezels beenen,
Als hy maer in d'aerd' en raeċt,
Wel de beſte fleuyten maeċt.
Oock heb ick (dunċt my) gheleſen
Van een dier ('thiet ſchorpioen)
'tWelck alſt leeft niet goets can doen,
Maer doot zijnde can't gheneſen.
Ick terſtont verliet de meyt,
Sy hadd' my ghenough gheſeyt.

Ex morte levamen.

NVper, vbi pelago muris Flißinga reſiſtit,
Decrepito fuerat nupta puella ſeni:
Cur vetulo ſociaris hero, lepidiſſima? dixi,
Hęc, vt erat promptâ garrulitate loquax,
Hoc mihi reſponſum dedit: oſſibus, inquit, aſelli
Cum iacet exangui corpore preßus humo,
Tibia iucundo componitur optima cantu.
Deſierat; nec me quærere plura iuvat.

Joye & ſupport, apres la mort.

VN iour ie demandois a vne allegre dame,
Pourquoy qu'vn gros vieillart tenoit ſon corps & ame,
Ne ſcays tu, me dit-on, que quant vn aſne eſt mort
De ſes os decharnez fort bonne fluſte ſort?

XLVI.

Cypræ. de Iur. Connubior. cap. 9.

NVptias impares (ita nuncupant juriſtæ matrimonium ſenis decrepiti & floridæ virginis L. ſi maior C. de Legit. Hæred.) præter alia multa incommoda inducere votum captandæ mortis, tragicus exitus non rarò docuit, hinc nuptiæ Sophoclis & Alcippes hujuſmodi dicteriis exagitatæ leguntur:

Noctua vt in tumulis, ſuper vtque cadauera Bubo,
Talis apud Sophoclem noſtra puella ſedet.

DEn Aep, dat coddich dier, is yders eens vermaecken,
De Schilt-pad niemants vreucht als doot daer henen leyt:
Hierom iſt dat de ſim de pad niet wil ghenaken,
'Tis teghenheyt van aert, dat dees twee dieren ſcheyt.
Lief, die ſoo gheeſtich zijt, en laet u doch niet paren
Met Floor dien tammen gaſt, die 't volck u gheven wilt:
Mach ick u lief niet zijn, ſoo wilt u noch wat ſparen
Voor een, die van u gheeſt, min als ick doe, verſchilt.

Diſsidet, quod impar eſt.

CUm tardâ nequeat teſtudine ſimia iungi,
Simia jucundâ mobilitate potens;
Simia delitię ſiluarum, hominumque voluptas,
Cernit vt inviſum reptile, tota tremit.
Tu peponem, mèa Vita, tui faciaſne potentem
Nulla cui toto pectore mica ſalis?
Corpora, quis furor eſt, conjungere mortua vivis?
Annè tyrannorum vis ſcelerata redit?

Le ſombre & tard, Ne duit au gaillard.

LA ſinge dans les bois, inceſſament gaillarde,
Ne ſe ioindra iamais a la tortue tarde.
Par tout ou la nature a deſnié ſon lien,
Fay tout ce que pourras, auſſi n'y feras rien.

DIS-

XLVII.

EXtat apud SAX. GRAMMAT. LIB.1. Inſignis VLVILDAE Danorum regis filiæ de impari matrimonio querela, quam meritò hîc adſcribo. O miſeram me! cujus nobilitatem diſpar nexus obtenebrat! O infœlicem cujus ſtemmati rustica jugatur humilitas! O infauſtam matris ſobolem cujus munditiem immunditia ruralis attrectat, dignitatem indignitas vulgaris inclinat, ingenuitatem conditio maritalis extenuat, &c. QVAM quidem querelam exitus tragicus ſubſecutus eſt prout latius idem auctor proſequitur.

AL ſcheyt ons nu en dan, zee, borgen, boſſen, dalen,
Die ſcheyding' even-wel en deylt ons niet van een;
V hart woont, Lief, by my, mijn geeſt coomt by u dwalen,
De liefd' en den magneet is deſe cracht ghemeen:
Want of den zeyl-ſteen ſchoon van 't yſer wert verſcheyden,
En of een tuſſchen-ſchot verdeylt dit lieve paer,
Noch laet den ſteen niet af 't beminde ſtael te leyden:
Waer Rooſemonde reyſt, daer reyſt mijn hert met haer.

Animos nil dirimit.

TActus vt & magnete chalybs (licet aſſis vtrumque
Separet) ad lapidis vertitur ora ſui.
Vt ſemel affricuit mihi blanda venena Cupido,
Totus ab occulto glutine, Phylli, trahor:
Non mare, non montes, non interualla locorum,
Corpore ſejungunt pectora noſtra tuo:
Semper amans peregrè eſt. Mea corda per omnia tecum
Tequè abeunte, abeunt: tequè manente, manent.

Amye, ame a l'Amant.

QVant de l'aymant l'acier a pris la vive force,
Il eſt touſiours tiré par ceſte douce amorçe.
Depuis que c'eſt frotté mon cœur a ton amour,
Par tout que vais, Margot, me guides alentour.

ANIMOS

XLVIII.

Lucret. Lib. 4. *NAm ſi abſit, quod ames, præſto ſimulacra tamen ſunt*
Illius, & nomen dulce obverſatur ad aures.

Virg. 4. Æneid. de Didone & Ænea loquens.

. . . . *Illum abſens abſentem auditque videtque.*

Eraſ. Apoph. Lib. 5.

CAto Amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, id quod hodie quoque celebratur: Animam illic potiorem eſſe vbi amat, quam vbi animat.

GHy ſegt, mijn lief is ſchoon, maer 't is te veel ghepreſen;
S'is lanck, en blanck (ick kent) maer 't feylt haer aen den gheeſt.
Floor, ſchoonheyt is vry meer als het uytwendich weſen,
'tWel leven dienter by, en daer op ſie ick meeſt.
V lief, na mijn verſtant, is als de Piramijden,
Int ooge wel ſoo wat, doch al maer enckel ſchijn.
Int kieſen van een lief ſet ick dit al beſijden,
Die maer is ſchoon van huyt, en ſal mijn lief niet zijn.

In oſtio formoſa, in receſsu nihil.

INſulſa eſt, quia tota patet, Rodopeïa moles;
Atriaque interior nulla receſſus habet.
Hanc ego formoſę nego nomina vera mereri,
Purpureis tantum ſi qua ſit apta genis;
Plura peto: depoſco ſalem geniȷque lepôres,
Hac mihi pręcipuè dote puella placet.
Unica quicquid habet frons perſpicit hora, recentes
Jngenioſa dabit ſemper amica jocos.

Belle cage, ſans oiſeau.

LE corps de Iaquelin n'eſt qu'vne Piramide,
A l'œil galant aſſez, mais de ſcavoir tout vuide:
Statue bien que d'or, jamais mon cœur ne prit,
Rien ie n'eſtime beau, ou n'eſt vn bel eſprit.

XLIX.

Lucret. *NAm divinitùs interdum, Venerisque sagittis,*
Deteriore fit vt formâ muliercula ametur;
Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis,
Morigerisque modis, & mundo corpore culta,
Vt facilè insuescat vir secum ducere vitam.

Dan. Heyns. *PLus aliquid formâ est, plus est oculisque genisque;*
Plus aliquid toto corpore, quidquid amo.

ALs 't huys neyght totten val, dan ruymen al de muysen,
Als 's menschen lichaem sterft, verloopen vloon en luysen;
De spincop, als 't ghebou staet om daer heen te slaen,
Packt ras haer netten op, en kiest de ruyme baen.
Een lichaem vol verdriets, vol armoed', en ellende,
En wert niet aengheranst van Venus dertel bende,
Daer't vet is brant haer toorts: door weelde, gelt, en goet,
Wert Venus lust verweĉt, en liefdes vier ghevoet.

Cedit Amor miseris.

NOn petit exanimi de carne pediculus escam,
Morsibus haud vexat corpus inane pulex.
Et fugiunt mures, & aranea contrahit orbem,
Si qua ruinoso culmine tecta labant.
Flebilibus lasciva casis Cytherea recedit,
Effugit è mesto lubrica flamma thoro.
Stulte Cupido iaces, ubi cor dolor anxius urit:
Ni valeant homines, stulte Cupido jaces.

Ou n'est liesse, Amour n'y presse.

L'Aragne va fuiant de maison ruineuse,
Les pous de l'homme mort. Lors quant l'ame est piteuse,
Venus n'a nul pouvoir: au corps deſfaiĉt & las
Le feu & ieu d'Amour ne s'y addressent pas.

CEDIT

L.

Ovid. *Non habet vnde ſuum paupertas paſcat Amorem.*

Sen. Oct. *VIs magna mentis, blandus atque animi calor*
Amor eſt, juventâ gignitur, luxu, otio,
Nutritur inter læta fortunæ bona,
Quem ſi fovere atque alere deſiſtas, cadit;
Brevìque vires perdit extinctus ſuas.

ICk lagh als doot int graf, ick was als ſonder leven,
Eer my u Soon en Son, ô Venus, hadd' ghenaeckt:
Sijn vleughels gaf u Soon, u Son gaf my het leven;
Dies ben ick van een romp, een levent dier ghemaeckt.
Ick, die maer was een ſlouf, ben gheeſtich op-gheſtreken,
Ick, die int duyſter lagh, vliegh ſtaegh ontrent het licht,
Ick, die croop, als een worm, hoe ben ick op-gheſteken?
Siet! wat al wonders doet een lodderlijck gheſicht.

Amor elegantiæ, pater.

TRuncus iners æruca jacet, vivumque cadaver:
Ut tamen hanc Phœbi calfacit igne jubar,
Apparet niveę mox papilionis imago,
Et cœli, volucris jam nova, carpit iter.
Barbarus excolitur, facies nitet altera rerum,
Ut gelidum flammis cor tepefecit Amor.
Ergo dioneæ pectus rude trade magiſtrę,
Et fieri ſi vis ingenioſus, ama.

Cœur ſans flame, Corps ſans Ame.

I'Eſtois vn troncq n'ayant ny mouvement, ny vie,
Me voila! tout gaillart, par les yeus de m'Amie.
Petit fils de Venus, ton feu m'a faict joly,
Iamais au vray amant le cœur eſt endormy.

LI.

Phœdrus apud Platon.

NEc vllus adeò ignavus est quem amor non inflammet ad virtutem, divinumque reddat; vt par viro fortissimo evadat; nam quod Homerus vim uroremque a Deo quibusdam heroibus inspiratum, ait, hoc amor amanibus efficit.

Philip. Beroal.

VEnustè Plautinus senex Amorem Deum mundiciantem appellat; eumque

nitidis coloribus ait antecellere : Da mihi hominem incultum, ab amore cultißimus efficietur ; da rusticanum , ab amore fiet ingeniosus : denique segnities omnis , somnus lethargicus , marcor , squallor, incuria , ex amoris contubernio eliminatur.

Memini me legere lepidam descriptionem amantis Dominæ suę propinquantis, quem ex Gallico quodam Auctore hîc adscribere visum.

CEluy , dit il , qui voit de loing venir celle qu'il ayme , il redresse le collet de sa chemise , agence le bonnet sur la teste , retrouche ses moustaches , redresse son manteau sur les espaules, se leve sur la pointe de ses pieds, monstre vn visage joyeux , & semble qu'il se renouvelle de tout , pour se rendre agreable aux yeus de sa Dame.

Orbis

Orbis Atlas Amor est.

Liefde vveerelt-dragher.

Dient tot uyt-legginghe van het beelt des opschrifts staende hier vooren op het eerste blat.

DJe de vveerelt vvil behouvven,
En vermeeren, als in spijt
Vande doot en van den tijt,
Dat hy steden op doe bouvven:
Die vvil stichten groote steen,
Huysen maken gaet voor heen.

Die de huysen vvel van paße
Houden vvil in goeden stant,
't Huysgesin dient daer geplant:
Die vvil, dat vermeer' en vvasse
Al en yder huysghesin,
Stell' int vverck de vruchtbaer min.

Dat die minnen, die noyt minden,
Die gemint heeft, minne noch:
Smaeckt al vā dit groeysaē soch,
Minne sal te samen binden,
Met een en de selve bant,
't Aertrijck en ons vaderlant.

DJe de vveerelt vvil afvvorpen,
En, in eenen corten stont,
Neder-vellen totten gront,
Roeye steden uyt en dorpen:
Die vvil dempen groote steen,
Moest de huysen eerst vertreen.

Die de huysen vvil bederven,
Of van selfs haest doē vergaen,
Moeste 't huysghesin verslaen:
Die gheheel vvil uyt doen sterven
Al en yder huysghesin,
Neme vvech de vruchtbaer min.

Dat die minnen, die noyt minden,
Die ghemint heeft, minne noch:
Smaeckt al vā dit groeysaē soch,
Soo en sal ons niet verslinden
Noch de lanckheyt vanden tijt,
Noch de doot die 't al verbijt.

Cupido vvech-gheloopen, ende verloren.

Meeſt uyt Moſchi *Griecкſche ghedichten.*

DE Soon van Venus, 't ſlim ghedrocht,
Was laetſt-mael op de loop gherocht;
Hy was ghegaen, men wiſt niet waer,
Sijn Moeder was in groot ghevaer:
Maer offe drouve was, off gram,
Den Lecker niet weerom en quam.
Dies dede ſy den cleynen Guyt,
Door 't heele landt dus roepen uyt.
  Indiender yemant is, goe lien,
Die Venus ſoon hier heeft gheſien,
Den vinder ſal ſtracx zijn gheloont,
Soo haeſt als hy hem heeft ghetoont,
Een cus ſal hy ontfaen terſtont
Van Venus lieffelijcken mont:
Maer die hem ſiet, en met een vat,
Dies loon ſal meerder zijn dan dat.
Doch, op dat ghy hem kennen ſout,
Dit is zijn weſen, dat onthout.
  Hy is een cleyn, maer welich, dier;
Sijn verwe treckt, ſoo wat opt vier,
Sijn ooghen glimmen, als een keers,
Daer mede lonckt hy over dweers:
Van buyten bly, binn' iſt verdriet,
Hy ſpreeckt wel ſchoon, maer meentet niet.

Is ſacht van huyt, van harten fel,
Al lacht hy ſoet, 't wert catte-ſpel.
Sijn gheeſt is vol bedrochs gheplant,
Van lieghen heeft hy goet verſtant,
Hy jockt wel ſoet'lijck, ſoo het ſchijnt,
Maer al op't leſt met druck verdwijnt.
Al coomt hy tot u naeckt en bloot,
Hy draecht vergift in ſijnen ſchoot,
Al ſchijnt ſijn ſchicht te zyn vergult,
Sy ſnyt als ſtael: ſijn haer dat crult,
En elck die dit gheſpuys aenveert,
Die crijght oock crullen in zyn ſteert.
Het draegt twee vleugels als een ſwaen,
En nimmermeer cant ſtille ſtaen,
Het flickert hier, en dan weer daer,
En coppelt menich drollich paer.
Een coker vol van pijlen hangt
Op ſynen rug', daer uyt hy langt
Veel ſchichten van verſcheyden cracht,
Daer mede maeckt hy ſich gheacht:
Een yder ſchier hy ſteeckt of ſchiet,
Ia ſpaert ſijn eyghen moeder niet,
En maecktet dickwils wel ſoo bont,
Dat hy ſyn eyghen hart door-wont.
Vint ghy dan erghens ſulcken ſlach,
So brengt hem haeſtich voor den dach:
Wil hy niet gaen, ſoo ſlater op,
Al iſſet cleyn, 't is hart van cop,
En ſchoon het ſchreyt, ſulcx niet en acht,
Voor al ſiet toe wanneer hy lacht,

En als hy u een kuſjen biet,
Dan wacht u meeſt, en van hem vliet,
Sijn mont daer hy me kuſſen ſou,
Is vol vergifts, en vol berou.
Soo hy u noemt ſyn neef, of nicht,
En ſeyt, ick ſchenck u deſe ſchicht,
Ick ſie toch wel, ghy zyt myn vrient,
Ghy hebt dit, en noch meer, verdient:
Van hem yet wes te nemen ſchroomt,
't Is al bedrogh dat van hem coomt,
Syn gaven zyn, geen vrientſchaps pant,
Maer om te branden hart en hant.

HARDERS-LIET.

PHyllis, met haer met-ghesellen,
Was ghecomen hier int lant,
Daerse niet veel schorr' en vant:
Sy quam van de Vlaemsche stellen,
Daermen daeghlijcx damt en dijckt,
Daermen roupt, Schaep-herders wijckt:

Daermen water maeckt tot landen,
Daer den plough weer haelt sijn haer
Dat hy hadd' ghelaten daer:
Daermen d'aerd' met menschen handen,
(Ist *Neptunus* leet of spijt)
Van des zee's ghewelt bevrijt.

Phyllis hadd' haer vee ghedreven
Tusschen *Armuy* en der *Veer*,
Daer sloegh sy haer eerst-mael neer,
Thyrsis, hare ziel en leven,
Was by *Domburgh* neer ghestelt
In dat dorre zandich velt.

Phyllis vrough op in den morghen,
Als de son noch niet te straf
Eerst den dauw' ginck licken af,
Quamen voor haer oude sorghen;

Sy viel in een diep ghepeys,
En dacht op haer Zeeuſche reys.

Niet dat *Zeelant* haer miſhaeghde,
Zeelant dacht haer vol ghenucht,
Wt wat anders quam haer ſucht:
't Meeſte was, dat ſy beclaeghde,
Dat ſy Thirſim niet en ſagh,
Die by haer te weyden plagh.

Sy dreef op het gors haer ſchapen,
Van *Armuyden* niet ſeer wijt,
Datmen hiet ten *Halven-crijt*.
Daer began haer druck 't ontſlapen,
Dies ſy wat ter zijden af
Haer tot claghen dus begaf.

Siltich Schor ten *Halven-crijte*,
Tot u doe ick dit beclagh,
Zouter wort ghy dagh aen dagh:
Ick en can't de zee niet wijtē,
Want 't en is niet van de vloet,
't Coomt van mijn bedruckt ghemoet.

G'lijck de melck, int eerſt van meye,
Wt een vollen elder ſpruyt,
Of den dauw' driupt van het cruyt,
Soo myn tranen, als ick ſchreye
Om u, *Thyrſi* fraeye knecht,
Rollen heen tot op de weght.

Dies wert ziltich-zout het ſchorre,
Want de zilte van de zee

Is noch wel ghewilt van 't vee,
Maer of ick ſchoon dryv' of porre,
Dat beſproeyt is van myn traen,
Daer en lickt gheen ſchaepken aen.

Hoe gheluckich waert ghy rammen,
Doen als Thyrſis by ons was,
En by my lagh in het gras ?
Als hy ſpringen ded' de lammen,
Door het ſpelen op een riet,
Door het ſingen van een liet.

Met gheſangh ginck hy verhalen
Al de vryſters van het wout,
Al haer vryen , al haer kout :
Maer altijt (ten mocht niet falen)
Phyllis was des liets beſluyt,
't Quam altijt op Phyllis uyt.

Als wy in dit eylant quamen,
Doen was ons dit gors te cleen ;
Och ! doe moeſtet zyn gheſcheen :
Dies wy elck ons cudde namen,
Thyrſis was gheheel t'onvre,
Thyrſis wiſt niet wat hy dee.

Doenter nu ginck op een ſcheyden,
Wat een druck viel over my !
Thyrſis trock my wat ter zy,
Daer ſtont hy en ick en ſchreyden,
Thyrſis niet een woort en ſprack,
't Scheen dat Thyrſi 't harte brack.

Maer, och-arm, ten langhen leſten
Gaf hy my ſyn coude hant,
Dit's (ſeyd' hy) myn liefdes pant;
Phylli neemt het doch ten beſten,
Dat ick niet meer ſpreken can,
't Schynt dat ick nu ben geen man.

Mits heeft my een rinck ghegeven,
Met gheſchrey en ſuchten ſwaer,
Net ghevlochten van peertſ-haer,
Daer ſtont *Thyrſis* op gheſchreven,
En daer was een hart gemaeckt,
Met een pijl, wel diep, geraeckt.

Maer my docht den geeſt t'ontſincken,
Als hy ſeyde, nu vaert wel,
Phylli, peyſt om mijn ghequel:
Ick ſal weder om u dincken.
Aen mijn hant een pers hy gaf,
Daer en moght geen kuſjen af.

Thyrſi, ghy zijt nu vertrocken
Wel een maent dry ofte vier,
En ghy coomt niet eens tot hier,
Zijn u ſchapen, zijn u bocken,
Zijn u koeyen al u vreught,
Datjer niet eens af en meught?

't Is gheen bleeten van u ſchapen,
't Is gheen loeyen van u koen,
t'Zijn al and're diet my doen
And're zynt die u begapen:

t'Is die dertel Amaril
Daer je me zyt op den dril.

Dencktj' hoe ick dit coom te weten ?
Lieve, peyſt dat een die mint
Dit, en noch al meer; verſint:
Al ben ick wat verr' gheſeten,
Domburghs leſte peerde-mart
Wees my aen mijn bitter ſmart.

Weſend' inde mart ghecomen
Dwalend', ick en weet niet waer,
Vraechd' ick, naer dy, hier en daer;
Niemant,'t ſcheen, had' dy vernomen:
Midts ſoo ſach ick *Snel* dijn hondt,
Daer hy voor een deure ſtondt.

Snel quam my gheloopen teghen,
Snel die quiſpelde zijn ſteert,
Snel die ſpranck ſteeds vander eert:
Maer, als ick omkeeck ter deghen,
Doen waſt dat ick Thyrſim ſach,
Daer hy in een venſter lach.

Hy was daer vry niet alleene;
Vlogghe meyſjens, twee off dry,
Sweefden hem ontrent ſijn ſy:
Onder and're waſſer eene,
Op-gheſet (hoe-wel niet moy)
Soo wat na den ſteetſchen toy.

Dat moet Amaryllis weſen,

Dacht ick , en het was oock waer ;
Want Pol Faes , die ſoete vaer,
Hadſe my wel eer ghepreſen,
Datſe was ſoo hups en knap
In het ſetten van haer cap.

Thyrſis hadd' ſoo veel te quicken
Met ſyn Lief , het was een ſchant,
Dan kuſt' hy haer cleet , haer hant,
Wonder waſſer te beſchicken,
Elcken kus dee my ſoo wee,
Als den haghel 't jonghe vee.

Hy was ſoo verblint int mallen,
Dat hy my niet eens en ſagh ;
Mits quam Faes uyt ſyn ghelagh,
Coomt laet ons hier med' in vallen,
Seyde Faes , en track my in,
Doch het was wel na myn ſin.

Men ginck daer een dans int ronde,
Onder eenen rooſen crans,
Thyrſis was niet aen den dans,
Maer hy ſtont vaſt mont aen monde
Met die dertel Amaril,
Die't (ſoo 't ſcheen) wel was haer wil.

Pan, met al u Boſch-geſellen !
Als ick ſagh dit ſot ghelaet ,
'k Wiſt myn leven gheenen raet,
'k Wiſt niet hoe myn aenſicht ſtellen,
't Scheen, ick ginck als in myn doot,

'k Wiert nu bleick, dan weder root.

Als nu 't volck ſick ginck verſtroyen,
Doen waſt eerſt dat hy my ſagh,
Phylli, ſeyd' hy, goeden dagh,
En began te flicke-floyen,
Maer ſyn groete quam ſoo blau,
Dat ſyn antwoort was een grau.

Thyrſis acht' het niet een mijte,
Sagh oock naer my niet meer om:
Maer creegh daer een fleuyt en bom,
En hief op, als my te ſpijte,
Een nieu deuntje van de min,
Dat hem doen lagh in de ſin.

Amaryllis was verſtorven,
Soo het ſcheen, in ſynen mont,
Syn gheſicht ſtaegh op haer ſtont:
Och! nu ben ick doch bedorven,
Dacht ick, nu ben icker of,
Mits ſoo droop ick naer den hof.

Hoe cont ghy dit in u vinden
Dat ghy Phyllis dus vergeet,
Dat ghy Phyllis dus vertreet,
Thyrſi? lichter dan de winden,
Lichter dan een dorre blat,
Dat de wint van onder vat.

Is dan nu al u begeeren
Tot dit jonghe geyle dier?

Tot dit nieu ontſteken vier?
Hebb' ick dy niet hooren ſweeren,
Doenje noch in Vlaend'ren waert,
By Pans crommen geyten baert,

Datje noyt en ſout verkieſen
Een ſoo af-gherichten meyt,
Die ontrent de ſteden weyt,
Datje liever ſout verlieſen
Heel de kudd' op een ghetye,
Danje ſulcken ſlagh ſout vryẽ?

Denckt doch nu eens op de reden,
Waerom datje ſulcx doen ſwoert,
't Was om dat het volck ſoo loert
Op dees meyſjens die by ſteden,
Niet beſloten vander zee,
Weyden het ghewolde vee.

Iſt niet *Domburgh*, daer het meeſte
Volck, van al dees dertel ſteen,
Heel de ſomer coomt ghereen?
't Is daer kermis, 't is daer feeſte,
Soo langh' als het waghen-rat,
Niet te diep en ſnijt int nat.

Aen dees duynen, in dees weyen,
Is u Amaryl ghebroet,
En van joncx aen op-ghevoet;
Daerom canſe ſoo wel vleyen,
Dit, en meer, heeft ſy gheleert,
Van het volck dat daer verkeert.

Sy is vol van ſteetſche treken :
  Op een ſteets drilt haren ganck,
  Op een ſteets draeyt haren ſanck,
Op een ſteets, ſiet ! canſe ſpreken,
  Op een ſteets ſy pronckt , en ſwijght,
  Op een ſteets ſy lonckt , en nijght.

Maer wat ſchool-gelt moetmen tellen,
  Meynje, voor dees moye leer ?
  Nu wat kuſjens , dan wat meer,
Al na 't luſt die fraey gheſellen.
  Die met ſteetſche jonghmans praet,
  Steeds yet van ſyn veeren laet.

Ick ben op 't ſchorr' op-ghetoghen,
  Daer ſat ick alleen en keeck,
  Op een ſlou, of op een kreeck :
Noyt en waſſer maeght bedroghen,
  Op een buyte-gors, of ſtel,
  Daer noyt quam een ſteets-gheſel.

Daer de boomgaerts luſtich bloeyen
  Derwaerts de ſpeel-waghen rien,
  Derwaerts loopen al de lien ;
Daer de linden veylich groeyen,
  Daer dat ſoete mulle lant
  Rontſom ſtaet vol els gheplant.

't Is te *Domburgh* in de duynen,
  Daermen wentelt in het zant ;
  Daer ſoo menich dertel quant,
Achter haghen, achter thuynen,

Doet

Doet, dat ick niet ſegghen derff,
Dickwils op eens anders kerff.

Amaryllis , ſoo ick hoore,
Heeft al dickwils me ghereen
Met de Iuffers van de ſteen:
Sy ſeyt, ick en ben gheen ſloore,
Ick en ben voor Claes noch Pier,
Ick en was noyt 't mellick-dier.

Sy heeft ſchotels, coppen, teylen,
Van dat vremde blauwe goet,
Daerſ' haer ſoete room in doet:
Dat zijn teyckens, dat zijn peylen,
Datſ' al ander kennis hout,
Als met herders van het wout.

Dunckt ù dit te zijn claer ſchapen?
Mach dit al beſtaen met eer?
Ick en loovet nimmermeer:
Vryſters die na giften gapen,
Meyſjens die na gaven ſtaen,
Spelen op een gladde baen.

Thyrſi wy zijn beyde Zeeuwen,
(Al was Vlaend'ren ons vertreck
't Was noch onder t'Zeeuſche reck)
Laet diẽ ſlimmen hoop al ſchreuwen,
Wy zijn rondt, en daer toe goet,
Dats van oudts een Zeeus gemoet.

Laet ons in die rontheyt blyven,

Rontheyt

Rontheyt dient wel totte min,
Beter als dien ſlimmen ſin,
Laet ons 't ſaem' ons ſchaepkens dryven,
In u Ionckheyt waerje mijn,
Waerom ſoutjet nu niet zijn?

F I N I S.

IACOBI CATZII I.C.

SILENI ALCIBIADIS, SIVE PROTEOS,

PARS SECVNDA.

AMSTERODAMI,

Ex Officina Typographica Guilielmi Ianssonij.

ANNO CIↃ IↃ XIX.

Cum Privilegio.

SOo, als een brant-hout doet, heeft al ons doen twee enden,
Grijpt hier ten schaet u niet, grijpt daer, het sal u schenden.
Die sijn vermeynt misval wel vat, en recht doorsiet,
Vindt vreught en herten-lust, oock midden int verdriet;
Een grijspens, die de kop staegh heeft vol Muyse-nesten,
Vindt dan oock klaghens stof, alst gaet ten alderbesten:
Die't al swaer overweeght is noyt bevrijt van rou,
't Is best datm'alle dinck staet inde beste vou.

Omnia in meliorem partem.

HInc rubet igne sudes, nullis crepat inde favillis;
Hinc poterit tangi, sauciat inde manum.
Res humana bifrons: tu, quà juvat, arripe quidquid
Te super ætheréâ de regione fluit.
Damna suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,
Excipis incumbens, si sapienter, onus.
Morosum nec læta juvant, & rideat orbis,
Quod gemat ille tamen, quódque queratur, habet.

Tout au meilleur bout.

COmme un bruslant tison, ainsi la vie humaine,
Bien prise & mise avant, est manié sans peine.
De joye, & de bon-heur, n'aura jamais defaut,
Qui bon & mœur advijs oppose a tout assaut.

OMNIA

I.

Appositè ad rem, de quâ hîc agimus, dixisse mihi visus est Epictetus, unamquamque rem habere ansam suam, eâque apprehendendam esse ei, qui feliciter hac uti velit; scire enim quorsũ quæque res spectet, & quis ejus sit usus, non minima pars est civilis Prudentiæ. Apis ex Thymo, herbâ amarissimâ, suavissimum mel extrahit; Hirudo contrà ex sano corpore vitiosum sanguinem. Sapiunt, meâ quidem sententiâ, non qui ex lætis tristia, sed qui ex tristibus læta norunt elicere. Echini semper spinis involuti sunt; quid mirum? cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum misera est, non aliâ de causâ, quàm quia querulus ipsis est animus. Melius Cæsar, qui in terram prolapsus, etiam casũ suum benignè interpretatus est, Teneo, inquit, te Terra mater; quódque morosior aliquis mali præsagij loco habuisset, ille in victoriæ bonum omen, non minus lepidè, quam animosè, convertit. Et Zeno omnibus rebus naufragio amissis, Iubet me Fortuna, inquit, expeditiùs philosophari.

ALle dinghen, seydt Epictetus, hebbẽ hare handt-have, ende diese wel handelẽ wil, dientse daer by te grijpen. 't Recht gebruyck der dingen wel te verstaẽ, is eene van de nutste wetenschappen des Burgerlijcken levens. De Bye treckt soetẽ honich uyt bitterẽ Thym, de Yle ofte Bloetsuyger bedorven bloedt uyt een gesont lichaem. Wyse luyden suygen soet uyt bitter, dwase bitter uyt soet: den eenen is goets moets, selfs midden in swaricheden, den anderen klaecht en knaecht hem selven, oock dan alst hẽ wel gaet, soeckende altijt eẽ knoop in de biese, eñ (soomen seyt) een mannekẽ in de mane. Een Egel draecht het lijf vol stekels; ist wonder? hy brengtse selfs voort. Veel werdender gequelt, alleenlijck daerom, om datse een quellijcken geest hebben. 't Is moeyelijck met yemant om te gaen, die alle swaricheden in kropt en ter hertẽ neemt, alle vermakelijcke dingen daerentegen onghevoelijcken laet voorby gaen. Wech Egels, wech Ezels. Hoe veel beter dede Cæsar, als hy ter aerdẽ neder gestort zijnde, selfs synen val sich ten goeden naduyde, Ick houde u vast, ô Aerde onser aller moeder, seyde hy, treckende tot eẽ voorteycken van tockomende overwinninge, dat een swaerhooft ontwijffelijck als eẽ voorbode van ongeluck soude hebben genomen. Eñ Zeno door Schipbreucke alle zijn goet verloren hebbende, my wert nu, seyde hy, ghelegentheyt gegeven om sonder beslommeringe en bekommeringe naer wijsheyt te trachtẽ. Merckt hoe een pack wel gevat, ende ghewillichlijck ghedraghen lichter werdt.

Ovid.

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

ASsuescendum est conditioni suæ, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quovis vitæ genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in quo non æquus animus solatiũ inveniat.

Lipſ. Cent. 1. ad Belg. Epist. 5.

VT torrem semiustum è foco qui tollit, non eâ parte arripit & tractat, quâ incanduit, sed quâ ignem nondum accepit: sic nos decet non acerba hæc & vrentia casuum tangere, sed magis benigna in iis aut læta.

DE tegenſpraeck des wouts, die door de lucht komt ſwevē,
Is niet ghewoon van ſelfs een woort van haer te gheven;
Maer komter, dees of gheen, die dit ghedrocht wat vraeght,
Stracx maecktet een gheral, daer bergh en dal af waeght.
Soo wie tot ſpreken verght of klappers, of klapp eyen,
Die opent haer den mondt, en leertſe breet gaen weyen:
Quay tonghen gaen alleen, daer haer gheſnaer is lief:
't Aenhooren broet gheklap, t aenhouden voet den dief.

Vbi percunctator, ibi & garrulus.

MVta ſub obſcuris habitaret vallibus Echo,
Ni foret alterius garrulitate loquax:
Jlla ſilet, quoties preſſo ſilet ore viator;
Diſcit & à populo prætereunte loqui.
Ora loquax premeret, niſi percunctator adeſſet;
Hoc duce tentat opus livida lingua ſuum.
Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem:
Turpia, ſi neſcis, furta receptor alit.

Du demandant le meſdiſant.

ON n'oit jamais au bois d'Echo la reſonance,
Si nul ne luy parler premierement commence.
Quant nul chez nous ne faict en demandant le ſot,
La bouche du jaſeur ne parle pas un mot.

VBI

II.

Dicendi modus non penes loquentem sed penes audientem est, inquit Stobæus. Rem tetigit; Detrectatio enim ut percunctando excitatur; sic auscultando nutritur; nec unquam, loquax illa Dea e latibulis suis prodit, nisi evocata: ut verò aliquis interrogando auresque faciles præbendo linguacibus istis garriendi ansam dedit, protinus in varios molestæ garrulitatis modulos latè diffunduntur, adeò ut, si uspiam, certè in istis locum habeat illud Poëtæ, Excitat auditor studium. *Si cōtrà Prudentior animosiórve aliquis sive seriâ increpatione, sive vultu ad gravitatem composito sese fabulæ inserat. statim sermonem abruptum ejúsque autorem pisce mutiorem conspicias; non secus ac si* hostilis facies occurrat & omnia turbet. *Maledicis ergo si frænum injicere vis, animi aversionem vultu exprime, & rem perfeceris: nunquam autem calumniatores deerunt, dum, cui persuadeatur, existit, ait Ioseph.*

Het veel of luttel sprekē van yemant, hanght meer aen de toehoorders als aende spreker selfs; wāt spreeck-lust en werdt nergens door meer gaende gemaeċt, als met veel te vragē, en vlytich toe te luysterē. Selden comter een Klappeye ter bane, soo zy by niemant gevraecht en wert: maer soo haest als dit lang-getongde ghedierte door vraghen tot spreken een open krijght, stracx, als uytgelaten zijnde, verspreyt het sich wijt en breet daer henen gelijck een overloopende Reviere door het vlacke velt. Comter daerentegē yemant ten nagang, die met een streng gesichte dese montdspeelster onder d'ooghen siende een snau toebijt, sy sal terstont swygen als een pissebedde, eñ stom staen, als een visch. Isser dan yemandt die een breedtweyende tonge wil inbinden? dat hy de tegenheyt, die hy van haer flabberen inwendich heeft, uytwendelicken mettē gebare uytdrucke, en 't salder mede ghedaen wesen.

Chrysost.

Malitia non docetur sermonibus, sed excitatur.

Senec. Hippol.

Alium silere cum voles, prius sile.

VAn Apen komt een Aep, den Vyl broet niet dan Vlen;
VVat brengt een Ezel voort, als onbelompen guylen?
Gheen aenghenaem ghewas komt van een wilden tronck,
Maer, naer het oude singht, soo pijpt meest al het jonck.
Vriendt, soo ghy weten wilt, wat u wel mocht ervaren
Van 't meysken dat ghy mint; vraecht wat haer ouders waren.
Siet! dit's des werelts loop (al slaetet somtijdts mis)
Het dochtertjen sal zijn, soo nu haer moertjen is.

Qualis mater, talis filia.

EX asinis asinus, bubo bubone creatur;
Et similes catulos simia mater habet:
Non leporem catulus generat, non falco columbam:
Arboris indomitæ fructus acerbus erit.
Nosse cupis qualis tibi virgo futura sit uxor?
Matris ad ingenium respice, certus eris.
Dissimilem licet arte sui se monstret amanti,
In vitium tandem nata parentis abit.

Tel grain, tel pain.
De mere piteuse, fille teigneuse.

LA mere, & ses defauts, quant ie te fais paroistre,
La fille, & ses humeurs de la tu peus cognoistre:
Il n'est pas vray tousiours, mais ordinairement
Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

QVALIS

III.

NOn corpus, non formam, non morbos tantùm, sed & vitia pleraque, veluti hæreditaria, a parentibus nos haurire, & rerum naturalium scriptores, & usus docet.

Redit ad autores genus,
Stripémque invisam degener sanguis refert,

Inquit Tragicus: & contrà, par est meliores esse eos, qui ex melioribus, ait Philosophus. Cum verò nullius adeò intersit in indolem alterius inquirere, atque illius qui individuam vitæ societatem cogitare cæpit, non vana cura est quibus moribus parentes ejus sint, cui animum adjecit, indagare. Formam tantùm aut lineamenta corporis, nescio quæ, aliquis ut scopum hîc respiciat? nugæ. Ista privatæ voluptati tantùm serviunt. At matrimonium non nobis solùm, sed agnatis, sed posteritati, sed reipublicæ contrahendum est. Si ergo non degenerem mundi incolam, nec inficiandum sæculo nomen, ut ille ait, aliquando vixisse te posteritati testatum velis, nequaquam affinitatem contrahas neque intra domum recipias, ut Eurip. ait, malæ mulieris pullum; sed audi Poëtas uno ore sibi acclamantes,

MEn erft vã zijn Ouders niet alleenlijck goet en bloedt, maer menichmael oock der selver uyterlijcke sieckten ende innerlijcke ghebreké. Want gelijck den Poëet seyt,

De tacken aerden nae de stam,
Van 't quade noyt yet goets en quam.

Middelertijt en isser geé mensche so veel gelegé aé yemants aert en imborst recht te kenné, als de gene die vã sinne zijn sick té houwelijc te begevé, de welcke vooral wel hebbé te letté op de ouders vãde gene die sylieden meyné by der hant te nemé. Eé proper neusjen, een kleen mondetjen, een gau oogje, een besneden tronitjé, en diergelijcke visevasé sick als eé wit in desen voor te stellen is enckele dwaesheyt, na dié alle sodanige dingé u eygen selfs en niemant anders zijn rakende, daer nochtans eé rechtschapé houwelijc niet alleélick en behoort te sien op den gené die dat aégaet, maer sonderlinge mede op 't geslachte, op de nacomelingé, op het gemeene beste, de welcke (alst wel soude gaen) yder haer bescheyden deel behooren te hebben.

Virg. *Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos.*

Iuven. Sat. 4. *SI damnosa senem juvat alea, ludit & hæres*
Bullatus, paruôque eadem movet arma fritillo, &c.
Sic natura jubet.

Ex Eurip. *NE unquam affinitatem contrahas, neque intra domum accipias, malæ mulieris pullum: imitantur enim mulierum opprobria. Hoc ergo considerate mihi, ô proci, bonâ filiam ex matre ut ducatis.*

PAn ſagh een vlam op-gaen, doen 't vier eerſt was geſchapē,
Hy dacht, wat fraeyer dinck! en ſonder lang te gapen
Liep haeſtich totten brandt, en greep 't vier in den arm;
Maer als hy't hadd' ghevat, doen waſt, ay my! och-arm!
Komt u wat nieus te voor, al ſchijnent ſchoone dinghen,
Soo ghy die niet en kent, ſoo wilt u handt bedwinghen
Van die te grijpen aen: te grijpen metter handt
't Gunt datmen niet en kent, heeft menich man verbrandt.

Ab ignotis abſtinendum.

DVm ludit tremulis nova flamma per aëra gyris,
Et nunquam viſo plebs rudis igne ſtupet;
Pan furit, & flammæ miſer inflammatus amore
Oſcula feſtinans, non iteranda, dedit.
Pulchra licet tibi res videatur, & utilis, hoſpes,
Cura ſit ignaras abſtinuiſſe manus.
Diſcat inexpertis ſapiens diffidere rebus,
Inſidiis novitas ſemper amica fuit.

Fol ne croit, tant qu'il reçoit.

PAn en voyant un jour, la flame lors nouvelle,
Eſcrie tout rauy, ô choſe plus que belle!
Et va baiſer le feu, mais bien toſt s'en repent.
Tout, ce que ne cognois, ne touche bruſquement.

IIII.

ANimalcula quædam, & in his apes, araneæ, formicæ, conchæ, denique saxa & lucernæ, tempestatem quidem præsentiunt, signisque non obscuris eandem indicant; humani verò ingenii tanta est tenuitas, ut non modò futura non prospicere, verùm ea quæ ante pedes sunt videre vix possit. Cui malo obviam euntes prudentiores mortalium, ad omnia, quæ inopina nobis obveniunt, non nisi pedetentìm ac lento gradu accedendum esse sedulò monent, cum nova omnia insignem vim nocendi habeant, si illotis (quod dicitur) manibus attingãtur. Vtique cùm bruta insolitum quiddam ac præter ipsorum morem aggrediuntur, Mergi videlicet stagna aut maria fugiunt, formicæ ova proferunt, lumbrici è terrâ fugiunt, futuræ tempestatis jndiciũ est. Sic ubi homines novum aliquid ac præter solitum moliuntur, plerùmq; aliquid monstri alere comperies. Tibi si laqueos istos animus est vitandi, attentus suspensúsque ambula, &, si Senecam audis, nihil, nisi quod in oculos incurrit, manifestúmque erit, crede. Prudentis enim est, ait Tacitus, tuta ac præsentia, quàm nova ac periculosa malle.

VEelderley gedierten, selfs vande geringste, als Byẽ, Mierẽ, Spinnẽ, Mossels en diergelijcke, werden het toecomẽde onweder niet alleẽlijck ghewaer, maer wijsen oock het selve met eenige voorteyckens aen. Het menschelic vernuft daerentegẽ is so schrael, dat het meerẽdeel niet alleenlijck geen toecomende dingẽ en weet t'ondecken, maer selfs geen saken die voor oogẽ sijn recht t'onderscheydẽ. Om waer in te voorsiẽ, is geradẽ geenderhande nieu voorvallẽde sakẽ aẽ te slaẽ, anders als met loode voeten, en geoeffende sinnẽ, dewijle men sick aen nieuwicheden niet dan al te lichtelick en vergrijpt: alsoo onder de selve veel-tijdts een boefjen plach te schuylen. Wanneer het gedierte buyten ghewoonte yet aenrecht, dẽ duyckelaer namentlijc uyt het water loopt, de Mieren haer eyers hier en daer slepẽ, de Pierẽ uyt der aerden vluchten, so volchter gemeenlic quaet weder. Oordeelt mede so van het doen der menschẽ, en dienvolgende, na den raet van Seneca, kruypt in geen gat, of sieter deur.

Corn. Gallus.

Eventus varios res nova semper habet.

Horat. Lib. 1. Epist. 16.

CAutus enim metuit foveam lupus, accipitérque
Suspectos laqueos, & opertum milvius hamum.

DE teyckens vers gheſneen, 't zy dan in jonghe linden,
Of ander teere ſchors, en zijn eerſt nau te vinden;
Allencxkens, eerment meent, ſet haer de letter uyt:
De ſchors waſt gulſich heen, en 't ſchrift waſt mettet kruyt.
Als 't kint ſiet, hier en daer, eens anders quade ſtreken,
'T Ontfanckt (al weetment niet) 't beginſel van ghebreken,
Het quade zeer eet in, en neemt allencxkens toe.
VViens kintsheyt nam een Kalf, dies manheyt ſteelt een Koe.

Paulatim rima dehiſcit.

QVod peponem riguo mihi creſcere cernis in horto,
Non eſt quòd velit hunc noſtra culina cibum:
Hîc ego, dum tener eſt, rorantia carmina ſculpo;
Et mihi cum viridi cortice creſcit opus.
Sit licet inſulſus pepo nos docet: imbibat infans
Semina nequitiæ, peſsima meſsis erit.
Ille, virum facinus patrare virile videbit,
In puero vitium, qui puerile tulit.

Cœur d'enfant, carte blanche.

VEus tu un grand eſcrit dans quelque tendre eſcorce?
Ne taille bruſquement. Il n'eſt beſoing de force,
Le temps l'agrandira. le vice au cœur d'enfant
Avec le corps devient, ſans y penſer, treſgrand.

PAVLA-

V.

Consuetudinem ex educatione contractam, quia pœnè cum ipsâ naturâ exordium capiat, tenellúmque pueri animum informet, in alteram naturam evadere, sæpe compertum est. Docuit id acuta Chreia Lycurgi, Canis, inquam, venaticus culinæ lautitiis innutritus, nec non catulus domesticus venationi assuetus, quorum neuter id quod a naturâ, uterque quod ab educatione hauserat, populo spectante & mirante, sequutus & assecutus est. Disciplina sanè mores facit, & id sapit unusquisque, quod didicit, (ait Seneca.) Age igitur quisquis es qui juventuti operam debes, forma hanc argillam, dum uda est, ac manum sequitur,

Nec dictu fœdum visúq; hæc limina tangat
Intra quæ puer est. . . . .

Tametsi enim sit teneræ adeò ætatis alumnus tuus, ut nec doli capax, nec intelligens earum, quæ geruntur, nequitiarum non nemini videatur, tu tamen non pueri cõtempseris aures, nõ oculos. *Nam simulatque eundem in virum usus & ætas transscribent, haud dubio dehiscent rimulæ teneris animis incisæ. Plerumque enim in puero sola mali recordatio, gliscente corruptelâ, in juvene vitium, in viro fit scelus.*

Alle aenwentselen vande kindtsheyt inde opvoedinge aengenomen cracht te hebben van eẽ tweede nature is by ervarentheyt menichmael ondervondẽ: Sulcx leert ons, onder andere, de aerdige verthooninghe aẽ die van Lacedemoniẽ gedaen by Lycurgus haren Wetgever, den welcken een Hasewinde tot de keucken, ende een Huys-hondt ter jacht ghewent hebbende, dede yder vande selve volgẽ niet het gene sy uyt der aert, maer het gene sy vande gewoonte ontfangẽ hadden, den huyshondt namentlijck naer het Wilt, de Winde nae den moes-pot loopende.

Nae het bestieren,
Zijn de manieren

seyt Seneca. Wel aẽ dan wie ghy zijn mueght, die u werck maect vande Ioncheyt te onderwysen, buyght dese kley terwylen zy noch weeck is: en siet wel toe datter niet oneerlijcx om hooren of om sien, hun, die u bevolẽ zijn, voor en kome, maer ghelijck den Poeet seyt:

Weest voor al in reden kuys,
Alsser kinders zijn in huys;
Want niet vuyls dient voorghewent,
Al waer jonghers zijn ontrent.

Kleyne potjens (seytmen) hebben ooren. En al ist schoon dat de kinders, mits haer joncheyt, niet met allen en verstaen watter omme gaet, of de selve al wat oneerlicx siẽ, evenwel nochtans is alsulcken slechtẽ gesichte den sodanigẽ ten hoochsten schadelijck, eñ sal buyten twyfel t'zijnder tijdt uiet dan te veel uytweyckẽ: want geheugenisse van quaet in eẽ kint, wort in Iongelingen een ghebreck, in mannen een schelmstuck.

Plaut. in Trin.

Mores mali, quasi herba irrigua, succrescunt uberrimè.

Iuvenal. Satyr. 14.

Maxima debetur puero reverentia, si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.

LAet duncken ſteeckt in ons, maer meeſt wel als wy minnen,
Men roept 't is al ghedaen, en 't ſtaet noch op 't beginnen.
Den Specht en heeft den boom nauw met ſijn beck gheraeckt,
En meynt, daer is een gat dweers door den boom gemaeckt.
VVy bouwen in de lucht, wy ſteunen op ons droomen,
VVy roepen viſch int net, ſchier eer wy ſien de ſtroomen:
VVy ſtoffen op ons doen, maer 't is al ydel pracht.
Hoe dickwils ketelt hem den dwaſen dat hy laght?

Amans ſibi ſomnia figit.

PIcus, ut exiguo vix robora contigit ictu,
Iam mihi, jam clamat, pervia quercus hiat;
Rima, diem video, patet, ô patet, inquit, at eheu!
Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
Stultus amans, ſimul-ac ſolito minus aſpera virgo eſt,
Clamat, iô! victas jam dedit illa manus.
Intempeſtivum ſtolido canit ore triumphum,
Et ſibi vana movet ſomnia quiſquis amat.

Il n'a faict, qui commence.

LE picq voulant percer le tronq, de vive force,
A peine de ſon becq ayant percé l'eſcorce,
Va regarder a tous moments ſi l'arbre eſt creux:
Il ſe chatouille trop quiconque eſt amoureux.

AMANS

VI.

INsita est quibusdam tam ridicula Philautiæ prurigo, ut, licet vel pepone insulsiores sint, omnia nihilominus splendida ac magnifica de sese polliceri audeant,

Quid dignum tanto dabit hic promissor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniăt, ac aristæ inanes altiùs emineant,

Parturient montes nascetur ridiculus mus.

Placet Menedemi dictum aureum, qui Athenas studiorum causâ properantes primò sapientes esse, tunc Philosophos, inde rhetoras, denique rudes & omnium ignaros fieri, non minus lepidè, quàm verè dixit. Valeat totum genus hoc Ardelionum. Solida, ac nō in ventum docta mens (ut ille ait) quo diutius discit, in re plura, in opinione pauciora novit. Magna de seipso credere, exiguæ scientiæ certum est indicium.

DAer is in sommighe menschen soodanigen ketelende jeucksel van eygē liefde, datse, schoō sy zouteloser zijn als Pompoenē, evenwel nochtans veel groote dinghen van hun derven beloven. Maer wat kan doch sodanigen hoogen snurcker by brengē, nademael het van oudts so gheweest is, dat een wan-vat meest bomt, eñ 't ydele coren-hayr hoogst uytsteect, soo en is van het wijdtberoemde swanger gaen der bergē, gelijc Horatius seyt, niet anders te verwachtē, als de geboorte van eē geckelijcke muys. De Studenten eerstmael t'Athenen comende, seyt Menedemus, zijn dappere gasten, soo sy meynen, maer stracx niet anders als liefhebbers der wijsheyt, eñ daer na leerlingē der redē konst, eñ tē lesten, gans plomp, eñ van alles onwetende. 't Gaet noch huyden ten dage so met yder van ons, hoemen langher leert, hoemen inder daet wel meer, maer naer eygē oordeel, min wetēschap heeft. Veel van sich te dencken, komt van weynich te weten.

Varro.

OMnes videmur nobis saperdæ, festivi, belli, cùm simus copreæ.

Ovid. de Ast. 3.

PRona venit cupidis in sua vota fides.

VVY ſien een guldt geveſt, oock een fluweele ſcheede;
Maer is de lemmer goet? dat ſwoert ghy wel met eede,
En 't gaet nochtans niet vaſt, denckt op des blixems aert,
Die laet de ſchee wel heel, en breeckt in ſticx het ſwaert.
Ghy ſiet der Princen ſleep, haer pracht, en haer trauwanten,
En meynt, dat het gheluck hem dient van alle kanten;
Maer daer 't hooft blinckt, en klinckt, daer dwingt en wringt
den gheeſt,
Vrient, dat van buyten dreycht, is innerlijck bevreeſt.

Neſcitur, ubi me calceus urget.

FVlgeat ut lætis vagina coloribus extrà,
Intus, iô! ruptus fulgure mucro latet.
Grande ſatellitium miraris, & arma tyranni,
Et rutilum, fulvo quod micat ære, caput:
Exteriora vides, quid ſtas? & ad intima tranſi;
Terreat ut facies, mens maleſana tremit.
Calceus, egregium quem judicat eſſe viator,
Afficit occulto ſæpe dolore pedem.

Tout n'eſt or que reluit, ny farine ce que blanchit.

CEluy que nous voyons, en l'action publique,
Si reveré de tous, ſi grand, ſi magnifique,
Que juge-on heureux? ſouvent eſt le couſteau
Bel a le voir, mais tout gaſté dans le foureau.

VII.

Plerisque nostrûm sollenne est conditionem alterius quàm maximè extollere, propriam contra deprimere. Ejus rei rationem hanc puto, quòd in his talibus ab externâ rerum facie judicia mutuantes, interna vix respiciamus, cúmque læta plerùmq; & quæ magis placent maximè conspicua sint, duriora verò tacitè ferè conditioni uniuscujusque inhærent, aliena nobis, nostra plus aliis placent, optat ephyppia bos, piger optat arare caballus. *Opes ac majestatē Dionisii cum Damocle laudibus extollimus, gladium è lacunari equinâ setâ in caput Tyranni demissum non antè videmus, quàm ipsi eo loci simus, maximo imperio, ut ait Sallust. maximam curam inesse nescientes. At sanè speciosissimum aulæum nonne sæpe ad sordidiorem parietis partem obtegendam adhibetur? Nonne Colossi foris insignes deum sæpe aliquem repræsentant, intrinsecus pleni luto ac sordibus? ita sanè. Et plerùmque ubi honor, ibi & horror; Et, ut Seneca, qui a multis timetur, multos timet.*

Vele onder ons, hebben een ghewoonte, eens anders gelegentheyt ten hooghsten te verheffen, haer eyghen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te bestaē, dat wy ons oordeel in dusdanige saken ghewoon zijn te gronden op de dinghen die ons int ooghe loopen, op inwendighe ende verborghen saecken onder tusschen ofte niet lettende, ofte de selve niet wetende: ende nademael het gene dat vermakelijck is in yemāts gheleghentheydt, meest altijt blijckelijck is, ende dat de beswaerlijckheydt vande selve daerenteghen veeltijdts van binnen schuylt ende bedeckt is: Soo ghebeurtet dat de gelegentheyt van andere luyden aen ons, de onse aen andere luyden, beter schijnt:

Den Os wil voor een rijt-peert strecken,
Den hengst wenscht om den ploegh te trecken.

Wy prijsen al, met Damocles, den glans ende voortreffelijcheyt vā Dionysius, om datse ons int ooge loopt: het sweert daerentegens, dat met een peerts-hayr over 't hooft van dē Tyran hangt, en siē wy niet eer voor wy selfs in zijn plaetse zijn. Ey lieve! hoe dickwils is een schoone tapitserye gespannen voor een vuyl stuck muyrs. De nieuste schoenen dwinghen meest. De gegoten beelden der Afgoden, hoe wel zy van buyten vergult zijn, werden van binnen vol slickx ende vuylicheyts bevondē. Die van vele gevreest wert, seyt Seneca, vreester vele. Noyt Heer of eer, sonder seer.

Boëtius.

Quos vides sedere celso
Solii culmine reges,
Detrahat si quis superbis
Vani tegmina cultus,
Iam videbit arctas
Dominos ferre catenas.

Tacit. 6. Annali.

Si tyrannorum mentes recludantur; possint aspici laniatus, & ictus: Quando, ut corpora verberibus, ita sævitiâ, libidine, malis consultis, animus dilaceretur.

GHy neemt gheplecket satijn (wy sien u loose kueren)
En, daer de vlecken zijn, bedeckt ghy't met bordueren;
Siet dus bedrieghtmen 't oogh: men siet niet een ghebreck,
En evenwel, daer 't gout meest blinct, daer schuylt de vleck.
Veel worter schoon gheacht, diet niet en zijn; men vinter
Die blosen als een Krieck, oock midden inde winter:
Maer wie daer even schoon tot alle stonden blinckt,
Is leelijck; meestendeel die steeds wel ruyckt die stinckt.

Non bene olet, qui bene semper olet.

QVem situs infecit Phyllis tegit arte colorem,
Quod micat aurato stamine, menda fuit.
Quid picti fictique juvant mendacia vultus?
Hanc natura fugit, quæ petit artis opem.
Crimen habet formosa nimis: quæ spirat odores,
Crede mihi, vitium quod tegit, ore gerit.
Non nativus honos, sed picta videtur imago,
Semper ubi roseo vernat honore cutis.

Dessoubs la couverture, se trouvera l'ordure.

LEs fautes du satin cacher par artifice
As bien appris Margot: ou l'or est, gist le vice.
Tout que te semble beau plus qu'ordinairement,
De n'estre beau par tout tu trouveras souvent.

NON

VIII.

INsolita omnia meritò suspecta esse, prudentiores monent. Nunquam, nisi gravi de causâ, in sordido splendorem, in prodigo parsimoniam, in hoste amicitiam aliquis expertus est; nunquam gratuita in superbo comitas, in avaro liberalitas fuit. Nota est pistoris dulciarii frequens fallacia, cui ambustam placentæ partem densiori saccharo tegere, nota acu-pictricis puellulæ fallax solertia, cui pannum, parte quâ decolor aut maculosus, auro obducere moris est. Nunquam bonâ fide (ait Seneca) vitia mansuescunt; submittunt feritatem, magis quàm exuunt, &, quum minus exspectaveris, exasperantur; torvitas mitigata citò in naturam suam recidit. Acutè, ut omnia, Tacitus, certissimum sævæ cogitationis indicium est, inquit, in irato homine, iræ occultatio. Tu, cui hæc eveniunt, cave canem; & hostem veterem difficulter amicum, amicum veterem non facilè hostem fieri certò tibi persuade.

T'Is een streeck van voorsichticheyt alle onghewoone dinghen voor verdacht te houdé. niemant en heeft oyt, sonder merckelijckc oorsaken, besetheyt in een sloef, sparicheyt in een opsnapper, vriendelickheyt in sijn vyandt ghesien: noyt en werter heusheyt by dé trotsen, mildicheyt by den gierigen te vergeefs gepleecht. Daer de taerte meest verbrant is, stroyt dé Pasteybacker het meeste suycker: daer het satijn meest geplect is, voecht dé Borduerwercker het meeste gout. De ghebreken der menschen en werden noyt ter goeder trouwé getemt, seyt Seneca, sy houdé veel eer haré aert en wreetheyt in, alse die afleggé, en alsmé der minst op verhoet is, so breken sy weder uyt, en wandelen den ouden karre-pat. Wanneer een gram mensche, seydt Tacitus, sijn gráschap inkropt, let dan vry op u stuck, want 't is een gewis teycken van een wreet voornemen.

Iuvenal.

SEd quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas
Accipit, & madidæ; facies dicetur, an ulcus?

Tertul. de cultu Fœmin.

QVantum a nostris disciplinis aliena sunt, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigiem mẽtiri quibus linguâ non licet! appetere quod datum non sit, quibus alienis abstinendum! speciem exercere, quibus studiũ pudicitiæ est; edite mulieres Christianæ, quomodo præcepta Dei custodiatis, lineamenta non custodientes.

SOo ghy den fellen leeu en ſijne kracht wilt dwinghen,
'T is dienſtich, voor het eerſt, ſijn ooghen te beſpringhen:
VVant ſoo ghy maer een kleet hem werpē kondt om 't hooft,
Ghy ſult den Leeu van kracht en wreetheyt ſien berooft.
VVanneer men ſlaet int velt, men ſiet de Helden pooghen;
Om eerſt ghewelt te doen aen hun vyanden ooghen:
VVant die in ſulck gheval het oogh verwinnen can,
Door eenich oorlooghſ-treck, verwint wel licht den man.

Primi vincuntur oculi.

VIncere ſi ſævum cupis, & vincire leonem,
Fac oculos vincas, & leo victus erit.
Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
Ferreáque horrendo fulminat ære ſeges,
Dux oculos viſu, dux murmure territat aures
Hoſtibus, & pavidos excitat arte metus.
In pugnis oculi primùm vincuntur, & aures:
Lumina qui potuit vincere, victor abit.

OEil gaigné, corps perdu.

L'Oeil au lion perdu, pert auſsi toſt ſa vie:
Le chef d'armée ainſi faict pœur a ſa partie,
Par monſtres non cognus, ou quelque aſpect hideux.
Il gaignera le cœur, qui a gaigné les yeux.

OCV-

IX.

Movent ac turbant homines nō res, sed, quas de rebus habent, opiniones: primæ istæ notiones mirum est quantum valeant; nec animos semel præjudicio ocupatos facilè quis in integrum restituat. Novum imperium inchoantibus utilem esse clementiæ famam; invisúmque principem seu benè seu malè facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sanè etiam in rebus privatis. Recens conjugatos dissidia, ut scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet simultas præmatura animos, antequàm coaluerint, dissoluat. Qui amoris scita tradidêre, amanti, primis præsertim alloquiis, ut Dominæ oculis ac auribus blādiatur, vehementer incumbendum putāt. Scivit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit Amoris? ideòque Aeneam suum primo aspectu Didoni os humerósque Deo similem *videndum exhibuit. Eodem stratagemate Iuditha primo vigiles, mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvênit. Vt vidit, ut periit, usque adeò*

De menschen werden voor het meerendeel geleyt, niet so seer door de dingen selfs, als door de inbeeldinge die sy vāde selve int hooft crijghen. 'T is te verwonderen wat den eerstē inval by yder een van ons al vermach, want soo haest wy eens zijn ingenomen, en connē wy nauwelijcx, om yet anders te gevoelen, gebracht werden. Voor een Prince, seydt Tacitus, die eerst aen 't rijck comt, ist oorboir voor een genadich en goedertierē Vorst by dē gemeenen roep gehoudē te werden. Voor een man die nieuwelijcx een jonghe vrouwe getrout heeft, seydt Plutarchus, ist geradē alderley scherpheydt te schouwen, om de inbeeldinge vā haer teer gemoet t'hēwaerts te treckē. Die vande liefde handelē, schrijvē 't eerste gesichte en ontmoetinge sonderlinghe cracht toe om harten te stelen. Met desen treck heeft Venus de oogen van Dido, inde eerste verthooninge van haren Æneas, Iudith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerster ghesichte vervoert eñ ingenomē. Letter op diet aēgaet.

Tacit. de Morib. Germ.

Primi, in omnibus præliis, oculi vincuntur.

Lips. Doct. Civil. lib. 6. cap. 16.

Clamor repentinus aliquis, aut imago, aut aspectus fugâ sæpe exercitum implevit: & hæc talia magis, quàm gladiis, consternunt hostem, videbísque militem vanis & inanibus magis, quàm justis formidinis causis moveri.

SOo yemant van een boom wil groene vruchten plucken,
Die moetse met ghewelt als vande tacken rucken,
Soo tay is ionck ghewas. Maer siet! de rijpe Peer
Sijcht van een kleyne windt, nau aengheroert, ter neer.
Dus gaetet in zijn werck, wanneer wy menschen sterven,
Een Ionghelinck die stelt sich teghens het bederven,
Voert oorloogh mette koorts, en worstelt mette doot:
Maer laes! den ouden mensch valt vande minste stoot.

Maturum vel sponte cadit.

POma, sub autumnum curvos onerantia ramos,
In calathos, digito vix bene tacta, fluunt:
At movet, & totam quatit aspera villica matrem,
Dum pyra præproperâ vellit acerba manu.
Vix luctantem animam, post vulnera multa, resoluit
Cum petit imberbes mors inopina genas.
At tremulo vix Parca seni fatalia tangit
Stamina, & ille suum labitur in tumulum.

La meure pomme, un vieil homme.

VEus tu voir la façon du trepasser des hommes?
Mets tes yeux au jardin ou que lon cueille pommes,
Le fruict se tient au bois quant il est verdelet,
D'un petit chocq du vent la meure pomme chet.

MATV-

X.

IL m'est advis que bien a propos se peut icy apliquer un bon mot Francoys, dõt faict mention le Sieur du Vair au traicté des Responses d'Epictete (pour l'amour duquel je parleray Francoys pour ceste fois) Vn homme, une pomme, *dict il, y adjoustant ce verset,*

Noz corps, comme les fruicts aux arbres attachez,
Ou meurs tombent en terre, ou verds sont arrachez.

In modo itaq; moriendi homo pomo nõ absimilis est. *Et me semble que la dicte comparaison est propre & vive pour exprimer la façon de mourir, & d'un robuste jouvenceau, qui est encore en la fleur de son aage, & d'un bõ vieil homme, qui já va penchant vers la terre.*

Omnia quæ secundum naturam sunt (ait Philosophus) sunt habẽda in bonis: *Mais tout ce que nous adviẽt au revers du cours de la nature, est ordinairemẽt fascheux. Ciceron semble ceste mesme façon de parler avoir emprunté d'Epictete, de laquelle il s'est servi au livre de la Vieillesse, mais en termes plus aigus & eslevez. entendez doncq parler ce grand Orateur en sa propre langue.*

'T Gaet mettẽ mensch, als met de peer;
De dees is rijp, en sijgt ter neer;
De geen, noch groen, dient niet gepluckt,
Wert lijckwel vanden boom gheruckt.

Dit is een spreuke Epicteti, door de welcke hy ons aerdichlick afbeeldt het onderscheyt tusschen het stervẽ van een Iongelinck, noch groen en tay zijnde van jeucht, en tusschẽ een out man, alreede na der eerden hellende, en metten hoofde wijsende werwaerts hy haest henen moet. Welcke maniere van spreken Cicero vã Epicteto schijnt ontleent te hebben. De Iongelinghen, seyt hy, sterven, gelijck als het vier door cracht van water wert uytgheblust; de Oude gelijck een vier dat van selfs verteert zijnde, begraeft sick õder d'asschen, en vergaet: Of wel ghelijck boom-vruchtẽ de welcke groẽ zijnde werden vanden boom gheruckt, rijp zijnde druypen van selfs daer henen. Alsoo, seydt hy, sterven de jonge door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

Cic lib. de Senect.

ADolescentes mihi mori sic videntur ut aquæ multitudine flammæ vis opprimitur. Senex autem, sicut, sua sponte nullâ vi adhibitâ consumptus ignis extinguitur: & quasi poma ex arboribus, cruda si sint, vi velluntur, si matura & cocta, decidunt. Sicut vitam adolescentibus vis aufert, sic senibus maturitas.

VVEl eer, och arm! wel eer ginck ick al waert my luste.
Ick rees, ick daeld', ick klam, int woelen was mijn ruste,
Mijn 't huys was over al: want holen had' ick veel,
Ick pluckte rijp, en groen, ick mochte graen en meel.
Ten laetsten, als ick hier dit lieflijck aes sach hanghen,
Quam icker lecken aen, en stracx was ick ghevanghen;
Hier sitt' ick nu en kijck, en spou van spijt mijn gal:
De Muys die langhe loopt, raeckt eyntlijck inde val.

Nimia libertas fit servitus.

Liber eram, memini, per amœna vireta ferebar;
Nec mihi grata quies, nec satis una domus:
Polline distento præ polline grana placebant,
Sæpe merum pepulit, sæpius unda sitim.
Huc tandem nidore novo me pellicit esca,
Quam, miser! ut cæpi lingere, captus eram:
Libertas nocuit. fit stulta licentia carcer,
Omnia dum lustrat musculus antra, perit.

A la fin, se prend le fin.

MA bouche auparavant n'estoit que trop friande,
Voulant, par chasque fois, eschanger de viande;
Me voila pris en fin: i'ay maintenant ma part?
Maint pert sa liberté, helas! pour peu de lard.

NIMIA

II.

PEcudes, quæ vel è stabulo vel vinculis emittuntur, majori cum impetu evagantur, quàm quæ nunquam alligatæ, aut inclusæ fuerunt. Id adolescentibus sæpe usu venisse compertum est; ii enim, ut ferulam timere desièrunt, a labore proclives ad libidinem, in omnem ferè lasciviam erumpunt;

Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibúsque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtiliũ tardus provisor, prodigus æris, (nix.
Sublimis, cupidúsq;, & amata relinquere per-

Tales, ut tandem lascivire desinant, in vincula nuptiarũ conjiciendos, & pedicis nuptialibus alligandos ablegent ii, quibus ista cura incumbit, rebus ad hoc ita prudenter dispositis, ut casu magis, aut ipsorum facto, quàm parentum consilio, eò delati videantur. Idque eo modo aliquandò factitatum memini, non optimo semper successu. Quanto melius erit si ii, qui dimissi a pædagogis suo relinquuntur arbitrio, non obiiciant imperiũ, sed mutent principem, & loco Pædagogi (ut prudenter Plutarch.) rationi in posterũ pareant! Vtinam id agat juventus nostra, animòque infigat aureum illud Senecæ,

Minimum debet libere, cui nimium licet.

HEt Vee, dat lange geslotẽ of gebonden heeft gestaẽ, plach vry wat onbesuyselder henen te loopen als andere, 't welck de vryheyt ghewoon is. 'T gaet veeltijts soo mette jonge luyden, de welcke so saen zy haer hant de placke ontogen hebbẽ, ghemeenlijck terstont in alle wulpsheydt uytbersten.

Een jonck ghesel los vanden dwang,
Rijt, jaecht, en vlieght, en gaet zijn gãg;
Licht om verleyden, stuer, en quaet
Op elck die hem ten besten raet.
In nutte dingen gansch onvroet,
Opsnapper van zijns Vaders goet.
Gansch moedich, vol van sotte waen,
Vol lusten, die terstont vergaen.

De sulcke tijdelijck ten houwelijck te besteden, en (soomen seydt) een block aen 't been te doẽ, is den raet van sommige, maer sulcx en geluckt niet altijt ten bestẽ. 'T ware daerom te wenschen dat de Ionckheydt, nu zijnde uyten dwanck der Scholẽ, de redẽ voor haer School-vrou woude aennemen, want, gelijc Seneca seyt:

Die meest mach doen zijn eyghen sin,
Die dient hem meest te binden in.

Teren. Adelp.

Vxorem duxi, libertatem perdidi.

Plutarch. de Educat. Lib. in fin.

DAnda est opera ut, qui voluptatibus nimis dediti sunt, & reprehensionibus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod tutissimum juventutis vinculum est.

DEn Salamander ſuyght ſpijſ' uyt de lucht en winden,
Den Krekel weet ſijn aes, int nat des daus, te vinden;
Damp van Taback Maet-roos en vreught, en voetſel gheeft,
Den Hovelinck, voor al, niet dan van roock en leeft:
Roock is der Princen gunſt: als roock komt opghereſen,
En waſemt door de lucht, het ſchijnt wat vreemts te weſen:
Maer alſment wel doortaſt, dan iſt niet dat het ſchijnt,
Roock, en der Princen gunſt, rijſt haeſt, en haeſt verdwijnt.

Aula vapor levis eſt, fumi venduntur in aulâ.

STellio ſemper hians ventis nutritur, & aurâ;
Colligit è liquido rore cicada cibum.
Ore trahit fumum tabaci, quem naribus efflat,
Nauta, procelloſum dum mare lintre ſecat.
Aula vapore ſuis alimenta clientibus affert:
O miſeros! procerum futilis umbra, favor.
Aula vale, mihi caula placet, nemorúmque receſſus;
Cultor ego hîc ſanctæ ruſticitatis ero.

Mieux meſtier, qu'Eſpreuier.

LE matelot eſt gay, quand du tabacq peut prendre;
Et le fumeux broillard attire juſqu'au cœur:
De l'air ſe reſiouit, & paiſt la Salamandre,
Pour tous le courtiſan ne vit que de vapeur.

AVLA,

XII.

FVmus, quem excitant ii qui Hyoſcyamo Peruviano (Tabacum vocant) utuntur, gyris tortuoſis in aërem emiſſus, ſpectanti ut magnum ac delectabile aliquid primò quidem in oculos incurrit, mox tamen propriùs aſtanti fœdum odorē incutit, lachrimas excutit. Hoc aulicæ vitæ artibus non ineptè fortaſſe aliquis per ſimilitudinem applicet; in quâ multa ſpecie amica & magnifica, re non futilia modò, ſed noxia interveniunt. Sæpe ibi aliquis palam laudatus (quo incautior decipiatur) ſecretis criminationibus infamis, licet omnia caveat, tamē per ornamenta ferietur, inquit Tacitus, artiū aulicarum minimè ignarus. Enixè leporem à vulpeculâ coram leone laudatum, referunt fabulæ, ſed à teneris ac lautis ipſius carnibus, quæ præconia trepido animali mox in pernitiem ceſſêre. Talis

Fraus ſublimi
Regnat in aulâ.

Benè ergo

DEn damp, die de meeſter-Tabackblaſers met door den anderen ſpelende ſwieren inde lucht weten uyt te waſemen, ſchijnt aen de omſtanders voor 't eerſte vry yet ſonderlings ende vermakelijcx te weſen, maer corts daer na drijft de ſelve eē ſtanck in de neus, en tranen uyt de oogen. Dit ſoude miſſchiē niet qualijckē paſſen op ſoodanige hooffſche ſtreken, die nu en dan in den ſchijn wel ſoo wat aenſienlijck, ende oock vriendelick haer latē aenſien, maer eyntelijck in der daet niet alleēlijck ydel ende beuſelachtich, maer ooc gants ſchadelijck werden bevonden. In de Hoven (ſeyter een geſlepē Hoveling) wertmē dicwils (om te beter op den thuyn geleyt te werden) int openbaer ten hooghſten ghepreſen, ende middeler tijdt op het vinnichſte int heymelijc bedraghen, ende vermaeckt: in voegen datmen, hoe nauwe men oock op ſijn ſtuck letten mach, eyntelijck evenwel ſelfs met ſchijn van vereeringhe, deerlijck werdt miſhandelt. Den Vos placht den Haes int byweſen van de leeuw wel ſomwijlen ſeer te prijſen, maer diē lof wiert daer op alleenlijck genomē, dat den Haes kort ende ſmakelijck van vleeſch was. Hoe den armē Haes ſoodanich prijſen becomen can, is by yder een lichtelijck te denckē.

Dat zijn ſtreken, dat zijn rancken,
Die in Princen hoven wancken.

Seneca Thyeſt.

STet quicunque volet,
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis ſaturet quies,
Obſcuro poſitus loco
Leni perfruar otio,
Nullis nota quiritibus
Aetas per tacitum fluat.

Lipſ. lib, 3. Civil. Doct. ex Tacit. 3. Annal.

ANcipitem omnem potentiam in aulâ eſſe, multi ibi ſpeciem magis in amicitiâ principis, quàm vim retinent.

DE Papegay en ſou van menſchen tael niet weten,
Noch, uyt eens Princen handt, de lecker beetjens eten,
Oock niet het Vorſt'lijck hof en hoogh-verwelfde ſael
Verheughen door haer ſanck, doen klincken door haer tael,
Indien ſy waer altijdt int woeſte wout ghebleven,
En hadd' aldaer gheleydt, een vry, maer beeſtich, leven.
Die met een hoogh ghemoet ſoeckt eer, en tracht nae ſtaet,
Begeve ſick in dwanck, en wulpſche vryheyt laet.

Magiſtra virtutis, diſciplina.

SI foret in ſilvis per devia rura vagatus,
Nec caveâ viridis clauſa fuiſset avis;
Non, regum conviva dapes, non ore falernum
Guſtet, & aurato non recubet thalamo:
Nec lepidos daret ore ſonos, nec amabile murmur,
Nec domino poſſet dicere, Cæſar ave.
Fræna det ingenio, juvenilibus imperet annis
Optati ingreditur quiſquis honoris iter.

Pœur, grand inventeur.

SI i'euſſe mon plaiſir ſuiuy au verd bocage,
Ma langue n'eut jamais parlé humain langage,
Me voila bien appris par ſupporter tourment;
Sans eſtre aſſoubiecty nul ne devient ſçavant.

QVÆ

XIII.

NUllus equus rectè sessori paret, nisi arte domitus; nullum ingeniũ non ferox, nisi probâ educatione, & præceptis cicuretur. Qui assiduè in rebus prosperis ac lætis versati sunt, eos vix sapere prudẽtiores censent; quos verò sors adversa aliquoties exercuit, magis ad prudentiã ac cautionem compositi putantur. Nec immeritò; ut enim aspectus à circumfuso aëre lumen accipit, sic animus ab imminentibus calamitatibus. Cum Romanis, inquit Hãnibal, bonis malisq; meis bellare didici. Mihi, clamat Mithridates, Fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit benè suadẽdi. Ad omnia necessitas naturam instruit: illa simias decorè saltare, Elephãtes doctè digladiari, picas ac psittacos distinctè loqui docet. Quid multa? res dura bestias ad actiones humanas, homines ad divinas erigit.

GEen peert en voecht hem wel onder den man, ten zy al voorẽ door konst afgericht. Alle verstandẽ hebben als een wildicheyt, indiense door goede onderwysinge niet ghetemt en werden. Veel kloecke meynen datter niemant recht kloeck en can zijn, diet altijdt wel gaet. Met schade en schande wertmẽ wijs, seyt ons spreec-woort: tegenspoet maeckt geoeffende sinnen: want ghelijck de ooghe haer licht schept uyt de omswevende lucht, so treckt den geest des menschen de dapperheydt uyt voorvallende swarichedẽ. De noot is een kunst-vinder: door hulpe vande selve leeren de Bavianẽ danssen, de Elephanten schermen, de Exters klappẽ. Om kort te maken; dwanck en goede bestieringe verheft beestẽ tot menschelicke werckingen, menschen tot goddelijcke oeffeningen.

Door vallen en weer op te staen,
Leert menich man te Roomen gaen.

Hort. in Art. Poët.

QVi studet optatam cursu contingere metam
Multa tulit fecítque puer sudavit, & alsit,
Abstinuit Venere & Baccho. Qui pythia cantat
Tibicen didicit prius extimuítque magistrum.

Bernhar. Epist. 113.

O Quàm compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitum disciplina! Cervicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frænat gulam, sedat iram, format incessum.

DIe in zijn boesem heeft, al wat hy heeft, begrepen;
Geē storm bestormt zijn hart, geē zee maect hem benepē:
Al reyst hy buyten slandts, met onweer en ghedruys,
Hy draeyt niet eens sijn oogh nae sijn verlaten huys:
Hoe wel den nacht-dief poocht zijn huysmuer te doorgraven,
En of den Moorder schoon int bosch hem nae komt draven,
Hy blijft, hoet hem oock gaet, goets moets en onbevreest:
Geen dief berooft den mensch wiens schat leydt in den geest.

Omnia mea mecum.

OMnia qui secum portat sua, non vada salso
Horreat in fluctu, non freta vasta tremat:
Non tristi miser ore domos, molésque relictas
Respiciat, parvâ dum rate vectus abit:
Ingruat ense latro, grassentur ad ostia fures,
Aut canit, aut placido membra sopore levat.
O secura quies! ô paupertatis amicæ
Commoda! fælices qui tua dona colunt.

Seurement va, qui rien n'a.

TOut ce que m'appertient tousiours chez moy ie porte,
O joye, & ô bonheur de non vulgaire sorte!
Ce que le monde fuit, c'est ma fœlicité?
O quel plaisir comprend un' docte pauvreté.

OMNIA

XIIII.

Miles non timet, inquit Lampridius, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in Zonulâ; contrà

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Sollicitum reddunt hominem divitiæ, nō aliâ de causâ, quàm quod eripi, & ab eo auferri possunt. Separabile utique fluxamque ac mobile est, quidquid externum est. Opes aliis donari, honores in alios transferri, nobilitas ad hæredes transmitti potest; Virtutem verò ac doctrinā affixā adeò & infixam homini scimus, ut ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo, cum sapientibus, omne id quod aut datum nobis, aut in nos translatum, aut ad nos transmissum est, proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamúsque cum Cicer. contentum rebus suis esse, certissimas esse divitias. Etenim si isti callidi rerum æstimatores prata ac areas quasdam magni æstimant, quod ei generi possessionum minimè quasi noceri posit: Quanti est æstimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest, neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tēpestatū, nec temporis permutatione mutatur? quâ præditi qui sunt, soli sunt divites; soli enim posident res & fructuosas, & sempiternas.

Dē Lansknecht en vreest niet dan als hy wel ghedost is, seyt Lampridius; en in teghendeel van dien, ghelijck den Poëet seydt:

Die kruys noch munt heeft in sijn tas,
Past op de stroopers niet een bras:
Want hy, wiens teer-gelt is een Niet,
Betaelt den Roover met een liet.

Den rijckdom maeckt den mensch bevreest, uyt gheen andere redenen, dan overmidts de selve hem can afgenomen werdē. Al wat van ons afghesondert en verscheyden is, wert haest en licht verganckelick. Adel wert de naecomelingen nagelaten. Rijckdom can andere ghegheven werden: eere verwandelt op ander by opgedracht. Maer deucht en wetenschap zijn aenden mensche soo vast gehecht, datse vā hem in geenderley manieren en zijn af te sonderen. Laet ons dan met de verstandige, besluytē, dat alles wat ons of gegeven, of opgedragen, ofte wel nae gelaten can werden, ons eygē ende ware goet niet en zy: laet ons trachten soodanigen goet na te jagen, dat uyt brant en schip-breucke met ons can ontvluchten.

Laërt.

Monebat Anthistenes ea paranda bona quæ cum naufragio enatent.

Sen. de Tranq.

Aut ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, latrones, plagiarios, unum esse cui noceri, cui eripi nihil posit. Habiliora sunt corpora pusilla quæ in arma sua contrahi possunt, quàm quæ superfunduntur, & undique magnitudo sua vulneribus objecit.

Liefde

VVAts dit, weetgierich hart? u eertijdts lieve boecken
Staen nu, verrot, vermot, bestoven inde hoecken,
V leersucht heeft ghedaen, ghy drinckt niet meer den stroom
Van Castalis de beeck, maer legt als in een droom:
Ick sie nu watter schort, Murena ginck doorgronden
De diepten vande zee; nu leydt hy als ghebonden
Ghetroffen vande Son. Die liefdes strael verbrant
VVijst boecken, les, en school, zijn ouden lust, van kant.

Colit otia saucius igni.

MAgne natator ubi es? tu regna per invia ponti,
Pérque sinus vitrei marmoris ire soles:
Nosse labor fuerat Delphinas, & horrida Cete,
Quidquid & in vasto gurgite Doris alit:
Nunc sine mente jaces, nnnc pectora sole perustus
Non potes a radiis solis abire domum.
Si quis amore calet, consueta negotia cessant;
Cedit acidaliæ Castalis unda faci.

---

d'Amour captif, devient oisif.

MOy, qui soulois souvent passer la mer a nage,
Ne fais rien maintenant, qu'a mon soleil homage.
L'amour est un tyran; il veut le cœur entier,
Par lá tout amoureux, oublie son mestier.

COLIT

XV.

Sapientes etiam de Amore loquuntur, scribunt, judicant. Neque spes, neque cura (ait Xenophon) reperiri alia jucundior facilè potest, quàm amoris occupatio, nec invenire supplicium gravius in proclivi est, quàm, si, rerum expediendarum curâ quis ab amoribus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui æstro hoc perciti sunt Loton gustasse dixeris, ita amoribus suis, tanquam scopulis Sirenum affixi, Spartam, quam nacti, prorsus deserunt. Protinus ut in gremio Dalidæ quiescit Samson, feriantur Philistæi: ut Iudithæ blanditur Holophernes, non oppugnatur Betulia. Dum Thamaræ insidiatur Ammon, in lectulo est. Tarquinius, ut Lucretiâ potiatur, castris excedit: Antonius ut Cleopatram salutet, tribunal deserit. Graphicè omnia in Didone expressit Virgilius,

. . . . Qualis conjecta cerva sagitta,
Quã procul incautã nemora inter cressia fixit
Pastor agens telis, líquitque volatile ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltúsque pérertat
Dictæos, hæret lateri læthalis arundo.

Quid plura? cui amore calet pectus, frigent cætera.

Daer en is (seydt Xenophon) niet cortwyliger, als liefdes soete besicheyt; niet quellicker, als door eenighe voorvallende saken inde vermakelijckheyt zijnder liefde belet te werden. D'ervarentheyt leertet, soo haest yemant van dese wespe gesteken is, dat hy dadelijck alle sakẽ achter rugghe stelt, selfs daer hy te voren seer toe gheneghen was.

Dido, mette min bevaen,
Denckt niet als om spelen gaen;
Wandelt daerom hier en daer,
End' en neemt voortaen niet waer
Al de nieu-begonnen wercken,
Daers' haer stadt mee wil verstercken.

Soo haest Samson het hooft nederleyt inde schoot van sijn Dalida, soo ist lavey by de Philistinen. Ter wylen Holophernes Iudith lievekoost, wert Betulia niet bestormt. Gedüerende dat Ammõ op Thamar loert, leydt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet den leger om Lucretia. Antonius den rechterstoel om Cleopatra. Waer toe veel woorden? die in liefde verhit, verkout in alle andere saken.

Virgil. *Vritur infœlix Dido totáque vagatur*
Vrbe furens, &c.

Idem.

Non ceptæ assurgunt turres, non arma juventus
Exercet, portúsque aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minæque
Murorum ingentes æquatáque mœnia cælo.

V. *Eens*

HOe licht ontsteeckt een licht dat lichter lay' eens brande!
Die eens was licht van hert, hoe licht raeckt die in schande!
Een doove kool ontfonckt, soo haest sy 't vier maer rijckt,
Den tintel wert tot vier, door 't geen nau vier ghelijckt.
Die eenich sijn ghebreck eerst onlanghs is ontweken,
Hoe haest vervalt dien mensch weer tot sijn oude streken!
De sonde dient vermijt; en al wat daer op treckt;
Of, van een cleyne vonck, wert weer een vlam verweckt.

De facili natura recurrit.

AUsa vapore levi tremulis alludere flammis
Fax extincta, novo protinus igne calet:
Pieriis fomes sua lumina reddit alumnis,
Vix bene scintillam cum dedit icta silex.
In veterem flecti quàm cerea corda figuram!
Crimen in antiquum pectora sponte fluunt:
Dum veteris scintilla mali modo parva supersit,
Semper ad ingenium mens malesana redit.

En vertu novice, rechet bien tost en vice.

SI tu viens de chasser le vice de ton ame,
O ne 'tapproche pas a ta vielle flame;
Car bien que t'estre esteint te semble ce flambeau,
En l'approchant du feu, il brusle de nouveau.

De

XVI.

Legem olim ab Athenienſibus latam fuiſſe in nautas, quis Athenis Salaminam transmitterent, memorie proditum eſt. Eâ cautum erat, ut ei, qui ſemel infæliciter navigaßet, tãquam naufragio infami, navigatio in poſterum interdiceretur. Et quidem ejus Plebeſciti ratio inter alias, hæc dari, ſolet: Homines quàm facillimè in eundem impingere lapidem, ac in antiquum redire: cum plerumque, ex regulâ juris, qui ſemel malus, ſemper præſumatur malus in eodem genere delicti. Id ob unicum lapſum Athenienſibus ſi ita viſum decernere; quid de iis tandem ſtatuendum erit, qui crebrâ vitiorum repetitione conſuetudinem peccandi contraxiſſe, & peccata in naturam transtuliße videri poſſunt? tales (tametſi aliquandò per intervalla melioris frugis ſpem de ſeſe præbree videantur) non levi de cauſâ in bonorũ numerum transſcribendos cenſent oculatiores. Remanet plerumque concuſsio aliqua, etiam poſt febrim. Mare poſt tempeſtatem etiam dum agitatur. qui diu in vinclis fuerunt, etiã ſoluti claudicant. Vitiis diu aſſueti, etiam cum ea deſerunt, quædam retinent veſtigia, ac in eadem facilè recidunt.

Daer zijn voormaels in Grieckenlant ſekere keuren gevveſt, over de Veerſchepẽ tuſſchen Athenen en Salamijne, mede brengende dat alle Schippers, die eenmael bevonden vvierden hun ſchip omgheſeylt te hebbẽ, dadelijck ſouden vervallen zijn uyt het Schippers-gilde, ende de vryheden van dien. Ingevalle de Athenienſers een eenighe miſgrepe ſoo hooghe hebben opghenomen, wat ſullen wy ghevoelen vande gene, die door menichvuldighe feylen, als een gewoonte van quaet doen hebben aenghenomen? Voorwaer ſchoon de ſulcke by horten ſomwylen eenige teyckenen van beterſchap ſchijnen te toonẽ, ſoo en machmen op de ſelve evenwel niet ſtaen. De Zee oock dan als den ſtorm al ophoudt, blijft evenwel ſwalpende en dijnende. Men gevoelt noch al wat huyveringe naer de kortſe. Die langhe in banden gheſeten hebben, hincken veeltijdts oock los ghelaten zijnde. Menſchen die eenighe ſlimme ghebreken eens hebben aenghehanghen, ſchoon ſy haer oude rancken verlaten, ſelden iſſet datſe niet eenige overblyfſels daer van en behouden, waer door ſy lichtelijck tot haer voorighe parten comen te vervallen.

Een beeſt met kunſte tam ghemaeckt,
En dient niet al te veel gheraeckt;
Want ſchoon het nu al duyct, en ſwijgt,
Wanneer't zijn oude parten krijght
Soo iſſet weer al even fel,
En quetſt ſijn eyghen meeſter wel.
Die goet van quaet wort metter vaert,
Vervalt licht tot ſijn ouden aert.

Iuvenal. Satyr. 13.

. . . . . Ad mores natura recurret
Damnatos, fixa & mutari neſcia.

Paul. in L. ſi unus verſ. Pactus ff. de Pact.

Res de facili redit ad ſuam naturam.

HEt aes lacht u wel toe, 't ſpeck eten waer u leven,
Maer ghy wilt in de val u ſelven niet begeven,
Ghy hout u buyten ſchoots, en geeft u nergens bloot:
Maer ſonder groot ghevaer en werter niemandt groot.
Gheen koren ſonder hayr, gheen note ſonder ſchellen:
Soo yemandt pluckt een roos, de prickels gaen hem quellen.
Al die wat ſonderlings, wat groots wel geerne wou,
VVat ſtaet hy ſlecht en ſiet? de handt moeſt uyt de mou.

Aude aliquid.

ESca quidem placeat, ſed te metus arcet ab eſcâ,
Nempe latent blandis vincla propinqua cibis:
Quid te vincla fugant? quid carceris impedit horror?
Quem labor abſterret, præmia nulla manent.
Grana latent paleis, dura nuce nucleus hæret;
Et roſa tangenti pungit acuta manum.
Qui facinus forti memorabile pectore verſat,
Audeat; ille nihil, qui nihil audet, habet.

Iamais pareſſe, ne fit proüeſſe.

LE rat voyant le lard, ſouhaite de le prendre,
Mais toutefois pourtant captif ne s'y veut rendre.
Nul homme vient au bout de ſon contentement,
Qui n'a premier ſouffert du mal & du tourment.

AVDE

XVII.

Est quoddam genus hominum adeò timidæ inertiſque deſidiæ, ut, etiamſi rerum bonarum ſpem affulgentem ſatis conſpicuè videant, nihilominus tamen, neſcio quid mali præſagientes, ad omnia ſuſpicioſi ac timidi manum operi admovere nunquam auſint. Proprium certè ignaviæ eſt, periculorum prætextu ſegne otium velare: vidit id, & lepidè expreſſit hebræus Sapiens; Prov.22.13. Leo in triviis graſſatur, inquit otioſus, vereor ne me devoret. O fungos! manus cũ Minervâ movenda eſt: dii facientem adjuvant. Semper aliquid Fortunæ permittẽdum eſt, ait ille, quoties ad præclaras actiones accingimur: fruſtrà putamus nihil agenti in ſinum devolaturam victoriam, aut Fortunam eſſe. Non votis, neque ſupplicis muliebribus auxilia Deorum parantur; vigilando, agendo proſperè omnia cedent; Deos omnia laboribus vendere, monet proverbium. Difficultas aut eventus anceps te terret?

Audentes Fortuna juvat, timidóſque repellit,

ait ille: & ut omnis aër aquilæ penetrabilis eſt, ſic difficultas forti.

Men vint menſchen van ſoo weynich bedrijfs, en luyen aert, dat de ſelve (hoe wel merckelijck voordeel voor handen ſiende, evenwel achter gehoudẽ werdende door, 'k en weet niet wat, ghevaer dat zy haer inbeelden) de handt aen dẽ ploech niet en dervẽ ſlaen. 't Is vanden ouden hercomen altijts geweeſt een rechte eygenſchap van alle ſlap gezoutene, haer vatſicheyt met een deckmantel van ghevaer te bekleeden, gelijck al in ſijnen tijdt geſien, ende aerdichlijck uytghedruckt heeft de Wijſeman in ſijn ſpreucken, Prover. 22. 13. De luye ſpreeckt, Daer is een Leeuwe buyten, ick mochte verworght wordẽ op der ſtraten. Wech met deſe ſoetvoetighe ſachteboters. Niemandt en can yet byſonders uytrechten, ſonder in eenigen deele ſich het ghevaer t'onderwerpen. Yder helpe ſich ſelven, ſo helpt hem God. 't Is niet te denckẽ dat yemant, ſonder yet daer voor te doen, Seghen ende gheluck in den ſchoot ſullen comen nederſtorten. Niet met bloot wenſchen, of vrouwelijck gekerm, maer met dapper inde weer te zijn, verkrijght men de Goddelijcke hulpe, in het uytvoeren van treffelijcke ſaken. 't Is van outs een ſeghwoort by de Griecken, dat by Godt alle dingh om arbeydt te koopen is. Hem die het goede ſoeckt, wedervaert wat goets, ſeyt Salomon, Prov. 11. 2. Wat maeckt u verſaecht de moeyelijckheydt ende onſekere uytcomſte van u voornemen?

Die cloeck van moed' is, volcht geluck;
Een ſwaer-hooft blijft altijt in druck,

Segt den ouden Poeet: Daer en is geen lucht die den Arent niet en doordringt, geen ſwaricheyt daer dẽ dapperen niet door en komt.

Claudian. in Nup.

Non quiſquam fruitur veris honoribus,
Hyblæos latebris nec ſpoliat favos,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos:
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes.

Plaut.

Qui è nuce nucleum eſſe vult, nucem frangat oportet.

DEn Os gaet achter straet, verciert met roose kranssen;
De fluyt en trommel gaet, de kinders om hem danssen;
Hy schuymbeckt in de wijn, en pruyst van enckel vet,
Maer denckt niet om de bijl, die op hem is ghewet:
Eylaes! den slagher volcht den Gilt-os op sijn hielen,
Die sal dat moedich beest wel haest doen neder-knielen.
Let, vrienden, op u stuck, en houtet voor verdacht,
Als eenich groot gheluck u troetelt en belacht.

Fortuna vitrea est, cum splendet frangitur.

SOrdidus aut fœno nuper vel stramine taurus
Cincta triumphali cornua fronde gerit;
Et lavat effusum palearia cassa falernum,
Et strepit argutis tibia festa sonis:
It pecus, & lætis mugitibus æthera complet,
Nec stringi cultros in sua colla videt.
Sit suspecta tibi nimio sors læta favore,
Illa fovet multos, ut magis inde premat.

En prosperitè, n'y a seurté.

LE beuf, couvert des fleurs, se brave par la rue
Au son du tabourin; mais le galant, qui tue,
Va tout ioignant a luy. quand grand bon heur te rit,
Cela te soit suspect, car le malheur te suit.

HEV

XVIII.

SVmmè bona valetudo (secundùm Hippocratem) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudiis dolores adhærescunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modò in hanc, modò in illam partem lascivit anceps velum, quàm cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet Fortuna, inquit Cæsar, quos pluribus beneficiis ornavit, ad duriorem casum reservare. Effusiorem risum lachrimæ plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facilè ullus dixerit quamdiu talis futurus sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena genua. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, unâ horâ exstirpari? Quisquis es, fortunam reverenter habe; non enim melius res secundæ perdurant, quàm si animus continens eas gubernet: potentia utique mediocriter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.

GAnsch ende al welvarende te zijn, is sorgelijck, ende dient voor verdacht gehouden te werden, seydt Hippocrates. Een schip is in meerder ghevaer, om door een stercken voorwint omgheslagen te werden int gijben, als door een tegen-wint int laveren. Wtmuytende toevallen van gheluck hellen veeltijdts tot sware veranderinghen, seydt Cæsar. Het onmatich ende uytschetterende lachen werdt veeltijts met tranen besloten. Alle voorspoet is wanckelbaer: in voegen dat selfs de aldergeluckichste niet en vvetē hoe lange hun vvelstant dueren sal. Wat heerschappije isser, seyt Seneca, de vvelcke niet dē val, de vertredinge, den heerscher, jae den beul op de hielē na en gaet? En dickvvils isser niet veel speelens tusschen d'een en d'ander. Op een Coninclijcke stoel verheven te zijn, ende selfs een voetval te doen aen andere, is somwylen nau een ure tijdts verscheyden. Wie en siet niet dat hooge boomen langhe wassen, en dickwils op een ooghenblick uyt-gheroyt werden? Het is dan best t'elcken als ons het Gheluck toelacht, op ons hoede te zijn: op dat wy met het bedriegelijck lock-aes, ghelijck een domme visch niet wech gheruckt en vverden.

Voor al u saken wel besint,
Wanneer u schip zeylt voor de wint:
Want die int gijben eens misdoet,
Verliest wel licht'lijck lijff en goet.

Sen. 28. Epist.

AD omne fortuitum bonum suspiciosi & pavidi stare debemus, & fera & piscis spe aliquâ oblectante decipitur: munera ista fortunæ reputamus? Insidiæ sunt.

Pet. Armil. Lib. 8.

EFfusam sæpe lætitiam tristes & adversæ res excipiunt.

Ovid. 4. Pont. 3. *TV quoque fac timeas, &, quæ tibi læta videntur,*
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Den

DEn rotz-ſteen die ghy ſiet, is't richtſnoer van ons leven,
Den noot-dwanck van ons doen, van Godt ons voorghe-ſchreven:
Matroos, die met ghewelt, en nae ſijn eyghen wenſch,
Den rotzſteen trecken wil, dat is den dommen menſch.
Gods ſchickinghe ſtaet vaſt, gheen menſch kan die beweghen:
VVat ſperteltghy, ô dwaes, wat worſtelt ghy hier teghen?
VVort wijſer, al die u hier in wel eer vergreept,
Die gaen wil, wert gheleydt? die niet en wil, gheſleept.

Adtrahens, abſtrahor.

SIt fatalis apex, ſcopulus quem conſpicis, hoſpes,
Eſto tibi, parvæ navita puppis, homo:
Aſpicis, ut vaſtam convellat homuncio cautem,
Inque levem ſatagat ducere ſaxa ratem;
Illa ſuo ſtant fixa loco, nec tracta ſequuntur,
Qui trahit, intereà ſe videt ipſe trahi.
Fata reluctantes rapiunt, ducúntque ſequentes;
Cedere qui non vult ſponte, coactus abit.

A malheur & encombrier,
Patience eſt le vray bouclier.

POurquoy ta foible main tirer ce rocq s'avance,
Qui toy & tout le tien, ſans ſe mouvoir, eſlance?
Or, ton fatal deſtin apprens, homme, en ce rocq,
Lequel, tirer ſi veus, toy meſme auras le chocq.

XIX.

La priere laquelle Epictete nous commande tousiours avoir a la bouche (de laquelle faict mention le Sieur du Vair au Manuel d'Epict.) me semble plus haute que d'un Philosophe,

Mon Dieu conduise moy, par la
voye ordonnée,
Ie suivray volontiers, de pœur que
un fort lien (homme de bien
Ne m'entraine meschant, ou en
Ie pourrois arriver, suivant la Destinée.

Quid luctemur homulli? calcitrones & refractarij equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sententias non minus fatum, quàm calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divinæ providentiæ fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coërcet, ut patientia.

Het ghebedt dat Epictetus ons beveelt altijdt inden mondt te hebben, verhaelt by de Heer President du Vair, dunckt my vry al wat hoogher te gaen als de leere vande Heydensche wijs-gierighe:

Leydt my door dijn bestemde baen
Mijn God, soo sal ick willich gaen
Daer ick, ghelijck een eerlijck man,
Naer u beschicking comen can:
Off anders werd' ick, als een wicht,
Ghesleept nae mijn bescheyden plicht.

Wat worstelen wy dwergen hier tegen? eē aerselende eñ achter-uytslaende peert doet met sijn sterckheyt gheen ander voordeel, als dattet zijn lijf vol slagen krijcht, en moet niet te min het gareel dragē, en den ploech voorttrecken. Den raedt ende besluyt der menschē wert vande beschickinge Godes immers soo lichtelijck beloopen ende geheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggende, door het opgeworpen slijck ofte zant vande overloopende reviere, seydt Pausan. Godes eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raet, noch kloeck verstant van 's menschē vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selfs den goddeloosen Apulejus. 't Is dan best geduldelick te verdraghen 't gene men noch beletten, noch versettē can: 't Is best God, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorrē ofte morren in te volghen. Ten is geen rechtschapen Lansknecht, die met onwillicheyt eñ alsuchtende zijn Veltoversten na volght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtsaemheyt.

Sen. Oed. *Fatis agimur, cedite fatis:*
Non sollicitæ possunt curæ
Mutare rati fœdera fusi,
Quidquid patimur mortale genus
Quidquid facimus, venit ex alto.

Seneca.

Necessitatis non aliud effugium est, quàm velle, quod ipsa cogit.

MEn heeft ghemeynt, ſoo langh dit dooſken bleef geſlotē,
Dat fraeyheyt, ſonder ent, hier binnen lagh ghegoten,
Soo ſchoon waſt int gheſicht; maer, als het open ginck,
Doen was den heelen ſchat niet anders als een vinck.
Pier ſcheen een dapper man, eer dat hy hadd' gheſproken,
Sijn zouteloos gheral heeft al ſijn lof verbroken.
Die niet te wijs en is, en niet wil ſchijnen geck,
Die ſpreke niet te veel, ſoo heelt hy ſijn ghebreck.

Silendo ſtolidus ſapienti par eſt.

HAc, dum clauſa fuit, ſub pyxide mira latere
Regaléſque tegi quiſque putavit opes;
Mox, ut aperta fuit, ſpectacula ludicra vulgo
Præbet, & è capſâ parva volavit avis.
Dum ſiluit tua lingua, virum te, Baſſe, putavi:
Teſtatur puerum te ſine mente ſonus.
Qui loquitur, populo ſe præbuit ille videndum,
Vel fatuus; preſſo dum ſilet ore, ſapit.

Sans langage, le fol eſt ſage.

TOut ſemble bel & bon, quant ceſte boite eſt cloſe,
Mais quant un malotru ouverte la propoſe,
Le ieu eſt tout gaſté, le monde voit que c'eſt;
Pour ſage on tient le fol, ſi long temps qu'il ſe taiſt.

SILEN-

XX.

MVltis præclarum videtur bene loqui, prudentioribus appositè tacere. Quoties enim, extra notam simulationis, aut ignorantiæ, tacere fas est, silentium non loquacitatem, hominem cordatum indicare cordati judicant: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec verborum molem, sed pondus attendendum esse. Vt moneta illa optima est, quæ pretii plurimum habet in parvâ mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir, & confidenter addit; Quid visurus sim nescio, sed verbosos valdè & unà sapientes nondum vidi. Cor fatui (inquit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, aut accuratè loquendum; ne lingua, quæ in humido ac lubrico est, (ut Antiqui dicebant) alibi titubet, aut vacillet; nec enim turpe adeò pede, quam mente labi, ait Stobæ. Concludo, & cum Maximo silentium optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum esse definio.

VEel achtent een groote sake wel te connen spreken: wyse luyden houden meer van wel te connen swijghen, jae oordeelen dat soo menichmael yemandt swygen mach, buyten verdachtheyt van onwetenheydt ofte gheveynstheydt, dat het swyghen, en niet het spreken een waerteycken is van een rechtsinnich verstant. Niet hoe vele, maer hoedanighe reden dat yemandt voorbrenght, niet de menichte, maer het ghewichte der woorden, is bedenckelijck: Ende gelijck dat voor het beste gelt wert ghehouden, 't welck in weynich stoffe, groote weerde vervat: so moeten oock de redenen, die weynich woordē, en veel sins in hebben, hoochst gheacht werden. Ick en weet niet, seyter eē geleert man, wat ick noch sien sal, maer tot noch toe en hebbe ick noyt veel-spreeckendē mensche wijs ghevonden. 'T schijnt stout geseydt te zijn, doch Salomon selfs is al mede van dat ghevoelen: waer veel woorden zijn, seyt hy, daer hoortmen dē sotten. Ghelijck het metael door zijn klanck, soo wort dē mensche door sijn redē onderscheyden, seyt Quintilianus. Het is daerom oorboirof, te gheene, ofte welvoegende redenen voort te brenghen, op dat de tonghe, die in 't natte en gladde haer woonplaetse heeft, (ghelijck de Ouden seyden) niet ergens in en glibbere: want ten werdt niet soo quaet ghehouden metten voeten, als mette tonghe, te struyckelen.

Martialis, *CVm te non nossem, dominum regémque vocavi:*
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

Erasm. in Apot. *Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere.*

Alciat. ex Græco. *QVum tacet haud quidquam differt sapientibus amens,*
Stultitiæ est index linguáque vóxque suæ.
Ergo premat labium, digitóque silentia signet,
Et sese pharium vertat in Harpocratem.

DEn desen vangt een visch, en schenter aen zijn handen;
Den genen lachter om, en wetter op sijn tanden:
Dit sietmen alle daegh. Den Pieterman heeft dat,
Hy is, of goet, of quaet, al nae hy wert ghevat.
't VVel leven is een kunst, en dat niet van de minste,
Dat quaet beleydt verbrot, brengt goeden raedt tot winste:
Een dinck heeft dien verrijckt, en genen uyt-gheput;
Dat elck is even nae, is elck niet even nut.

Non omnibus, omnia.

PAscitur ille cibo, depascitur iste veneno;
Inque pari causâ quod gemat, alter habet.
Res eadem quare juvet hunc, cur troqueat illum
Quæritis; in causâ est læva, vel apta manus:
Apta manus festos & tristia vertit in usus,
Ipsa vel evertit gaudia læva manus.
Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant:
Quod nocet huic, illi commoda sæpe tulit.

Deux mendians a un huis,
L'un a le blancq, & l'autre le bis.

DEux touchent un poisson, dont l'un est mis en rage,
Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.
Tout n'est pas propre a tous; dont l'un faict son profit
Vn autre pert ses biens, & creve de despit.

NON

XXI.

NEc satis clavus, nec satis est frænum, nisi adsit qui arte moderetur, nō satis cythara, nisi qui scitè moduletur. omnia non pariter rerum sunt omnibus apta. Egregiè, ut cætera, Arist. tantùm, inquit, ad unumquemque fœlicitatis pervenit, quantū cuique virtutis ac prudentiæ. priscis mortalibus feræ damno fuère, utpote identidem ab eis læsi; posteriores etiā in suum commodū vertere cæperunt, carnibus vesci, pellibus vestiri, felle mederi. Nam quemadmodum unius & ejusdem herbæ apis florem sequitur, capra fruticē, sus radicē, bos foliū, aves semē; ita quisq; pro ingenii modo utilia aut futilia ex re quapiam colligit. Aqua maris inutilis est potui, sed alit pisces, ac servit navigantibus. Ars utentis rerum usum distinguit, & sapiēs, ut ait comicus, fingit fortunam sibi. longè aliter Penelopen Vlysses, aliter Eurimachus spectabat; aliter solē Pythagoras, aliter Anaxagoras; ille ut Deum, hic ut lapidem prospectabat: virtutē denique ipsam non eodē modo Socrates atque Epicurus. Socrates quidē tanquā beatitudinis, Epicurus tāquā voluptatis amator sequebatur. Quid tandē? Peregrinemur ut apes, non ut araneæ, &, quod in quaque re commodi est, id excerpamus.

NOch het roer aē het Schip, noch dē toom aen het peert baten yet, sooder niemant en is diese wel bestiere. Luyt ende Cyther zijn vergheefs, sonder goede meester dier op spele. Alle dinghen staen alle man niet even wel ter handt, maer yder een treckt soo veel voordeels uyt eenich dinck, als hy wijsheydt heeft. De wilde dieren zijn in oude tyden byde onervaren menschen schadelijck gheacht gheweest, midts zy-lieden telcken daer van gequetst wierden: De nacomelingē daerentegen hebben uyt de selve groot voordeel weten te trecken, als der selver vleesch tot spyse gebruyckende, de vellen tot kleedinge, de galle tot gesondtmakinge: Want ghelijck aen een eñ het selve kruyt de Bie na de bloeme tracht, de Geyte na de spruyte, het Verckē nae de wortels, den Os naer het blat, dē vogel na het zaet: also plach een yegelijck nae den inval van zijn vernuft, uyt een en de selve sake den eenen nutte dingen, den anderen niet dan beuselinghen te trecken. Een purpuren kleedt sal den mensche verheughen eñ tot vreuchde verwecken, ende den Stier doen woeden. Het Zeewater en deucht niet tot dranck, is evenwel bequaem totte visscherie ende de schipvaert. De kōste des gebruyckers onderscheyt de dingen, ende een vernuftich mensche kan sijn eygen geluck smeden. De deucht selfs en wert niet op eene wyse by Socrates en by Epicurus betracht, want den eenen volght dese om der gheluckfalicheyt, den anderen om der wellust wille. Voor besluyt, laet ons handelē ende wandelen als Byen ende niet als Spinnē, op dat wy uyt alle dingen het beste verkiesen.

Theodoret.

NEque ensis cædium causa est, sed is qui ense malè usus est, neque divitiæ & paupertas, aliæque vitæ prosperitates & adversitates reprehendi & accusari merentur, sed qui unoquoque eorum præter leges utuntur

DE Outheyt maect ghewach van wonderbaer rivieren,
Die met een ſoeten ſtroom door't zoute diep gaen ſwierẽ,
Maer, of de zee al ſchoon ſpeelt met het ſoete nat,
Het een en deelt nochtans niet van des anders ſchat.
Dus *houtmen* huydenſdaechs:(men macht wel houwen noemen
VVant yder *hout* zijn goedt) wie can van liefde roemen
Daer yemant, eer men trout, beſpreeckt zijn goet alleen?
Fy! van byſonder goedt daer't lichaem is ghemeen.

Corpora communia, ſed non pecunia.

PEr latices, Neptune, tuos diffunditur amnis,
Cui remanet totus, qui fuit ante, color:
Mixta nec unda mari, mare nec miſcetur in undis
Fluminis, & proprius piſcis utrique manet.
Heus ubi ſancta fides? ubi dulcia fœdera lecti?
Utraque ſepoſitas arca reſervat opes:
Corpora ſunt nobis communia, lege jugali,
Cum mihi te dederis, cur tua, Phylli, negas?

Chacun ſon cas apart.

LE fleuve, que tu vois, bien par la mer ſe roule,
Mais ſon eau, ny poiſſon, hors de ſon ſein ne coule.
Lors, quant les mariez ont mis leur biens apart,
Ou eſt, dy foible Amour, ou eſt ton feu & dart?

XXII.

QVid hoc rei est! Fluvium per medium maris labi, in sinum, & velut in amplexus cani istius Patris ruere, & suam nihilominus undam, colorem, pisces sibi servare! Monstrum hoc aliquis in mari, aliud nos in terrâ miremur. Patrum nostrorum ævo, cum adhuc exstarent veteris vestigia recti, una ferè erat & simplex matrimonii ineundi ratio, ut simul cum ipsis nuptiis omnium bonorum societas inter conjuges contracta videretur. Nunc verò mutata tempora, mutati adeò unà hominum mores, ut conjugii Sacrum in commercium abiisse, & res mancipi facta videatur; quótque hodie matrimonia, totidem sordidæ ferè pactiones, de bonis in communionem non conferendis, interveniant. Quid dicam? stultè parentes filiam in matrimonium collocant ei, cui dotem diffidunt. Stultè mulier marito ejusmodi se dat, cui sua negat. Vt humida miscentur omnibus partibus, sic inter conjuges nihil separatum, nihil singulare; non corpus, non bona, nec cogitationes quidem, velim.

DE ondersoeckers der nature hebbē voor een groote vreemdicheyt aenghemerct sekere reviere middē door de Zee vlietende, sonder nochtans haer visch en water mette Zee ghemeen te maecken. 'T is (mijns oordeels) immers so selsaem datmē hedēsdaechs, int maken van houwelijcken, ghemeynschap van lichamē volkomelijck ende sonder tegenspreken toelaet, ghemeynschap van goederē, daerentegen gansch verwerpt. Ist niet groote dwaesheyt een teere maghet, u eygen vleesch en bloet, inden schoot van desen of genē onbesuysden Iongelinck slechtelijck heen te legghen, om na sijn welgevallen met de selve om te mogen springhen, een handt vol gelts daer en tegen, of so wat eerde kluyten in dier voegen vast te maken, dat hy daer niet aē en can? ist niet dullicheydt sijn dochter te betrouwen aen yemant, diemen het houwelijcx-goet niet betrouwē en derf? Sekerlijck de weerdicheyt des houwelijckschen staets, werdt door dese vreemdicheden veel te kort ghedaen: want voorwaer, alster wel soude gaen, soo behooren de ghehoude niet alleenlijck in lichamen, maer oock in goederen, ja in gemoederē en gedachten gemeen, en in alle haer deelen immers so seer vermengt te wesen ghelijck wijn en water, als het onder den anderē gegotē is.

Waer twee gheworden zijn tot een,
Maeckt daer gemoet en goet ghemeen.

Horat. Sat. 1, Lib. 1.

MIraris cum tu argento pòst omnia ponas
Si tibi non præsto, *quem non merearis amorem.*

Plutar. in Præcept. Matrim. ex vers. Amiot.

PLaton escrit que la cité est bien heureuse ou on n'entend pas ces mots, cela est mien, cela n'est pas mien, *mais ces paroles là doivent bien encore plus estre bannies hors du mariage.*

Den

VV At rechtmen daegh'lijcx aen in landen, dorpen, steden,
Dat niet met al en sluyt! en soo ghy vraecht de reden,
Men seyt, 't is so 't gebruyck; en daer med' gaetet heen:
Maer wat een slecht bescheet, welck een waenbacken reen.
Moet dan een eerlijck man, niet anders als de honden,
Iuyst pissen, al waer pis eens anders wert ghevonden?
O dwaesheyt! die sich voecht naer ander luy ghebreck.
Laet, aen een enckel stroo, sich binden, als een geck.

O Demens! ita servus homo est?

MVlta quidem totam patrantur inepta per urbem,
Cúmque petis causam, mos jubet ista, ferunt.
Annè igitur stolidi nos stringat opinio vulgi?
Regula num vitæ factio plebis erit?
Stamine sic fragili, vel stramine morio vinctus
Vah! sibi compedibus crura sonare putat.
Serviles viléſque sumus: prô vincimur, imò
Vincîmur miseri, causáque nulla subest.

Ce que me lie, c'est ma follie.

FOrce actes, que faisons, sont pleines de bestise,
Demandez en raison, on vous les autorise
Pas la costume, helas! un fantastique lien,
Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

O DE-

XXIII.

SEnsus morbi, & origo ejus detecta initium sanitatis est. Magna vitiorum scaturigo est, consuetudinis, plerumque non bonæ, impressa nobis auctoritas. Vivimus plerique ad exempla, &, non quid rectum, sed quid usitatum sit, inquirimus. Quis nostrum lautitiarum aut superflui sumptus si culpetur, non statim recurret ad antiquam illam, & non probam excusationem, Non ego sumptuosus sum, sed mores, ut hodiè sunt, tantas impensas exigunt? Næ nos lepidi sumus! Sumptuositatem excusando, dementiam culpamus. Nihil peccati antiquitas, nihil errantium multitudo nos moveat. Mala consuetudo, vetustas erroris est, dixit Theologus. non exemplis, sed legibus judicandum pronuntiant Iurisconsulti. non consuetudine, sed ratione vivendum clamant Ethici. Concludo antecedentium gregem sequi, pecudum esse, non hominum. Nec enim bene currere potest, cui cura est alienis vestigiis pedem infigere.

EEn inghebeelde grootachtinghe vande ghewoonte des volcx, is als een springh-ader van alderley misgrepen. Veele van ons leven alleen maer nae exemplen van andere, niet ondersoeckende wat recht, maer wat ghebruyckelijck is. Wie doch berispt zijnde over onmaticheyt van spyse in maeltyden, en gaet niet terstont sijn toevlucht nemen tot de oude, doch ondeughende, uytvlucht, 'T is soo de maniere? ist niet wat frays? met ons te willen verontschuldighen van kostelickheydt, beschuldighen wy ons inder daet van dwaesheydt. Niemandt bedrieghe sich selven: noch de oudtheyt vande misbruycken, noch de menichte van die hun misgrijpen, can immermeer dat slim is, recht maken. Quade ghewoonten zijn oude dwalinghen. Men moet nae wetten, niet naer exemplen wijsen. Men behoort nae reden, niet nae ghewoonte te leven. Slechtelick zijn neus te volghen, en, de gene die voorgaen nae te loopen, is beesten, gheen menschen werck. Niemandt gaeter wel die zijn voeten geduerichlick wil voeghen nae eens anders voetstappen.

Sen. Epist. 51.

NOn ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Romæ potest vivere. Non ego sumptuosus, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitiũ quod iracundus sum, quod nondum constitui certum genus vitæ, adolescentia hæc facit. Quid nos decipimus?

dem Epist. 58. in Fin.

INter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. Quod pauci faciunt, nolumus imitari: quum plures facere cœperunt, quasi honestius sit quia frequentius, sequimur, & recti apud nos locum tenet error, &c.

DE Meeu is wel ('t is waer) in d'Oester-schelp ghenepen,
De vanck is goet, ick kent, de voghel is ghegrepen;
Maer noch ist niet ghenoech: de Meeu stelt haer ter weer,
Sy spertelt, slaet, en tiert; sy springt noch op en neer:
Den Oester wert ghesleurt; dies wert de vanck hem teghen,
Sijn goedt is hem een pack, hy staeter med' verleghen.
Schoon yemant, by geluck, vol rijckdoms wert ghetast,
Ghebreeckt hem goedt beleydt, soo ist hem maer een last.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

TEgminibus patulis jacet ingens littore concha,
Dum petit hanc, rostrum preßa tenetur avis;
Capta quidem premitur volucris, sed capta repugnat,
Et salit, & pennis ostrea dura quatit:
Concha, diu luctata, nequit retinere volucrem,
Dúmque fugit, clamat; præda molesta vale.
Parta per incertos numerosa pecunia casus,
Aut perit, aut onus est, ars nisi servet opes.

Vn fol ou beste
Faict bien conqueste,
Mais bon mesnage
C'est faict du sage.

BIen que l'oiseau, soit pris, ce non obstant le huistre
N'en a que du travail, & n'en a nul honneur:
Bien, par cas fortuit, acquis par un belistre,
Ne faict jamais du bien a son lourd acquereur.

FORTVNAM CITIUS REPERIAS, QVAM RETINEAS.

XXIIII.

Ingentia & ramosa cornua cervis magis oneri, quàm adjumento esse, cum iis uti nesciant, facilè perspicimus. Parum est, opibus affluere si desit ars utendi. Francesi, *inquit Guicciardin.* sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. *Id omnibus in universum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna, aut opes, summo labore adquisitæ, postea defectu providi regiminis è manibus elabuntur. Magnæ opes non tam multa capiendo, quàm haud multa perdẽdo quæruntur, ait Dio. Excellentibus ingeniis, inquit Liv. citius defuerit ars quâ civem regant, quàm quâ hostem superent. Rationẽ acutè tangit Zonaras; tueri quæsita, inquit, difficilius est quàm adquirere, quoniã in adquirẽdo ignavia possidentis sæpe plus confert, quàm propriâ virtus. Tueri autem, quæsita sine propriâ virtute, nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem filiæ in maritum dare.*

De hoochghetackte hoornen zijn voor de Harten veel eer beswaerlijck, als behulpsaem, uyt oorsake dat de selve gheen handelinghe en hebben om die wel te connen ghebruycken. Ten heeft niet veel om t'lijf treffelijck gegoet te zijn, indienmen geẽ bequaemheyt en heeft om sijn middelen wel te bestedẽ en te bestieren. Den Fransman, seyt Guicciardijn, is veel handigher en gauwer om yet te winnen, als voorsichtich om 't ghewonnen te bewarẽ. 'T gaet bynaest so met alle menschẽ, hooge en leege. Men vint die met een sekerẽ behendicheyt den eenẽ ttreffelijcke heerlijckheden, den anderen schoone goederẽ, by den anderen geraept hebbẽ, aen de welcke nochtans, by gebreck van goet beleyt, alles naderhandt door de vingheren is ghedropen. Wtmuytende verstanden, seyt Livius, sal veel eer de wetenschap onbreken om hare burgherie wel te bestieren, als om haer vyandẽ haestelijc t'overwinnẽ. De redene hier van wert aerdelijck verklaert by Zonaras; te beschermẽ, seyt hy, het gene dat gewonnen is, valt beswaerlijcker als het winnen selfs, overmits dicwils, tot het verkrijgẽ van eenich ding, meer helpt de laffe onachtsaemheyt vanden genẽ die het sijne slechtelijck hem laet ontfutselen, als u eygen cloeckheyt: maer 't gene dat eens gewonnen is, en can sonder eyghen goet beleyt niet bewaert, of recht ghebruyckt werden. Hy dede dan wijsselijck die sijn dochter liever te besteden hadde aen een man die goet ontbrack, als aen goedt dat een man van doene hadd e.

Ovid.

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri:
Casus inest illis, hîc erit artis opus.

Senec. lib. 1. Epist. 2.

Immodicæ divitiæ sunt veluti ingentia & enormia gubernacula, facilius mergunt, quàm regunt: cum habeant irritam copiam, & noxiam nimietatem.

Ghemeenlijck een vervvaende geck
Straft in een ander ſijn ghebreck.

AL is de VVetſteen plomp, en onbequaem tot ſnijden,
Soo wil hy even-wel aen 't mes gheen plompheyt lijden.
'T ghebreck, daer yemant ſelfs ſich mede voelt beſmet,
Is veeltijdts d'eerſte ſtoff, daer hy ſijn tant op wet.
Hoe wel weet menich menſch een yder 't ſijn te geven,
Die midd'ler tijt niet eens let op ſijn eyghen leven?
Maer, vriendt, wat batet u, te maken yders ſtaet,
Soo door u ſlecht beleyt, u huys verlooren gaet?

Peccans peccata corrigit.

COs acuit tritas, obtuſior ipſa, ſecures,
Et redit a ſcabro ſplendidus axe chalybs.
Si quis in alterius ſua crimina pectore ſenſit,
Hei mihi! quàm ſævas exerit ille manus?
Dum vitiis agitur, convitia ſpargit in omnes
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.
Claude domi tua vota, foris quid cernis acutúm?
Crede mihi, ſibimet qui ſapit, ille ſapit.

Mets ta main en ton ſein,
Et ne meſdiras a ton prochain.

LA pierre que tu vois, agu le fer veut rendre;
Et jamais a trancher ne peut ſoy meſme apprendre.
Qui chaſtier pretend ès autres leur defaut,
Ses fautes redreſſer premierement luy faut.

PEC-

XXV.

De Augusto traditur, cum esset luxuriæ serviens, fuisse tamen ejusdem vitii severissimum ultorem; idque ferè universis hominibus mali moris est, ut acres sint in ulciscendis vitiis quibus ipsi vehemẽter indulgent. Ea utiq; est fatalis ingeniorum scabies (ut ille ait) ut omnes reprehendere ac disputare malint, quàm vivere. Nemo docendi, nemo discendi studio unquam in calumniæ hunc malignũ campum descendit. Sed quemadmodum cum æstate, ut Plinius ait, vehementius tonuerit, quàm fulserit, ventos denũtiat; ita, ubi quis vehementer in aliorum vitia inclamat, ipse, vitæ non sat probæ, indicium est animi magis ambitionis vento tumescentis, quam solidè pii. Apagè mihi cum nasutis istis. Placet illud Poëtæ,

..... Non sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita loquentis.

Quanto amabilius erit si in omni vitâ cum Plauto dicamus?

Eya Lydelleniter qui sęviunt, sapiunt magis.
Minus mirandum est, ætas si quid illorum facit,
Quam si non facit: feci ego isthæc in adolescentiá.

Men schrijft van Augusto, hoe wel hy sijn geyle lusten vry wat veel was toegevende, dat hy evenwel die vuylicheden in andere, met alle strengicheydt, plach te straffen. 'T is by naest een ghemeen ghebreck in alle menschen, dat schier yder een alderley feylen in sick selven vleyt ende lievekoost, in andere daerenteghens heftelijcken bestraft. 'T is als een aengheboren schurfte van onse verstanden, dat een yder liever heeft scherpelijck een ander te berispen, als selfs wel te leven. Men sal even wel bevinden dat menschen, die haer werck maken van ander luyden gebreken so plichtelinge ten thoone te stellen, ende als te schavotteren, sulcx noyt en bestaen, noch om andere te onderwijsen, noch om selfs onderwesen te werden: Maer ghelijck als stercken donder met weynich blixem voor een teyken van windrich weder wert gehoudẽ; so is ooc het uytschetterende geluyt van eẽ schampere tonge (soo daer geen stichtelijck leven by en zy) meer een teycken van een winderige eergiericheyt, als van eenighe oprechte vromicheyt. Wech dan met sulcke scherp-geneusde kackelackers.

Geen woort soo seer de feylen breeckt,
Als doet, het leven van die spreeckt:
Dus, die een ander stichten wil,
Dient hem soo lang te houden stil,
Tot dat sijn leven metter daet,
In't goed een ander vooren gaet.

Aurel. Vict. Histor. August.

Homines in ulciscendis vitiis, quibus ipsi vehementer indulgent, acres sunt.

Plaut.

Qui alterum incusat probri, se intueri oportet.

Horat. Serm. lib. 1. Sat. 3.

Cum tua pervideas oculis malè lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut aquila aut serpens epidaurius?

GHy siet het momme-tuych de kleyne guyts verjaghen,
Om dat zy 't selfd' alleen maer van d'een zijd' en saghen,
Maer al die dit ghespoock van d'ander zijd' oock sien,
Die lachen met de gheen die soo bekommert vlien.
Soo haest den mensch yet vreemts bejegent in zijn saken,
De broeck staet hem soo rondt dat hy nau weet wat maecken,
Het quaetste valt hem in; maer die op als wel let,
Vindt dickwils maer een schim, daer door hy was ontset.

Pessimus interpres rerum, metus.

HOrrendo pavidas hinc territat ore puellas,
Inde cavo risum cortice larva movet.
Deterior vero rerum succurrit imago,
Et falsâ miseros anxietate premit:
Auget homo proprios animo plerumquè dolores,
Inque suam mens est ingeniosa necem.
Eia age terribilem rebus, miser, abripe larvam,
Ludicrus error erit, quod modo terror erat.

De vaine crainte, injuste plainte.

LE masque, regardé au front du faux visage,
Aux jdiots enfans abbat tout le courage,
Mais qui voit l'autre bout, y trouve moins que rien,
Nous n'aurons point du mal, si nous le prenons bien.

PES-

XXVI.

Timiditas est corruptio judicii, ajunt Philosophi. Meticulosos utique non res, sed de rebus rumores, etiam incerti, & rosæ (quod dicitur) umbra quandoque terret. sæpe opinione amplius laboramus, quàm re, ait Seneca, & quemadmodum aves inanis fundæ sonus territare solet, ita nos nō ad actum excitamur tantùm, sed ad strepitum. Infirmi animi est, antequam malis opprimitur, queri; Propriúmque est miserorum facilè id credere quod minus volunt: útque corpora per nebulam, sic per metum res videtur majores, adeò ut multi, rem quàm metuunt, ipsi-met anticipent:

... Multos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali.

Reperti sunt qui dum in navi periclitarentur, non exspectatâ navis submersione, in mare sese præcipites dederunt. Miserum est mori ne moriamur. optimè Sen. quid dementius quàm angi futuris, nec tormento se reservare, sed accersere sibi miserias?

Vreesachticheyt bederft het oordeel: want soo haest als yemant den schrick int lijf krijcht, een blase met de boonē (somē seyt) ja de schaduwe van een roose, soude hem den broeck ront setten. D'inbeeldinghe (seyt Seneca) ontset ons gemeenlijcken meer, als de sake selfs: en gelijck het gesnor van eē ledigen slinger het ghevoghelte vervaert maeckt, en doet opvliegen: so verschricken wy ons niet alleenlick vande slach, maer ooc van't gedreun. En gelijck de gedaenten der lichamen grooter toonen in mistich weder, so doen oock alle dingen door de vreese: in voegē datter veel door vreese vā in gevaer te comen, dadelijck in het uytterste gevaer zijn vervallē. Men heeft mēschē gevonden, die, t'schepe in noot wesende, hun selven uyt vreese van verdrencken, buyten boort hebben geworpen, verdrenckende also, om niet te verdrenckē, en stervende om niet te stervē. Wat isser geckelicker, seyt Sen. als met toecomende swaericheden sich selven te quellen? &c.

Seneca.

Adhibe rationum difficultatibus, possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scité ferentes minus premere.

Plutarch. in Mor.

Terror absentium rerum ipsâ novitate falso augetur, consuetudo autē & ratio efficit, ut ea, etiam quæ horrenda sunt naturâ, terrendi vim amittant.

Soo haest men dit ghevvas ontkleet,
Al vvast eerst lief het vvort dan leet.

EEn waterlandtsche Trijn sat laest Ajuyn en schelde,
En klaechde, dat de lucht haer ooghen seer ontstelde,
En rechts te voor (sey zy) heb icker mee ghespeelt,
En doen ter tijdt en heeft dit dinck my niet verveelt.
Dus gaetet, lieve moer (ginck Fijntje daer op segghen)
Met dese, die soo haest haer spillen 't samen legghen,
'T is goet soo lang' men vrijt, maer 't rocxken is nau uyt,
Een reuck daer 't oog af loopt verneemtmen van de bruyt.

Dos est uxoria lites.

VEstibus indutum nil cæpe nocebit ocellis,
Tegmina tollenti fletibus ora fluunt.
Cæpe quod est nobis, teneris hoc uxor ephæbis;
Cum verbis agitur, tum bene constat amor:
Intret Hymen thalomos, sit zona soluta puellæ;
Ibit demissis vir novus auriculis.
Mira vides, uxor quem nunc jubet esse maritum,
Vah! puer est, sed vir, cum puer esset, erat.

Apres la feste, on grate la teste.

L'Oignon lors faict pleurer, quant on le deshabille,
Lors quant un jouvenceau espouse belle fille
Pour assouvir le feu de ses brutaux amours,
Pour quelques bonnes nuicts a force mauvais jours.

XXVII.

Eos, qui ex incitato juvenilium affectuum impetu fœlices matrimoniorũ successus augurantur, toto plerumque cælo errare, dicere non abhorreo. Leves enim istos ac fluctuantes juvenum ardores, & stabile hoc ac venerandum matrimonii Sacrum mutuas sibi operas tradere, vix unquam comperi. Longè quippe alius lascivi istius amoris, alius sanè sedati conjugii scopus est; magisque contraria illa inter sese, quàm cognata aut cõjuncta non abs re quis dixerit. Prudẽtes utique usúque edocti, & inter eos Vives, inconsultũ putant eam matrimonio sibi copulare, cui quis in amoribus nimis sese submisit, quámq; Dominã, Heram, Lumen, votorúmque suorum finem, non minus impiè, quám stultè appellare, alliisque amatoriis ac hyperbolicis ineptiis extollere solitus est. Iudicãt enim viri prudẽtes nimiã istam demissionẽ efficere ut mariti dignitatẽ, contracto tandem matrimonio, malè providus adolescens sustinere non possit; Quid tandem? fit facetus iste amator, ridiculus maritus, ut lepidè noster Heynsius.

SY vergrypẽ hen grootelijcx, die daer meynen dattet noodelijck een goet houwelijck moet zijn, alsser twee ghelievekens, die met hittige genegentheyt malcanderen aenhangẽ, te samen comen. Men heeft selden gesien dat schielijcke invallen vande calver-liefde dẽ gesetten standt ende bandt des houwelijcx eenich behulp hebben aenghebracht, maer menichmael het tegendeel. Een ander oogmerck heeft den echten en hechten staet, een andere de swevende en bevende minne. Veel ervarẽ mannen ontraden een Ionckman in houwelijck te versamelen mette gene aende welcke hy sick door quistige beleeftheyt van vryagie al te seer heeft verpandt. Want hoe ist mogelijck (segghen zy) dat yemandt de selve, die hy recht te vorẽ heeft verheven tot sijn Meestresse, Princesse, jae Goddinne (en wat een vleyẽde tonge, vervoert door dwase minne-stuypen, meer weet by te brengen) dat (seggen zy) hy de selve terstont daer nae, als hooft en voocht, sal connen ofte derven heeten en gebiedẽ? en of schoon hy sulcx al dersde bestaẽ, so en is niet te vermoedẽ dat zy, die in so vollen besit is van over al het hoochste woort te voeren, sulcx sal willen lijden of gedooghen, in voegen dat, de dese haer oude vryheyt, dẽ genen sijn nieu-verkreghen recht pooghende voor te staen, uyt sulcx niet anders en staet te verwachten, als van een al te beleefdẽ Vryer, een al te geckelijcken Man.

Sen. Oct.

IVvenilis ardor impetu primo furit,
Languescit idem facile, nec durat diu
In Venere turpi; ceu levis flammæ vapor.

Ovid. lib. 2. de Remed. Amor.

TVrpe vir & mulier, juncti modò, protinus hostes.

Arist. lib. 2. Reth.

IVvenes ex corporeis voluptatibus, venereis potissimum dediti, earúmque impotentes sunt, & inconstantes; résq; quas concupiverunt, fastidiunt: Valdè concupiscunt, sed protinus conquiescunt; quia acutas habent voluptates, non longas, ut ægrotantium fames, & sitis.

EEn wiſpeltuerich hart, 't welck draeyt naer yder blaſen,
Dat machmen (ick bekent) wel ſtellen by de dwaſen ;
Maer die, ſteech als een muyl, gaet horten teghen God,
Verſchilt van d'eerſte feyl, ſoo veel als dul, van ſot.
Maeckt van den noot een deucht, ten helpt gheen tegenſtreven:
VVaer ons den hemel drijft, daer moetmen henen ſweven,
Ghevoechelijck te zijn, naer Godes handt ons leyt,
Al iſt verandering', het is gheſtadicheyt.

Quo nos numen agit.

PEpetuò varians mens eſt inimica quieti,
Sint procul in gyrum quos levis aura rapit.
At nunquam varians mens eſt inimica ſaluti,
Ah valeant, quibus eſt pectore nata ſilex.
Mutandum eſt cum fata jubent, quid ſtulte laceßis
Aſtra? gigantæus quò tibi faſtus abit?
Quo te cunque polus vocat, hâc, mortalis, eundum eſt,
Vertere conſilium, nec levis eſſe, potes.

Changer propos eſt du vray ſage
En temps & lieu le droit uſage.

A Tous les accidens le ſage cœur ſe trouſſe,
Allons, amys, allons, ou que le ciel nous pouſſe:
L'opinaiſtre cœur n'eſt que facheux tourment,
On peut changer d'advys & demeurer conſtant.

XXVIII.

Danda est opera, ex consilio Senecæ, nequid invitì faciamus: nec enim qui jussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus. Animum itaque sic componamus, ut, quidquid res exigit id velimus. Nil grave, quod sponte ferimus. Nil durũ, quod sponte facimus. Vt igitur acerbitates multas ac molestias evitemus, consilia ad eventus ac tempora flectenda sunt. Oportet enim tanquam in talorum jactu, ad id quod ceciderit, res suas accommodare, inquit Plato, & quocunque modo ratio id optimum esse dixerit. Tempori enim cedere, ait Cicer. id est necessitati parere, semper sapientis habitum est. Vltimũ enim ac maximum telum necessitas, nec aliud ejus effugium est, quàm velle quod ipsa cogit. Aequum est, mi homo, ut tibi placeat, quidquid Deo placuerit. Concludamus, & dicamus cum Poëta,

Periand. per Auson.

Faxis ut libeat, quod est necesse.

Siet wel toe dat ghy geen dinghen bedwongen en doet, seyt Seneca: want niet den genen die yemant gehoorsaem is, maer wel den genen die tegens sijn danck yet doet, is ongheluckich. 'T is gheraden, als-de saken haer na ons niet schicken en willen, dat wy ons schickẽ na de saken. Ons en can niet moyelijck vallen, soo wy 't geerne doen. Ghewilligen arbeyt was noyt pijn: gewilligen last woech noyt swaer. Al ons voornemẽ dient geboogen te werdẽ, nae de voorvallende gelegentheyt. En gelijckmen int verkeer-bert (seyt Plato) na den loop vande steenẽ, de schyven moet uytsettẽ, en sijn spel aenleggen; also moet onsen handel en doen na den loop onses levens beleyt, en t'elckẽ over nieuwe voorvallẽ, nieuwe raetslagen genomen werdẽ. Sick na den tijt te voegen, dat is, de noot plaetse te geven, is wijse luydẽ werck: want Noodt en is niet t'ontwijcken, dan met te willen datse ons ghebiet. 't Is billick, ô mensche, dattet dy behage, dat Gode behaeght heeft.

Terent. Hec.

Istud est sapere, qui ubicunque opus sit, animum possis flectere.

Virg.

Nate Deâ quo fata trahunt retrahúntque sequamur.

Plut. in Lacon.

Leotychilas a quodam, quasi minus constans esset notatus, mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non ut vos. Prudentis enim est, pro re natâ mutare consilia: sine causâ autem subinde alium fieri inconstantiæ vitium est.

ALs 't fret 't verborghen wilt gehaelt heeft uyter eerden,
Een die'r niet toe en doet, gaet het Conijn aenveerden.
Den Alchymist ('t is waer) heeft ons veel goedts ontdeckt,
Maer wie van hem wort rijck, van 't voordeel dat hy treckt?
Hy blaest, en raest altijt, doch sijn bestoven keuken
Al roocktse dach en nacht, gheeft niet dan vijse reuken:
Den man verstooćt sijn broeck, het wijf verblaest haer keurs,
Een ander heeft het nut, en hy de leghe beurs.

Artis tristissima janua.

DVm cogit viverra feras exire latebris,
Mox aliquis prædam, qui nihil egit, habet.
Ingenio penetras imæ per viscera terræ,
Dum malè quærendo, Chymice, perdis opes;
Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,
At, miser, hoc nunquam, quod tibi quæris, habes:
Igne licet caleat, caret, ah! nidore culina,
Pyxida tu vacuam, cætera vulgus habet.

D'invention neuve, point de gain a qui la treuve.

QVe sert croupir par tous entrailles de la terre,
Et faire tous les jours aux mineraux la guerre?
Ou rien ne trouveras, ou n'auras point de gain;
Vn autre a le profit, & tu la vuide main.

ARTIVM

XXIX.

SIc vos non vobis fertis aratra boves,

Et reliqui ejusdem sententiæ versiculi in vulgus Chymicorum non ineptè dici poterunt, si ea, quæ ex officinâ istius artis indies prodeunt, consideremus. Ea verò sitne Chrysopœia, id est, ad aurum faciendum efficax, Item ánne exemplis probari possit verè aliquandò hac arte aurum factum esse, nec ne, non est nostri instituti hîc inquirere. hæc si quis velit consulat Auctorem Mag. Disq. lib. 1. cap. 5. Illud tantùm hîc dicam, Chymicos quidē multa egregia, humanóque generi planè utilia incidenter, & veluti aliud agentes, in usum mortalium protulisse, plurimos tamen eorum, non modò nihil ex arte istâ compendii fecisse, sed omnibus exhaustos prope cladibus, omniū egenos *facultates suas in fumo, situ, ac pulvere, miserè assumpsisse; ídque ipsi Alchymiæ autores & fautores, Geber, Lullus, & alii satis indicant, cum suos monēt ne animis destituantur, quoties oleum & operam perdidisse sese non raró animadvertunt; sed ex integro Philosophari incipiāt, (ita isti studium Chymicum satis superbè tanquam per excellentiā, nuncupant.) Quid dicam? frustra sapit, qui sibi non sapit.*

INdienmē recht wil insien watter dagelijcx uyt de smisse der Alcumistē voorcomt, mē sal aen deselve dese veers kens van Virgilius wel moghen toepassen.

Dat het Schaepjen wolle gheeft,
Dat de By' om honich sweeft,
Dat den Os uyt ploeghen gaet,
Komt dees beesjens niet te baet.

Ick en wil hier niet treden inde bemerckinge of dese cōste waerachtich gout can voortbrengē, dan niet: andere hebbē daer vā wijt en breet geschreven. Dit wil ick hier alleenlijck aenwijsen, dat wel waer is, dat de Alcumisten wel veel nutte dingen, als in't voorbygaen, hebben ontdeckt: maer de nutticheyt daer vā komt de vinders der selver minst te passe, also meest al wat by henlieden gevondē is, de vinders soo diere heeft gekost, dat vele van henliedē in stof, roock, en stanck haer middelen verblasen hebbende, eyntelick totte uyterste armoede zijn comen te vervallen, ende door het onnoodighe te soeckē, het noodige quijt gewordē zijnde, hebben also vrouwē en kinderen naeckt en bloot of op den dijck, of voor het gasthuys heenen ghestelt.

Mart. Delrio. Disquis. Mag. lib. 1. cap. 5.

A*Rtem Chymicā, quæ medicinæ adminiculatur, sanè laudo, & veneror, ut physiologiæ fœtum præstantissimum: inventricem auri potabilis: spiritus enim subtilissimos ex metallis, plantis, gemmisq; educens, quo subtiliora hoc puriora; & quo puriora, hoc efficaciora remedia præbet, &c. Intereà tamen hæc ars non convenit nisi opulentissimis; multi enim hac arte depauperantur, & in causâ sunt ut uxores & liberi cogantur indigno quæstu se sustentare, idque vel ipsi chymici scriptores testantur: nam Geber; non ergo, inquit, hæc scientia egenti & pauperi convenit, sed potius est illis inimica.*

VVEl maecht! u warme handt maeckt dat dees puyt dus kranck is,
En't is de rechte streeck, die huydensdaechs in swanck is,
Ghy biet aen d'arme vorsch u vrientschap, soo het schijnt,
Maer laes! ghy toeftse soo, dats' in u handt verdwijnt.
Geen vier brandt sonder roock, gheen huys valt sonder kraken,
Den hont bast eer hy bijt: merckt hoet de menschen maken,
Hun lach is dreyghement: door heusheyt stortmen bloed,
Int groeten, schuylt een vloeck; wie can zijn op sijn hoed?

Inimicus amicum cum simulat, inimicissimus est.

VNa fovetque necàtque manus, num virginis hoc est?
Perfida sit, fidei quæ modo pignus erat?
Prævia sunt flammæ, sunt prævia signa ruinæ,
Ante nec offendit, quàm latret, ore canis.
At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;
Blanda salutantis dextera, virus habet.
Quis vigil, aut sapiens humana pericula vitet,
Cum nullam hic faciant prævia signa fidem?

Le pire tour, soubz pretext d'amour.

CRuelle doucement tu couves la grenoüille,
Mais ceste traistre main d'un meurtre, las! te soüille.
O l'homme malrusé! en tout qu'il faict il ment,
Menace quand il rit, & tue en caressant.

IN-

XXX.

FRaus illa longè acerrima & maximè nocua, quæ bonæ fidei aut amicitiæ specie sese insinuat: Multos ea perdidit, olim & nunc, exemplorúmque plena omnia. Illud insigne, apud Guicciardinum, Petri Medicæi, inquam, simulatione & astu Alexandri sexti miserè circumscripti, de quo hoc tantùm dicã, cũ eodem auctore, & ipsis verbis; era nato commune proverbio, nella corte di Roma, ch'il Papa nõ faceva mai quello che diceva, & il Valentino non diceva mai che faceva. *Periculosũ, me hercue! genus hominum, natum exitio generis humani: Audacter Machiavellus, in sæculi dedecus*, si vede per experientia *(inquit)* ne nostri tempi, principi haver fatto grand cose, chi della fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno saputo con astutia aggirare i cervelli de gli homini, & a quello, chi ha saputo meglio usare la volpe, è meglio successo. *Falleris Machiavelle. Platonẽ audiamus qui Fidem fundamentum societatis humanæ, perfidiam verò ejusdem pestem esse dixit; & Ciceronem, majores eum qui socium fefellisset, inquit ille, in virorum bonorum numero, habendum non putârunt.*

'T Is 't alderschadelickste bedroch dat onder het dexel vã vrientschap weet in te sluypen. 'T vergif is aen niemant beter in te gheven, als aen die gene die het selve voor een geneef-dranc aennemen. Van openbare vyandé is te wachten, maer wat raet tegens dese, die met eẽ gedaente vã vrientschap vermomt, ons aẽcomen? 't was licht voor Alexander de seste Paus wesende, en vriendtschap veynsende, Pieter de Medicis te bedrieghen, sonderlinghe dewyle van hem geschrevẽ wert, *dat hy noyt en dede, 't gene dat hy seyde*, en van den Valentiner, *dat hy noyt en seyde, t'gene hy dede.* Dit is een sorchelijcken hoop; gheboren tot verderf van 't menschelijck gheslachte: en evenwel derf Machiavel wel seggen, dat de Princen van sijnen tijdt, die door veynsen aen andere het hooft hebben weten te verbinden, best gevaren zijn. 'T is raes Machiavel. hoe veel beter spreeckt Plato! Trouwe (seyt hy) is 't grondtstuck van't borgherlijck leven: maer het bedroch loont eyndelick sijn meester.

Plin. lib. 31. cap. 2.

PEriculosiores sunt fontes, qui lympidis aquis blandientes, oculis tamen pernitiem afferunt: minus formidandi qui ipsâ specie testantur aquas esse fugiendas: ita difficilius vitantur mala, quæ boni prætextu fallunt.

Diog. Laërt.

NUllæ sunt occultiores insidiæ, quàm hæ quæ latẽt in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum qui palàm est adversarius, facilè cavendo vitare potes. Trojanus equus ideò fefellit, quia formam Minervæ mentitus est.

Ydelc-

HEt wilt-braet dat ick jaech, vervolg' ick met verlanghen,
En dencke ſtaech, daer med', daer med' heb ickt gevangen,
Daer med', daer med' iſt mijn: ick ſie't als voor mijn ſtaen;
Ick hijgh', ick happ', ick hoop', ick hebbet, 't is ghedaen.
Dit dunckt my telcken weer, maer, alſt komt op het grijpen,
Dan iſt een handt vol windts, dan zijn 't al leure-pijpen:
'K ſiet nu, 'k heb te vergheefs, mijn tijt, mijn goet, verquiſt,
Ick meynd', ick haddet Al, maer ſiet! 't is *alghemiſt*.

Spes chymica, vigilantis ſomnium.

DVm volucrem ſequitur, dum ſpe iam devorat eſcam,
Dum canis in prædam feruidus ore ruit,
Guttura latrantis, nil tale timentia, fallit,
Séque paludoſo gurgite mergit anas:
Ergo miſer, prædam ſtudio qui captat inani,
Ora refert ſolis plena moloſſus aquis.
Sit canis hîc, fictâ ſub imagine, chymicus, hoſpes,
Spes cui ſemper adeſt, res cui ſemper abeſt.

Il y à difference, entre eſpoir & avoir.

LE chien qui ſemble avoir pris le canart a nage,
Le voit aller au fond, plein de deſpit & rage;
Pendant que l'Alchymiſte eſpere tout avoir,
Helas! rien ne retient qu'un fol & vain eſpoir.

SPES

XXXI.

Spei alumnus si quisquam, certè Chymicus, sive Alcumista, nuncupandus est. Nam, si cui unquam verba dedit lubrica illa Dea, id huic hominum generi contingere, usus docet. Spem enim magis ipsam, ut Livii verbis utar, quam spei causam intuentur. Nam quamvis plurimi eò rerũ sese pervenisse constanter aliquandò assererent, ut jam jam emersurum fœtum illum aureum, Lapidem, inquam, Philosophicum pleno ore inclamarent; nihilominus, potiundi tempore in ipso, tanquam corvi hiantes delusi, viderunt, non sine aliorum risu, ac suo luctu, collapsam in cineres facem: Idque licet illis iterum atque iterum contingat, ab incepto nihilominus nõ dimoventur, sed indies novâ spe inescati, identidem eandem serram reciprocare non desinunt. quid mirum? cum propositi istam tenacitatem in principiis artis ponat Geber, proposito laborum præmio, ex Augurelli testimonio, ut vel minimâ lapidis parte,

. . . Argentum modò vivum si foret æquor,
Omne vel immensum verti mare posset in aurum.

Dicamus cum Polibio, non esse sapientis præfidere constanter in iis, quæ aliter evenire nata sunt.

INdiender erghens een Voesterkindt van Hope te vinden is, sekerlijck den Alcumist moet voor sulcx ghehouden werden: want aen niemant en heeft oyt dese glibber-gladde Goddinne soo seer den honich om den mondt gestrekẽ, als aen dese soorte van menschẽ, de welcke, schoon zylieden hun tẽ diepstẽ menichmael inbeelden tot het hoochste van haren wensch gecomen te zijn, en allen oogẽblick dien wonderbaren Steen, in sijn geheele volcomentheyt, voor haer meynen te sien: evẽ wel nochtans, alst op een toegrijpen comt, so verliest sick veeltijdts haer groote inbeeldinghe als tusschen handt en tant, doch wederom, geketelt door (ic en weet niet wat) nieuwe hope, gaen weder en weder aen, nae'de lesse van haren Geber, die voor een grondtstuck van dese konste stelt eẽ onvermoyelijcke halſ-sterckicheyt, belovende tot loon van alles dien wonderbaren Steen, daer haeren Poëet Augurellus aldus van schrijft:

Schoon heel de Zee Quick-zilver waer,
En dat ghy, in haer diepten, maer
Een stucxken Steens eens werpen wout,
De gantsche zee waer' enckel gout.

'T is beter, met wyse luyden, sich niet te seer te verlaten, op dingen, die geme[illegible]lijck altijdt anders, alsmen meynt, uyt vallen.

Als ghy naer een dinghen tracht,
Hoe de hoop u meer belacht,
Hoe de spijt u dieper bijt,
Als het hopen u ontglijt.

Cicero 3. de Orat.

O Fallacem hominũ spem, fragilémque fortunam! & inanes nostras contẽtiones! quæ in medio spacio sæpe franguntur & corruunt; & antè in ipso portu obruuntur, quàm portum contingere potuerunt.

Francis. Guicciard. Hist. lib. 4.

PLerumque hominum proprium est, quod ratione difficile cognoscunt, id sibi cupiditate & spe facilè fingere.

VVAnneer eẽ versche roos haer blaykens gaet ontluycken,
De biekens, kleyn en groot, het komter al in duycken;
Maer als haer purper-root verslentst daer henen sijght,
Dan staetse daer alleen, en gheen besoeck en krijght.
VVanneer een stadt of Staet vervalt, en gaet beswijcken,
(Een mensch heeft sijnen tijdt, soo doen oock selfs de Rijcken)
Een yder wijckter af, die haer wel eer verkoos.
Vriendt, soo ghy honich soeckt, vlieght nae de versche roos.

In caducum parietem non inclinandum.

ARcanas procerum technas, & principis artes,
Iuráque regnandi nosse putantur apes:
Floribus hæ nitidis, violísque recentibus hærent,
Languida si qua rosa est, incomitata jacet.
(Sceptra superba labant, sunt & sua funera regnis,
Non homini tantùm stat sua fixa dies.)
Quid tibi cum miseris? fœlicia fœdera quære;
Languida, crede mihi, nil rosa mellis habet.

De rose flestrie nul se soucie.

LA rose qui ià chet, la mouche à miel ne touche;
Mais la gaillarde fleur baisotte de sa bouche;
Voila un traict d'estat: l'abeille nous apprend
Que ioindre ne se faut au prince declinant.

NE

XXXII.

Homines Politici cum de fœderibus ac societatibus principi vel reipublicæ quærendis ac ineundis, deliberant, eodem ferè modo, quo Photinus coram Ptolomæo contra Pompejum, ratiocinari solent,

Dat pœnas laudata fides, cum sustinet, inquit,
Quos fortuna premit. Fatis accede, Deisque,
Et cole fœlices, miseros fuge.

Orientem solem adorare solet Maxima Belluarum; sic & Magnates. In caducũ quippe parietem si quis inclinet, & ipsum ruere, & parietem evertere mutuáque sese ruinâ conficere sæpe compertum est. Certè tam in publicis, quàm in privatis negotiis, quocunque se fortuna, eodem etiam favor hominum sese inclinat, ait Trogus.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

In quam domum, inquiunt, vespillones veniunt, signum est funeris; reipublicæ labentis, ad quam fulciendam adhibentur socii debiles, ac miseri; quærunt ii

Qua cum gente cadant.

Societatem autem civilem jam ab initio utilitas concivit, & continet, ait Philosoph.

Staets-luyden, soo wanneermen in bedencken leyt wat verbonden ende vrientschappen voor Princen gheraden zijn, oft nĩ et: plaghen veeltijdts te reden-kavelen, ghelijck Lucanus schrijft dat Photinus, inden Raedt van Ptolomeus Coninck van Ægypten, teghens Pompeium ghedaen heeft, aldus sprekende:

Wildy helpen dees of gheen,
Die't gheluck nu stoot daer heen,
En vermenghen uwen Staet
Met een, die het qualijck gaet,
Hout voor seker dat sijn val
V me nederrucken sal,
Dies u aen die zyde stelt,
Daer 't gheluck, en God naer helt.

Den Elephant is niet ghewoon anders, als een rysende Sonne aen te biddẽ: de Groote volgẽ den aert van dat groote Gedierte. 'T is sorchhelijck op een wanckelbaren muer te steunen, midts men lichtelick den muer soude doẽ vallẽ, en selfs daer õder blijvẽ. T'sy in gemeene, 't zy in bysondere saken, werwaerts 't gheluck, derwaerts draeyt en neycht haer oock de gunste der menschen. Niemant, die vrientschap soeckt, voecht hem by den ellendigen. Om õderlinge nutticheyts en voordeels wille woonen de menschen by malcanderen: de eene hãt wast de andere, om datse selfs schoõ soude werden: den man neemt de vrouwe, de vrouwe den man, yder om eyghen ghemacx wille. Ende hier in bestaet den bant des Burgherlijcken levens, seydt Aristotel.

Lucan. lib. 8.

. . . *Fatis accede, deisque;*
Et cole fælices, miseros fuge.

Lisp. Civil, Doct. lib. 6.

Socios legi suadeam qui utibiles & viribus, & loci opportunitate, esse possint: nam infirmis aut miseris quid te jungas?

ALs 't Conincxken met vlijt ontrent de Nylsche stranden,
Bedient den Crocodil, en peutert hem sijn tanden,
VVat meendy dat het soeckt des Crocodils ghemack?
Neen, 't heeft wat anders voor; het vult sijn eyghen sack.
Veel roepter hoogh eu luyt, *Diane van Ephesen*,
Maer, soo ghy't wel doorsiet, het sal wat anders wesen.
Neemt hier op u ghemerck: die slockt ghelijck een struys,
En sorght niet voor 't ghemeen, maer voor sijn eyghen huys.

Publica prætexuntur, privata curantur.

AEgipti cum pinguis ager, tibi bellua Nili,
Nilus & ipse pater prandia bina dedit,
Regulus ut dentes curet tibi, guttura lustrat;
Scilicet: at saturo ventre recedit avis.
*Fana licet jactet Demetrius alta Dianæ**,*
Nil nisi privatas pectore versat opes.
Res agis ipse tuas, bone vir, dum publica tractas,
Idque patet, redeas cum gravis ære domum.

* Actor, 19. 35.

A la court du roy, chacun pour soy.

RObijn faict grand devoir, tout pour la republique,
Ainsi le dit il, mais remarquez sa practique,
Vous touverez en fin qn'il soit un vray Trochil,
Lequel s'est engraissy servant au Crocodil.

NON

XXXIII.

Præstat tales, inquit Tacitus, reipublicæ adhibere qui pares negotiis, neque suprà sunt, hebetiores enim, quàm acutiores, ut plurimùm, melius rempub. administrare, multis creditum est. (Tucyd. lib. 3) Ob rationes, inter alias, quia multiplici cautione (si malâ fide eos agere contingat) nimisque callidè artes suas tegant, &, specioso reipublicæ prætextu, suas res agant; adeò ut vel emunctissimæ naris homines aut fallaciam non discernant, aut impedire non possint. De talibus Guicciardinus, chi da il cõsiglio, *inquit*, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodo, per ogni leggier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gli torna a proposito, o di che piu si compiaci. *Dic, quæso, Trochilum dentes Crocodili sedulò, ut videtur, curantem, ventri suo consulere quis nõ credat? ingenui autem isti, & paulum modò supra vulgus, stratagemata hujusmodi vel omninò non tẽtant, ingenio suo diffisi, vel non tam cautè, quin facilè detegantur. Bona hic ergo Tiberiana cautio, ille nec eminentes virtutes sectabatur, & rursus vitia oderat; ab optimis periculum sibi, a pessimis dedecus publicũ metuebat. inquit Tacit.*

'T Is best, seydt Tacitus, de soodanighe in dienste vanden Lande te gebruyckẽ, die wel mans ghenoech zijn om haer saecken te verrichtẽ, evenwel nochtans niet al te grootẽ overvliegers: want, gelijck Tucydides meynt, ronde gesellen die maer eenen derm en hebben (ghelijckmen seydt) en die recht uyt, zijn immers soo dienstich totte beleydinghe van 's Landts saken, als de spitsvinnighe hayr-clyvers. De reden daer van is, onder andere, dat dese scherp-vogels, alsse qualijck willen, al te veel kromme sprongen ter handt hebben, om haer loos en boos voornemen voor de oogen vande Gemeente te bewimpelen, als wetende so behendelijck haer eygen voordeelen metten deckmantel van 't gemeene te bekleedẽ, dat selfs de sneechste van allen niet en connẽ mercken waer 't vast is. Daer, in tegendeel van dien, dese effene en eenvoudighe verstanden ghemeenlijck ofte geen slimme streecken en derven aenrechten, ofte wel sulcx bestaende, werden lichtelijck achterhaelt, en betrapt. So is dan best het gevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uytmuytende deuchden, hatende oock soodanighe ghebreecken: vreesende vande beste eygen gevaer, vande quaetste gemeene schade.

Men vindt veel fijn-geslepen gasten,
Soo afgericht om toe te tasten,
Dat al hun doen schijnt voor 't Ghemeen,
En siet! 't is maer voor hun alleen.

Lips. de Const. lib. 1.

Vidimus agrestes sæpe trepidare, & concurrere, & vota facere, cum calamitas ingruit aut tempestas; sed tu, cum desæviit, eosdem sevoca & examina, reperies unumquemque timuisse duntaxat segeti & agellulo suo (& infra) Mundus universus exercet histrioniam (ait Arbiter) comœdiam, ô boni, luditis, & velati personâ patriæ rem privatam curatis.

Mich. Montagn.

Quelque personage que l'homme jouë, il jouë tousiours le sien parmy.

DEn Eghel, als een kloot, leydt kort in een ghedronghen,
Maer laet een open hol; de Muys komt aenghesprongen,
En huppelt op en neer ontrent des Eghels lijf;
Het schalcke dier leydt stil, al waret doodt en stijf.
Al wat de Muys oock doet, men sietet niet bewegen,
Maer kruypt de Muys int hol, dan nijptets' eerst ter deghen.
Een schalckaert lijt, en mijt; tot dat hy krijght gheloof,
En raeckt hy dan ter slaeghs, soo maeckt hy't al ten roof.

Parva patitur, ut magnis potiatur.

FIt globus, inque globi medio caput abdit echinus,
Et vafer in parvum contrahit ora specum:
Tegmina mus spinosa, peti se nescius, ambit;
Et vagus impunem fertque refertque gradum;
At cæcas ineat latebras, &, non sua, lustra;
Tum demum in prædam promptus echinus erit.
Vt fallat tunc cum pretium putat esse laboris,
Præstruit in parvis fraus sibi magna fidem.

Supporter peu, pour emporter tout.

QVant l'herisson les sauts de la soury supporte,
Ce n'est, que pour ouvrir a ses desseins la porte.
Au fin regnard, quitant de son droit quelque bout,
Iamais ne fie, car c'est pour ravir le tout.

PARVA

XXXIIII.

APposite ad ævum quod vivimus, ad rem quam tractamus, dixisse mihi visus est Guicciardinus, Niuno piu facilimente inganna gli altri, che chi e solito, & ha fama, de non gli ingannare. *Nemo, inquit, faciliùs fallit, atq; ille, qui in famâ est nō fallēdi. Idem, sed aliter, Cicero, Totius injustitiæ nulla capitalior, quàm eorum, qui, cum maxi mè fallunt, id agunt, ut boni videantur. Scorpius, si manu tractes, ludere paulisper videtur, at mox obliquâ caudâ ferit. Qui dolos à dolis incipit, simplex veterator est. Fallacioribus solenne est bonæ fidei actus aliquot præmittere, mox lædere. Qui aucupantur, aut venantur, faciliùs fallunt aves, aut feras, si aliud agentes, hoc est, iter facientes, aut agros colentes id faciant. In capiendis hominibus, idem est. Multis, inquit Cicero, simulationum involucris tegitur, & velis quibusdam obducitur mens hominis fraudulenti; frons, oculi, vultus, persæpè mentiuntur, oratio verò sepissimè. Vigor ingentibus negotiis par, eo acrior, quo somnum & inertiam magis ostentat, Inquit Tacitus. Cave, cave Vulpiones istos.*

NIemāt (seyt Guicciard.) bedriechter lichtelijcker een ander, als den genen die dē naem heeft, van niet te bedriegen. De Schorpioenen by yemandt ghehandelt werdende, schijnen eerst wat te spelē, maer terstont daer na geven sy een doodelicken steeck. Die sijn bedroch, met bedroch begint, en is in verre nae den slimsten bedriegher niet. Andere, die hier op meer afgeveerdicht en geslepen zijn, senden eenige handelinghen van goede trouwe als voren uyt, eñ spelen daer na eerst haer personagie. Vogelaers ende Iagers vangē dan best en meest, wanneerse, als maer slechtelijck voorby gaende, oft eenich landtswerck schynende te doen, 't gedierte onverhoets op het lijf vallen. Int verstricken van menschen, ist al het selve. De meeste schalcken trachtē eerst te wege te brengē, door eenigē schijn van trouwicheydt, datmen hun gheloof gheve, en dan eens haer open siende, ende haren slach waernemende, tasten int vet tot aen de kneukels toe. Int korte, hoe een bedriegher voor min bedriechlijck wert aenghesien, hoemen door hem meer bedroghen wert.

Is eenih mensch voor goedt vermaert,
Die midd'ler tijt is quaet van aert,
Den sulcken, door sijn slimmen geest,
Bedrieght de werelt aldermeest;
Want op een lecker, diemen kent,
Heeft yder een het oogh ghewent;
Maer daer is niemant die hem wacht
Voor een die deughtsaem wert gheacht.

Pers. Satyr. 5.

PEllliculam veterem retines, & fronte politus,
Abstruso rapidam gestas sub pectore vulpem.

Livius.

FRaus in parvis fidem sibi præstruit, ut, cum operæ pretium est, cum mercede magnâ fallat,

Zijn

ALs 't yser leyt, en gloeyt, int midden vande kolen,
Bevochten van de vlam, en onder 't vier verholen;
Dan buychtment soomen wil: maer soo ghy't lest int nat,
Stracx heeftet, met ghewin, sijn hardicheyt hervat.
Hoe dwee is ons 't ghemoet als druck en pijn ons pranghen!
Neemt Godt sijn roede wech, wy gaen ons oude ganghen:
De weelde leyt ons heen tot onsen eersten staet,
Des menschen ziel is wel, alst hem niet wel en gaet.

Superba fœlicitas.

SUnt humiles animi rebus plerumque sub arctis,
Et rigidos mores fata sinistra fugant:
Res ut læta redit, mens ebria surgit in altum:
Optima sors homini pessima corda facit.
Anne vides? chalybs mitescit in igne metallum,
Dum fornax rapidis follibus acta gemit:
At faber hunc tollátque foco, mergátque sub undas;
Major erit subitò, quàm fuit ante, rigor.

L'office & la somme, monstrent quel soit l'homme.

LE fer est doux au feu, mais hors de la fornaise
S'endurcit de-rechef. Quant l'homme est en desaise,
Le voilà tout mollet; mais retrouvant son heur,
Tu le verras soudain tout esleué de cœur.

SVPER-

XXXV.

QVi necessitate magis, quàm voluntate ad vitæ temperantiam accedunt, quoties nihil est quod prohibeat, relabuntur ad ingenium (ait Halicar.) eáque genuina humanæ naturæ descriptio est: nam sanè bona opera, ait Agathocles, ita demùm necessitate cogente degustamus, quamdiu metus premit; & contrà, ex sententiâ Iosephi, solet insolentia ferè crescere rebus quietis. Vidimus pueros, dum sævit tempestas, sub arbores confugere, ibíque quietè sese continere; serenitate verò subsecutâ aufugientes, ramos arborum per lasciviam avellere: ita & nobis rebus afflictis ad Deum perfugium est, vitia devovemus, vitæ sanctimoniam præferimus: at vixdum afflictio desævit, lascivimus ingrati in Deum, imò & injuriosi, verissimúmque fit illud Poëtæ,

Raræ fumant fælicibus aræ.

DE gene die meer door noot, als door wille een matich leven ter handt trecken, so haest den dwangh wech is, gaen weder den ouden carre-pat in, (seyt Halicar.) sulcx is de rechte afbeeldinghe vanden aert der menschen: want, ghelijck Agathocles seydt, wy doen so langhe wel, als wy in ancxt zijn: en in tegendeel van dien soo de saecken weder beginnē wel te gaen, terstont weijckt de dertelheyt weder uyt. De kinderen, terwijlen het onweer raest, loopen onder de boomē schuylen, ende onthouden hun daer in stillicheydt: maer soo haest alst moy-weder werdt, scheurense de tacken van de boomen af, en loopē daer henen. Den mensch plach in tegenspoet sijn toevlucht tot God te nemen, 'thooft te laten hanghen, als een biese: maer soo haest alst hem beter gaet, het hooft inde windt te steecken, ende als voren sijn oude gangen te gaē. 'T is midsdien waer 't ghene den Poët seyt:

Soo lang den mensch is fray en kloeck,
Soo leyt den Gods-dienst in den hoeck;
Maer alsmen valt in tegenspoet,
Dan heeftmen God als by de voet.

Virg

NEscia mens hominum fati sortísque futuræ,
Et servare modum rebus sublata secundis.

Terent. Heautont.

Nam in metu esse hunc, illi est utile.

VVIe sou de kleyne Spin doch eenich leet aenbringhen?
VVat soud' de groote slang door haer vergif niet dwinghen?
De Spincop velt nochtans de Slangh wel doot daer heen;
Ghy vraecht, hoe dat gheschiet: aenhoort doch eens de reen.
De Slang leydt inde Son en luyert, op den acker,
Niet passend' op de Spin: de Spinne kloeck en wacker
Treft met haer strael het breyn van 't sorgheloose beest,
Vreest, Vrienden, voor een mensch, die niet een mensch en vreest.

Periculum venit, cum contemnitur.

IMbelli noceat cui mollis araneus ictu?
Et quis non rigido tactus ab angue cadat?
Huic tamen incumbens victrix dominatur arachne,
Et vastum tenui perforat ense caput.
Unde fit, ut coluber parvo cadat ictus ab hoste?
Languebat serpens, & vigil hostis erat.
Quàm facilè est struere insidias nil tale timenti!
Est, quod ei metuas, cui metus omnis abest.

Crains ton ennemy, bien que petit.

L'Araigne, bien que soit foible & petite beste,
Rompt neantmoins par fois au grand serpent la teste,
Qui ne redoute rien, est aisement attaint,
Crains pour un tel, Amy, qui rien jamais ne craint.

XXXVI.

MAjores interdum copiæ sternuntur a minoribus, potentiores a debilioribus, ait Halicar. nihil est tam firmum, cui periculum non sit, etiam ab invalido: & leo ipse aliquandò minimarum aviũ fit pabulum, inquit Curtius. Vis rationem? securitas, tam in publicis quã privatis, certissimum calamitatis initium est: Soluté viventes undique patent, & oportuni injuriæ multas occasiones præbent insidiantibus, ait Philosophus. Sæpe etenim & contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inclyti populi regésque, perlevi momento, victi sunt, ait Livius. Inimicum sané quamvis humilem, docti est metuere, ex consilio Senecæ. Metus quippe prudentiam docet; quíque insidias timet, haud facilè in eas impingit. Timor securitatis dux, periculorum præsumptio: metuendo quippe sapiens vitat malum. In ipsâ igitur securitate animus ad difficilia sese præparet, ut contra injuriam fortunæ inter benefica firmetur. Timidi matrem non flere vetus adagium est.

MEnichmael werdẽ groote heyrchachtẽ van kleyne, machtige, van swacke geslagẽ; seyt Halicarnas. Niet en isser so vast, dat geen gevaer en lijt, ooc van het swacke. De Leeu wert oock selfs wel tot aes van het kleynste gevogelte. Wildy hier van de reden weten? Sorgeloosheyt, soo in gemeene, als eygen saecken, is een seker beginsel van onheyl. Die sonder achter-dencken leven, staen als open, en zijn onder-hevich om gehoint te werden. Verachte vyanden hebben menichmael een bloedigen slach veroorsaect, en machtige vorsten en volckeren haestelijck t'onder ghebracht, seyt Livi. En hierom is een vyandt (hoe gheringe hy oock zy) altijt te duchtẽ. Vreese leert wijsheyt, en die voor laghen beducht is, wert selden betrapt. Achterdencken leyt tot gherusticheyt, onvoorsichtigen hoochmoet tot ghevare: al sorgende ontgaet den wijsen het quaet: Latet ons daerom houden met ons oudt spreeck-woordt: Die niet en sorcht, en heeft geen eere.

Iuvenal. Sat. 6.

NVnc patimur longæ pacis mala, *sævior armis*
Luxuria incubuit, victúmque ulciscitur orbem.

Seneca Agam.

Victor timere quid potest? quod non timet.

Baud. Differt. de Induc.

NVlli facilius opprimuntur, quàm qui nihil timent,
Et imparati sunt ad resistendum.

SOo daer een plompaert quaem, en sagh dees nette dieren
Met konstich naelde-werck het linnen doeck vercieren,
Hy souder stracx in slaen zijn zouteloosen beck,
En roepen overluyt; ghewis de Meyt is geck.
VVant meynt, naedien hy maer alleen siet op het steken,
Niet op den draet die volght, dat zy den doeck wil breken.
Elck die van schamper jock zijn saken wil bevrien,
Een half-voltrocken werck laet aen gheen gecken sien.

Ex fine, judicium.

MIlle foraminibus dum lintea virgo decorat,
Filáque distinctis inserit ordinibus;
Rusticus ista videns, vah stulta puellula! clamat,
Candida ferratâ lintea perdis acu.
Vulnus ut infligat tetricâ cum fronte notâris,
Vulneris auxilium, rustice, nonne vides?
Materiam fatuo risus dedit ille popello,
Qui, cui summa manus deficit, edit opus.

Ne reprens, ce que n'entens.

LOrs quant Margot piquoit le drap de son esguille,
Damætas luy cria! que tu es sotte fille,
D'ainsi gaster le drap: car il ne scait que c'est,
Ne monstre pas au fol un œuvre my-par-faict.

XXXVII.

In omni re judicandi, ac consulendi principium est, nosse id, de quo consilium institutum est, aut totâ viâ aberrare necessum est, ait Plato. Multa enim quotidiè incidunt in vitam mortalium, quæ, si obiter tantùm inspiciantur, & prout primâ fronte in oculos incurrunt, facilè quisvis damnaturus est; & contrà penitiùs eadem consideranti, ac scopum agentis intuenti, bona ac justa videbuntur. Finis omnia discriminat. Ecce! supplicia quantum a sævitiâ abeunt? sanguis enim ubertim effunditur. Tributa ab avaritiâ? pecunia avidè cõgeritur. Censura a rigore? frænum & modus invitis imponitur. Ab omnibus igitur, cum Lactantio, humanitatis jure postulamus, ut non priùs damnent, quàm universa cognoverint; igitur ut ait ille, in omni re

Iudicium suspende, scopus dum notus agentis.

Van alle raetslagen, diemẽ voorneemt, is het begintsel, recht te verstaen de saken waer overmen gesint is raet te plegẽ, seyt Plato; of andersins moetmen noodelick gans en al mis tasten. Daer vallẽ dagelicx in dit levẽ veel dingẽ voor, de welcke van buytẽ af, en als in het voor-bygaẽ alleen bemerct zijnde, verwerpelic schijnẽ, maer nader ondertast, eñ het oogmerc van dẽ genen diese beleyt, wel beseft wesende, werden goet en loffelic bevonden. Wat verschilt doch straffe van wreetheydt? nadienmen in beyde bloet vergiet. Wat schattinge van giericheyt? naedien mẽ in beyde gelt vergaert. Wat bestraffinge van hardicheyt? nadien men door beyde de wederspannige een ghebit inden muyl werpt. Sekerlijck het eynde ontdeckt het onderscheyt van alle dinghen. Wy vereyschẽ daerom van alle menschen, met Lactantio, nae het recht der menschelijcheyt, dat niemant yet en verwerpe voor hy het selve ten vollen heeft leeren kennen.

L. 24. ff. de ll.

Incivile est nisi totâ lege perspectâ, unâ aliquâ particulâ ejus propositâ, judicare vel respondere.

C. Majores de Baptism.

Non debet separari cauda a capite.

VVErpt aen den Hont een ſtuck, hy ſal't terſtont op-rapen,
En ſlockent in ſijn lijf, en naer een ander gapen:
Hy proeft niet eens hoe't ſmaeckt, té glijt maer door ſijn keel,
Hy loert altijt nae meer, al komter noch ſoo veel.
Vreck, onverſaed'lijck hart, wat goedts doen u dijn ſchatten,
Midts ghy ſtaech beſich zijt om nae wat nieus te vatten?
Elck die nae vers ghewin gheduerich ſnackt, en haeckt,
Van dat ghewonnen is, niet ſoets met al en ſmaeckt.

Ad nova ſemper hians.

IEjuno dominus cerealia fruſta moloſſo
Objicit, hic avido devorat ore cibum;
Et ſtat hians, aliámque oculos intendit in offam,
Semper & acceptis uberiora petit.
Nos molimur idem; nam ſi cui numine dextro
Eveniant nummi, prædia, cenſus, agri,
Omnia conduntur, petitur nova præda: futuri
Sic deſiderio prodiga vita perit.

Pluſieurs ont trop, nul n'a aſſez.

QVel bien peut avenir a la chiche avarice?
Tout, n'eſt pour aſſouuir, mais pour uourir le vice.
Iette au chien affamè, ſoit tant friant morceau,
Il gloute ſans maſcher, & cherche du nouveau.

XXXVIII.

Est sapientiæ magnitudinisque animi, ait Cicero, quid amiseris, oblivisci; quid recuperaveris, cogitare. In utroque contrarium plerumque faciunt homines; parta enim sine voluptate ferè demittũt; amissa autem veris & spirantibus lachrimis deplorant. Pueri, lusoria plurima iis licet dederis, si unum atque alterum modò auferas, reliquis omnibus, per iram ac indignationem abjectis, plorãt. Idem plerisque hominum solet accidere; vel unum aliquod dispendium magna commoda injucunda ac insipida solet reddere. Mobilis ac inquieta est mens hominis, nunquã se tenet, ait Seneca. Optat libertatem servus, civitatem libertus, civis divitias, dives nobilitatem, nobilis regnum, rex in Deorum numerum referri vult, tonare propemodùm ac fulminare cupiens: adeò ejus, quod semel transierit modum, nullus est terminus, ait Epictetus. Optimè Hebræus sapiens, justus sumit cibum, & replet animam suam; venter autem impiorum insatiabilis.

'T Is wijsheydt en groot-moedicheyt (seyt Cicero) watmẽ verlorẽ heeft te vergetẽ, watmen gewonnẽ heeft te gedenckẽ. Dẽ gierigaert doet in beyde regel-recht het tegẽdeel; want verliest hy maer eẽ cleyn deel van 't gene hy alreede gewonnen heeft, hy schreyt tranen met tuyten; niet onghelijck in sijn doen met de kinderẽ, aẽ de welcke schoon mẽ veel poppe-goet en speel-dingẽ heeft gegeven, indienmen maer yet wes haer af en neemt, sy stellent op een kryten, en werpent al daer henẽ. Indien daerentegens den gierigaert staech in winste is, noch ist al niet. Want gelijck een hont met een opẽ kele ontfangt het broot datmẽ hem toewerpt, en 't selve terstont, geheel en sonder smaeck, inslickt, en na het nieuwe loert; insgelijcx al wat hem 't geluc toesẽnt, sluyt hy knap in sijn koffers, wachtẽde al weer op het toe comẽde. Elendige mẽschẽ! de rechtveerdige ((seyt Salo. Pro. 13. 25) eet dat sijn ziele sat wert, maer der godloosen buyck heeft nimmermeer genoech. 'T is konste versaet te werdẽ.

Martial. lib. 12. Epig.

Habet Africanus millies, & tamen captat,
Fortuna multis nimis dat, nulli satis.

Sen. lib. 1. Epist. 2.

Quid refert quantum illi in areâ, quantum in horreis jaceat? si alieno inhiet, si nõ quæsita, sed quærenda computet: non enim qui parũ habet, sed qui plus petit, pauper est.

Gregor. in Moral.

Ars magna est, satiari.

VVAnneer de Spin int ront ſpreyt uyt haer brooſe netten,
En gaet haer vliech-getou ganſch wijt en breet uytſetten,
Hier ſwiert een Horſel in, daer vliecht een vogel deur,
En elders valt een ſteen, en maeckt noch grooter ſcheur;
Daer is ſtaegh dit of dat ghebroken of ghereten,
En midd'ler tijdt ontgaen de vlieghen deur de ſpleten.
Al die van ongheval en druck wil zijn bevrijt,
Die matighe zijn net, en ſpannet niet te wijt.

In vulnus majora patent.

DVm laxos gracili pede tendit aranea caßes,
Et nimium latè futile pandit opus;
Aut laqueos tecto lapſi rupêre lapilli,
Aut citò præteriens retia findit avis:
Et modò crabo plagis, modò turbidus ingruit auſter,
Sic aliquâ ſemper parte lacuna patet.
Armamenta ſuæ nimiùm qui pandere ſortis
Aggreditur, ſemper quo feriatur habet.

Qui trop embraße, peu eſtraint.

L'Araigne largement va ſes fillets eſtendre,
Mais voila dechirez ſes lacqs, au lieu de prendre.
Qui, haut en ſes deſſeins, ſes rets trop a ouvert,
En s'ouvrant au malheur, au lieu de gain il perd.

IN

XXXIX.

Fortunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quàm longam, ait Apul. Magni quippe animi est magna contemnere, ac mediocria malle, quàm nimia, ait Seneca; illa enim utilia vitaliáque sunt, hæc, eo quo superfluunt, nocent. Segetem nimia sternit ubertas. Rami pomorum onere frangũtur, & ad maturitatem non pervenit nimia fæcunditas. Idem animis humanis evenit; eos quippe immoderata fælicitas rumpit, quâ non tantùm in aliorum injuriam, sed etiam in suam vertuntur: fitque iis, quod exiguis statuis solet, quibus imperiti artifices magnas bases subdiderunt, ex quibus magis conspicua redditur earum exiguitas. Pusillo sanè animo munus amplũ, aut opes ingentes additæ, magis imperitiam, animiq; fatuitatem produnt. Stultus gubernator est, qui totos adeò sinus explicuit, ut, si tempestas ingruat, expeditè armamenta contrahere non possit.

VAn Rijcdommen(seyt Apulejus) moetmẽ voordeelen als van kleederen, ende voor beter houden die ons recht wel passen, als die, te groot zijnde, ons wijt en slossich om 't lijf hanghen. 't Betaemt een groot gemoet (seyt Seneca) groote dinghen te versmaden, ende liever te verkiesen dat middelmatich is, als dat te veel is: 't eerste is handtsaem en nut, het andere is onschickelijck door sijn groote. Door te gulsighen veylheydt werdt het groen coren legherich, ende en can niet rijpen. Door ghewichte van vruchten scheuren de boomen 'T gaet even soo mette gemoederen der menschen: onmatighen voorspoet is oorsaecke van haer qualijck-varen, sulcx dat zy niet alleenlijck aen haer selven, maer oock aen andere hinderlijck werden, niet onghelijck zijnde de beelden die den eenen ofte den anderen onverstandighen Ambachtsman op een al te grooten voet ghestelt heeft, waer door haer kleynte des te meer uyt-muyt. 'T is seker dat kleyne verstanden tot groote Ampten ghevordert, dies te meer haer onverstandt aen den dach brenghen. 'T is een slecht Schipper die 't seyl in voorwindt soo seer uyt gheviert heeft, dat hy 't selve, als het noodt doet, niet een reef jen en can inswichten.

Senec. Agamem.

Corpora morbis
Majora patent,
Et dum in pastus
Armenta vagos
Vilia currunt,
Placet in vulnus
Maxima cervix.
Modicis rebus
Lõgius ævum est.

Seneca de Tranq.

Qui multa agit sæpe fortunæ potestatem sui facit, cogendæ in arctũ res sunt, ut tela in vanum cadant. Angustãda sunt patrimonia nostra, ut minus ad injurias fortunæ simus expositi. Magna armamenta pandentibus multa ingruãt necesse est

VDochter, soo ghy seght, neemt dickwils haer ghenuchte
In eyers uyt te broen, en seyt dan, voor een kluchte,
Siet vader, dit's mijn kindt, hier ben ick moeder van:
Ghy vraeght wat dit beduyt; u dochter wil een man.
Let vry wel op dat *broen*, denckt op dat *moeder noemen*,
Het een' is enckel hitt', het ander is verbloemen
Van, ick en weet wat, lust. VVel, hout u dochter uyt,
Of seker 't wert een vrou, oock eerse wert de bruyt.

Ex signis futura.

OVa fovet volucrum, tenerisque inserta papillis
Lydia bombycum semina parua gerit:
Hinc veniunt fœtus, hinc se vocat illa parentem,
Hei mihi! ludendo nomina vera petit:
Re cupit esse parens, quæ matris imagine gaudet.
Si sapis, ô pater, hæc signa reconde sinu:
Quin age, quémque voles habeat tua nata maritum,
Quem noles, generum vel dabit illa tibi.

Par les meurs cognoit-on les humeurs.

MArgot ayant au sein couvé un œuf, fretille,
En mere se nommant. Iean marie ta fille,
Vn gendre, qui te plaist, bien tost te faut choisir;
Ou ta Margot prendra mary a son plaisir.

XL.

Patri, anne nupturiat filia, secum deliberanti, testimoniis longè petitis neutiquam opus est; oculi, supercilia, vultus denique totus, sermo quidam tacitus mentis est, ait Cicero, &, ut Poëta,

Ex tacito vultu scire futura licet.

Posthumia, virgo Vestalis, de incestu caussam dixit, ob suspicionem elegantioris cultus, ingeniúmque liberius, quàm virginem deceret. Vt Livi. & Plutarch. testantur. Ex vultu, ex cultu, ex incessu, imò & sermone, qui sæpe incautis excidit, præjudicialem de moribus totâque vitâ quæstionem Veteres instituisse, satis patet: Loquere, inquiebat Socrates ad puerum, ut te videam; speculum enim animi, sermo est. Concludam, cum Hieronimo: pro signo, inquit, interioris hominis sunt verba erumpentia; libidinosum, qui sua vitia callidè celat, interdũ turpis sermo demonstrat. Vultu & oculis dissimulari non potest conscientia, dum luxuriosa ac lasciva mens elucet in facie, & secreta cordis, motu corporis ac gestibus indicat. Plura de indiciis filiæ ad nuptias properantis, vide in quinto ac sexto Emblemate Libelli nostri de Officio Virginis in cast. amor.

EEn vader willende ondersoeckẽ of zijn dochter het hooft nae't houwẽ begint te hangẽ, en behoeft de bewijs-redenẽ van sulcx by stoelen en bancken (soomen seyt) niet te gaẽ soecken, hy en hoeft maer te letten of den doeck na de vryer begint te staen, dat is, hy en dient maer acht te nemẽ op haer manierẽ vã doẽ. De oogen, woorden, eñ het wesen selfs zijn als geduerige boden, en stilswygende getuygẽ des hertẽ, seyt Cicer.

Wt het trecken van de mont
Kent men dickwils 's herten grondt.

Ovidi. Posthumia, eẽ van de Nonnẽ vande Goddinne Vesta, is vã oneere verdacht en beticht gewerdẽ, alleẽlic om haer geestige cleedinge wille, en overmits sy wat vrymoediger vã gelaet was, als sodanigẽ maecht wel betaemde. Eenige vãde oude hebbẽ uyt ymandts uyterlijck gelaet, en insonderheydt uyt sijn woorden, over des selfs geheele leven wel derven vonnis strijcken. Spreect seyde Socrates tot dẽ Iongeling, op datmẽ siẽ mach wat ghy voor een zijt. S'menschen reden, is eẽ spiegel sijns harten. Siet hier van het vijfde en seste Sinnebeeldt in onse Maechde-plicht.

Lucret. *VT bibere in somnis sitiens cum quærit, & humor*
Non datur, ardorem in membris qui stinguere possit,
Tum laticum simulacra petit, frustráque laborat.

Contr. 8. lib. 6.

A*pud Senecam virgo vestalis, quia hunc versiculum scripsisset,* Fœlices nuptæ! moriar, nisi nubere dulce est: *incesti postulatur: & in eam sic dicitur:* Fœlices nuptæ, *cupientis est.* Moriar nisi, *affirmantis.* Dulce est, *quàm expressa vox! quàm ex imis visceribus emissa! Incesta est, etiam sine stupro, quæ stuprum cupit.*

Al setm' een puyt hoogh op een stoel,
Sy springt al vveder nae de poel.

TErwijl den aep recht op, bykans met menschen schreden,
Ginck op de maet van 't spel heel deftich henen treden,
VVierp yemandt by gheval wat noten in den hoop,
Den Aep, met dat hy 't siet, tijd' haestlijck op de loop,
En oft den meester speet, en oft hem heeft verdroten,
De Sim loopt vanden dans, en grabbelt naer de noten.
VVat batet ofmen schoon vuyl volcxken brengt ter eer?
De Simme blijft een Sim, en gaet haer ouden keer.

Semper in antiquum sordida corda ruunt.

Simius è silvis mediam perductus in urbem,
Ad cytharam choreas ducere doctus erat:
Jamque salit, comitésque simul, spectante popello,
In medios sparsæ cum cecidêre nuces:
Ille videns quod amat, frustra indignante magistro.
In sua vota ruit, deseruitque chorum.
Nequidquam viles animæ tolluntur in altum.
Simia, quidquid agas, simia semper erit.

Au vilain, honneur en vain.

LE singe au lieu d'aller au bal, & la cadence,
Courir apres des noix se vilement avance.
Fay grand, tant que voudras, un gueux ou vil cocquin,
Il panchera tousiours a son vieil chemin.

XLI.

Ii, quibus de administris principi eligẽdis diligens tractatus est, inter cætera, bonos bonis prognatos, honestáque familiâ oriũdos præcipuè assumẽdos inculcãt. Fortes quippè fortibus creari, melioresque melioribus propagari, secundùm naturam putant; Animi vilis in viro principe inditium esse, viles sibi adhibere, inclamant. Magnos libertos certissimum non magni principis argumentum esse, confidenter pronuntiat Plinius. Quid ita? quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus; & difficile omninò insitam homini naturam honoribus superare. Erepent, imò erumpent haud dubiè etiam in medius sæpe splẽdoribus agnatæ aut innatæ sordes, & identidem aliquâ parte sese exeret plebeja humilitas. Asellum, licet exuviis leonis bestiam hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi identidem emergent infames auriculæ. Bene ergo Poëta,

Die haer werck maecken vande Princen voor te schrijvẽ, wat voor Dienaers de selve ontrent haer behooren te ghebruycken, meynen datmen niet dan goede, en van de goede ghekomen, daer toe behoort te voorderen; oordeelende dattet natuerlijck is, datter vrome van vrome hercomen; en dattet een teycken is van een leech ende onvorstelijck ghemoet, slecht en geringh volcxken ontrent sick te lijden. Ten moet gheen groot-moedigh Prince wesen, die een hoop vry-ghelaten Slaven groot maeckt (seydt Plinius.) En waerom dat? groote staten en veranderen niemants geslachte; den ingeboren aert en werdt nimmermeer door eer-Ampten wech-ghenomen, de vilsicheydt sal altijdt hier of daer, selfs dickwils alsser meest eere te kavelen sal zijn, erghens uyt-puylen, ende haer laten sien; want, schoon ghy een Ezel met een Leeuwen-huyt wel ter keure om end' om pooght te bedecken, hoe behendelijck ghy dat oock sult meynen te doen, soo salder noch evenwel hier of daer een Ezels-oore uyt kijcken.

Horat.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim vestigia victrix.

Menand.

Natura omnibus doctrinis imperat.

EEn welghestelde Luyt, wert als met vreucht, bewoghen,
VVanneer een ander snaer soo hooch wert opghetoghen,
Als hare snaren zijn. VVert yemandt, soo als ghy,
Verciert met goet of eer; weest met u naesten bly:
En, sijdy recht van aert, wilt tot u wel ghenoeghen,
VVanneer 't is tijt en stont, behulpsaem handen voeghen;
Oock dickwils dees of die, van selfs u dienst aenbiet.
Fy blyschap! die ontstaet uyt ander lien verdriet.

Gaudendum cum gaudentibus.

APta chelys tremulo testatur gaudia motu,
Vt sociæ similem sentit inesse sonum.
Barbarus est, si quis mortalia corda flagellat,
Alterius læta conditione, dolor.
Disce tuas lachrimas lachrimis miscere sodalis,
Quisquis es, alterius gaudia disce sequi;
Nec satis hoc, sed sponte juva, sed provehe cœpta,
Et facilem placidis vultibus adde manum.

Au jour de feste, ne fay la beste.

TV verras resiouir du luth la chanterelle,
Lors quant un autre luth en son s'accorde a elle.
Soyez joyeux au cœur, prestez la bonne main
A la commodité & joye du prochain.

CVM

XLII.

Nihil magis in humanum est, quàm ex malo alterius boni aliquid sibi augurari, & nunquam, nisi ex luctu alieno, gaudium sentire. Nihil magis æquum quàm hominem gaudere si benè agi cum homine videat: nihil magis humanum, quàm iniquis hominum casibus homines ingemiscere. Vtque sinistrarum partium ictus redundant in dexteram, ita nos civium nostrorum commodis & incommodis oportet affici. Congratulandum est, inquit Libavius, amicis, cum præclarè cum ipsis agitur; contrà condolescendum est, si dolore afficiantur: nam quibus infortunia civium voluptati sunt, non intelligunt fortunæ casus omnibus communes esse.

O miseros! quorum dolor est, aliena voluptas:
O miseros! inquam, quibus
Risus abest, nisi quem visi movêre dolores.

Daer en is niet min menschelijck, als uyt eens anders quaet, yet goets te verhoopen, en uyt eens anders droefheydt, blyschap te scheppen. Daer en is niet heuscher, als verblijdt te zijn in eens anders blyschap, niet beleefder, als dat een mensche sick verheughe, wanneer het een ander mensche wel gaet: niet menschelijcker, als het suchten vanden mensche, als het een ander mensche teghenloopt. Want ghelijck een slach inde slincker zyde ontfangē, oock de rechter zyde des lichaems ontset, Soo behooren wy beweecht te zijn, met den voorspoet of tegenspoet van ons even mensche. En dat soo verre (ghelijck Bernard. seyt super Cant.) dat wy ons meer behooren te verblyden, als onsen naesten een groot, dan als ons selfs eē cleyn voordeel aēkomt. Het welck naedemael betracht moet werden, hoe verre een redelijck ghemoet van haet en nijt moet afwijcken, kan yder eē, uyt 't gunt voorschreven is, lichtelijckē af nemē.

Ach! hoe ellendich is den man,
Die nimmer vrolijck wesen can,
Dan als een ander is beducht,
Of in benautheyt leydt en sucht,
Ach! hoe ellendich is den mensch,
Die als een ander crijcht zijn wensch,
Van spijt zijns herten blotdt verteert.
O Heer! dees plaeg' doch van ons weert.

Bernard. in Cant. Serm. 49.

Gaudendum in bono alieno magno, magis quàm in proprio parvo. Id cum agendum sit, quàm procul a livore debeat recedere æquus animus, facile quivis colliget.

In's Princen hoff, vvort goudt tot ſtoff.
En ſtoff tot gout, vvee! die'r op bout.

DOdon' u ſeltſaem nat door, ick en weet wat, ſtreken
Can bluſſen uyt dat brant; dat niet en brant, ontſteken.
Segt doch eens, mijn Vernuft, en helpt ons uyten droom,
Leert watter voor een leer, ontſtaet uyt deſen ſtroom.
Dees Coninckljicke * beeck beelt af de vreemde rancken,
Die veeltijts, ſoomen ſiet, in Princen hoven wancken:
Hier maectmen glans van damp, een Ioncker van een guyt:
En, die eerſt ſchoone blonck, die gaet ſijn keerſjen uyt.

* Ick ſpreke alſo, overmidts deſe beeck Iupiter den Coninck der Goden (ſo de Poeten ſchryven) toegheeygent was.

Fons Dodonæ, aula.

MIra tuis (ita fama canit) Dodona ſcatebris
Proſiliit grajo lympha ſacrata Iovi.
Hæc ſolet accenſos extinguere fontibus ignes,
Nec minus extinctas igne ciere faces.
Regis habet genium, Regi ſacra lympha deorum,
Dodonæ procerum limina fonte madent.
Clara tenebroſis, illuſtribus aula tenebras
Mutat, & alternas gaudet habere vices.

A la court du Roy, grand deſarroy.

VEus tu ſçavoir, Amy, que c'eſt l'eau de Dodone?
C'eſt ce que font couler les Princes de leur throne.
Le roturier vilain ſplendide toſt devient,
L'illuſtre cependant ſon luſtre ne retient.

FONS

XLIII.

Polybius aulicos aſsimiles dixit calculis abacorum, qui & ſecundum voluntatem calculatoris modò obolum æneum, modò talentum valent: cum plerumque, ut videmus, ſuperiores calculi, ſi latiùs ſeſe extendant, ilicò in inferiorem locum redacti, nullo ferè ſint numero. Gaudent plerique principum ſummos imos, imos ſummos reddere, & ſolo nutu quoſlibet aut miſeros, aut beatos efficere. Tota ſanè aulica hæc comitia affectus dirigit, & fato quodam, ait Tacitus, ac ſorte naſcendi, ut cætera, ita principum inclinatio in hos, offenſio in illos eſt, & ſæpe unius cauſæ diverſi, imò contrarii evẽtus. Alexander pyratam, quod liberius in eum dixiſſet, a conſiliis ſibi eſſe voluit. Ramirus Hiſpaniarũ rex undecim viros nobiles, eâdem ferè de cauſa, gladio percuti juſsit, addito elogio; Non ſabe la volpeja, con quien trobeja. *Paſſus ergo hîc lubricus, & ad lapſũ pronus. quid remedii? nullũ aliud niſi Veterani iſtius,* injurias ferre, gratias agere.

DE Hovelingen werden van Polybio verghelcken met reken-penningen, die naer de wille vanden Rekenaer, ſomtijdts ponden, ſomtijts penningen, ſomtijts maer mijten en doen, en veeltijts als de hoochſte leg-penninghen by hem wat te breet uytgeleyt zijn, ſoo kort hy die weder op, en leydtſe in een leeger plaetſe neder. Voorwaer gheheel deſe hoofſche verheffinghe hanght gantſch en al aen den inval vande Princẽ: Want door ſeker heymelijck geluc, oft ongeluck valt der ſelver genegẽtheyt op deſe, en hũ onwille op de gene, en menichmael uyt eẽ en de ſelve oorſake rijſen verſcheyden jae ſtrydighe, werckinghen. Alexander maeckte een Zee-rover tot ſijn Raetſ heer, om dat hy vry-uyt, en leppich genoech op hem geſprokẽ hadde. Ramirus daer en tegen dede, om gelijcke oorſake, elf Edelluyden vande beſte des landts, de kop afhouwen, een quinck-ſlach daer by voeghende, *'t Vosje en weet niet met wie het ſpeelt,* ſeyde hy. 'T is dan op deſe padt ganſch ſlibberich om gaẽ, ganſch ſorchlijck om te vallẽ. Wat raedt hier teghens? Geen andere, als die vanden oudẽ hovelinck, dẽ welckẽ gevraecht zijnde, by wat middel hy tot een ſelſaem ding (te weten tot ouderdom) te hove ghecomen was, gaf voor antwoorde: *met onghelijck te lijden, en danck hebt toe te ſegghen.*

Senec. Agamem.

Ivra pudórque
Fugiunt aulas,
Sequitur triſtis
Sanguinolentâ
Bellona manu;
Quæque ſemper
Vrit Erynnis,
Tumidas ſemper
Comitata domos,
Quas in plano
Qualibet hora
Tulit ex alto.

Saluſt. Ingurt.

Regum voluptates ut vehementes, ſic mobiles ſunt, ſæpe ſibi ipſi adverſæ.

Pierr. Math. lib. 2. Nart.

IL faut a la court, comme en pais d'ennemy, avoir l'œil par tout, tourner la teſte a tout ce qui ſe remue jamais on y eſt ſans batement de cœur.

ICk heb, door ſoete min, mijn lief tot my ghetoghen,
Ick voeghde my tot haer, ſy quam tot my gheboghen:
Dies zijn wy twee nu een, en daer en ſchort niet meer
Als van den ouden boom te ſcheyden metter eer.
Dees teere ſpruyt heeft ſelfs om wegh te zijn verlanghen,
Nu ſwangher, van de vrucht uyt mijnen ſchoot ontfanghen,
Kè laet ô oude ſtam ('t is tijdt) laet ons nu ſcheên,
Ick mercket, jonck en oudt en dient niet langh by een.

Vxor in mariti domicilium tranſeat.

CIngat iô myrtus, tegat ô! mea tempora laurus,
En! cubat in noſtro dulcis Amica ſinu:
Illa meo tandem cum pectore pectora junxit,
Eque meo gremio pignus amoris habet.
Aſpice! quæ caris comes uſque parentibus hæſit,
Iam patriâ mecum vellet abire domo:
Da veniam genitrix; alii placuêre penates,
Non bene cum ſenibus læta juventa manet.

Jeunes gens, a leur deſpens.

VOicy! ces deux ſont un; dont ceſte jeune branche,
Deſià du troncq vieil voudroit bien eſtre franche,
Gens d'aage ſont chagrins, le jeune cœur gaillard,
Il faut a chacun d'eux laiſſer leur cas apart.

XLIIII.

T*Ametsi & nuptialis festivitas intervenerit, & factum sit quod novæ nuptæ fieri solet, aliquid nihilominus deesse sibi novi conjuges putant, quamdiu è laribus paternis in domum sponsi nova nupta deducta non sit, ibique, quod Veteres dicebant, dominium inceperit: Mulierē enim, nisi domo patris exiverit, in mariti potestatem non venire multis creditum est; ídque apud plurimas nationes ita observari, testatur Cypræus tract. de spons. cap.5. Cum verò plerumque juveniles blanditias recens conjugatorum ægrè ferant morosi senes, non mirum est, si ad plenam matrimonii quasi possessionem maritus novus aspiret, & uxorem (ipsâ minimè repugnante) à parentibus vindicet, ínque domicilium suum transferat. Cui si fortè repugnent, ut fieri solet, novæ nuptæ parentes, lepidè pro sese hunc juris textum inducet:* Arbor eruta, & in alio fundo posita, ubi coaluit, agro cedit: nam credibile est, alio terræ alimento, aliam factam. l. sed si meis tabulis. vers. arbor. ff. de adquir. rer. domin.

OF al schoon de bruyloft-feest ghehouden is, en dat de Bruyt haer morghen-gave ontfangen heeft, evenwel nochtans so schijnt het, als of de Nieu-ghehoude yet wes noch ontbraecke, soo langhe de Bruydt van haer Ouders niet ghescheyden, en in des Bruydegoms huyshoudinghe niet over gegaen en is. Want, ghelijck den quellicken ouderdom der Ionge-luyden soeticheden en sotticheđe niet wel en can verdraghen, So en ist niet vreemt dat de Gelieveren haer hof liever op haer eyghen handt soecken te houdē. Veel wyse luyden oordeelē sulcx, uyt goede huyselijcke bedenckinghen, oock verre het beste te zijn, op dat de selve in het huw elijck getredē zijnde, vanden beginne aen, de handt aenden ploech souden leeren slaen, en poot aen (so men seyt) souden leeren spelen. Siet van dit Macrob. 1. Satur. cap. 15.

Soo u dochter dese daghen,
Is gheworden yemandts vrou,
Wilt u niet te seer beklaghen,
Soo u swagher komt ghewaghen,
Dat hy wel verhuysen wou.
Laet de Nieu-ghehoude teeren,
Op haer eyghen kost, en dis;
Dat is doch al haer begeeren;
En sy sullen rasscher leeren
Wat den aert van 't huw'lijck is.

Macrob. 1. Satur. cap. 15.

P*Rimus dies, inquit, nuptiarum, reverentiæ datur, postridie autem nuptam in domo viri dominium incipere oportet.*

Beust. de Matr. cap. 66.

M*Aritus potest de jure uxorem suam, quæ sit alibi quàm in domo suâ, vindicare, & ad hoc officium judicis implorare.*

Le Proverbe François dit:

N*Id tissu & acheué,*
Oiseau perdu & avolé.

DEn Crocodil (hoe wel maer uyt een ey ghekomen)
VVast tot eē grousaem beest, en doet de menschē schromē,
Rooft, slockt ter zee, te landt, en wert ghestadich groot,
Tot dat den slocker inghestockt wert van de doot.
Dit is den rechten aert van gierich, en eergierich;
Den desen haeckt nae staet, den dien is altijt vierich
Naer gelt en goedt, tot dat hem treft de laetste pijn:
Hoe yemant grooter is, hoe hy wil grooter zijn.

Non modus augendi.

CVm, crocodile, tibi præcordia vasta replevit
Præda petita solo, præda petita salo,
Crescis, & exiguo quamvis progressus ab ovo,
Exsuperat cubitos bis tua forma novem:
Incrementa tibi non sistit anhela senectus,
Finis & augendi vix tibi funus erit.
Ambitiose tibi, tibi convenit istud Avare;
Scilicet augendi nescit uterque modum.

Chiche jamais riche.

LE corps du Crocodil, bien que la mort le presse,
De devenir plus grand, du jour, en jour, ne cesse.
Qui ont l'ambition ou l'avarice au cœur,
Ne trouveront jamais un accomply bonheur.

AVGEN-

XLV.

Qvi naturæ arcana scrutati sunt, Asinas per omnem vitam gignere tradiderunt, nec unquam provectæ adeo ætatis fieri, quin partui partum identidem accumulent. de homine ambitioso simile quid dici posse, nemini, cui id vitii innotuit, obscurum est. Adepti aliquid inexperti boni (ait Thucyd.) semper, propter præsentē ex inopinato prosperitatē, plura sperantes, majora concupiscunt. Notantur hanc ob causam plerique principum, quod nimis effusè, & celeriùs quàm par est, honores, in eos quibus favent, conferant, quos non nisi carptìm ac paulatim depromere, magis consultum est: idque duplici ratione: primò, ne merces totius diei summo manè, vel circa meridiem exsoluta, reliquum lucis non justo labore, sed ignaviâ, consumendi occasionem præbeat. Secundò, ne quis exquisitis honoribus tempestiviùs decoratus, identidem ad altiora enitens (prout mores sunt ambitionis) tandem majora, quàm par est, audeat, & res novas moliatur. Corrumpuntur enim homines magnitudine honorum, nec cujuslibet est, in rebus tam prolixis, magnam fortunam concoquere, inquit Dio.

De gene die de geheymenissen der natueren ondersocht hebben, schryvē dat d'Eselinnen (hoe oudt zy oock zijn moghen) altijdt noch jonghen voortbrengē. (En vraechter noch yemant vā waer al de Ezels comē?) Van eergierige menschen yet sulcx gheseyt te connen werden, weten alle de ghene, die den aert van dit gebreck bekent is. Elck (seyt Thucyd.) die eenich onverwacht geluck aencomt, is ghenegen altijt nae meer te trachten. Hierom verloopen hun veel Princen, mits de selve ghemeenlijck te grooten weerdicheden al te schielijck, en veel te vroegh, aē haer Troetelkinderen toevoeghen: de welcke veel beter allenxkens en met tusschen-val van tijde dienden uyt-gegeven, Om verscheyden redenen; ende dat eerstelick; op dat den loon des gheheelen daechs des morghens vroech betaelt zijnde, het overige vanden dach in luyernie niet deurghebracht en soude worden. Ten tweeden, op dat niemant te vroech al te hooge geset zijnde, en altijt (naer de wijse vande eergierige) verder willende gaen, eyndelijck niet hooger dant betaemlijck is, en soude opstijgen, en nieuwicheden ter hant trecken. De menschen (seydt Dion.) werdē veeltijts door te grooten eere diemen hun aen doet, buyten de palen van hun schuldigen plicht wech-geruckt, want voorwaer ten is alle mans werck niet, grooten voorspoet en uytmuytende eerampten te connen verdouwen.

Boët. de Cons. lib. 2.

Qvis tam compositæ fælicitatis ut non aliquâ ex parte cum status sui qualitate rixetur? Anxia enim res est humanorum conditio bonorum, ut quæ vel nūquam perpetua subsistat.

Senec. Trag. 4.

Qvod non potest vult esse, qui nimiū potest.

Horat. Od. 24. Lib. 3.

. . . . . *Scilicet improbæ*
Crescunt divitiæ, tamen
Curtæ, nescio quid, semper abest rei.

Spaert, manneken, spaert,
Datter een ander wel af vaert.

SOo lang' den Ezel leeft, wert hem den rugh' versleten,
Door daghelijckschen last: wat distels is sijn eten:
Maer steeckt hy eens de moort, sijn been wert tot een fluyt,
Dat levendich was stom, maeckt, nae zijn doot, gheluyt.
Als Vaertjen heeft ghespaert, het Soontjen komt ten lesten,
Dat schinckt, dat drinckt, dat klinckt, dat gheeftet al ten besten,
Dat singt, dat springt, dat vingt, dat voghelt, jaecht en vist,
Ontijdelijck verspaert, onnuttelijck verquist.

Avarum excipit prodigus.

DVm tibi vita manet, miserandæ sortis aselle,
Non intermisso membra labore gemunt:
Intereà tribulis & amarâ vesceris herbâ,
Vixque datur gelido fonte levare sitim:
Sed morere, infœlix, mox tibia festa sonabit,
Et tua pastor ovans ducet ad ossa choros.
Quærat avarus opes, jam prodigus imminet hæres,
Qui malè congestas dilapidabit opes.

De pere gardien, fils garde-rien.

TEs jambes, par travail, te craquent, pauvre beste,
Et peu apres ta mort serviront a la feste,
Des flustes & haut bois. D'un pere espargneur,
Sort ordinairement un fils trop gaspilleur.

AVARVM

XLVI.

ALutarium piscem cœnũ fodere memorant, Sargum autem piscem, qui eum sequitur, excitatum pabulum devorare. vix aliter in vitâ humanâ sese res habere notatum est: homines nimirum attentos ad rem, qui cœnum fodiendo, id est, vilissimis quibusque ac laboriosissimis ministeriis indies operam dare solent, Sargos sequi, id est, liberos vel hæredes plerumque habere ignavos ac prodigos, qui opes, multo cum sudore vix unciatìm collectas, celerrimè diglutiant, nec raró in unius scorti marsupium effundant, atque ita (ut Sen. verbis utar) quidquid longa series multis laboribus, multâ Dei indulgentiâ struxit, id unus dies spargit, ac dissipat,

Longíque perit labor irritus annni.

Benè igitur Sapiens Eccl. 2. 18. Detestatus sum, inquit, omnẽ industriam meam, quâ sub sole studiosissimè laboravi, habiturus hæredem post me, quem ignoro utrum sapiens an stultus futurus sit. Estne quidquam tam vanum? & tandem concludens, Nonne melius est, ait, comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? hoc etenim de manu Dei est.

DEn Seem-visch is ghewoon het slick om te wroeten, maer den visch Sargus (die hẽ veeltijts volght) isser knap by, en slockt het aes, dat eẽ ãder opgejaecht en bearbeyt heeft, gierichlijck int lijf. Het gevalt veeltijts so onder den menschen, dat nae een slick-wroetende Seemvisch, dat is, na een deunen en wreckigẽ spaerder, die uyt vuylheyt sijn goet te samen heeft gheraept, volcht een verteerende Sargus, dat is, een quistigen opsnapper, die het verspaerde goet, onnuttelijck door de billen slaet, en dicwils t'eender reyse inden schoot van een hoere of haer dochter uytstort, al wat met moeyte en cõmer in veel jaren by den anderen is versamelt. Den Wijseman heeft dã wel gheseyt, Eccl. 2. 18. *My verdroot alle mijns arbeyts, die ick onder de sonne hadde, dat ick dien eenẽ mensche latẽ moeste, die na my zijn soude, en wie weet of hy wijs of dul zijn sal?* Eyndelick besluyt hy, seggende: *isset dan een mensch niet beter dat hy ete en drincke, en dat hy sijn ziele wel doe van sijnen arbeyt? jae sulcx sach ick dat van Godes handt comt.*

Horat. Lib. 2. Od. 14.

ABsumet hæres cæcuba dignior,
Servata centum clavibus, & mero
Tinget pavimentum superbo,
Pontificum potiore cœnis.

Idem.

SEd quia perpetuus nulli datur usus, & hæres
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam,
Quid vici prosunt, quidve horrea, quidve calabris
Saltibus adjecti lucani?

DEn Aep, die niet en dient als om de geck te ſcheren,
Gaet met een teghen-aert, de Schilt-pad van hem weren;
En ſchout dat ſedich dier, dat ſtaech blijft in ſijn huys,
Om dattet niet en loopt, als ander wilt gheſpuys.
Een maecht eerbaer en ſtil, bevalt gheen wulpſche gilde,
Ten is, gheen geeſtich dier (ſeyt hy) ſoo ick wel wilde:
Maer hoort, ghy Venus wicht, en vry dees les onthout,
Die ſoetſt zijn om te vry'n, en dienen niet ghetrout.

Apud leves, gravitas vitium eſt.

SImia ſaltatrix, & quæ ſolet uſque vagari,
Non ſecus ac peſtem te, domiporta, fugit.
Laſcivi juvenes mores odêre modeſtos,
Caſtáque veſanus reſpuit ora puer:
Si qua puella loquax minus eſt, ea torva vocatur;
Et pudor, heu! nomen ruſticitatis habet.
Stulte puer; petulans, audax, vaga, garrula virgo,
Sit licet apta foro, non erit apta thoro.

Grave & leger ne loge enſemble,
Chacun requiert, que luy reſſemble.

TV as en grand'horreur les mœurs de la tortue,
Le ſinge eſt a ton gré, qui joue par la rue;
Mais dames, mon amy, trop douces en amour,
En cas de marier ne trouvent pas leur tour.

APVD

XLVII.

ADolescentes, ut hodie sunt mores, animum ad nuptias applicare occipientes, nihil ferè minus in puellis, quas ejus rei causâ adeunt, requirere solent, quàm ea quæ in convictu usui futura sunt. Plerumque enim præ cæteris placere solet, si qua aut scitè canere, aut festivè garrire, aut denique bellè se comere noverit. Nec mirum; cum enim fervore ætatis lasciviant & ipsi juvenes, in habentibus symbolum, ut ait ille, facilior fit transitus: Et tamen juvenilia ista omnia, post annum unum atque alterum, cum liberi alendi, aliáque onera matrimonii sustinenda sunt, statim evanescere, ac prorsus diversa, imò & contraria, non sine molestiâ ac dispendio rei familiaris, addiscenda esse, docet usus. Quantò melius, mi Adolescens, oculos animúmq; dirigeres in virginem modestam, ac rei domesticæ, melius quàm saltandi, peritam? quæ licet hoc tempore fortassis juvenilibus affectibus non tam arrideat, atque una aliqua alterius istius generis, sanè tu brevi aliter censeas. Eos, qui in alias terras iter instituunt, vestem non pro more regionis, in quâ sunt, sed in quam abeunt, conficere nunquid vides? fac idem, & Vale.

DE domme Ionckheydt, haer ten houwelijck stellende (nae dat nu den loop des werelts is) en vereyscht schier niet min inde dochters, die zylieden ten dien eynde bewandelen, als het gene dat hun inde huyshoudinghe meest van noode is; also dat veeltijts die best singheu en springhen, spelen en quelen, toyen en ployen can, meest van allen wert aéghehaelt, sonder op het vorder eenichsins te letten. Vlen vliegē met ulen, seyt ons spreecwoordt: zy selfs door hitte vande jeucht ydel en licht zijnde, vergapen haer lichtelijck aen de ghene die hun hier in aldernaest by comē. En even wel nochtans so haest de opvoedinge der kinderen, ende andere lasten des houwelicx hun op den hals vallen, raeckt ghemeenlijck de Clave-cimbel, en al dat gheteuier aen d'een zyde: en al watmen meest geacht heeft komt minst te passe. Waret niet beter, o soete Ieucht, dese dinghen in wat naerder bedencken te nemen? en hier in te doen, gelijck een voorsichtich man die een reyse nae vreemde landen aenvangt, die sijne kleedinghe niet en maeckt nae de maniere van't landt daer hy nu is, maer van't ghene daer hy haest meynt te comen? Letter op.

Die een meysjen, om haer singhen,
Om haer springhen, heeft ghetrout;
's Zijn voor eerst wel moye dinghen,
Maer als Noot begint te dringhen,
Is de liefde haest verkout.

Horat.

ODerunt hilarem tristes, tristémque jocosi;
Sedatum celeres, agilem gnarúmque remissi.

ALs't ſtael eens heeft gevat des zeylſteens wonder crachtē,
Het roert dan (want het ſchijnt op deſen ſteen te wachten)
Naer datmen roert den ſteen; dees cracht oock niet en flout,
Al ſteltmen tuſſchen beyd' een ſchot van eycken hout.
VVat pooght ghy u Ghewveet int duyſter te verſteken?
Sy is, ô menſch, zy is, met Godes handt beſtreken:
Daer is gheen ſchuylen aen; 't is hier van dat ghy drilt,
Oock, als ghy zijt alleen, oock, als ghy niet en wilt.

Amota movetur.

VT tactus magnete fuit (licet aſsis utrumque
Separet) in gyrum flectitur uſque chalybs.
Nec Deus eſt, fateor, nec habet mens conſcia numen,
Huic tamen æthereæ portio mentis ineſt.
Hanc aliquis cæcas pro tempore condat in umbras,
Qui penitùs poſsit tollere, nullus erit.
Pectora noſtra chalybs, divina potentia magnes;
Stare loco neſcit mens, agitante Deo.

Cacher ne fert.

L'Aymant eſt Dieu, l'acier de nous la conſcience
Laquelle n'eſt pas Dieu, mais du ciel la ſemence:
Empeſche qui voudra ſon cours pour quelque temps,
Dieu la tire au travers de tous empeſchemens.

AMOTA

XLVIII.

Qvid hoc monstri est? scit nocens facinus in solitudine, semotis arbitris, in solum aliquem a se commissum: scit cadaver hominis a se occisi altâ terrâ obrutum: scit animum multis simulationũ involucris ab oculis humanis remotum; & ecce! tremit tamen, angitur, pallescit; & conscientiâ mentem anxiam vastat. Vnde hoc? a Deo, inquam, a Deo est, cui peculiare, obstacula removere, mentem movere. Egregiè imperator in l. ult. C. ad l. Iul. Majest. ex quo sceleratissimum quis consilium cœpit, exinde quodammodò suâ mente punitus est.

Continuò templum, ac violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis . . . .

Mala conscientia tuta est aliquandò, secura nunquam, ait Seneca. Interest, imò inest, non actionibus modò hominum, sed & animis Deus; &, ut numisma impressam habet principis imaginem; ita homo Dei: eaque, si uspiam, certè in conscientiis hominum quàm maximè elucet.

En animum ac mentem! cum quâ Dji nocte loquuntur.

ISt niet gansch vreemt ende seltsaem dat eẽ misdadighen, wetende dat sijn rabauwerie erghens in een bosch ofte op een heye, ende midtsdien buyten de oogẽ van alle menschẽ, by hem is begaen gheweest; wetende dat het lichaem by hẽ vermoort, wel diepe onder de aerde is geset; wetende dat hy sijn ghedachten in een besloten boesem draecht, Dat hy (seg' ick) evenwel t'elcken op alle voorvallen sittert en beeft, en by naest op het ruyschẽ vã elck bladt het innerste van sijn ghemoet voelt ommeroeren, en grondelijck beweghen? Van waer comt dit? ontwyfelijck van niemant, als vande hant Godes selfs, aen de welcke eygẽ is door allerley beletselen henen te dringen, eñ het binnẽste des menschelickẽ gemoets rontsomme te keeren, en trachtelijck te beroeren. So haest (seyt den Keyser Iustinianus) yemant voorghenomen heeft een schelm-stuck aen te rechten, soo haest heeft hy alreede, in sijn eyghen gemoet, sijn straffe beginnen te dragen.

Wie daer heeft een quaet ghemoet,
Slaept hy, waeckt hy, wat hy doet;
't Quade feyt, by hem begaen,
Comt ghestadich voor hem staen.

Een quaet-doender (seyt Seneca) can somwylẽ wel vry zijn, maer nimmermeer vrymoedich. God is by ende aen den handel ende herten der menschen, en gelijck der Princẽ gedaente gedruckt is op het gelt, soo Godes beelt in 's menschen ghemoet.

Wanneer een mensch alleen vertreckt,
Of op sijn bedd' leydt uytghestreckt,
Dan wort hy dickwils seer bevreest,
Want Godt spreeckt dan met sijnẽ geest.

Tertullianus.

COnscientia potest adumbrari, quia non est Deus, extingui non potest, quia a Deo est.

Senec. Epist. 96.

QVid prodest recondere se, & oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala autem & in solitudine anxia est.

ALs Rodope, wel eer Æsopi med'-slavinne,
Had gelt en goet by een gheraept, door geyle minne,
Ginck doen een pyramid' oprechten groot en hoogh,
Een kostelijck ghebou, maer niet, als voor het oogh:
't Quam al van 't ydel oogh, 't oogh haddet al ghegeven;
't Oogh nam het weder al, 't oogh heeftet al verdreven;
Dat qualijck is vergaert, vergaet meest sonder vrucht:
Soo, als den rijckdom komt, soo tijd' hy op de vlucht.

Malè partum, malè dilabitur.

Corpore cum Rodope, grajis invisa puellis,
Turpiter immensas accumulasset opes;
Quid tandem? è quæstu fit pyramis, ardua moles,
Alta cui vastus sidera lambit apex.
Sola viatori sed quæ modo lumina pascat,
Nec recreat positis corpora lassa thoris.
Per scelus immensas quid opes cumulasse juvabit?
Turpiter è manibus res malè parta fluit.

De meschant gain, thresor est vain.

L'Insensé baistement d'un haute pyramide
A Rodope en fin rendoit la bourse vuide,
Laquelle avoit remply un dishoneste gain;
Le bien en vanité conquis, se pert en vain.

MALE

XLIX.

VT aër, qui summo manè præcociter absorbet nebulam, ferè ingentem pluviam a prandio solet emittere; ita is qui celeriter rem fecit, ac levi brachio lucrum, præsertim injustum, corrasit,

Nunquam divitiis nigrantibus inferet antris,
Nec tenebris damnabit opes . . . .

At contra:

Præceps illa manus fluvios superabit iberos
Aurea dona vomens . . . . . .

Certissima enim videtur illa juris regula, unumquodque ut colligatum est, ita dissolui. Idque vel in publicis, & rebus principum locum sibi vindicare, tradunt pragmatici. Nulla quæsita scelere potentia diuturna est, inquit Curtius. Nec quisquam imperium flagitio quæsitum bonis artibus exercuit, addit Tacitus. nec abludit Machiavelli illud, Le cose, che si acquistano con l'oro, non si fanno diffendere col ferro.

GElijck de lucht wanneerse smorgens vroech de mist in haest intreckt, veeltijdts op den dach grooten regen placht uyt te geven: alsoo mede yemandt, die eenich onrechtveerdich gewin als in haest heeft ingheslockt, plach het selve veeltijdts onnuttelijck door de vingheren te druypen, en tot geen deech te ghedyen. 'T is een sekeren reghel inde rechten, dat alle dingen ontbonden werden op de wijse gelijckse t'samen geraept zijn. En dese opmerckinghe soo in 's lants als in huys saken veeltijts plaetse te hebben, leert d'ervarentheyt. Gheen macht door schelmerie verkregen can langhe dueren, seyt Curtius. Een rijck by yemandt door oneerlijcke rancken bekomē, en wert noyt by den selven eerlijck bedient, seyt Tacitus. Het slaet hier op dat Machiavel seyt; Het gene yemandt met gout verrijckt, en is met yser niet wel te beschermen.

Plaut. Pœnul.

Quod male partum, male disperit.

Le Proverbe Francois dict.

BIen acquis par mauvais mestier,
Ne va point au tiers heritier.

ALs ons de huyt van vet, van bloedt de aders swellen,
Dan komen Luys en Vloo 't ghesonde lijf versellen;
Maer als het lichaem sterft, of wel in kranckheyt sucht,
Al dat gheselschap tijdt in haesten op de vlucht.
Veel maeghschap vindy wel en vrienden als met hoopen,
Soo lang' als het gheluck en kanssen met u loopen,
Maer laet van teghen-spoet eens hooren het ghedruys;
Dan is de vriendtschap uyt, dan isser niemandt 't huys.

Viri infortunati procul amici.

DVm distenta cutis pinguedine, sanguine vena,
Sunt comites homini vermis, & atra pulex:
At simulac lentum mors congelat ægra cruorem,
Neuter adest; nec enim, quo foveatur, habet.
Blandus adulator nitido comes hæret amico,
Lenis honoratam dum vehit aura ratem:
Hunc videas, piceis cum sors tonat atra procellis,
In medio socium deseruisse mari.

Aux pauvres gens, amys ny parents.

LEs pous s'en vont de nous, prevoyants la ruine
De nostre corps; helas! noz gens font pauvre mine,
Quant le malheur nous prend, & laissent nostre huys:
Les malheureux par tout ont guere des amys.

VIRI

L.

Mures ruinam domus naturali quodam instinctu prænoscere, môxque solum vertere re ipsâ Melampum comperisse, &, ipsorum beneficio, salvum abiisse, memoriæ proditum est. Cujus rei fides sit penes auctores. Nobis satis est, similitudine à muribus desumptâ, vulgarium amicitias lectori hîc depictas exhibuisse, quas haud dubiè, cum spe questus ac emolumenti factæ sint, utilitas commutata dissolvit, ut ait Arist. Facile, ait idem, amicitia ob utilitatem comparata dirimitur, nam utile non idem permanet, sed aliud aliàs efficitur: At ea ne nomine amicitiæ quidem digna est; detrahit enim amicitiæ majestatem suam, qui illam parat ad bonos casus, ait Seneca: nam sinceræ fidei amici præcipuè in adversis rebus dignoscuntur, in quibus quidquid præstatur, totum a constanti benevolentiâ proficiscitur, ait Val. Max. Divitiæ, inquit Salomon Proverb. cap. 19. 4. addunt amicos plurimos, a paupere autem & hi, quos habet, separantur.

Dat de muysē, door seker heymelijck ingeven vande nature, den val vā de huysen, daer zy in zijn, cōnē gewaer werdē, verhalē de schryvers eenen Melampum metter daet bevonden te hebben; want sieck te bedde liggēde, en siende de muysen met groote hoopē verhuysen, wiert daer door beweecht mede pack en sack te makē, eñ van daer te vertrecken, ontgaende also dē val, die hem andersins, so 't scheē, soude getroffen hebben. Watter van sÿ, des gedragē wy ōs totte waerheyt, genoech sijnde dat wy by de gelijckenisse vande muysē, die wāckelbare en vervallige huysen myden, afbeelden de vrienschappen vanden ghemeenen hoop des werelts, de welcke op hope van voordeel begonnē wesende, terstōt alst anders gaet, gewoon zijn op te houwen. Goedt maeckt veel vrienden, seyt Salomon. Proverb. 19. vers. 4. Maer den armen wort van sijne vrienden verlaten. Doch de sulcke en zijn den naem van vrienden niet weerdich: want (ghelijck Seneca segt) hy doet de weerdicheydt van de vrientschap te kort, die de selve maer in voorspoet en gebruyckt.

Lucan.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

Plutarch.

Muscæ in popinis non manent si desit nidor: Et vulgares divitum amici non perseverant si non sit utilitas.

Komt

SOo haeſt de Riſp heeft afgheleydt haer ſwarte vellen,
Vlieght door gheheel het huys, en gaet de menſchen quellē,
Komt ongenoot te gaſt, en om de lichten ſwerft,
Gaet neſtelen in 't bont, en menich kleet bederft.
Als eenich ſlecht gheſel tot eeren wert verheven,
Stracx ſteeckt hy 't hooft om hoogh: elck dient voor hem te bevē,
En denckt niet wie hy was; maer ſteyghert inde lucht,
En die van kleyn, wert groot, maeckt ſich te ſeer gheducht.

Stultitiam patiuntur opes.

QVæ nigris æruca diu fuit obſita pannis,
Ecce! novæ formam papilionis habet:
Qui prandebat olus vili modò vermis in horto,
Atria nunc regum per laqueata volat;
Infeſtátque dapes, funaliáque ipſa laceſcit,
Inque togis procerum ſordida blatta cubat.
Ex humili fortuna jocans quem tollit in altum,
Omnibus elatâ fronte moleſtus abit.

Il n'eſt orgeil, que de pauvre enrichy.

CE papillon eſtant n'a guere un ver de terre
Aux veſtemens royaux ſe maintenant enſerre.
Iamais ne trouverez un ſi facheux humeur,
Que d'un petit galant monté & grand honneur.

STVL-

L I.

De Bucephalo Alexandri Magni equo memoriæ proditum est, eum, cum nudus esset, equisonem, nihil reluctando, admittere solitum; regiis verò phalaris ornatum, neminem, nisi Regem ipsum, ferre voluisse; in reliquos sæviisse. eodem modò plurimos hominum affici, prudentiores notant. Plerumque videas fælicitatis ac moderationis dividuum contubernium esse, ait Valer. Difficilius est reperire virum, qui bona pulchrè ferat, quàm qui mala: illa enim luxuriam & impotentiam multis, hæc verò moderationem adferunt, ait Xenephon. pauci, qui multũ vini ferant; pauciores qui, dulci fortunâ ebrii, non labantur. Magnæ fælicitatis est, inquit Curtius, a fælicitate non vinci. Da mihi circumspectum virum, tamen inter multa obsequia fortunæ, non satis cauta mortalitas. Novi ego duos, quorum alter medicum in famulum, alter ancillam in uxorem sibi assumpserat, ut memoriâ scilicet beneficii magis obsequentes experiretur: falsus est. Ille, quod proprium mendicorum est, ventre curato, nihil curabat; illa, protinus fit fætâ truculentior ursâ; at miser ille dum

Ancillam voluit ducere, duxit heram.

Een landt (seyt Salomon Prov. 30. 21) wert driederley onrustich, ende het vierde en cant niet verdraghen: een knecht wanneer hy Coninck wert, een zot wanneer hy boodts te sat wert, &c. Een boose vrouwe wanneer die ten Echte genomen wert, een dienst-maecht wanneer die haer vrouwen erfghenaem wert. Men schrijft van Bucephalo, het peert van Alexander de groote, dat het, alst slecht en ongheciert uyt den stal quam, de Stal-knechten toeliet op hem te climmen: maer als het selve met het Conincklijck cieraet kostelijck omhanghen was, en mochter niemandt ontrent comen, als den Coninck selfs. Dusdanich is den aert by naest van alle menschen: arm zijnde, zijn zy kleyn in haer oogen, maer soo haest zy wat beter vermogen, werden zy als onverdraechelijck, ende en willen haer slechte vrienden niet kennen. Ick hebbe wel eer tvvee luyden gekent, den eenen nam eenẽ Bedelaer van de strate, ende stelde hem over zijn saken: den anderen troude zijn Meyssen, beyde om gewilligen eñ nederigẽ dienst van hun te trecken. Wat wasset? den Bedelaer synen buyck besorcht hebbende, liet voorts fiolen sorgen, ende so haest hem de kruymẽ begosten te steken, speelde dapperlijck de beest. Het Meyssen des nachts de vrouwe zijnde, en wilde voor al des daeghs het jonghwijf niet vvesen: en steldet so aen dat den goedẽ man zijn hooft kloude.

Soo yemandt brengt een Sloir ter eer,
Sy speelt de Iuffvrou al te seer.

Soo qualijck connen gheluck en maticheydt te samen vvoonen.

Claud.

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.

Seneca.

Fortuna nimis quem fovet, stultum facit.

KINDER-SPEL
GHEDUYT
TOT
SINNE-BEELDEN.
ENDE
LEERE DER ZEDEN.

PLerique cum stultis male dicunt, ipsi sibi convitium faciunt. Sen.

Si quis fatuo delectari se velit; non est ipsi longè quærendus, se rideat. Ex eod.

AVriculas asini quis non habet?

Nullum ingenium magnum sine mixturâ dementiæ fuit. Sen. ex Aristot.

Gall Proverb.

NVl n'est si sage,
Qui parfois ne rage.

ALs ghy aensiet dit Kinderspel,
Ghy lachter om, en doet seer wel;
Maer, lieve vrient, en mercje niet
Dat ghy u selfs hier med' in siet?
En datje buyten u ghedacht,
V eyghen dwaesheyt med' belacht?
Al schijntet spel, het is een beelt
Van al datm' in de werelt speelt;
Al 's menschen woelen, en gherel,
Is jock, is geck, is kinder-spel.
Niet een hier opter aerd' en leeft,
Die niet sijn kindtsche grepen heeft:
VVie kenter doch soo wysen man,
Die niet ghekoot heeft, nu of dan?
Nu laet uw' ooghen omme gaen,
V kinder-spel sal oock hier staen:
En om te grijpen recht den sin,
VVel aen, ick wil u leyden in.

't Kint

't Kindt dat daer op een ſtockjen ſit,
Hout,ſoo het meynt,'t peert by 'tghebit.
Veel meynen,door haer hooghen moet,
Sy rijden; en gaen maer te voet.

OMnes videmur nobis ſaperdæ, Varr.

STercus cuique ſuum bene olet.

Den jonghen, die daer bobbels blaeſt,
Let eens, hoe ſeer hy ſtaet verbaeſt,
Om dat ſijn ſpel komt tot een val,
Alſt weſen zoud' op 't beſt van al.
Den bobbel, als die meeſt opſwelt,
Berſt dan, en valt als quijl op't velt:
Die haeſt'lijck klimt tot grooten ſtaet,
Op 't hooghſt' hy dickwils t'onder-gaet.

QVidquid in altum Fortuna tulit, Ruitura levat.
Sen. Agamem.

FOrtuna vitrea eſt,cum ſplendet ,frangitur.
Sen.

Die daer hun voeten ſteken op,
En ſtaen op d'aerde metten kop,
Zijn wy, die van ons ſin berooft,
In d'aerde wroeten met het hooft;
En geven aen het hoochſte goet,
Schier niet, als 't hol van onſen voet.

PRò Superi quantum mortalia pectora cæcæ Noctis habent!
Os homini ſublime dedit.
Ovid.

Het Koten-ſpel ſeyt oock al wat,
Indien-ment naer behooren vat.
De Koot aen niemant vreucht en gheeft,
Soo langhe-tijdt den Oſſe leeft;
Maer als den Os ſijn leven laet,
Dan wert de Koot een ſpel op ſtraet.
Een karich menſch bewaert ſijn goet,
Soo, dat het niemandt goedt en doet,
t Leyt als begraven in ſijn ſchoot,
Maer 't gaeter anders naer ſijn doot;

AVarus, niſi cum moritur, nihil rectè facit. Sen.

IN nullum avarus bonus eſt,in ſe peſſimus.
Idem.

VVant dat den ſpaerder groef in d'eert,
Dat wordt dan ruyterlijck verteert.

OPtat ephyppia bos. Horat.

De kinders die op ſtilten gaen,
Dees zijn de menſchen vol van waen,
Die gheerne thoonden hoogher ſchijn
Als zy wel inder waerheyt zijn.

CVi cũ paupertate benè cõvenit dives eſt. Sen.

Den huyſraedt van dit poppe-goedt,
Verheucht der meyſkens ſacht ghemoet,
Al is het beſt maer loot of eerd',
Sy achtent al van grooter weerd';
Smaeckt u een Duyf als een Patrijs,
Eet ghy de grut ſoo lief als rijs,
Streckt u een Eendt voor een Capoen,
VVat hebdy met veel goedts te doen?
Al iſt gheringh'. 't gunt datmen heeft,
Die ſich vernoeght in vreughde leeft.

ANimus æquus optimum ærumnæ condimentum. Plaut.

Als 't Knechjen met den knicker ſchiet,
Die liep, die blijft; die ſtont; die vliet;
Als eenich Prince, landt, of ſtadt,
Sijn tijdt van wel-ſtant heeft ghehadt,
Een ander komter ſtooten aen,
En ſiet! dan iſter mee ghedaen.
Dat ſtont, verdwijnt uyt ons ghesicht,
En werdt als uyt het ſpel ghelicht:
Aldus gaet alle dinck int ront,
Het rijſt, dat lach; het valt, dat ſtont.

ERit hic rerum in ſe remeantium orbis, quamdiu erit ipſe orbis: Omnia abeunt in naſcendi pereundique gyrum. Lipſ.

Let op de vliegher van papier,
Ghereſen tot den hemel ſchier,

Die

Die, ſoo den jonghen loſt de koordt,
Noch gaet gheduerich voort en voort.
Een die met eer-ſucht is beſmet,
Hoe hoogh dat hy oock werdt gheſet,
Hy wil noch altijdt verder gaen,
Sijn hert wert noyt ghenoegh ghedaen;
Het windrich hooft klimt, draeyt, en went,
Tot dattet, 'k weet niet waer, belent.

Cupiditas accipiendorum, in homine ambitioſo, *oblivionem facit acceptorum.* Sen.

Den top draeyt omme knap en vlug',
Soo lang' de ſweep kleeft aen zijn rug',
Maer nauw' en laet den gheeſſel of,
Hy leyt, ghelijck een block, int ſtof;
VVy hebben Godt als by den voet,
Soo lang' wy zijn in tegenſpoet,
Maer als de roed' is vanden eers,
Dan hout de duyvel weer de keers.

Nam in metu eſſe hũc, illi eſt utile. Terent.

Adverſa corporis, remedia ſunt animæ. Iſidor.

Al is de Muſch los vanden bant,
Sy keert weer nae de Iongens hant,
En dit al om een weynich aes;
Veel menſchen zijn ſoo dom en dwaes,
Dats' om een ſchotel moes of kruyt,
Haer vryheyt geven als ten buyt.

Serviat æternum qui parvo neſciat uti. Horat.

Het koorde ſpringhen leert den vont,
Om wel te vatten tijdt en ſtont,
Soo ghy kondt ſpringhen op de maet,
Niet al te vroegh, niet al te laet,
Niet al te traegh, niet al te ſnel,
Soo zijdy meeſter van het ſpel.

In tempore ad eam veni, quod rerum omniũ eſt primum. Terent.

Temporibus medicina valet. Ovid.

TEmpora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,
Et nova sunt semper: nam, quod fuit antè, relictum est:
Fitque, quod haud fuerat, momentáque cuncta novantur. Ovid.

Het kindt dat mettet houpken speelt,
Verthoont als van den tijdt een beelt;
Den hoep loopt om, door nat en drooch,
Dat onder was, dat rijst om hooch,
Dat boven was, valt weer beneen,
Soo gaen de snelle jaren heen.
VVanneer de VVinter is gheent.
Dan komt ons aen de soete Lent,
Den Somer volcht, en dan den Herfst,
Tot dat den mensch ten lesten sterft.

NEmo facilè cum fortunæ suæ conditione concordat, inest enim singulis quod inexpertus exhorreat. Boët.

Maer of den hoep schijnt wel te gaen,
Den Ionghen houdt niet op van slaen.
Hoe wel den tijdt ons heeft gheset,
Noch wilmen op een ander bedt.

TV surge, tu cade; tu impera, tu servi; tu occultare, tu emerge. Lõgæuum aliquid in hac machinâ, nihil æternum. Lipf.

VVanneer ghy siet de jeucht, die daer
Den eenen voor, den and'ren naer,
By beurten op de bane glijt,
Dat is te segghen, *elck zijn tijt*;
Den eenen komt, den and'ren gaet,
Den eenen valt, den and'ren staet,
Den eenen daelt, den and'ren klimt,
Als dees verbetert, dien verslimt.

ET pace & bello cunctis stat terminus ævi. Sil.

CErto veniunt Ordine Parcæ, Nulli jusso Cessare licet,

Den Ionghen, die daer spelen gaet,
En houdt een Musken by een draet,
VVanneer de Musch te hooghe schiet,
Roept over-luyt, hey! hoogher niet.
En schoon de Musch haer stelt ter weer,
Hy ruckts'e met den draet ter neer,

VVat

VVat wilmen vlieghen verr'en hooch,
t Is dwaes en ydel ons ghepooch,
Al ſtaet ons open zee en velt,
Een yder is ſijn pael gheſtelt,
En als ons lijntjen is ten end,
Dan iſt om niet al watmen rent.

Nulli ſcriptum
Proferre diem.
Sen. Herc. Furent.

Nu 't is ghenoech, dies ick beſluyt,
Treckt, Leſer, ſelfs wat goedts hier uyt,
Soo ſal niet al verloren gaen
Den tijt, die ghy hier hebt gheſtaen;
Dan 't dunckt miſſchien u al te ſlecht,
Door kinders te zijn onder-recht;
Neen, neemt gheen dinghen ſoo verkeert,
VVt zotheyt men wel wijsheyt leert.
De Kinder-ſpelen zijn wel eer,
By wyſe lien ghebruyckt tot leer,
En Chriſtus ſelfs heeft die niet wel,
In ernſt ghebruyckt het kinderſpel?

I'Oÿ journellement dire a des ſots de mots non ſots. Montagn.

PIttacus Mytilenus, ex græciæ Sapientibus unus, ad pueros, non niſi cum paribus ludere volẽtes, remiſit juvenem quẽdam de uxore ducendâ ipſum conſulentem.
Diog. Laert.

Dan op dat ick u niet belet,
Gaet uwes weeghs, en draecht wat met;
Acht niet te kindts het Kinder-ſpel.
Maer denckt wat hoogher, en *vaert vvel.*

Matth. 11: 16. Luce 7. 32.

LVſus pueriles non omninò contemnendos eſſe, & pondus aliquando habere Romulus & Cyrus, in luſu a pueris reges creati, Septimius Severus index aſsignatus, & alii (quos refert Muret. Var Lect. Lib. 2. cap. 9) luculenti teſtes eſſe poterunt. Quid plura, mi Lector? omnia humana ludicra & lubrica, nam & ipſa, ut videmus, Ludit in humanis Divina potentia rebus.

FINIS.

Sinne-Beelden,
eertyts Minne-beelden,
nu ghetoghen
tot
Stichtelijcke bedinckingen
EMBLEMATA,
antè quidem Amatoria, nunc verò
in
Sacras Meditationes
transfusa.
EMBLEMES,
des Vanités Amoureuses, traduits
aux
Meditations Chrestiens.
A. Venne inve. 1618.
F. Schillemans sculp.
O lumen! o Numen!
1. Corinth. 13. 11.
Cum puer essem, loquebar, sapiebam, cogitabam vt puer;
At, vir cùm factus sim, puerile omne deposui.
Ne procumbat humi.

IACOBI CATZII I. C.

SILENI ALCIBIADIS, SIVE PROTEOS,

PARS TERTIA.

AMSTERODAMI,

Ex Officina Typographica Guiljelmi Ianssonij.

ANNO CIↃ IↃ XIX.

Cum Privilegio.

Siet ick legghe u voor een vvegh ten leven, ende een wech ten dooden.

ALs t'Brant-hout leyt aen t'vier, het een eynd' fietmẽ gloeyen,
En die daer ſlaet ſijn hant, ghewis moet ſick verſchroeyen:
Het ander Eynd', waer aen gheen vlam en heeft gheknaecht,
Men ſonder pijn al-om, ghelijck men wil, verdraecht.
Siet daer! ghy Menſchen kint, God heeft u voor-gheſchreven
Het Goet, en oock het Quaet, de doodt, en oock het Leven;
VVel aen, ter wijl ghy meucht, het goede neemt ter hant,
Met Loth naer Zoar vlucht, terwijl dat Sodom brant.

QVA NON VRIT.

PArs Sudis igne caret, rapidis calet altera Flammis;
Hinc nocet, illæſam calfacit inde manum.
Ecce! Bonum Deus, Ecce! Malum mortalibus offert,
Quiſquis es, en tibi mors, en tibi vita patet.
Optio tota tua eſt, licet hinc, licet inde capeſcas;
Elige, ſive juvet vivere, ſive mori:
Quid tibi cum Sodomâ? nihil hîc niſi ſulphur & ignis,
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.

ECCLESIASTIQ. 15. 16.

La vie & la mort, le bien & le mal ſont en la preſence des hommes.

TA Vie eſt un Tiſon, d'icy le pourras prendre,
Sans te Bruſler; de lá, ſeras reduit en cendre;
Prens le coſté, ou Dieu eſt gracieux & doux,
Ne touche pas l'endroit, ou bruſle ſon courroux.

Quâ

QVA NON VRIT.

I

IN peccatoris conversione tria requiri satis decisum est, Verbum nimirum, Spiritum Dei, & Voluntatem hominis. Nec enim ut passiva tantùm voluntas humana consideranda est, sed actionis nonnihil eidem, in primâ animi mutatione, adscribendum esse credimus. Quoties enim aliquis convertitur, Deus opus illud non in invitum, sed in volentem exercet: Atque eo ipso quidem momento, quo fit conversio, Deì gratiâ mediante, conversionem suam vult, is qui cõvertitur. Hinc rectè August. Serm. 15. de Verb. Apost. Qui te creavit sine te, *inquit*, salvare te non vult, sine te. *Et rursus*; Voluntatem nostram, ut bonũ aliquod opus benè faciamus, requiri certum est; atqui eam ex nobis, nostrâ potentiâ, non habemus; voluntatem quippè in nobis operatur Deus. *Ecce enim! eo ipso tempore, quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum quoque nobis confert, posse velle, & actu velle recipere.*

IN de bekeeringe des sondaers drie dingen van noode te zijn, te weten, het Woordt Godes geest, ende den Wille des menschen, wert by God-salige mannen in deser voegen, toegestaen: te wetẽ, Dat des menschen wille niet slechtelijck als lijdende, maer ooc als eenige werckinghe in haer hebbende, in de eerste veranderinge des gemoets, haer vertoont. Want so wanneer de mensche bekeert wert, God de Heere en werckt op den selven niet tegens danck vanden selven, eñ als onwillich, maer met zijn danck, eñ als gewillich: in voegen dat, diẽ selvẽ oogenblic dat de bekeeringe aengaet, den genen, die bekeert wert, by middel van Godes ghenade, sijn bekeeringhe selfs ooc wil. En hierom seyt Augustinus seer wel. Ser. 15. de verb. Apost. De gene die u ghesclrapen heeft sonder u, en wil u niet salichmaken sonder u: eñ wederom, Onse wille van noode te wesen om een goedt werck te doen, is gans vast en seecker. Maer dese selve wille en hebben wy nochtans door eyghen macht niet, noch uyt ons selvẽ: maer de Heere werckt dit selve willẽ. Want siet! ter selver stondt dat God ons sijne genade schenckt, so geeft hy ons met eene dat wy connen vvillẽ, en dat vvy het vvillen metter daet connẽ aennemen.

Wy zijn te vooren doot en stil,
God geeft ons 't roeren en den wil.

DEVT. 30. 19.

Testes invoco hodie cœlum & terram quod proposuerim vobis Vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas & semen tuum.

PROVERB. 14. 16.

LE Sage craint, & se retire du mal; mais le fol s'escarmouche, & se tient seur.

Bidt en u ſal ghegeven vvorden, ſoeckt en ghy ſult vinden, clopt en u ſal op-ghedaen worden.

VVilt ghy des Boſch-Goddins vrou Echoós ſtem verwecken?
En van haer zijn ghehoort, en Antwoort van haer trecken?
En veeſelt niet daer heen, maer maect een hel gheclanck,
Soo ſuldy, door het VVout, vernemen haren ſanck.
Die wenſcht te zijn verhoort, moet hart en ſtem verheffen:
Gheen ſlau Ghebedt en can tot aen den Hemel treffen,
Niet climter op tot God, dat maer waſt inden mont:
Soo wie dan bidden wil, die bidd' uyt 'shartſen gront.

PSALM. 33.

Clamaverunt juſti & Dominus exaudivit eos.

INtenſis opus eſt clamoribus, ut ſonet Echo;
Dum ſtrepis exiguo murmure, Nympha ſilet:
Nympha tacet tacitis, ſed ſurgat ad æthera clamor,
Mox reſponſa tibi, vel geminata, dabit.
Vota quid effundis ſummis innata labellis?
Ad tepidas cæli non patet Aula preces:
Tende latus clamore, Deus reſponſa remittet;
Hîc pia mens, Hîc vox fervida, pondus habent.

IAQV. 5. 16.

La priere du juſte faicte avec vehemence, eſt de grande efficace.

QVI d'une baſſe voix Echó la Nymphe appelle,
(Qu' attend il dans les bois?) n'aura reſponſe d'elle;
Celuy aupres de qui le zele n'a nul lieu,
Et prie froidement, n'eſt exaucé de Dieu.

ORA-

II

VOcem (quam alij aliter describunt) ego, ut admirandum divinæ potentiæ opus, Deo Opt. Max. imprimis dandam, dedicandam, censeo. Tametsi enim, solo mentis ad Deum ascensu, pios non rarò Deum alloqui satis compertum sit, majori tamen energiâ animus fervens, ope vocis, sese exserit, ac in cælum, ut ita loquar, impetum facit; quam si tacitâ solũ cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim orationem & rationem (quâ utrâque immensa Dei bonitas cæteris animantibus præstantiores nos reddidit) gratũ Deo sacrificium offeramus? Præsertim verò cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum magis moveat, & (si languor fortè aut diversio) ad Deum veluti reducat. Tria igitur, ad preces ritè offerendas, meritò requirimus, Animum præparatum, nec aliud agentem; Corpus submissum, & ad humilitatem compositum; & Fructum labiornm, id est, Vocem imo cordis penetrali emissam. Quæ si conjungamus, exaudiet procul dubio nos munificus ille Parens, si non ad voluntatem, saltem ad salutem.

DE stemme(die den eenẽ aldus, en dẽ anderen also beschrijft) oordeelen wy, als eẽ bysonder werck Godes, sonderlinge aenden selven toe-gheeygent te moeten werdẽ. Want al ist soo dat veel god-salige alleenlijck door het opheven des gemoets, gewoon zijn tot God te biddẽ: evenwel nochtans salmen eẽ vierich gemoet, door hulpe vande stemme met meerder cracht voelen uytbersten, en met grooter gewelt tegens den hemel als eẽ uytval doen, dan off yemant alleenlijck door den gedachte sijn gebeden Gode opdronge. En waerom doch ensouden wy niet met alle de wercktuygen sõ des lichaems, als des gemoets, den Schepper van beyde, ten bestẽ wy connen, vereeren? waerom en soudẽ wy niet beyde die dinghen, waer door wy van Godt zijn verheven boven andere gedierten, hem eerbiedelijcken opdragen, te weten woordẽ en ghedachten? waerom en sullen wy niet dẽ gheheelen mensche Gode opofferen? sonderlinge na dien ons eyghen stemme, terwylen wy bidden, van ons gehoort zijnde, daer toe dienstich is, om ons sinnen meer op te wecken, en t'elcken als die schijnen te willẽ gaen dwalen, wederom als tot God te brenghen. Wy houden daeromme datter drie dinghen noodich zijn, om wel te bidden, te wetẽ eerst, een wel bereyt gemoet, ledich van alle andere becommeringhe: ten tweeden, een Lichaem gansch en al gestelt tot nedericheyt: ende ten derden de vrucht onser lippen, dat is, eẽ Stemme uyt het binnenste onser herten crachtelijck uytgedreven. Welcke drie dingen indien wy in ons gebet te samen voegen, soo en isser geen twijffel aen te slaen, of God wil ons gewisselijck verhooren, indien niet nae onsen wille, immers t'onsen besten.

PSALM 144.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in Veritate.

BERNARD.

QVando fidelis, & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum, haud dubiò, penetrabit; unde certum est quod vacua redire non possit.

Liefde bedeckt veel ſonden.

DE Sim ghevoelt in t'hart een lieffelijck ontſtellen,
Als ſy beſiet haer Ionck of een van haer Gheſellen;
Gheen ingheboogh en neus, gheen lichaem ſonder ſteert
Vertraecht haer ſoete min: 'T is haer al lief en weert.
Dit prijs ick inde Sim, t'is van haer beſte ſtreken.
VVech met dat ſchamper Volck! dat ander Luy ghebreken
Gaet knauwen inden mont, en braken achter ſtraet:
Die Godt met ernſt bemindt, zijn naeſten niet en haet.

DELICTA OPERIT CHARITAS.

GAudia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus,
Dum gremio Catuli membra pudenda foves;
Arcet ab amplexu non te ſine crinibus aluus,
Non ſimæ ante oculos crimina naris habes.
Diſplicet multis, placet hac mihi Simia parte,
Ah! niger eſt, ſi quis pandere crimen amat.
Livida lingua ſile; Vitium tegit ille ſodalis,
Imbuit æthereus, ſi cui pectus, Amor.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le meſfaict, cerche amitiè.

LE Singe ſon Petit, combien que laid, ne laiſſe,
Mais, ſans s'en offenſer, l'embraſſe & le careſſe.
Si de Chreſtien le nom ne veux porter en vain,
Couvrir touſiours te faut les fautes du Prochain.

III.

Penè è Christianæ charitatis penu ductum mihi videtur dictum istud Senecæ; Secretè amicos admone, lauda palàm. *Plerosque tamē homines in contrarium affici videmus, & ex animo dolemus. Laudant secretè, damnant palā; vix enim duos tresve homines simul colloquentes audias, quin statim recensendis aliorum vitijs operam locasse dixeris, ita strenuè, in calumniæ campū hūc Martiū, ut ita dicam, descendunt. Rationem acutè tangit D. Hieronymus,* Malorum, *inquit,* solatiū est, bonos carpere; dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorū. *Agedùm quisquis es, qui maledicendi hoc studium tibi insitum sentis, interroga conscientiam tuam, quid te moveat, verissimam Viri pij sententiam (nec dubito) invenies. Vetus malum est; malus bonum malum esse vult, ut sit sui similis. Nolite judicare, inquit benevolus Servator, & non judicabimini. Tribus modis pravum hoc judicium instituitur, cum bonum alicujus factum in malam partem trahimus, cum malum in pejus, cum dubium in deterius. Ah fuge! & Sapientem audi, Prov. 4. 24. Plura vetat cartæ angustia.*

Soo ghy een vrient berispē wilt, doet sulcx heymelijck: so ghy een vricnt prijsen wilt, doet sulcx int openbaer, seyter een Heyden, eñ sulcx comt de Christelijcke sachtmoedicheydt al seer na by: dan het meerendeel doet schier reghelrecht het teghendeel: prijsen zy yemandt, zy doē het int bysonder: lakē zy yemant, zy doen't ten aenhooren schier van een yder. Mē hoort nauwelick twee ofte drie mēschen te samē sprekē, of het schijnt datse haer selven tot het ophalē van eens anders gebreken als verhuert hebben, met so vollen mont spreken zy daer van: De redene van dit heeft dē Outvader Hieronymus seer wel bemerćt: T'is, seyt hy, den boosen eē vermaeck dē goeden een cladde na te werpen, en (somen seyt) met haer slippen in d'asschen te sittē, meynende dat, om de menichte der gener die misdoē, hun misdaet kleynder is.'Tgaeter veeltijts so, de gene die quaet zijn, wenschē dat de goede quaet mochtē werden, om datse haers gelijck souden veel vindē. De koeye, alse vuyl is, slaet geerne haren steert rontsom, om de andere te makē, dat zy is. Dese genegētheyt spruyt uyt eē quade wortel, en dient mitsdiē wel uytgeroeyt te werden, eñ in plaetse van de selve de liefde des naesten gheplant. Oordelt niet, op dat ghy niet geoordeelt en werdt, seyt onsen sachtmoedigē Salichmaker. Dit verbodē oordeel wert driesins ghevelt, als men t'goede tē quadē duyt, als mē t'quade tot slimmer trećt, alsmen twijfelachtighe ten erchsten uytleyt. Hebdy een Christelick gemoet, wacht van so te oordeelen, en liever laet in alle ghelegentheyt, nae den raedt Salomons, dē lastermont verre van u zijn. Prov. 4. 24.

I CORINT. 13. 5.

Charitas non præsumit malum.

TRIVER. SERM. 2. IN ESAIAM.

SI matres erga fœtus tantâ caritate afficiuntur, multò magis oportet nos erga proximum simili caritate affectos esse; nam spiritus nexus calidiores vehementioresque sunt, quam naturæ.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le messait cerche amitié,

Dat u de Satan niet en versoecke, om uwe onmaticheyts wille.

HEt moest u zijn ghenoegh, Pan, by het vier te wermen;
VVaerom quaemt ghy te na? en perstet in u ermen;
Al is de liefde goet, te veel baert ongherief;
Men can oock VVijf, en kindt, wel hebben al te lief.
De maet van Echte Min zy, niet de lust, maer reden,
'T is vuyl, het reyne bed in wellust te besteden:
Die sich onmatich draecht in't houwelijcx bedrijff,
Vervalt in hoerery, oock met sijn echte wijff.

NE QVID NIMIS.

PAn, satis est, modico caleat si corpus ab igne,
Quid, miser! in flammas & tua damna ruis?
Omnis amor vehemens, malus est; nimis Uxor amari,
Et Puer, & Genetrix, & Pater ipse, potest.
Omnis in alterius (procul hinc prætextus Amici)
In propriâ nimius Conjuge sordet Amor.
Ni modus, & ratio juvenilibus imperet ausis,
Quisquis es, in propriâ Coniuge mæchus eris.

Et choses bonnes ont leur exces.

APproche toy du feu, mais touche pas la flame;
L'exces d'amour n'est bon, non mesmes en sa femme:
Qui se comporte au lict plus mollement, que fault,
Au milieu d'un Amour sacré se faict Ribauld.

IV.

Res naturâ suâ optimas solo abusu malas fieri, non solum ratio, sed & usus docet. In re conjugali (ut alia sileam) vereor ne, juventutis lubrico prolapsu, plurimùm peccemus, & in ipso matrimonii opere a matrimonii scopo quam longissimè aberremus; Idque specie (ut ait ille) Virtutis, & umbrâ. Porrò cum Deum, id est spiritum purissimum, auctorem matrimonii laudemus, vel eo admonemur, non esse id intemperantiâ ac dissolutâ libidine conspurcandum. Hãc petulantiam Ambrosius gravi quidem, sed non indignâ censurâ notavit, cùm uxoris adulterum vocavit eum, qui in usu conjugali verecundiæ rationem non habet. Sed & aliud esse amasium, aliud maritum agere, etiam ii notârunt, qui Uxorem non voluptatis, sed dignitatis nomen esse voluerunt; Romanos & Ethnicos dico, quorum vel Comici veteres eâ de re sanè judicant, eorum unus,

. . . . Quæ mulier suum virum (ait)
Velet sibi obsequentem esse, atque diutinum,
Modicè ac parcè ejus serviat cupidini.

Lepidè Erasmus noster, Non provocare, matronæ est; comiter negare, pudoris; obstinatè recusare, perfidiæ.

De redene ende ervarentheydt leert ons, dat oock de aldernutste dingẽ, door het misbruyck alleen, gantsch en al schadelick werdẽ. 'T is te beduchtẽ dat wy in de sake des houwelijcx (om andere dinghen te verswijgen) door de hitte des Ionckheyts ons dickwils vergrijpen, ende van het eynde des houwelijcx, int werck des Houwelijcx selfs, alderverst af dwalen. Wy erkennen God (dat is een gantsch reyn gheestelijck VVesen) voor den insetter van dien staet, en daer door alleene dienen wy afghemaent te werden van het selve met onmatighen lust te besoetelen. Ambrosius heeft de gene die haer hier inverloopẽ, door eẽ scherpe, nochtans eygene, maniere van sprekẽ, overspeelders van haer eygen vrouwen genaemt. De naem van Huysvrouwe is voor eẽ naem van weerdicheyt, eñ niet van wellust, selfs by de Romeynen, altijts gehouden gheweest: haer Poëten hebbẽ dies aengaende goede vermaninghen ghegeven, eene van henlieden zeyter aldus:

Vrou, wildy deegh van uwen man,
Ghy dient u soo te stellen an,
Dat u begeeren, en zijn lust,
Noyt t'eenemael en zy gheblust.

De Ghehoude en moeten hun dan niet laten voorstaen, dat hen tegens malcanderen alles geoorloft is, maer een yder handele de Sijne matelijck, ende met een sekere vriendelijcke stemmicheyt, besittende alsoo sijn vat in heylicheyt, nae den raedt des Apostels.

Hieronym. Contra Iovian. Lib. 1. Cap. 30.

Refert Seneca cognovisse se quendã hominem ornatum, qui exiturus in publicum fasciâ uxoris pectus colligabat, & ne puncti quidem horæ præsentiâ eius carere poterit, potionemque nullam sibi, nisi alternis tactam labiis, vir & uxor hauriebant. Alia deinceps non minus inepta facientes, in quæ improvida vis ardentis affectus erumpebat. Origo quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis; nihil autem interest quam ex honestâ causâ quis insaniat.

Allenxkens, *Tot dat Christus een ghedaente in ons crijghe.*

HEt geen ghy in de Schors der Boomen plaeght te snijden,
Can u ghedien tot leer, ten valt niet al besijden:
Dit schrift is teer int eerst, maer toeft een cleyne tijt,
De Schors, en met de schors de Letter, open splijt.
Als God eerst, met sijn VVoort, ons harten comt beschrijven,
Men voelt daer in terstont gheen vast gheloof beclijven:
Maer, siet! een swack begin wert onghevoelijck sterck,
Allenxkens, en met tijt, voltreckt den Geest zijn werck.

Tenera Pietatis principia.

INdimus arboribus, tenui dum cuspide, carmen;
Vix teneram signat parva litura cutem:
Incrementa tamen, vix intellecta, videbis,
Dum peragit tacitis paßibus annus iter.
Enthea non hederam Pietas imitatur Ionæ,
Ferre cui patulas nox dedit nna comas:
Parva fides primò, crescit sensim, & sine sensu,
Paulatimque sacrum Spiritus implet opus.

EPHES. 4. 13.

Peu a peu, *jusques a ce que croißions a la perfection d'homme en Christ.*

SI tu fais un escrit sur l'abre, ne te haste,
Bien qu'il te semble estroit, le temps l'escrit dilate.
Vertu n'est point d'un jour, & l'œuvre de l'Esprit
En l'ame peu a peu de l'homme s'accomplit.

V

NOn confusè, sed ordinatè in hæc inferiora, agit Deus, nec ab uno extremo ad alterum festinè, sed sensim, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit, sed, præmisso dubiæ lucis crepusculo, paulatim

. . . . . . Medium Sol aureus orbem
Occupat, & radijs ingentibus omnia lustrat.

Non statim, ex intenso frigore, in ardores Syrii præcipitamur; sed, Vere ac tepentis Favonij flatu intermedio, paulatim ad æstivos calores deducimur. Spirituales fideliũ progressus planè hujusmodi. Nunquam, è mediis peccatorum sordibus, ad statum gloriæ suos evehit Deus, sed gratiam mediam interiacit. Vix ullus, ex vitâ insigni scelere contaminatâ, subitò in vitam Christiano nomine dignam immediatè erigitur. Pictura, inquit ille, cæpit primò ab umbris & lineis, deinde Monochromata, mox accessit lumen unâ cum colorum varietate, donec ad summam artificii pervenit admirationem. Idẽ de homine Christiano jure quis dixerit. Ne igitur animo destituatur Pia mens, si lento, dummodò continuo, gradu ad vitæ renovationem, efferatur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

GOd gaet niet onschickelijckẽ, maer met order te werc in alle dese nederige dingẽ, niet schielicken van het eene uyterste tot het andere vervallende, maer door middelweghen allenxkens, en als by trappen, van 't eene tot het ander gaende.

Den Doncker van den swarten nacht
Wert niet terstont tot licht gebracht,
Den Dagheraet en morgen-stont
Verthoont vooreerst haer roodẽ mont;
Dan rijst de Son, des weirelts oogh,
En climt allengskens meer om hoogh;
Tot dat ten lesten het ghesicht (licht.
Ons schemert, door haer crachtich

Het gaet met den Geestelijcken voortganck vande Godtsalige ten naesten by mede also. God en plach niemant uyt dẽ stanck der sonden, regelrecht tot heerlijcheyt te verheffen, maer sijn Ghenade, als middelaer, tusschen beyde te stellen. Selden werter yemant uyt een gantsch rau en roeckeloos leven, op een sprongh overgeset in een gesette en Christelijcke sedicheydt. De Godtsalicheyt en verthoont haer van stonden aẽ niet in hare volmaecktheyt, maer wert door dagelijckschen aenwas allengskens tot haer volcomentheyt opghetogen. Een verslaghen Herte en heeft daerom den moet niet verloren te gevẽ, om sijn lancxsaemen voortganck inde Godsalicheyt, so die maer staech eñ geduerich en zy. Alderley aenwas (oock den genẽ die ons ongevoelijckẽ aencomt, en diemen eer gewaer wort geschiet te zijn, als te gheschieden) gedijt een Christelijck ghemoet ter Salicheyt.

---

2 CORINT. 3. 3.

Epistola estis Christis scripta non atramento, sed Spiritu Dei Vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis.

PSEAUM. 92. 15.

LE juste s'avancera comme la Palme & croistra comme le Cedre du Liban, Estant planté en la maison de l'eternel, &c.

Laet u niet vvijs duncken.

DEn Specht wil met zijn beck dē Eycken-boom doorbooren,
Dies loopt hy gins en weer, nu achter en dan vooren,
En ſiet, naer elcken pick, of 't gat mocht weſen deur,
En, alſt al omme comt, dan vindt hy reet noch ſcheur.
Kè Specht! u doen is ſlecht, en weerdich om begecken.
Die 't werck hout voor ghedaen, can 't ſelve noyt voltrecken:
Groot-achting van ſich ſelfs verdwijnt meeſt al met rou,
Die meynt dat hy 't al is, en wert noyt dat hy ſou.

Arrogantia, Profectus obſtaculum.

NVm penetrent morſus in ſingula vulnera quærit:
Dum nimium roſtro Martia fidit Avis.
Pervia ligna forent, niſi pervia, Pice, putaßes;
Dum ruis hûc illûc, tempus inane volat.
Quî poterit, doctum qui ſe putat eße, doceri?
Quî ſapiet, qui ſe jam putat eße ſophum?
Semper inanis erit mens, quæ ſibi plena videtur:
Doctus erat, doctus ni ſibi quiſque foret.

ECCLES. 3. 24.

La preſumption a deceu pluſieurs.

LE Pic auroit bien toſt la fin de ſon ouvrage,
Si de ſon bec n'avoit conceu trop grand courage:
Vn cœur præſumptueux ne fera rien du bon,
Puis qu'il á de ſon faict trop grand' opinion.

ARROGANTIA, PROFECTUS OBSTACULUM.

VI.

MAgis decorum est juvenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provectioris ætatis hominem serò discere; quàm in ignorantiâ perpetuâ versari. Nunquam hominem tam exactæ eruditionis uspiam exstitisse, ut amplius nihil addiscere potuerit, ratio demonstrat. Non in vitâ solùm, sed & in ipsâ morte, imò ex ipsâ morte, est quod discatur; præsertim homini Christiano. Odi homines ignavâ operâ, philosophâ sententiâ, aiebat ille. Indocilis sanè est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quæ ipsi non insunt; vel majora, quam quæ insunt. Vtinam hoc animis omnium insitum! De aliis nunquam malè, de sese nunquam benè loqui, primùm Christiani, alterum Sapientis est.

HEt voeght een Iongelinck beter, onderwesen te werden, als andere te leeren; voor een Oudtman daerentegens passet beter een ander te onderwijsen, als selfs onderwesen te werden; en evenwel nochtans isset beter in sijn ouderdom te leeren, als altijdt onwetende te blijven. Noyt en isser yemandt so volcomen ofte in gheleertheyt, ofte in ervarenheyt geweest, of hy en heeft noch altijt in wetenschap kunnē toenemē. Mē en cā niet alleenlick in dit lev ē, maer in, en uyt de doot selfs, onderwesen werden, voor al en sonderlinghe een Christelick gemoet. Ick hate alle menschen van veel seggens, en van weynich bedrijfs, zeyder eene vande Oude; Hy en is niet leersaem, die liever heeft gheleert te schynen, als inder daet te wesen, zeyde Bion. Hy is trots en ydel, soo wel den desen, die sick dinghen toeschrijft de welcke hy niet en heeft, als den genen, die sick grooter dingen vermeet als hy can. 'T ware goedt datmen van andere nimmermeer qualick, van sich selven nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet handelt Christelijc, die het tweede doet, handelt wijsselijck.

---

1. CORINT. 8. 2.

SI quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.

INdocilis est, qui mavult doctus videri quam esse. Bion. apud Laërt. Lib. 4. Cap. 7.

PROVERB. 26. 12.

AS tu veu un homme qui cuide estre sage? il y a plus d'esperãce d'un fol, que de luy.

VERS 16.

LE paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui baillent sage conseil.

PET. 1. 5.

VVeeſt met ootmoedicheyt verciert vvant God vvederſtaet den Hooveerdighen.

OBlixems ſelſaem cracht! Het Sweert ſpringt, als in duyghen,
De Scheê blijft heel en gaeff, om datſe weet te buyghen:
Het harde been, dat breect, het vleys is niet ontſtelt,
De Beurs is onghequeſt, in bryſels ſpringt het ghelt.
Den Blixem is Gods Schicht, des Hemels wonder-wapen:
God werckt, ſoo als dit Vier, in ons zijn aertſche knapen,
Op een verhart ghemoet ſijn gramſchap hart ontſteect;
VVat onder Godes hant niet buyghen wil, dat breect.

Flectere, vel frangere.

SÆpe vel intactâ nummi periêre crumenâ,
Fractus &, illæſo tegmine, mucro fuit.
Sæpe cutis totos ruptis tegit oßibus artus,
Cum Deus ex alto Tela Triſcula jacit.
Mollibus indulget, duriſque ferocius inſtat
Fulmen, & ipſe facit Fulminis Auctor idem.
Flecte genu: quicunque Deo non flectitur, ille
Plectitur, elatos Numinis ira premit.

Aux humbles gratieux, dur aux orgueilleux.

CEs Iavelins de Dieu, la Foudre & la Tonnerre,
Au Doux ne font du mal, au Dur il font la guerre.
Homme humilie toy, baiſſant ton haut deſir,
Nul eſt, qui ne s'y rompt, qui ne s'y veut flechir.

Flectere

VII.

SI quis me interroget (inquit Augustinus) quodnam primum, hominiq; Christiano maximè neceßariū requisitum sit, Humilitatē dicā. Si, quid secundum, idem respondebo. Si de tertio quærat, dictum repetam. Indicat vir pius basim ac fundamentū totius philosophiæ Christianæ in hoc præcipuè consistere, ut debellatâ omni elatione ac superbiâ, ex verâ sui cognitione, unusquisq; sibi vilescat, Deoque creatori sese submittat. Cum enim superbiæ veneno primi Parētes afflati ac inflati, totam posteritatem nefando contagio infecerint; humilitate eam restitui, &, ut in morbis, contraria contrarijs curanda esse, Deum nō obscurè testatum voluiße, satis constat. Nec mirum, cum & sentinam malorum superbiam esse, etiam ex judicio naturali, antiqui judicaverint. Tarquinium hominem libidine præcipitem, avaritiâ cæcum, immanem crudelitate, furore vecordem, vocaverunt Superbum, & putaverunt sufficere convitium, ait ille. Cōcludamus cū Nilo, & operam demus ut sit nobis vita excelsa, spiritus humilis. Nihil altū vult Deus, præter se; propriū illi est erecta dejicere, dejecta erigere.

SOo my yemant vraecht (seyt Augustinus) wat de eerste ende noodichste deucht sy voor een Christen mensche, ick sal hem antwoordē, Nedericheyt; wat de tweede, Nedericheyt; wat de derde, Nedericheyt. Willende den Godsaligen Man daer mede te kennē geven, dat het geheele grontstuck des Christelijckē levens insonderheyt daer in bestaet, dat den mensche in sijn gemoedt uytgeroeyt hebbende alle trotsheyt en hoochmoet, ende daer door gebracht zijnde tot ware kennisse en verachtinge vā sick selfs, hy sick inde leechste dweemoedicheyt voor God verootmoedighe. Want naedien 't onser aller Voorouders, door haren verwaenden hoochmoet in voortijden t'onsen vetderve leelijck hebben laten ligghen: Soo heeftet den goeden Godt belieft, op de wijse vande ervaren Medecijnē, dese sieckte door strijdighe gheneesdrancken wech te dryven. Laet ons dan trachtē na een hemelsch en hooch leven, maer naer een nederigē geest. De Heere der Heerē en wil niet groots, als sijne heerlijckheyt, want 't is hem eygen, de hooghe nederich te maken, de nederighe te verheffen. Den dach des Heeren zeydt Ies. 2. 12. sal gaen over alle het hoochmoedige ende hooge, ende over alle het verhevene, op dat het vernedert werde.

Ghy, die een Christen zÿt ghenaemt,
Vraeght, welcke deugd' u best betaemt.
D'antwoort is cort: Voor eerst, en lest,
Is Ned'richeyt u alderbest.

PETR. 1. 6.

HVmiliamini sub potente manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

PROVERB. 28. 14.

O que bien heureux est l'homme! qui se donne frayeur continuellement: Mais celui qui endurcit son cœur tombera en calamité.

Salich is den man die versoeckinghe verdraecht, vvant als hy beproeft sal zijn, sal hy de croone der heerlijckheyt ontfanghen.

AL gaet ghy 't wit Satijn doorsteken en doorkerven,
Schoon Maghet, even-wel en wilt ghy't niet bederven,
VVant, siet! soo haest u hant van steken haer onthout,
De wond' is gaeff en heel, de Steke blinckt van't gout.
O mensche, wie ghy zijt, en toont u niet t'onvreden,
Als God doorwont u hart met druck en swaricheden,
'T is niet tot u verderf: Siet Godes wonder hant
Gheneest, oock alsse quetst; verkoelt, oock alsse brant.

Sanat, quod perculit.

NOn tibi fert animus tua Serica perdere, quamvis
Mille foraminibus Serica, Virgo, notes:
Quod laceravit acus, rutilo mox splendet in auro,
Pulchior ex ipso vulnere Tela redit.
Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem,
Qui gemis ætherea vulnera facta manu:
Perfer, erit sanâ cute pulchrior ipsa cicatrix;
Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.

D'un costé Dieu oingt, de l'autre il poingt.

TV fais au blancq Satin dix mille troux, m'Amie,
De tout celá pourtant ton cœur ne s'en soucie;
L'ouvrage en est plus beau. Dieu par son chastiment
Guarit le cœur humain, sa playe sains nous rend.

VIII.

QVod in bysso Virgo acu-pictrix, id in nobis agit Deus. Quem, precor, unquam honoravit magnus ille Opifex, quem non antè oneravit? Quem unquam è suis aut gratiâ spirituali imbuit, aut honore corporali egregiè decoravit, nisi præmissâ, in utroque, insigni aliquâ calamitate? Non antè Patriarcha Iacob opulentus, & ingenti famulitio, tanquam exercitu, stipatus ad suos rediit; quàm solus bacillo innixus in exteras regiones profugus abiisset. Non antè Iosephus regali splendore emicuit, quàm carceris squallore sorduisset. In spiritualibus: nō antè Paulus impios a morte revocavit, quàm in piorum mortē consensisset; Ecclesiam non propugnavit, quàm eam oppugaßet; lucem denique Euangelii, nisi cæcus, non vidit. Quid multa? utiles sunt fidelibus afflictiones, etiam animi. Si quando ergo affligi te contigerit, ô Mens pia, corpore, sive animo, in solatiū tui hoc, aut simile, argumentū deprome, Deo est propositum me honorare, infamiâ enim afficior: me firmare, quippe debilitor: divitiis me cumulare, in paupertatas angustias detrudor: gaudio me afficere, doloribus cruciandum me tradidit. Nam ut ait.

GHelijck een Maghet met haer borduyrwerck, soo handelt de goede God mettē mensche. Wie heeft hyoyt vereert, die hy te vorē niet belast en hadde? wie vāde sijne heeft hy oyt tijdelijck of gheestelijck gesegent, die hy te voren in beyde niet en hadde besocht? Den Oudtvader Iacob en is niet eer met vrouwen, kinderen, knechten, maechden, en vee, als met een heyrlegher omringhelt, totte sijne gekeert, voor hy met eē staff alleene inde handt veltvluchtich was vertrocken. Ioseph en is niet eer tot conincklijcken glans verheven gheweest, voor hy in't duyster des kerckers was nedergelaten. In gheestelijcke saken: Paulus en heeft niet eer de goddeloose uyt den doodt ghetogen, voor hy inde doot vande Godsalighe hadde bewillicht: hy en heeft voor Godes kercke niet eer gestreden, voor hy die wel heftelijck te vorē hadde bestredē: hy en heeft het licht des Euangeliums niet ghesien, dan doen hy steke-blint geworden was. Om kort te maken, den Godsaligen strecken selfs hare swarichedē, 't zy in ziele of in lichame, gantsch en al ten goede: eñ daerom mach een Christelijck gemoet wel sekerlijck aldus redē kavelen: de Heere wil my tot eeren verheffen, en waerom doch? want my werdt oneere aenghedaen. Hy wil my versterckcn, want ick gevoele mijne swackheyt. Hy wil my verrijcken, want hy besoect my met armoede: hy wil my verblijden, want hy treft my met droefheden. Siet daer! een seltsame, doch een vaste, maniere van reden-cavelen vande kinderen Godts.

AVGVST. SVP. PSALM 21.

INtelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum eße ad salutem, non pœnam ad damnationem, sub medicamento positus ureris, secaris, clamas: Non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem.

Perkin. Tract. de Spir. Desert.

DEi gratia incipit, crescit, perficitur, ut plurimum, per contraria.

APOCALYP. 2. 10.

NE crain rien des choses que tu as à souffrir: Sois fidelle jusques a la mort: je te donnerai la couronne de vie.

Indien u ooghe boos is, ſoo ſal u gheheele lichaem duyſter weſen.

'T Is met de Leeu ghedaen, ſoo ghy maer cont ghewinnen
Het ooghe vande Beeſt. Den Duyvel dwingt ons ſinnen,
VVint hy maer ons gheſicht: de ſtadt is vol van moort,
Indien des vyandts heyr wort meeſter vande poort.
'T ooch is der ſonden deur; door 't ooch comt ingheſtreken,
Nijt, Eerſucht, Vuyle luſt, en duyſent quae ghebreken:
Dus yder die met ernſt zijn gheeſt opſtijcht om hoogh,
Van ydelheydt te ſien bewaert zijn dertel oogh.

PSALM 11. 9.

Averte oculos meos ne videant vanitatem.

QVi modo liber erat, victis leo ſervit ocellis:
Quiſquis es, a victo lumine, victus eris.
Credite, peccati ſunt lumina noſtra feneſtræ,
Hâc & Avarities, & levis intrat Amor.
Pande fores, ſubit hoſtis, & omnia cæde cruentat:
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura ſit, ô, teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni ſervum vitiis ſubdere pectus ames.

LVCE 11. 35.

Regarde que la lumiere qui eſt en toy, ne ſoyent tenebres.

LE fin-ruſé veneur le grand Lion attrape,
En luy gaignant les yeux, d'un voile de ſa cappe;
Combien des braves gens ſont par leur yeux frappez!
Noz yeux, helas! nous ſont feneſtres de pechez.

IX.

Serpenti, loco angusto insinuare sese dũ conatur, si caput modò uspiam detur immittere, protinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mystici caput, id est, primam peccati suggestionem, si admittamus, ilicò ad ipsa cordis penetralia malum procurret. Hîc, & alibi principiis obstandum est: nam quemadmodum scalas quasdam Iacobæas exstare novimus, quibus, tanquam per gradus, in cœlum enitimur: ita via est quædam declivis ac prona, quâ lubrico lapsu in perditionem ferimur. Nil adversario nequius; quoties aliquem in scelus aliquod pellicit, non statim formatum, ac suis depictum coloribus id ipsũ proponit, sed à parvis ferè initiis, non tam malis, quàm ad malum insensibili quodam modo vergentibus, rem orditur, atque ita sensim ulterius progrediendo, id quod intendit, patrat. Nemo repentè fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult, si rectà eò tendat, horrebit vel nomen sceleris bonus rex, Otiũ itaque primò suggerit, ac torporem, mox oculum nequam, hinc adulterium, denique, istis præmissis, ut necessarium infert homicidium. Omne peccatum superbum est, amat asseclam.

Als haer de Slange door een enge plaetse wil indringẽ, can sy maer het hooft daer in crijgen, het gheheele lijf sal lichtelijck volghen. 'T gaet even soo met de Oude Slanghe, den Duyvel, de welcke ons soo verre opẽ vindende, dat hy maer de begintselẽ der sonde daer in can vesten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by voegẽ. Daer is wel een Iacobs-ladder, om opwaerts tẽ hemel te climmẽ, maer daer is mede een nederhellenden wech, leydende ten verderve. Dẽ duyvel, uyt zijnde om yemant te verlockẽ, gebruyct gansch cleyne, en nauwelick yet vã het goede afwijckende begintselẽ, glydende also, ongevoelijcker wijse, allengskens dieper. Hy, willende den David tot een doodtslager maken, berijt hem voor eerst met het sacht toomken van ledicheyt, maer verweckt daer by in hẽ, een crielẽ sin, vuylen lust, overspel, en tẽ laetsten dẽ dootslach selfs, schier als eẽ nootwendich gevolgh van't voorgaende. De sonde is trots van aert, zy en wil niet alleen gaen, sy moet t'elcken den eenẽ laquay of dẽ anderen achter haer steert hebben. Elck dan, die alle sonden niet wil inlaten, moet elck vande selve van eersten af wederstaen. 'T is gevoechlijcker, zeyt den Borgher, een moetwilligẽ gast de deure voor 't hooft te sluyten, als, ingelatẽ zijnde, hem uyt te jagen. 'T is voorsichtelijcker, zeyt dẽ Chrijgsman, des vyants inganck te beletten, als binnẽ landts met hem te oorlogen. 'T is wijsselijck gedaẽ, seyt den Medecijn, de sieckten in haer begintselen te bejegenen. 'T is goet, seyt dẽ Landtman, de schapen voor den dam te schutten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de Sonde al in hare gheboorte den necke te breken.

LVC. II. 34.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est tenebræ sint.

NILVS IN SENTENT.

Cohibe oculum: cum enim non attenderis, circum volvitur. Munito aures & oculos, per illa enim ingrediuntur omnia tela malitiæ.

Ick begheere te verscheyden vanden lichame, ende met Christo te zijn; want dat is verre het beste.

VVAnneer den Hovenier slaet aen de Peer sijn handen,
En voelt, dats' aẽ dẽ Boom hangt als gehecht met bandẽ,
Maeckt stracx een vast besluyt uyt dees soo stegen jeucht,
Dat hare smaeck is wrang, en tot gheen spijs en deucht.
Die, als de doot zijn Ooft, het menschen vleesch, comt plucken,
Niet volghen wil; maer laet sick als met cracht afrucken,
Roept, door zijn bangheyt, uyt de wrangheyt van zijn hart.
Een welbereyde Ziel verhuyst als sonder smart.

Quod crudum, idem & pertinax,

VIllicus irrigui dum munera colligit horti,
Prodiga maturum sponte dat Arbor onus:
Si qua legi renuunt, ramisque tenacibus hærent,
Scilicet ingrati poma saporis erunt.
Corpora Mors hominum manibus cum vellit avaris,
Mens Bona, ne sævi; sponte sequemur, ait.
Qui negat avelli se posse, Deoque resistit,
Exhibet, heu! crudi pectoris ille notas.

ECCLES. 41. 4.

Ne crains point la sentence de la mort.

SE tient fort aux rameaux quant meure n'est la Pomme;
Le Fruict doux a manger bien aisement l'assomme.
Qui resiste au Destin, & de la Mort a pœur,
Cognoistre faict, qu'il a mauvais humeurs au cœur.

QVOD

X.

Feram avem caveâ inclusam non opus est ut aliquis abigat, vel exire compellat, sed, simulatque cavea aperta est, statim in liberiorem campum avolat. Corporis ergastulo inclusi sumus miseri mortales, purum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid stamus? Nunquid, cum naulum exigitur, signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidiè & occidere videmus, nec turbamur, quia aßuevimus, & naturæ hunc ordinem scimus. Quidni idem de vitâ ac morte judicamus? Quid uspiam delectabilius quam animo securo, vel cum Simeone dicere posse, Nunc dimitte servum tuum Domine? *vel cum Paulo,* cupio dissolui, & esse cum Christo? *Tædio vitæ tamē mortē optare, quia vel adversa corporis vel animi patimur, nec animosum foret, nec commendabile. Timidus æquè habendus est, & qui mori nō vult, cum opus est, & qui vult, cum non oportet, ait Ioseph. Agedū ergo, mi Christiane, nec tātus sit dolor, qui in mortē te impellat ante tēpus moriēdi, nec tāta voluptas, quæ te detineat, cum est tēpus moriendi. Non eripitur hæc vita, sed interrumpitur, ut meliori reddatur; nō consumitur, sed mittitur ad certiora spiritus.*

T Is onnodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghesloten is, uyt de selve wech te dryven: want, de hutte maer open zijnde, sal van selfs ghenoech wech vlieghen. Wy menschen zijn in dit lichaem, als in een muyte, gevanckelijck henen geset: God heeft ons de doot, als tot een ontsluyter van desen kercker, toebereydet. Wat schrickē wy, als dē verlosser tot ons comt? Het afeyschē vā veerschat, is dat niet eē teyckē dat wy ontrent die haven ziju, daer wy henen poochden? Wy siē de Sonne dach aen dach rijsen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eēs verschrict, en waerom dat? overmidts dat wy wetē dat sulcx den gemeenen loop der natueten is. Waerom en oordeelē wy mede soo niet, van ons leven en stervē? Daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met eē bereyt gemoet, te mogē seggē ofte met dē oudē Simeon, Nu laet Heere uwen knecht henē gaē in vrede: ofte met Paulo, Ick wensche ontbondē te zijn, om met Christo te wesē. Door verdriet nochtans des levens, ofte om tegenspoet, 't zy dā indē lichaem ofte gemoede, en waret noch cloeckmoedelijc, noch prijselijck om de doot te wenschen. Hy is evē vreesachtich en dē genē die schroomt te stervē, als hy sterven moet, en den genen die sterven wil, als hy niet en moet. Wel aē dan, wie ghy zijt, ghy Christelijck gemoet, laeter geē weedom zijn, die u ter doodt dringe, eer het tijt is, laeter geē wellust wesen die u voor de doot doe eerselen, wanneer uwe tijt ghecomen is.

Ons lichaem wert ons genomen, om een beter te gheven. Onsen gheest wert niet uytgebluft, maer herstelt.

AVGVSTIN.

Qui cupit dissolvi & esse cum Christo, patienter vivit & delectabiliter moritur.

CHRYS. SVPER MATH. 10.

Mors, munus necessarium est Naturæ jam corruptæ, quæ non est fugienda, sed potius amplectenda: ut fiat voluntarium, quod futurum est necessarium.

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito teneamur reddere.

Op

SOo haeſt als maer de Rat het Speck heeft aenghegrepen,
Soo haeſt ſluyt oock de Val, daer ſtaet de Rat benepen:
Al heeftet ſnoode beeſt den roof al in den beck,
Het ſluyten van de Val beneemt de ſmaeck van't ſpeck.
'T is niet ghenoech gheſeyt, dat ſtraf volght na de ſonde,
VVant wie wat quaets begaet, ſtracx en ten ſelven ſtonde,
Dien eyghen ooghenblick, dat hy de boosheyt doet,
Crijght, een gheduerich Grief, een knaghende ghemoet.

Pœna, comes ſceleris.

AH quoties falſæ nos ludit imaginis error!
Mus ſibi dum fingit prandia, carcer adeſt.
Et vorat, & capitur; nec erit mihi dicere promptum,
Quid prius eveniat num ſapor, anne dolor.
Mus peccator homo eſt; Quiſquis mala gaudia carpit
Corpore, quod pectus mordeat, intus habet.
Pœna voluptatis comes eſt, dolor ipſa voluptas;
Impurus nunquam gaudia pura tulit.

PROVERB. 11. 2.

L'orgueil eſt il venu? auſſi eſt venue l'ignominie.

SI toſt que la Soury ronger le lard s'avance,
La voilá prinſe au corps, tout a la meſme inſtance.
Le Crœve-cœur eſt preſt a l'homme qui faict mal:
La peine & le peché marchent d'un pas eſgal.

POENA

IX.

OMnes, quas mundus propinat, voluptates apibus non dissimiles esse, non immeritò dixerim, fronte blandiuntur, posticâ pungunt, de sese judicent alii, ad me quod attinet, non memini quidquam mihi unquam accidisse, cui voluptatis nomẽ meritò tribuendum censeam. Vnicus sanè dolor corpus magis afficit, quàm voluptates mille. Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati, dolori nulla voluptas inest. Nullum mortalibus gaudium purum est: Tormentum autem, totum tormentum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momentaneis, quanto magis id locum obtinebit in æternis. Hæc si vera, cum particula aliqua corporis affligitur, quanto veriora si corpus universum: si dolor unius articuli, ut puta dentis, intolerabilis nõnemini videatur, quid de exquisito animæ simul ac corporis supplicio cogitandũ est? statuamus igitur nullam hîc voluptatem puram esse, vel si uspiam aliqua, certè, nisi in conscientiæ puritate, non inveniri; Nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est, nisi benè temperatum, ita nec animus, nisi conscientiâ ritè purgatâ.

TEn is niet ongerijmt, de wereltsche wellusten metten Byen te verghelijcken: alsoo de selve beyde de soeticheyt inde mondt, de de bitsicheyt en bitterheyt inde steert dragẽ. Yder oordeele van sich selvẽ, wat my belãgt, ick derf seggen dat my noyt yet bejegent is, dat te rechten den naem van wellust mochte gegeven werden. Een eenige droefheyt, gaet ons veel dieperin, als duysenderley ghenuchten. Ist wonder? daer en is gheen vreucht, die niet altijts wat onsoets ontrẽt haer en heeft: weedom daer en teghens en heeft nimmermeer een soete bete, maer is over al haer selfs gelijck. Het welcke indien plaetse heeft in tijdelijcke pyne, wat sal't zijn vande eeuwighe? Indient plaetse heeft, in een gedeelte des lichaems, wat sal't zijn, daer het geheele lichaem te lijden sal hebben? Indien de pijne van een tant, ofte ander cleyn lit, onlydelijck wert gheacht, wat sal't zijn daer lijf en ziele gesamentlijck inde uytersten weedom sullen ligghen? daer en is dan hier gheen blytschap te verwachten, die recht zuyver en onvermengt is: ten ware in een oprecht gesuyvert ghemoet: want, ghelijck een onguer en onghezondt lichaem niet bequaem en is om wellust te pleghen, en in de selve smaecke te vinden, soo mede niet ons Gemoet, indiẽ het niet gesuyvert en zy, vã doodelijcke werckẽ.

GENES. 2. 17.

DE ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, in quocunque enim die commederis ex eo, morte morieris.

PROVERB. 11. 21.

DE main en main le meschant, ne demeurera point impuni.

Coſt en cleederen hebbende, vvy ſullen ons daer mede laten ghenoeghen.

VV Anneer Maetroos maer heeft eẽ pijp Taback gedronckẽ,
Hy ſuyſebolt, en ſwiert, al waer hy wel beſchoncken;
Den Salamander leeft alleenlijck vanden wint,
Den Krekel inden dau zijn voetſel ſoeckt en vint.
Een weynich ſpijs, en dranck, can ziel en lijf vermaken:
Elck heeft ghenoech, die maer zijn gierich hart can ſtaken;
Die meeſt begeert, heeft minſt: des wildy zijn gheruſt,
Vermeerdert niet u goet, maer mindert quade luſt.

Sapientis facilis victus.

NAutica Plebs titubat, credas mera vina bibiße;
Quodque bibit, Tabaci nil niſi fumus erat.
Stellio ſe ventis, ſe rore Cicada ſaginat;
Nec minus in ſilvis hic ſalit, illa canit.
Quam modico contenta cibo mens æqua quieſcit!
Rapa triumphales pavit aduſta Viros.
Non augenda tibi res, ſed minuenda cupido eſt,
Delitiis animum ſi ſaturare velis.

Cœur content, grand Talent.

LE Matelot eſt gay beuvant de la fumée,
La Sauterelle au bois ſe paiſt de la roſée,
Ton cœur, ton foible corps ſera toſt aſſouvi.
Les deſreglés deſirs ſi tu mets en oubli.

NATVRA

XII.

SAepe, ut stupendum divinæ providentiæ opus, tacitus mecum miratus sum diversam alimentorum rationem, quam Deus, pro re natâ, mortalibus dispensat. Non rarò operi rustico aut mechanico intentum aliquem, nō minori delectatione quam stupore, intuitus sum atrum panem cum additamento vilis alicujus obsonii vorantem, tantamque, imò longè majorem, non dico voluptatem inde percipere, verùm etiam multo validiorem a frugali isto prandio consurgere, atque inflatus aliquis, & se vix capiens venter ab innumeris gulæ irritamentis redire solet. Nonne indiès videmus tenuiorum liberos contra injuriam aëris satis malè instructos, parco insuper victu nutritos, pingues esse ac nitidos? Lautiorum contrà filios molliter, & cum curâ, habitos, dubiæ plerumque valetudinis, cùm medicorum pharmacis indies conflictari? Hæc contemplatus, quis nō exclamet, non pane, sed Dei potentiâ vivere hominem? & propterea superfluum esse, tanto apparatu corpusculum hoc saginare, cui enim id bono, nisi ut mox vermes pinguiori escâ pascamus?

ICk hebbe menichmael, als eē sonderlinge werck van Godes goedicheyt, in mijn selfs overleyt de bysondere maniere van voetsel, die des selfs milde hant, yder nae zijn ghelegentheyt, bescheydentlick uytdeylt. Wie en sieter niet met een verwonderende vermakelicheydt hier een Landtman van sijn ploegh, daer een Ambachtsman van sijn handtwerck aflaten, eñ een stuck kasen-broot, ofte andere slechte spijse inde hant nemē, ende daer van, niet alleenlijck so meugelijck eten, als of den smaeck van alle leckernyen daer in verborgē lage, maer selfs veel beter gehart daer vā opstaē, als dese, die van alle costelijcke spijse de volheyt voor hun hebbende gehadt, door het opspannen van haren buyck, beyde kelder en spinde haer ampt schijnen ontnomen te hebben. Wie en sieter niet, met gelijcke bedenckinge, der schameler luydē kinderkens dunnekens gekleet, met harde kost gespijst, rontom een kouden heert genoechelijckē spelen, ofte vet en welgedaen daer henen springen, daer middeler-tijdt de kinderē van de rijcke luyden, met groote kost en sorghe sachtjens en wermkens opgetogen, als ondergeblevene quele-balcxkens deerlijck op dē hals werden heen ghedraghen? Moeten wy, dit siende, met vollen monde niet segghen, dat den mensche alleene uyt dē broode niet en leeft, maer uyt, ende vande rijcke hant Godes? En 't selve alsoo zijnde, waerom soo seer op den mont gepast, anders dan om de wormen een vetter aes voor te leggen? De bedenckinghe des doots, ghelijckse andere gebreken inbint, soo canse oock stichtelijck gebruyckt werdē tot betoominghe vande gulsicheyt.

BERN. DE CONS.

SI, quod Naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quod Fortunæ affluentiam petas: paucis minimisque natura contenta est, cujus satietatem, si superfluis velis urgere, aut injucundum quod infuderis, fiet, aut noxium.

PROVEB. 27. 7.

A L'ame qui a faim, toute chose amere est douce.

Dienst-knecht der gherechticheyt is vry van ſonde.

ALs ick in't woeſte wout hier voormaels ſat verborghen,
Het drillen van een blat bracht my in duyſent ſorghen;
En ſchoon mijn wilden loop was vry en onbepaelt,
Noch ſchroomd' ick hier of daer te werden achterhaelt.
Nu ben ick, ſoo het ſchijnt, en ſoo ghy meynt, ghevanghen;
Maer neen, het gaet my wel; 'ken heb niet eens verlanghen
Te worden dat ick was, mijn gheeſt is nu recht bly,
Die ſich ghevanghen gheeft aen God, is dan eerſt vry.

Bonorum ſervitus, libertas.

AD ſtrepitum folii, trepidum me ſylva videbat;
Ne caperer, timido pectore ſemper eram:
Carcere nunc claudor, ſed an hoc ſit carcere claudi?
Ianua ſæpe patet, nec juvat ire foras.
Vincla placent, mihi dulce jugum, mihi carcer amœnus:
Ah! dum vita foret libera, ſervus eram.
Libertas ſervire Deo eſt, hûic ſubdere diſcat,
Qui tibi ſervari libera colla velit.

A Dieu ſervir, eſt regner.

BIen que je ſois captif, ſi ne ſuis miſerable;
I'ay pris congé des boix, priſon m'eſt agreable:
Sauvage vie a Dieu, tu n'as felicité:
S'aſſujettir a Dieu, eſt vraye liberté.

BONO-

XIII.

SI quis mundi voluptatibus etiamnum immersus, fidelium mores ac tetricam (ut videtur) vivendi rationem inspiciat; nil præter ærumnas, dolores, ac veluti ergastuli angustias, meramque captivitatem eam esse facilè pronuntiabit. Quippè, ex sese conjecturam faciens, nil nisi quod oculis, quod auribus, ac abdomini blandiatur, in bonis habendum putat. Aliter censet animus verè pius; ei enim ex dolore gaudiũ, ex fletu plausus, ex captivitate libertas, tanquam è limpido fonte, scaturire videtur: Ille in quâvis conditione servitii, liber est (inquit Ambrosius) qui amore non capitur, metu criminis non obligatur, quem non terrent præsentia, qui securus exspectat futura. Servit contrà, quicunque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel mærore dejicitur. Omnis paßio servilis est.

YEmant inde wellustẽ des werelts verwerret zijnde, die zijn ooghen slaet op het doẽ vande Godsalige, ende haer strenge maniere van leven (so hy meynt) insiet, laet hem duncken dattet al ongeval, druck ende hertẽleet wesen moet, daer in dese luyden harẽ tijt besteden: ja dat de selve als in eeuwige gevãckenisse gehouden zijn. Want, nae zijn eygen herte oordeelende, meynt datter niet vermaeckelijcx en can ghevonden werden, dan dat de oogen, ooren, en dẽ buyck aengenaem is, en wel bevalt. Een Godsalighe ziele ghevoelt hier van gheheel anders, want die weet blijtschap uyt droefheyt, herten-lust uyt weedom, vermaeckelijckheyt uyt tranen, en vrydom uyt slavernije te trecken. Dẽ desen, seyt Ambrosius, is vry, oock in alderley manieren van dienstbaerheyt, die met geen malle liefde beseten en is, die met dẽ bant van giericheyt niet gebonden en is, die door vreese van zijn quade daet, t'elcken niet wech gheruckt en wert, dien het jeghenwoordighe niet en verschrickt, het toecomende niet bevreest en maeckt. Hy is daerentegens een rechte slaef, die door vreese ontset wert, die door wellusten vervoert wert, die door begeerlickhedẽ herwaerts en derwaerts getogen wert, die, of door gramschap vverdt verbittert; of door droefheyt wert neder-ghedreven. Int corte, elcke quade genegentheyt, is als een nieuwe slavernye.

---

2 COR. 3. 17.

VBi Spiritus Domini, ibi libertas.

AVGVST. IN IOHAN.

VIs ut serviat caro animæ tuæ: Deo serviat anima tua: debes regi ut poßis regere.

ECCLESIASTIQ. 6. 24.

MOn enfant escoute, recoi mon propos & ne refuse point mon conseil.

25 Mets tes pieds dedans ses ceps & ton col dedans son carquant.

30 Et ses ceps te seront comme une place forte & ses carquants pour accoustremens honorables.

Die ſonde doet, is der ſonden dienaer.

VVAer heen belaſt gemoet? ghy meucht u loop wel ſtaken,
Denckt niet dat ghy u ſelfs met vluchten los ſult maken;
VVaer ghy u henen keert, waer ghy u leyt, of ſet;
V laſt is aen u vaſt, ghy voert u kercker met.
VViens hart is overſtolpt, met ongheſchicte luſten,
Draecht een gheduerich pack, hoe zoud'hy connen ruſten?
Al wort hy ſchoon ghedient, al is hy Prins of Graef,
Al maeckt hy and're vry, ſoo blijſt hy doch een ſlaef.

Impius, & in libertate, ſervus eſt,

IMpia quæ proprio mens pondere preſſa laboras,
Quò fugis? in nullâ pes tibi ſixus humo.
Nil fuga profuerit, nam quod fugis, inſtat eunti:
Impia perpetuus mens ſibi carcer adeſt.
Cûi corpus, cûi corda regit malèſuada cupido,
Colla licet jactet libera, ſervus erit.
Nil juvat, heu! latebras animo quæsîſſe nocenti,
Hunc, licet effugiat carcere, carcer habet.

Qui mal vit, ſon mal le ſuit.

VA t'en, ou tu, voudras; ce non obſtant ſans ceſſe.
Ta charge te pourſuit, & ton te fardeau te preſſe.
Cœur plein d'impieté: Encores que tes pas
Sont pleins de liberté, eſclave tu ſeras.

XIIII.

Cervus sagittâ saucius citato quidem cursu huc illuc vagatur, ac nemora pererrat, At intereà

Hæret lateri lethalis arundo.

Solent mercatores, rebus peßum euntibus, rationum libros plerumque seponere, omniaque removere quæ æris alieni molem ipsis refricant; Sed nec minus mentem excitam curæ lancinant. Vidi aliquando graviter saucios, qui chirurgum tamen admittere recusarent, ne scilicet vulnus tentaret, ac inspiceret; cū undaret interea omni ex parte cruor. Multi quidem conscientiam vino immergere, jocis fallere, vel peregrinando excutere tentavêre. Frustrà. Vt enim is, qui spinas habet in pedibus, ubique spinas calcat; ita isti animum noxium ac inquietum secum circumferunt, eumque differunt quidem, non tamen auferunt. Vmbra corpus, peccata animum sequuntur, inquit Basil., & manifestas facinorum repræsentant imagines. Quid agitis miseri? ægra mens curanda, non occultanda est.

Een Hinde met een pijl gheraeckt,
Waer datse loopt, hoe dats'et maect,
Hoe datse rent, door bergh en dal,
Eylaes! 't en baet haer niet met al:
De schicht, die haer aendoet de smert,
Blijft vast gehecht dicht onder 't hert.

Veel Coopluydē, welcker sakē qualijck staen, schicken wel hun boeckē aen d'een zijde, om daer in harē soberē staet niet te siē, maer wat batet? sy weten't al van buyten, en dragen den hertzeer alreede in haren boesem. Sommige zijn gequetst, en wetēt wel, nochtās (door, ick en weet niet wat, cleynherticheyt) en willē sy geen wondemeester ontrent haer lijdē, connē ooc niet verdragē dat haer wonde getent werde, om (quansuys) niet te weten hoe diepe die zy; en onderentusschen loopt haer bloet daer henen. Even soo isset gestelt met eē quade Gewisse, men wiltse verbergen, maer men en cā niet. Veel zijnder die met herwaerts en derwaerts te reysen, met gaen en keerē, met vrolijck geselschap te gebruycken, die soeckē als af te slyten, immers in slaep te wiegē, ofte wel inde wijn als te verdrencken, maer, ocharmen! te vergheefs, het gene dat hun quelt, is te diepe in hun geplaetst. Die doornē in sijn voetē heeft, waer hy ooc gaet, hy treter op, en ghevoelt over al de pyne. de schaduwe volcht het lichaem, de sonde het gemoet, seyt dē Outvader Basilius, de Gewisse doet eē yder siē een af beelt van't gene hy bedrevē heeft. Wat soecktmen doch eē sondich gemoet hier of daer te verbergen? en (soomen seyt) achter stoelē en bancken te steken? Een ongesonde ziele dient genesen, en niet versteken te zijn.

Augustin. Lib. 4 de Civit. Dei.

Bonus, etiamsi serviat, liber est. Malus etiamsi regnet, servus est: nec unius hominis, sed, quod gravius est, tot Dominorum quot vitiorum.

Hieron. Epist. ad Simpl.

Stultò imperare servitus est: &, quod pejus est, quo paucioribus præsit, pluribus dominis & gravioribus servit. Servit enim propriis passionibus, servit suis cupiditatibus, quarum dominatio nec nocte, nec die, fugari potest; quia intra se dominos habet, intra se servitium patitur intolerabile.

Ick ben het licht der vverelt, vvie my naevolcht, die en sal inde duysternisse niet wandelen.

ICk was eens glibber-glat, ick ginck ghemeenlijck schuylen,
Int grondtsop vander zee, of diepe Modder-kuylen:
Maer doe des hemels glans my crachtelijck bescheen,
Dien ouden vuylen slijm terstont in my verdween.
Nu drijv' ick op den stroom, nu staeck ick al de tochten,
Die ick eens plach te doen met d'ander zee-ghedrochten:
Die van Gods heylich vier ter deghen is ghetreft,
Sijn hert uyt 't aertsche slijm en leeghe slijck verheft.

Igne vetor mergi.

CVi modò turpe lutum, mod futilis alga tegebat,
Et modò fœdabat vilis arena caput;
Cûi modò phoca comes, conchisque rigentia cete,
Quantaque sub vitreo gurgite monstra latent,
Ecce! sacræ tumidis ope Lampadis efferor undis;
Perque fretum, salso tutus ab imbre, feror.
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altior undâ est
Percaluit sancto cûi semel igne iecur.

PSEAVM. 27. 1.

L'eternel est ma lumiere & ma delivrance: de qui aurai-je peur?

LA fange de la mer m'alloit dessus la teste,
I'estois environné de maint' hideuse beste;
Mais puis que le soleil m'a faict nager si haut,
Du goufre de la mer me maintenant ne chaut.

IGNE

IGNE VETOR MERGI.

XV.

Solenne est filiis hujus seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involucris, densisq; tenebrarum umbraculis, quidquid agunt, involvere; id rei perversæ probabile plerumque signum est: nam malè agentes lucem odisse, Veritatis elogium est. Contra mens pura ac innoxia nihil tegit, imò testes actionibus suis advocat, &, Iobi exemplo, vitæ rationem publicè edere, & veluti humeris, expositam omnibus, ferre non veretur; omnes Menandros ac diverticula refugit, omnes tenebriones ac latebricolas odio habet, &, ut generosus ille Romanus, domū in edito colle, ut ab omnibus non conspici modò, sed & inspici posit, ædificari sibi velit. Si quis ergò, vespertilionum more, nocte intempestâ, operisque tenebrarū (ut Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, veræ Lucis radiis necdum illustratū sese esse, non abs re, suspicari poterit: ut verò ab isto vitæ genere abborreat, audiat imprecationem Esaiæ (cap. 29. 15) & rebus suis applicet; væ (inquit ille) qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consiliū, quorum opera sunt in tenebris, & dicunt quis videt nos? Danda potius opera ut cū Paulo honestè ambulemus, prout in die.

'T Is eē algemeē gebruyck in't bedrijf deses werelts, dat t'elcken alsser eenighe slimme en doortrapte rancken voor handen zijn, mē de selve onder dē duym eñ ter smuyc soeckt te beleydē: in voegen dat de duysternisse schijnt als een vast metckteyckē te zijn, van dingen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet het licht, seyt het Licht des werelts: een oprecht ghemoet daerenteghen is open ende recht uyt: roept als ghetuygen tot alle zijn doen, ende is te vredē het boeck zijns levēs openbaerlijck met Iob, als op zijn schouderen te dragē, haet alle sluyp-sielen en haer linkeryen: wenst met dien rechtschapen Romeyn, dat sijn huys, voor de ooghen van een yder opē soude staē, en als doorluchtich soude wesen. Isser dan erghens yemant, die noch in sick voelt de genegentheyt om sijn sakē in het duystere te beleyden, en niet, als by nachte en ontijde, te vliegen, als den Nachtuyl, ofte Vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet gemeens te hebben, met de klaer-schijnende stralen der waerachtiger Sonnē: maer veel eer met dat droeve Wee, 't welck den Propheet Esaias op de sulcke uytspreect cap. 29. 15. Wee, seyt hy, die verborgen zijn willē voor den Heere, haer voornemen te verhelē, en haer doen in't duyster te houden, en spreken wie siet ons? Laet ons liever met Paulo, eerlijck wandelen als in den daghe. Rom. 13. 13.

Die staegh in't duyster leyt en wroet,
Dat is een Linckert, of een Bloet.

August. Tract. 106. in Iohan.

Credere verè, est credere inconcussè, firmè, stabiliter, fortiter: ut jam ad propria non redeas & Christum relinquas.

IONAS 2. 4. 6.

LEs eaux m'ont environné jusques a l'ame, l'abisme m'a enclos tout a l'entour, la rosiere s'est entortillée a mon chef.

Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse ô eternel mon Dieu.

De glimmende wiecke en sal hy niet uytblusschen.

DOor swackichheyt des vleeschs leyt dickwils in ons leden
Gantsch yverloos 't ghemoet, gantsch lau zijn ons gebeden;
Een droeven roock bewalmt gheheel des hemels vier,
En gheen beweging meer des Gheests en voeltmen schier:
Maer als wy 't helder licht van't Godd'lijck woort ghenaken,
Den roock verkeert in vlam, den Gheest begint t'ontwaken.
Hoe goedich bistu God! al zijn wy meeps en zieck,
Dijn hant en blust niet uyt d'half-uytgheblusste wieck.

Dum spiras, spera.

DVm mihi fax tenuem vix spargit in aëra fumum,
Fax, decor ille mei pectoris, alma fides;
Ad verbi, Pater alme, tui jubar ora reflecto,
Eque tuâ supplex lumina luce peto:
Sponte tui nobis venit obvia flamma favoris,
Flamma, vel extinctas docta ciere faces.
Quanta tua in miseros clementia, Rector Olympi,
Qui moribunda novâ lumina luce beas!

MATTH. 5. 6.

Bien heureux sont ceux qui ont faim & soif de justice: car ils seront rassasiez.

BIen que la chair ait faict a ma foy grande bresche,
Tu n'esteins pas, mon Dieu, la my-esteinte mesche:
Quant je regarde a toy, mon já debil flambeau
S'esclaircit derechef d'un lustre tout nouveau.

XVI.

CVm vitæ nostræ decursus continuã peccatorũ seriem præ se ferat, nihil miseris solatii restare, facilè colligimus, nisi Deus quispiam nobis adsit, cui vita cõtinuâ benevolentiæ scaturigine placidè decurrat. Talis autem in omni rerum naturâ solus tu, mitißime Iesu, cujus animum ab omni asperitate alienum quoties intueor, toties extra spem positus sperare tamen audeo. Moysen miracula edidisse legimus, sed Aegyptum afflixisse: Eliam, sed cælum clausisse; Elisæum, sed belluas in pueros evocasse: Petrum, sed homines morte multasse: Paulum, sed Elymæ visum ademisse. Tu verò, qui mel merũ, aut piscium multitudinem in retia egisti, ut cibus largior homini suppeteret; aut aquam in vinum mutasti, ut potus liberior sufficeret: Tu motum paraliticis, visum cæcis, sermonem mutis, sanitatem ægrotis, munditiem leprosis, mentem sanam dæmoniacis, vitam mortuis reddidisti: In nullum tu durus, nisi in Ventos, sed quia ii in homines duri: nisi fortè in Ficum, sed quia fructum nõ ferret: nisi fortè in Discipulos, sed cum pœnas cogitarent. Licet ergo conscientia, peccatorum mole, ingruat, nunquã me desperatio ad laqueum, semper pœnitentia ad Christum evocabit.

NAdemael ons geheele levẽ niet anders en is, als eẽ gestrecte keten van alderley sonden: So hebben wy billlicklijckẽ te dencken, dat voor ons geen troost voor handẽ en is, tẽ zy wy eenich Goddelick wesen opsporẽ, wiens geest in tegendeel niet anders en zy als geheel genade en goedertientheyt. Ende nadiẽ sulcx by dy alleene te vinden is, Heere Iesu, Soo willẽ wy op dy alleene hoopẽ, ooc dan, als wy buytẽ hope zijn. Want siet! niet en is by dy oyt gedaen, of gezeyt, als tot voordeel der menschen. Moyses heeft ('t is wel waer) wonder-wercken gedaẽ, maer Ægypten geplaecht. Elias, maer den hemel gesloten. Elisæus, maer kinderen doen verslindẽ. Petrus, maer menschẽ gedoot. Paulus, maer Elymam met blindtheyt gheslagen. Maer du, Heere Iesu, hebst dyne wonderdaden als van melck en honich doen overvloeyen: Hier hebdy, menichte van visschen inde nettẽ besloten, tot volheyt van spyse: daer, water in wijn verandert, tot overvloet van dranck. De geraeckte hebdy beweginghe, de blinde het gesichte, de stomme de sprake, de siecke gesontheyt, de melaetsche reynicheyt, de besetene goede sinnẽ, de doode 't levẽ geschõcken. Over al zydy dan goedertierẽ geweest, nergens straf, behalvẽ tegens de Windẽ, maer om dat die straf waren tegens de menschen. Behalvẽ tegens dẽ Vygeboom, maer om dat die de menschẽ geẽ vrucht en gaf, behalvens tegens uwe Iongheren, maer om dat die de menschẽ wildẽ straffen. Niemant is dan uwe vyant, als die vyant is vande menschẽ. Midtswelcken, hoe groot mijn misdaden zijn, soo en sal my noyt de wanhope tottẽ bast, maer altijdt de hope tot Christum afleyden.

ESA. 9.

HAbitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est.

BERN. SERM. 7.

SI insurgant adversum me prælia, si mundus sæviat, si fremat malignus, si ipsa caro adversus Spiritum cõcupiscat, in te sperabo, tu arundinem quassatam non franges.

Gheen verblijden, als naer lijden en strijden.

DE Rat waer geern aen 't Speck, zy heeft naer 't aes verlangen,
Maer wil niet inde val, van vrees te zijn ghevanghen,
Soeckt een verkeerden wegh, schout arbeyt en ghevaer,
Maer eyndelijck, och-arm, gaet hongherich van daer.
VVy wenschen wel, 't is waer, met God hier naer te leven,
Maer wie wil in den dwanck van Godes wet sich gheven?
VVat ket'len wy ons selfs? al die begeeren heeft
Te leven als hy sterst, moet sterven als hy leeft.

Ni patiaris, non potiêris.

ESca quidem placeat, sed proxima vincula muri,
Si caveam subeat, triste minantur iter.
Ergo stat, & prædâ tuto parat ore potiri;
At miser impranso musculus ore gemit.
Optat homo velletque thoris accumbere divûm,
Difficili sursum sed piget ire viâ.
Quid salebras, quid vincla times? moriatur oportet
Dum vivit, moriens vivere si quis amat.

MARC. 8. 34.

Quiconque veut venir apres moy qu'il renonce a soy mesme
& charge sa croix sur soy & me suive.

CHacun desire és cieux heureusement a vivre,
Ains du chemin estroit la route ne veut suivre,
En vain doncq, ô Soury, esperes tu du lart,
Puis que de la prison ne veux aussi ta part.

XVII.

NVnquam eximium quid facili negotio quis adipiſcitur; ſcientiam laboribus, honores periculis Deum vendere, & difficilia plerumque eſſe, quæ pulchra ſunt, monet vetuſtum, ac venuſtum adagium: &, ut Plato cenſet, id quod facilè eſt, in magnis ac ſingularibus rebus minimè numerandũ eſt. Quantò utiq; res melior, ac magis excellens, tantò impẽſius in adquiſitione illius illaborandum eſt. Quid ergo? Chriſtum ſperare auſi ſumus, & in ipſo Summum Bonum, laborem autem ac ærumnas ſubire detrectamus? Acuit in multis adipiſcendi cupiditatẽ obtinendi difficultas, quidni & hîc? montes ſuperamus, rupes pervadimus, valles trãſſilimus, ut feras aliquot, ſeſe mutuò inſequentes, videamus:

. . . . Manet ſub jove frigido
Venator teneræ conjugis immemor.

Maximilianum Cæſarem tanto ardore feram in venatione inſecutum memorãt, ut currendo rupem aſcenderit, unde poſtea, niſi ab accolis adjutus, deſcendere non potuerit.

Vt corpus valeat ferrum patiemur, & ignes: *ferimus ſecari nos, ac uri, ut miſeram hanc vitam paululum protrahamus; Et æternæ fælicitatis præmium, ullo dolorum genere redimere ambigimus?*

SElden becomt yemant uytnemende dingẽ ſonder groote moeyte: God verkoopt wetenſchap voor arbeyt, eere voor gevaer, en al wat yet byſonders is heeft altijt zijn moeyelicheyt, ſeyt het oude ſpreeckwoort: En hierom meynt Plato, dat gemackelijcke dinghen ſelden yet voortreffelijcx in haer hebbẽ. Het welcke alſoo zijnde, waerom ſullen wy ons dan voor laten ſtaen, dat wy Chriſtum ſullen gewinnen, ende in hem het opperſte Goet, eñ dat als op ons ghemack, en ſonder ſlach of ſtoot? In veel dingẽ werdẽ wy opgheſcherpt, om yet des te vieriger te begeeren, alleenlijc om dattet qualijcken te becomen is, waerom en zijn wy, ten aenſiene vandẽ Chriſtelijcken wandel, mede niet ſoo gheneghen.

Een Wey-man op de jaght gheſint,
En denckt niet eens om wijf of kint.

Men ſchrijft, dat Keyſer Maximiliaen op een tijt, met ſulcken viericheyt, eẽ Wilt na jaechde, dat hy in't vervolch van't ſelve, ſich eyndelijck vont op eẽ hooge eñ ſteyle rotze, vãde welcke hy, eyndelic tot zijn ſelvẽ gecomẽ zijnde, geen middel en ſach om af te gerakẽ.

Dẽ mẽſch õtſiet noch vyer noch ſweert.
Om hier te blijven op der eert,
Men ſaeght hem af ſijn been en hant,
Sijn aders werden toeghebrant,
Men giet hem vuyle drancken in,
Vergifticht met een ſlang of ſpin;
Wat druck, wat cruys, wat teghenſpoet,
Sal dan verſchricken ons ghemoet,
Wanneer men in zijn herte prent,
Dat hoochſte goet, dat niet en ent?

---

2 TIMOTH. 2. 5.

QVi certat non coronabitur niſi qui legittimè certaverit, primùm laborantem agricolam oportet de fructibus percipere.

BERNARD. IN QVOD. SERM.

IN hoc mundo, quaſi in campo certaminis, poſiti ſumus: qui hîc dolores, aut plagas, aut tribulationes non ſuſcepit, in futuro inglorius apparebit.

SIet herwaerts, wulpsche Ieucht, wat macht den gilt-os baten,
Dat hy een korten tijdt gheleydt wert achter straten,
Met bloemkens opghepronckt? dat hy met soet gheklanck.
Ghetroetelt wert? naedien hy wert gheleydt ter banck.
Hoe kort is 's werelts lust! hoe langh des hels bederven!
O lust berooft van rust! ô doot, ontbloot van sterven!
VVat ramp! wat gaet ons aen? hoe is ons treck soo groot
Tot korte vreucht, waer van de nae-smaeck is de doot?

---

1 IOHAN. 2.

Mundus transit, & concupiscientia ejus.

TAure quid eximiis te cornua nexa corollis?
Quidve juvant agili tympana pulsa manu?
Mox lanius rigidâ feriet tibi colla securi,
Parvaque perpetuâ gaudia nocte lues.
Quid rosa, quid litui tibi, quid, homo, blanda libido
Proderit? & vasto quidquid in orbe placet
Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, voluptas,
Et premit emeritum mors sine morte iecur.

De court plaisir, long repentir.

QVe sert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environne,
Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?
Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort?
Helas! de lá ne vient qu'un' immortelle mort.

POST

POST GAUDIA LUCTUS.

XVIII.

ORbis terrarum homini tanquã theatrum est, unusquisque ibi nostrûm scenæ servit, comicam hic, tragicam ille personam sustinet: Comicam certè vir bonus; quocunq; enim ille exordio Actũ incipit, lepido utique ac festivo fine vitæ fabulam claudit. Tragico cothurno indutus prodit homo nequam: nec personã ponit, nisi cruentus: Actus enim postremus nunquam illi alius nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igitur hunc aut istum improbum initio Satrapæ personam sustinere, ac magnum aliquid spirare videbis; contine te, ac suspende paulisper judicium, dum tragico boatu Scena claudatur. Finis distinguit fabulam.

Quis bovem nitidum in pratis luxuriantem dum videt, securim non cogitat? quis taurũ sub jugo gementẽ dũ conspicit, macello haud destinatũ nõ cõcludit? concludamus & nos, Impiorumque fælicitate nihil miserabilius, Bonorũ afflictione nihil fælicius esse statuamus, nec enim unquam principia impiorum tam invidenda, quàm exitus deplorandus; nunquam piorum principium tam triste, quàm finis est placidus.

DE wetelt, (zeyter een) is aen dẽ mensche als een thoneel, yder een heeft daer, als zijn rolle, te spelen, den eenen, in een Bly-endichspel, den anderen, in een Treurspel. Een vroom mans leven heeft de eygenschap van een Comedie, want hoedanich zijn begintsel oock wesen mach, so maeckt hy altijt een vrolick eynde: Den goddeloosen daerenteghen is een recht Tragedie-speelder. Wanneer ghy daeromme eenich werelts kint, ten eersten aenvangen, in heerlijckheyt hooghe siet uytmuyten: schorst u oordeel eẽ weynich op, ende let op het eynde: noyt en hielter Treurspel op; alleenlic met eẽ uytcomẽ, de eygenschap vande Spelen, is meest ghelegen in het besluyt, let daerom wel op het laetste: op't scheyden vande mart (seght ons spreecwoordt) kentmen de Coopluyden. Wie sieter een vettẽ Os in een wel-begrasde weye, die niet en denckt datse teghens de byle opwast? Wie sieter daerentegens eẽ beest suchten onder het jock, die niet en merct, dat 't selve niet en is voor het vleesch-huys? laet ons dan besluyten, en seggen datter niet ellendigher en is, als het geluck vande goddeloose; niet gheluckigher, als den tegenspoet der vroomẽ. Het begintsel van eẽ booswicht en wordt nimmermeer soo seer benijdt, als zijn eynde beklaeght werdt. De begintselen vãde Godsalige en zijn nimmermeer so verdrietich en beswaerlijck, als haer eynde is sacht en lieffelijck.

AVGVST. IN MATH. 27.

SI haberes sapientiam Solomonis, pulchritudinem Absolonis, fortitudinem Sampsonis, longævitatem Enoch, divitias Cræsi, felicitatem Octaviani; quid prosunt hæc cum tãdem datur caro vermibus & anima dæmonibus?

PROV. 7. 21.

ELle l'a flechi par la force de ses douces paroles & l'a enduit par les mignardises de ses leures.

Il s'en va apres elle incontinent comme le bœuf s'en va a la tuerie.

God den onbevveechden Rotſteen, bevveecht het al.

O! VVelck een ſware laſt is't, van Gods aert te ſchrijven,
Voor ons, die als een damp hier opter aerden drijven?
Doch, t'wijl ons kindtſchen mont hier ſoo wat ſtamert of,
Het zy, ô grooten God, het zy, met dijn verlof.
Du biſt de Rots die dit groot Al daer heen condt voeren,
Beſorcht ons, ſonder ſorch, beroert ons, ſonder roeren,
Raeckt alle dinck, en reckt alleenlijck uyt dijn wil,
O wonderbare cracht! die't Al beweecht is ſtil.

Quod movet, quieſcit.

PVlvis & umbra ſumus, deſcribere numen Olympi
Non opis eſt noſtræ; pulvis & umbra ſumus.
Pace tuâ liceat tamen, O Deus optime, de te
Paucula vel blæſo promere verba ſono.
Tu Rupes qui cuncta trahis, qui cuncta gubernas,
Eſt tamen intereà, te penes alta quies,
Nulla ſubit te cura, Pater, tamen omnia curas,
Aſtra Solumquè moves, nec tibi motus ineſt.

IAQV. 1. 17.

Toute bonne donation & tout don parfait eſt d'enhaut, deſcendant du pere des lumieres, par devers lequel il n'y a point de variation ny d'ombrage de changement.

VOicy! tout l'univers de ceſte grande Roche
Attiré ſans tirer: quand Dieu ſur nous decoche
Tantoſt ſes dons, tantoſt ſa foudre & ſon couroux:
Le tout mouvant eſt coy, le puniſſant eſt doux.

XIX.

NOsne infinitum, æternũ, ac ineffabile Numen (ex quo, per quod, & in quo omnia, a quo sunt omnes causæ causarum) definiamus aut describamus? nosne homulli futiles, ac nihili, qui necdum culicis aut pulicis corpusculum satis perspeximus? absit, absit. Deus religione tantùm intelligendus, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est; sed adorandus, ait Hilar. Interea tamẽ, ore venerabundo ac humili, de Deo fas est proloqui ea quæ ipse de sese, in libris mysticis, memoriæ prodidit. Nec brevius quidquam aut mirabilius ex immẽso isto Oceano facilè depromat aliquis, hoc elogio, Deum immobilem esse, omnia tamen movere; Deum securum esse, omnia tamen curare; Deum inconcussum esse, omnia tamen quatere. Plura quid addam? quidquid in Deo est, Deus est, inquit Hilar. Melius ergò Deum ex operibus cognosces, &, ut solem non directò, ait Hermes, sed in aquis intuemur, sic Deũ in operibus. Eo si quis se modo ad Deum attollat, ilicò humiliabitur; nec enim fieri potest ut quis Deum cogitare, & eodem tempore elato animo esse possit.

HOe souden wy dat oneyndich, eeuwich, onuytsprekelick wesen Godes, uyt het welcke, door het welcke, en in het welcke alle dinghen zijn, van't welcke de begintselen aller begintselen afdaelen, hoe segh ick, souden wy den aerr en eygenschap van't selve recht beschrijven? Wy arme aertwormen, die nauwelijck noch de eyghenschap van een nietige Mugghe ofte Vloo recht ondersocht hebben? Godt is door nedericheyt te verstaen, door Godsdiensticheyt te belijden, niet met onse sinnen op te volgen, maer aen te bidden, zeyt den Outvader Hilarius. Ondertusschen nochtans isset niet ongeoorloft, met eerbiedighen en nederigen monde van Gode te uyten, het gene hy selfs van hem door sijneu Geest heeft laten getuygen. Waer van dit cortelijck, doch grondelijck can ghesevdt werden. Dat hy alle dinghen beroert, selfs onberoerlijck: dat hy alle dingen besorcht, selfs buyten sorghe: dat hy alle dingen beven doet, selfs gheensins beweecht zijnde: om cort te spreken, al wat in Gode is, dat is God, eñ goddelick, zeyter een Outvader. Het goddelick wesen dan, is best te kennen uyt zijn wercken, ende gelijck wy de Sonne niet regel-recht, maer in het water aensien en connen; alsо mede God niet als in sijne wercken, seyt Hermes. Yemandt dan, in voeghen als vooren, sick tot Gode verheffende, sal buyten twijfel sick ten hoochsten vernederen, want wie en soude sick selven niet verachten, ende onder sick nedersygen, als hy op Godt maer en denckt?

PSALM 103. BVCH.

Ille flammantis super alta cœli
Culmina immotum solium locavit,
Et suo nutu facilè universum
Temperat orbem.

Herm. Pœmand. Cap. 11.

OMne motum non in moto movetur, sed in quiescente, & id quod movet, quiescit.

Het en behoort u lieden niet toe, te vveten de tijden ofte ſtonden, die de Vader in ſijn eyghen macht gheſtelt heeft.

DAt Heylichdom, ô Maeght, hier binnen lagh verholen
VVas u gheſeydt, maer, ſiet! nieuſgierheyt deed' u dolen:
Ghy woudet voor u ſien, en taſten metter handt
'T gheen u niet en betaemt, en ſoo quaemt ghy in ſchandt.
Laet daer des Heeren Arck: des hemels hooghe ſaecken
En ſtaen ons niet te ſien, en ſtaen ons niet te raecken:
Niet ſoecken is hier beſt, 't niet weten hier verkieſt;
Die ſoeckt, hier niet en vint: en die hier vint, verlieſt.

Tegenda non detegenda.

FIda tibi nutrix hâc pixide ſacra latere
Dixerat, & ſatis hoc debuit eſſe tibi;
Quid tractare manu, quid cernere, virgo, requiris,
Quæque tenere manu, quæque videre nefas?
Sacra Dei reverenter habe; quid fœderis Arcam
Tangis? iô, cohibe ſtulta puella manus.
In multis neſcire juvat, ſciviſſe nocebit,
Sæpe perire fuit, quod reperire vocant.

ECCLES. 3. 22.

Tu n'as que faire de voir de tes yeux les choſes ſecretes.

QVel curieus deſir ton pauvre eſprit incite,
Pour voir ce que ne dois? trouvant en ſeras quite,
Ne ſonde les ſecrets, ains mets au ciel ton cœur:
Ne touche de la main a l'Arche du Seigneur.

XX.

VT genus quoddam est stolidæ sapientiæ, ita doctæ ignorantiæ speciem prudentiores notant. Quemadmodum enim omnium rerum, sic & scientiæ quoque intemperantiâ laboramus. Deus melius scitur nesciendo, inquit August. quæque ille occulta esse voluit, minimè scrutanda sunt: nam de Deo, etiam vera dicere, periculosum est. Absit ergò illicita ac otiosa curiositas, sobrius intellectus in omnibus aptior est: reficit quippè animã, nec gravat mentem, inquit ille. Apage mihi cum istis (ut Plato ait) qui satagunt inquirere in ea & quæ supra terram, & quæ supra cælum sunt. O homo, qnid miraris siderum altitudinem, & profunditatem maris? animi tui abyssum intra, ac mirare si potes, ait Isid. de summo Bon. Præstat discere ad veritatem, quam ad vanitatem; & in hoc desino.

GHelijcker een aert is van dwase wijsheyt, soo isser mede een soorte van gheleerde onwetentheydt. Want ghelijck den mensche in alle dingẽ onmatich is, so is hy mede overtollich in leerzucht. Men weet God best, met niet te wet en, seydt Augustinus, en al wat de Heere voor ons verborghen heeft, en dient niet naegespoort: selfs met waerheyt vã Gode te sprekẽ, is sorchelijck, en niet sonder gevaer. 'T is daerom gheraden alderley nieusgierige neuswijsicheyt te verwerpẽ, een nuchter verstandt, een matige wetenschap is tot alles bequamer, want zy verquickt de ziele, ende en beswaert geensins het ghemoet. Wech dan met de gene die (ghelijck Plato seydt) willen doorgronden en het gene dat boven der eerde, ende het gene dat bovẽ den hemel is. Wat verwondert ghy u, o Mensche, over de dieptẽ der zee, over de hoochte des hemels? Treet inden afgrondt uwes ghemoets, indien ghy kondt, en verwondert u dan, zeydt Isidorus. 'T is ons nutter te staen naer waerheydt, als nae ydelheydt. Niet hoe veel, maer hoe eel: seydt he t spreeckwoordt.

BASIL.

ANimi morbus est, malé & superfluè de Deo quærere.

AVGVT. LIB. II. DE ORD.

DEus melius scitur nesciendo.

HILAR. DE TRIN.

DEus religione intelligendus est, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est, sed adorandus.

DEVT. 29. 19.

LEs choses cachées apartiennent a l'Eternel nostre Dieu: mais les choses revelées sont pour nous & nos enfans.

Den desen een reuck des doodts, ter doot: Ende den genen een reuck des levens ten leven.

DEn Pieter-man verweckt in desen mensch verblijden,
Een ander man gheraeckt door hem in bitter lijden?
Niet door des vischs ghebreck, den visch is wel en goet,
'T is 's Visschers eyghen feyl dat hem de pijn aendoet.
V wet, Heer, is oprecht, en al dees vreemde streken
En zijn, niet van u woort, maer 's menschen quae ghebreken:
VVaer 't Bieken honich soeckt, op bloemkens of op kruyt,
Daer zuyght de vuyle Spin, vergiftich voetsel uyt.

ECCLES. 32.

Qui quærit legem replebitur ab eà, & qui insidiose agit scandalizabitur ab eâ.

PIscis idem genus hûic alimenta benigna ministrat,
Piscis idem genus hûic causa doloris erit:
Cur aliquis piscem pronuntiet esset malignum?
Cum nocet, haud piscis, sed, coce, culpa tua est.
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem,
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas, & aranea libet easdem;
Hæc aconita trahit floribus, illa favos?

Le fol est l'auteur, de son malheur.

DEux prenent un poisson, poisson de mesme sorte,
L'un en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte:
La cause est du malheur la mal-adroite main:
Ta loy est juste, ô Dieu, meschant le cœur humain.

BONIS

XXI.

AB ipso Conditore nihil malum aut turpe, ait Hermes: turpia enim sunt affectiones inhærentes generationi, sicut ærugo æri, sordes corpori; atqui nec æruginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec malitiam Deus. Scripturam Sacram, ad stabiliendas omnium ferè ætatum hæreses, detorquere omnes videmus; atqui id non scripturæ vitio, sed naturali hominum sive ambitione, sive pravitate fieri, ratio docet. Vultures ad malè olentia corpora, præteritis amœnis ac odoriferis, feruntur; muscæ sana corpora præter volant, ad ulcera properant. Ita isti, claris ac perspicuis Scripturæ locis omißis, obscuris ac dubiis adhærescunt, aut non rarò perversâ interpretatione dubios facere conantur. Imo verò quemadmodum eadem purpura homines delectat, ac ad gaudium provocat, tauros offendit, ac irrîtat ad pugnam: sic ex eodem loco, hic doctrinæ salutaris, ille schismatis ac sectæ occasionem sæpe arripuit. Vnde hoc? verbo dicam: Deus bonus, Scriptura sancta, Homo perversus.

VAnden Schepper en comt niet quaedts, seydt Hermes, want het gene dat inden mensche quaet is, zijn des selfs aengheboren ghenegentheden, hem aenhangende gelijck den roest het yser, eñ de vuylicheydt het lichaem doet, nochtans en is de smit geẽ oorsaecke vanden roest, noch den genen die het lichaem geteelt heeft vande vuylicheyt, noch noch Godt van den quade. Dat de heylighe Schrift tot versterckinghe van alle ketterijen werdt te berde ghebracht, ofte door verdorventheyt, ofte door eergiericheyt der menschen, leert de ervarentheyt. De Giervogels, al wat wel rieckt voorby vliegende, vallẽ op de stinckende en bedorven lichamen. De Vlieghen ghesonde leden verlatende, gaen suygen aen sweeren ende etter-buylen. Veel menschẽ effene en nutte Schriftuer-plaetsen vande handt slaende, nemen genuchte vremde besluyten te smeden, uyt eenighe twijfelachtige ofte duystere redenen. Iae gelijck eẽ eñ het selve purperen-cleet de mensche vervrolickt, de Stieren vergramt en doet rasen; op ghelijcke wijse sal den eenen somwylen Godsalige leerstucken, een anderen schadelijcke Ketterijen, uyt een en de selve plaetse trecken. Wat is hier de reden van? int corte; God is goet, de Schrift is heylich, maer den mensche is verkeert.

Als quaet, uyt goet, ons weder-vaert,
Dat comt uyt ons verdorven aert.

PROV. 8.

IVsti sunt omnes sermones mei, non est in iis pravum quid, neque perversum: recti sunt intelligentibus & æqui invenientibus scientiam.

1 CORINTH. 1. 18.

A Ceux qui perissent la parolle de la croix leur est folie, ains a nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.

De vverelt ghebruyckende, als niet ghebruyckende.

MEn vint een water-beeck, die door de zee comt ſtrecken;
Doch laet met't ſiltich nat, haer ſoetheyt niet bevlecken:
Maer hout ſich onvermengt, en dwingt als met een toom
Haer water, dat het niet vererghere van ſtroom.
De werelt is een zee, wy ſweven door haer baren;
Ey! laet ons ſin en hart van't aertſche zout bewaren,
VVy zijn in s'weerelts ſtroom, wy ſien haer ſnel ghety,
God gheve dat in ons de werelt niet en zy.

Mediis immixtus in undis.

ESſe ferunt, medium qui per mare volvitur, amnem,
Is tamen æquorei nil trahit inde ſalis.
Nos mundi pelagus, nos vaſtum currimus æquor,
Nos tenet in ſalſo Doris amara ſinu;
Omne latus ferit unda, furit celer æſtus arenis,
Ah! quid agat tantas rivulus inter aquas?
Alme Deus, liceat nulla ſalſugine tinctis
Reddere corpus humo, reddere corda tibi!

Bien te bainge, mais ſans meſlange.

LA mer en ce tableau, lecteur, prens pour le monde,
Et gard toy que ſon ſel jamais ne ſe confonde
Avec le fleuve doux de ton eſprit Chreſtien,
Dieu donne, que chacun bien donne garde au ſien.

XXII.

SEmina ac plantæ, aliundè petitæ, ex qualitate terræ, cui inseruntur, brevi fructus producunt: animalia, in aliam regionem translata, ad genium loci, in quo habentur, indolem formant: Idem nobis ferè accidit: mentem ad verbi divini normam indiès nobiscum formamus, & vitæ melioris spem onimo concipimus, at simulatq; in mediâ urbe versari occipimus, ubi nos res hominesq; circumstrepũt, subitò hinc tumultus ac turbas haurimus, & negotiũ nobis, non nostra solum negotia, sed aliena etiam, faciunt. Miseros nos! abripimur, & contagione plerumque insanimus, ecquis enim

...... Cui mens circumflua luxu
Intactum poterit vitio servare vigorem?

Nos tamen adnitamur contra, &, cum bono Deo, Alphæum, mare Siculum subterlabentem sine mixtione undarum, sedulò imitemur; perque levitates ac vanitates hujus seculi transeuntes, iis ne misceamur. at, veluti piscis marinus in salsis undis non salsus, ita nos, ne salsuginem trahamus ex hoc Pelago. Solis radii contingunt quidem terram, sed ibi sunt, unde mittuntur. Vtinam sic animus nobis versetur inter humana, ut adhæreat interea origini suæ, id est, Deo!

EEn uytheemsche plante ofte zaet, hier te lande ghebracht zijnde, verlieſt seer haest haren eygẽ aert, en voecht sick naer het landt daer in zy geplant oft ghesaeyt wert: vremde ghedierten aerden terstont naer het gheweste daerse ghehouwen werden, verghetende het landt daer uyt zy gecomen zijn. Yet sulcx gebeurt dẽ mensche schier alle dage, hy oeffent sick in sijn eenicheyt in Godes woordt, maect daer uyt reghels tot een stichtelijck leven, en brenght zijn gheneghentheden als onder een toom, maer soo haest hy uyt sijne innige ghedachtẽ comt, en begint, beneffens andere mẽschen, in de werelt te woelen, terstont cleven hem de omswevende gebreken van andere aẽ 't lijf, en wort door de selve (gelijck door een snel-loopende riviere) wech gheruckt.

Die in de stroom van wellust swemt,
Al is zijn gheest al wat ghetemt,
Of schoon hy op sijn saken let,
Wert, van een anders vuyl, besmet.

Laet ons hier tegens ernstelijck strijden, ende naervolgen de Reviere Alpheus (die midden door de Sicilische zee, sonder sich met de selve te vermengẽ, harẽ loop neemt) Laet ons midden inde ydelheden vande werelt, trachtẽ met de selve niet gemeens te hebbẽ, ende zijn gelijck versche visschen in zoute wateren. De stralen vande sonne schijnẽ wel op der aerdẽ, maer blyven ghelijckewel gehecht aẽ het lichaem van 't welcke sy nederdalen. 'T ware te wenschen dat wy met de menschelijcke dingẽ besich zijnde, ons niet dieper daer in en lietẽ, ofte wy en bleven even wel vast ghehecht, aen onse oorspronck, welck is God. Die ons daer toe sijn ghenaede verleene.

AMBROS. DE VIRG.

DIscite in hoc mundo, supra mundum esse; & si corpus geritis, volitet in vobis ales interior.

PHILIP. 2. 15.

AFin que vous soyez sans reproche & simples enfans de Dieu, irreprehensibles au millieu de la generation tortue & perverse.

Ghy zijt tot vryheyt gheroepen Broeders, ſtaet dan inde vryheyt, alleenlijck dat ghy de vryheyt niet en ghebruyckt tot een oorſake den vleeſche.

DEn Gheeſt ſtijcht na de lucht, het vleeſch, belaſt met ſonden,
Roept ſtaech, 'ken can niet op, ick ben om leech gebonden.
Ey! loomen aerden clomp ghy ſtaet, ick ſiet, ghy ſtaet
Niet anders als Claes-nar ghebonden aen een draet.
Een hant vol vuyl ghewins, wat wints van ydel eeren,
VVat keteling van luſt, ſal dit u hart afkeeren
Van s'hemels eeuwich rijck? hoe zijn wy dus verblint?
VVy ſtaen als vaſt gheboeyt, daer niet en is dat bint.

Stultitiâ ligamur, non compedibus.

SPiritus excelſo ſe tollit in aſtra volatu,
At caro, compedibus deprimor, inquit, humi.
Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
Morio vel ſtramen, compedis inſtar, habet.
Vile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,
Hæccine ſint pedibus pondera juſta tuis?
Prô viles animas! devotaque crura catenis!
vincîmur, neruus nec tamen ullus adeſt.

ECCLES. 10. 2.

Le ſage a le cœur a ſa droite: mais le fol a le cœur a ſa gauche.

L'Eſprit ſouſhaite au ciel ſon noble cœur eſtendre,
Mais ceſt amas de chair au monde ſe va rendre,
Cauſant captivité, eſclave ſe faiſant;
Vn Sot eſt garotté de paille ſeulement.

XXIII.

QVoties rerum humanarum interior aliqua cogitatio animum mihi subit, non poßum non seriò deplorare, imò & indignari, affectuum nostrorum, non inscitiam modò, sed insaniam. Irretitos nos mundi, nescio quibus, illecebris sat scimus, & futile jugum excutiendi ardor nos aliquis interdum invadit: sed irrito plerumque conatu. Quin age, & seriò rem tãgamus. Quid si tota hæc Machina plenâ manu, quidquid in sese delitiarum complectitur, in nos parata sit effundere, qualia tandem aut quanta nobis conferre poßit, enumeremus. Honores dabit, inquies; fumi sunt. Divitias; umbræ. Nomen ac famam, aura ac strepitus. Voluptatem denique; fallax prurigo est, primò blandiens, posteà dolens. Et quidem ista omnia deteriores non rarò nos rdediderunt, meliores ferè nunquam. Nec enim aut firmiora latera, aut vita longior, aut mens beatior hinc alicui futura est. Ex adverso, quid si, effusis habenis, in nos sæviat Orbis terrarum, adeò ut

Ruina cæli sidera misceat,

Ingens tamen solatium in præsentium brevitate, in futurorum perseverantiâ.

ALs ick somwylen, met innige gedachten de menschelicke dingẽ in my selvẽ overweghe, soo en can ick niet laten droevich, jae gram te werden, over de slofficheydt, jae dwaesheyt, onser gheneghentheden. Wy sien voor de handt dat wy inde wereltsche saken gantsch verwerret zijn, des crijgẽ wy somtijts goeden wille, om ons daer van t'ontwerren: maer, och armen! wy slabacken telcken in ons goedt voornemen. Wel aẽn dan, laet ons tegenwoordelijckẽ eens de sake wat nader ondertasten. Genomen dan dat de gantsche werelt haren schoot als open dede, om ons, met al datse weet by te brenghen, op het vriendelijckste te troetelen, wat zoudt doch al te beduyden hebben? Sy can ons Eer-staten gevẽ, suldy segghen. Maer wat zijn die anders, als roock? Sy can ons rijckdom toe brenghen. Maer wat zijn die anders als een schaduwe? Sy can ons een heerlijcken naem verheffen. Maer wat is die anders, als een suysende windeken? Sy can ons met wellust vrolijck makẽ. Maer wat is dat anders, als een bedriechelijcke ketelinghe? Dit alles, maeckt ons veeltijdts slimmer, selden beter. Ten gheeft ons noch langher leven, noch stercker lichaem, noch gherufter ghemoet, maer wel het tegendeel. Of dan schoon de werelt, ons al quame af nemen, watse can en mach, soo sal, in allen ghevalle, voor ons groote vertroostinghe ontstaen, eerstelijck uytte cortheyt vande jeghenwoordighe ellende, ende ten tweeden, uytte lanckduericheyt vande toecomende geluckfalicheyt.

PAVL. ROM. 7. 22.

DEelctor lege Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ: & capientẽ me sub lege peccati.

AVGVST. LIB. CONFES.

O Amator mundi! cujus Dei gratia militaris? hic quid nisi fragile, nisi plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant hæc omnia, & dimittamus hæc vana & inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum que finem non habeant.

Zijne vrienden gheeft hy het al ſlapende.

DEn Oeſter leydt en gaept, men ſiet hem nau beweghen,
De Kock-meeu, om haer aes, op alle waters ſweeft:
Sy, die wat vanghen ſou, wert onverſiens ghekreghen:
Siet! die naer winſte gaept, verlieſt wel dat hy heeft.
Al jaecht den menſch naer goet, wordt dickwils arm en moede,
Hy loopt, hy coopt, hy hoopt, hy clamt, hy damt, en dijckt,
Hy ſoeckt naer ſoet gheluck, maer vindt een bitter roede:
Maer uwen ſeghen, Heer, ons ſonder ons verrijckt.

Non labore, ſed munificentiâ Domini.

SAxa ſolent volucres circumvolitare marinæ,
Prædáque dum petitur, non datur ulla quies.
Concha loco non mota, ſui non anxia victus,
Nunc bibit, æquoreum nunc ſpuit ore ſalem:
Hanc, dum teſta patet, rigido petit improba roſtro,
Dumque petit, roſtro capta remanſit avis.
Quos manus alma Dei beat, hos beat abſque labore,
Spontè replet placidos præda petita ſinus.

ECCLESIASTIQ. 11. 14.

Les biens & les maux, la vie & la mort, la pauvreté & richeſſes ſont du Seigneur.

L'Huyſtre eſt tout en repos, ſans oncq changer de place:
L'oiſeau de mer partout, ſans s'arreſter tracaſſe,
Qui rien ne faict, il prend: l'oiſeau travaille en vain,
Ce qui nous enrichit, eſt, Dieu, ta riche main.

NON

XXIIII.

RHombum, & Squatinã, & Rhaiam, & Pastinacam, cum tardissimi sint piscium, sæpe tamen Mugilem piscium velocissimum in ventre habere, piscatores observarunt. Simile in terrâ, & ipsis quidem hominibus contingere, quis non videt? ejus rei rationem si quis inquirat, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium pacem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam, cum Sapiente Hæbræo, respondebo. A Deo sanè ista omnia, a Deo sunt. Dei arbitrio expenditur victoria, ait ille, neque ad insolentissimos quosq; illa accedit, sed ad eos duntaxat, ad quos Conditor ille rerũ & Moderator accedere voluerit. Ille quoties suis auxiliari statuit, externis illis plerumque se astringi nõ vult; imò ea aversatur potius, instrumentisque debilioribus magis, quam robustis, juvare mavult. Loquuntur id exempla Gidionis, Ionathæ, & aliorum. Cujus rei illa haud dubiè est ratio, ut, bona, quæ insperata nobis eveniunt, rectà è manu Dei in nos delata intelligamus, eique tãto impensius grati animi victimam offeramus. Eam rationem expressit ipse Deus Iud. 7. 2.

DE Zeeluyden hebben menichmael voor wat vreemts aengemerct, dat inde roppẽ ende buycken van trage ende lompe visschen dicwils de snelste en rapste overvliegers vander zee gevonden werden. Yet sulcx gebeurt oock niet selden op den aertbodem, en selfs onder de menschen: En de reden daer van is, 't gene Salomon zeydt, Ecclesf. 9. 11. Dat ten loope niet en helpt, snelle zijn; tẽ strijde niet en helpt sterck te zijn: ten rijckdom niet en helpt cloeck te zijn, &c. Die en dierghelijcke segeningen dalen alle vanden hemel. Naer dẽ raet Godes (zeyter een) wert de overwinninge uytgemeten, en den segẽ volcht juyst niet die stout en vermeten zijn, maer alleenlijc de gene die het Gode behaecht diẽ toe te schicken. Ten is den Heere niet swaer (zeyde Ionathan, 1 Sam. 18. 6) door vele ofte weynighe te helpen: En veeltijdts, selfs inde meesten noot, behaget Gode de sijne, door kleyne en geringe middelen, uyt het gevaer te trecken: onder andere redenen sonderlinge, op dat den mensche geen stoffe en soude hebben sick selvẽ in sijne verlossinge yet wat toe te schrijven: maer alles regel-recht uyt Godes milde hant soude bekennen ontfanghen te hebben, en dies te meer verweckt soude werden met ware danckbaerheydt sick voor Godt te vernederẽ. Dese reden wert selfs van Gode uytgedruct. Recht. 7. 2. Israel mochte sick beroemen teghens my, en seggen: Mijne handt heeft my verlost.

SALOM. PROVERB.

BEnedictio Domini divites facit, nec sociabitur iis afflictio.

ECCLES. 9. 11.

I'Ai veu sous le soleil que la course n'est point aux legers, ni aux forts la bataille, ni aux sages le pain, ni aux prudens les richesses, ni la grace aux sçavans.

Ghy die een ander leert, leert ghy u ſelven niet?

DEn VVet-ſteen ſlijpt het mes, en leert de ſweerden ſnyden,
En ſelf ſoo blijftſe plomp en bot van alle zyden.
Broer Claes, ghy wert ghenoemt een Leeraer in't ghemeen,
Maer ſeker't gaet met u, als met des ſlypers ſteen.
VVilt ghy dat uwe leer ghenomen wert ter harten,
Beveſtichtſe met doen, en laet u quade parten:
VVant ſoo u daden niet en paſſen op u reên,
VVat ghy met ſpreken recht, ſtoot ghy, met doen, daer heen.

Docet ipſe docendus.

COs acuit ferrum, gladiiſque reducit acumen,
Attamen hoc, ferro quod dedit, ipſa caret.
Si, dum Sancta doces alios, perverſa ſequaris,
Ingenium cotis, frivole Doctor, habes:
Quæ tu cunque mones, ea denique pondus habebunt,
Conveniant dictis ſi tua facta tuis.
Diſcrepat a monitis cui devia vita ſeveris,
Deſtruit exemplo, quæ monet, ipſe ſuo.

Ne faites point ſelon leurs œuvres, car ils diſent
& ne font pas.

O Qu'il eſt mal ſeant, & ne mauvaiſe grace
Vn antre admoneſter & point avoir de trace
De ſes enſeignemens! veus eſtre bon docteur?
Fai tout, ce que du dis, en reformant ton cœur.

DOCET

XXV.

Nonnulli ex iis, qui Arcæ faciēdæ adhibitī fuerunt, diluvio tamē periêre. Sæpe lixa, qui culinæ operam dedit, nidore repletus minimum comedit. Fieri potest, ut cibi spiritualis administri nec eo ipsi fruantur. Nihil minus ferendum esse arbitror rationem vitæ ab altero reposcere eum, qui non possit suæ reddere. Benè dicta quidem non improbo, benè facta autem longè præfero; præsertim quidem in eo, cui populum docendi grave pondus incumbit. non enim homines tam facilè verborū doctrinâ ducuntur, quàm operum. rectè facere principem, qui cives suos faciēdo docet, antiqui censent. quid ni idem de Pastore ac Doctore dicamus? ii, si id non faciant, vitia non solùm concipiunt, sed etiā in civitatem effundunt; plúsque ferè exemplo, quam peccato nocent. Sermo quidem animi interpres est, sed vocalis tantùm; actio verò realis; hāc malim. Magis enim credibile puto ea unumquemque ex animo velle, quæ agit, quam quæ loquitur: ideóque saniores de fide cujusque magis oculis, quàm auribus credunt. Qui benè dicit & facit, omni exceptione major est; duo tamen hæc si separanda sunt, rectè facientem & cætera taciturnum, præferendum judico.

Selfs eenige vande gene die de Arcke hebben helpen timmeren, zijn door de Sondvloet vergaen. Een Cock die de spijse bereyt heeft, eet menichmael alderminst, als vol zijnde vandē reucke. 'T can gebeurē, dat de gene die ons de geestelijcke spijse voor stellen, selfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en isset niet min te verdragen, als dat yemant, die redē eyscht van eens anders levē, van zijn eygen selfs gheene geven en can. Wel te spreken is eē loffelick dinck, maer wel te doē gaet noch voor: sonderlinge inde ghene, die den swaren last van de Gemeente te leeren op de schouderen gheladen hebben: want het volck en wert niet so lichtelijc tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere vā wercken, De Oude zeyden dat een Prince wel dede, dat hy zijn ondersatē met doē leerde. Het selve mach, niet sonder reden, tot een Herder en Leeraer des volcx geseyt werden. Want in ghevalle inde sulcke de leere niet beantwoort en wert vande daet, so en sondigen de soodanighe niet alleenlijck ten opsiene van hun selven, maer gieten de feylen uyt over de gantsche stadt, en doē meer schade door haer exempel, als door de sonde selfs. De woordē diemen spreeckt werdē genoemt Tolckē van het ghemoet, de daden zijn't noch beter: 't is waerschijnelicker dat yemāt van hertē meynt, het gene dat hy doet, als het gene dat hy maer en seyt. De Oude, van yemants geloove oordeelende, geloofden ten diē aensiene veel beter haer oogē, als haer ooren. Die wel spreect, en met eene wel doet, is eē dubbel man: Indiē men nochtans dese twee dingen soude willen scheydē, so is den genē die wel doet, en voorts stille swijcht, noch verre de best te houden.

Chrys. in Lib. de Compunct. Cord.

Docere & non facere, non solum lucri nihil, sed & damni plurimùm confert. Grandis enim condemnatio componenti quidem sermonem suum: vitam verò suam atque operam negligenti.

August. super illud Beat. Immacul.

Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod condemnet, judicet ille qui non agit eadem, quæ in alio putaverit punienda, ne cum de alio judicat, in se ipsum sententiam ferat.

Doot vvaer is u prickel?

DE doodt is aen den mensch, dat aen dees jonghe dieren
Is 't holle momme-tnygh; de kleyne jonghers tieren,
Soo haest zy dat aensien, en vallen in de vlucht:
Maer die wat snegher zijn, die nemen't voor ghenucht.
Soo haest een weerelts kindt de bleecke doodt voelt comen,
'T hart sinckt hem in de schoen, sijn lust is hem benomen:
Maer die dit spoock, in God, doorsiet van alle kant,
En wijcktet niet een voet, maer bietet als de handt.

Mors larvæ similis, tremor hinc; nihil inde maligni.

ID mors est homini, trepidis quod larva puellis;
Excitat ingentes frons utriusque metus.
Larva fugat pueros, frontem, non terga, videntes;
Ast aliis risum posteriora movent.
Sensibus incurrit cum lurida mortis imago,
Hei mihi! quam multis spes animusque cadit.
At cui terga necis melior doctrina revelat,
Clamat, ades vitæ mors melioris iter.

Le fol s'en fuit, le sage s'en mocque.

COmme, aux enfans, paroist le masque espouventable;
A l'homme ainsi la mort ressemble miserable,
Mais qui, de tous costès, ces monstres taste & voit,
En fin n'y trouve rien qu'espouvanter le doit.

TREMOR

XXVI.

PVdore suffundor quoties homines, solo naturæ lumine illustratos, optimam illam Philosophiam (mortis cogitationem dico) nō tantùm summoperè coluisse, verùm etiam mortalitati medium unguem ostendisse, comperio. Philippus, rex Macedonum, in mediis aulæ delitiis, Puerum voluit indiès sibi acclamare; Hominem te memento, Philippe. *Aegyptiis, inter epulandum, sceleton convivis exhibere solenne fuit, cum elogio:* Mortui sic eritis. *Hegesias, de Animæ Immortalitate gravìter disserendo, mortalitatis metum multis adeò excussit, ut spontè ad mortē properarent. Calcar mihi addunt homines futuræ fælicitatis ignari, quò ita me componā, ut mortalitatis exuvias animo sē aliquandò deponam. Et videor oculis fixis ac irretortis mortem me aspicere jam nunc posse. Et quidni id faciam? Non mundus, cum hinc decedam, me desideraturus est; plures enim ac meliores incolæ illi supererunt. Non ego, cum moriar, mundum desiderabo; plurima enim, ipso meliora, me exspectant: in hoc ubique ingens est calamitas, extra hunc, summa futura est fælicitas.*

ICk schames my t'elcken als ick bemercke dat menschen, door het ingeven vande nature alleenlijck geleydet zijnde, van het beste deel der wijsheyt (ic segge vā de bedenckinge des doots) niet alleenlijck veel hebbē gehouwen, maer selfs dit leven gans weynich hebbē geacht. Philips Coninck van Macedoniē, midden in de weelde van eē dertel hof, hadde een Iongelinck gelast dach aen dach hem in d'oore te comen byten; Philips gedenckt dat ghy eē mensche zijt. Die van Ægyptē haddē voor een ghewoonte, in het vrolijckste van haere maeltijden, een geraemte van een doot mensche te voorschijn te brengen, met een by-reden aende genoode: doot zijnde, zuldy aldus wesen. Hegesias leerde met soodanighen ghewichte vande onsterffelickheyt der zielen, dat hy aen vele, niet alleenlijc de vreese des doots gheheelijck wech nam, maer oock lust dede crijgen tot het sterven. Dusdanige menschē, niet wetende vande toecomende gheluckfalicheyt, geven my dagelijcx als een spoor, om dese bedenckinghe my gansch en al gemeensaem te maken: Dies verhope ick oock (door Gods genade) de sake daer toe nu ghebracht te hebben, dat ick de doodt onder haer holle ogē, sonder my t'ōtstellē, soude dervē aensiē. En wat sou my doch van sulcx wederhouwē? De werelt (of ick schoon van hier scheyde) en sal my niet eens missen, overmits zy noch inwoonders genoech, en beter als ic bē, sal blijven behouden: Ick van gelijcke, en sal de werelt niet eens missen, want veel dingen die beter zijn als zy, sullen my gewerdē. Inde werelt is uytnemende ellendicheydt, buyten de werelt onuytsprekelijcke gheluckfalicheyt.

CASSIOD. IN PSALM.

QVis mortem temporalem metuat, cui æterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetuâ requie noverit collocandum?

PSALM 15. 15.

TOute sorte de morts des bien-aimés de l'Eternel est precieuse devant ses yeux.

PHILIP. I. 23.

MOn desir tend a desloger & estre avec Christ.

Vrient,

Vriendt', ſoo langh alſt dient.

SOo lang men met ayuyn ſpeelt, ſonder die te ſchellen,
Soo lang iſt al goet dinck, ten ſal 't gheſicht niet quellen:
Maer ſoomen dit ghewas ontbloot, of gaet ontkleen,
Het oogh van tranen loopt, de vriendtſchap is gheſcheen.
Veel menſchen ſchijnen ſoet en ſacht in haren wandel,
Soo langmen met hun drijft niet dan ghemeenen handel:
Maer letter op wanneer hun roxken yemant ſcheurt;
O vrient, men kent gheen vrient dan alſmer erf mé beurt.

Amicus certus in re incertâ cernitur.

SÆpe levi tractare manu ſit cura, viator,
Stringenti lachrimis lumina rubra tument.
Qui facilem laudas, & amicâ fronte ſodalem,
Signa ſodalitii num ſat aperta tibi?
Dum ioca miſcentur, dum luditur inter amicos,
Aſpera qui moveat iurgia, rarus erit.
Damna probant ſocios; tunc cum de jure remittet,
Te cupiente ſuo, reſpice qualis erit.

En partage lict & jambon, cognoit l'homme ſon compagnon.

IOüant avec l'oignon, je ne faiſois que rire:
Mais il me faict pleurer, ſi toſt je le dechire.
l'Amy, quand tout va bien, eſt debonnaire & doux,
Mais, le touchant de pres, le mettras en couroux,

AMICVS

XXVIIII.

Magis moralis, quam Theologici argumenti est carmen huic Emblemati adscriptum; nos id paulò aliter, pro subjectâ materia, hîc interpretemur. Cæpa, levi brachio dū tractatur, prorsus sensibus humanis innoxia est, durius pressa, mox odore nares ocuólsque offendit. Ita plerosque homines affectos esse accusator ille fratrum, Diabolus inquam, in personam Iobi (licet in eo falsus) callidè inclamat: nunquid, inquit, Iob frustrà timet Deum? nonnè tu operibus manuum ipsius benedixisti? Sed extende paululum manum tuam, & tange ea quæ possidet; mox in faciem benedicet tibi. Ea sanè est naturæ humanæ fragilitas, Deum, dum leniter nos habet, laudamus; si castiget, ilicò voces impiæ, ac murmura. Verissimè Veritas; qui super petrosâ seminatus est, inquit, hic est, qui verbū audit & continuò cū gaudio illud accipit, nō habens autem in se radicem, temporalis est, ac factâ tribulatione continuò scandalisatur. At tu, ne nos inducas in tentationem, Domine, potisúque nobiscum age ex verbo tuo quod locutus es (in Psal. 89. 32.) Si justitiam meam profanaverint, visitabo in virgâ iniquitates eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab iis.

NA dien het Ghedicht op dit Sinnebeeldt meer op de Seden-leere, als op eē Christelijcke bedenckinghe schijnt te trecken: soo sullen wy d'uytlegginghe daer van wat nader brengen tot de stoffe, die wy in dit deel verhandelen. Den Ajuyn maer sachtjens aengeraeċt, en geeft van sich geē quade lucht, maer geperst zijnde, quetst beyde de oogen eñ den neuse vande omstanders. De menschē meest aldus genegen te zijn, poocht dē lasteraer der Broederen (den duyvel) waer te maken, inden persoon vanden lijdtsamen Iob: Meyndy (seyde hy) dat Iob om niet Godt vreest? ghy hebt het werck zijner handen ghesegent, sijn huys bewaret. &c.. steeċt u hand uyt, en tastet hem aen, hy sal u seghenen in u aensicht. T'is een swackheyt van veel menschen, dat zy, soo lange hun saken wel gaē, God loven, maer als sy eens hart werden aen getast, werpen strax, ick en weet niet wat, lasterwoorden teghens den hemel. Het zaet (seydt den Mondt der waerheydt) dat op steenachtighe plaetsen gezaeyt is, zijn dese, die het woordt hoorē, en ontfangen het selve met vreuchden, maer, den tijdt van vervolginghe comendē, als gheen wortel hebbende, werden terstont gheergert. Maer, o Heere onsen God, en leydt ons niet in versoeckinghe: maer handelt liever met ons nae uwen woorde, dat du door dijnen Propheet ghesproken hebtst (Psal. 89. 32) Soo sy mijn ghebodt niet en houden, So wil ick hen metter roede te huys soecken, ende hare misdaet met plaghen: Doch mijne genade en wil ick van hun niet wenden.

ISID. LIB. 3. DE SVM. BON.

IN prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim an persona an fœlicitas diligatur.

PROVERB.. 17. 17.

L'Intime ami aime en tout temps & naistra comme un frere en la destresse.

ECCLECIASTIQ. 37. 1.

IL n'y a point d'amy qui ne die; ie suis aussi de ses amis, mais il y en a tel qui n'est ami que de nom.

3. O meschante pensée d'ou es tu roullée pour couvrir de tromperie toute la terre!

Groote vrede hebbense die uvve vvet lief hebben.

DEn weer-haē keert en draeyt; doch vint noch ruſt noch vrede,
Tot hy met windt en lucht treft juyſt de rechte ſnede,
Dan ſtaet hy eerſt gheſet: Den weer-haen is den menſch,
Die loopend' hier en daer ſoeckt naer ſijns harten wenſch;
Maer of hy ſchoon door-rent den gantſchen kloot der eerden,
En vindt gelt, luſt, en eer; 't is al van geender weerden,
Soo hy niet recht en treft den ſtreeck van Gods ghebodt;
De ware ruſt en luſt beſtaet alleen in God.

In Domino quies.

NVlla quies volucri quæ turribus eminet altis,
Ni teneat rectam, cœlitùs acta, viam.
Quærimus in tenebris tranquilli pectoris arcem,
Et, malè, diverſum quiſque capeſcit iter;
Hic ſibi divitias proponit, & alter honores;
Ille voluptati credit ineſſe bonum.
Fallimur heu! ſtatio Deus eſt, Deus una quietis,
Non alibì placidæ commoda mentis erunt.

PSALM 73. 28.

Quant a moi, d'approcher de Dieu c'eſt mon bien.

C'Eſt en vain que cerchons repos par mer, par terre;
Nos paſsions, helas! nous font par tout la guerre:
Du monde les plaiſirs ſont touts trempez en fiel,
C'eſt doncq le ſeul plaiſir ſe conformer au ciel.

XXVIII.

INdex Magneticus nusquam consistit, nisi Septentrionẽ versus sese moverit, ac in sidus illud polare aciẽ fixerit. Nusquam animo humano quies, nisi in Deo. Nec enim aut honorum splendor, aut opũ abundantia, aut famæ pruritus veram animi tranquillitatem cuiquam præstiterit: ejusque rei vel naturalis ratio hæc redditur: anima infinita atque æterna, in rebus finitis hisce ac momentaneis, ac cum ipsâ symbolum nullum habentibus, solatium ac requiem quî inveniat? Nonne unicuique nostrûm, inter medias sæpe voluptates, cum succurrit quàm fluxa, quàm futilis sit ista delectatio, quam brevi desitura, nausea statim oboritur, ac tædium omnium, quas hîc videmus atque audimus, blanditiarum? torpemus utique plerumque post gaudia, & recordatione præteritorũ, futura ejusdem generis pariter vana, non abs re, judicamus. Videmus enim ab omni mortali solatio prorsus nos distitui, cum maximè solatio indigere nos facit extrema necessitas. Hæc cogitanti, cui, precor, non excidat quidquid id est delitiarum, quod humana promittit imbecillitas? quis non efferatur ad verì gaudii auctorem Deum, in cujus dextrâ delectationum plenitudo?

DE Naelde van het Zee-compas en staet niet stille, ten zy die ghedraeyt zy op de Noortsterre. Daer en is gheen ruste voor het menschelijck ghemoet, ten zy het selve sich vast op God stelle. Want noch den glans van hooghe statẽ, noch overvloet van rijckdom, noch het geruchte van eenen loffelijckẽ naem onder den menschen, en can ons de ware gerusticheyt des gemoets aenbrengen. En hier toe schijnen selfs natuerlijcke redenen te dienen. De ziele des menschen, als eeuwich eñ oneyndich zijnde, en can in dese tijdelijcke eñ bepaelde dingẽ, geẽ ruste vindẽ. Voelẽ wy niet yder in ons selfs, soo wanneer wy midden inde wellusten deses werelts swemmen, eñ dat ons dã voortkomt de bedenckinge, dat dit alles niet en is als enckelen roock, die op een oogenblic verdwijnt, dat wy als een walginge en tegenheyt crijgen van alle dat wy hier siẽ en hooren? Naer tijdelijcke wellust is dẽ mensche gemeenlick altijt swaermoedich, als oordeelende, dat gelijck dese voorleden blyschap haest is voorby gegaẽ, dat ooc alle andere die noch aenstaende souden mogen zijn, van gelijcken niet lange en sullen dueren. Insgelijcx sien wy dagelijcx dat ons den troost der menschẽ dan meest ontgaet, als wy, in den uytersten noot, meest troost vã doene hebbẽ. Wie, dit bedenckẽde, en sal niet een cleynachtinge aencomen, van alles wat hier vermaeckelick schijnt tẽ wesen? Wie (segg' ick) en sal sijnen geest niet verheffen om na te spooren dẽ Gever van de ware vreuchde, aen wiens rechterhant is blijtschap ter volheyt in eeuwicheydt, ghelijck den Psalmist seyt. Psal. 16. 11.

Ons ziel, een licht dat eeuwich schijnt,
En vint geen rust in't geen verdwijnt.

Math. 11. 29.

VEnite ad me omnes qui laboratis, & invenietis requiem animabuss vestris.

PSEAVM 73.

QVel autre ay-ie au ciel? Ou ay-ie prins plaisir en la terre qu'en toi?

Sy vergaderen ende en vveten niet vvie het krijghen sal.

VVAt luſt den armen menſch, met handen en met voeten,
Hier in dit aerden hol, ghelijck een mol te wroeten?
VVat heeft hy doch, voor al zijn ſweet, meer als 't furet?
Een ander eedt het wilt, en hy krijght nau een ſlet
Eens afgheſleten doucx, om mee te zijn begraven;
Dat is den gantſchen loon voor al zijn anxtich ſlaven.
VVel aen, 't is lanck ghenoech ghewroet, hef op u hooft,
En ſpoort na wilt, waer van ghy noyt kondt zijn berooft.

Quod capis, alter habet.

ECquid adhuc atris caput abdis, homuncio, luſtris?
Ecquid adhuc vili pectora condis humo?
Tu viverra tuis, tu mente manúque laboras,
Et mox qui prædâ gaudeat, alter erit:
Alter erit; qui vina cadis depromat avitis,
Vach! dabitur cineri trita lacerna tuo.
Si ſapis, ergo putri tandem caput exere terrâ;
Quæque rapi nequeant præmia, diſce ſequi.

ECCLES. 4. 17.

Lon œil ne voit jamais aſſez de richeßes, & ne penſe point pour qui traville-ie & prive ma perſonne de bien?

A Quoy te ſert, mortel, par avarice, & rage,
Par peine, par labeur de conſumer ton age?
Ne vois tu pas qu'aux tiens ne ſers que de furet?
La peine eſt ſeule a toy, un autre a le banquet.

XXIX.

O Curas hominum ! O quantum est in rebus inane !

Hic tametsi liberis orbus, censum tamen alieno hæredi nutrire non desinit: iste, cum diu parcè vixerit, opibúsq; familiæ congerendis ævum consumpserit, quot filios, totidem cadaver exspectantes vultures circùm sese habens, tandem exspectato fine supremum diem claudit, ac personato fletu nudus in terram abditur. Saladinus, qui Syriam, Aegyptum, ac Africæ bonam partem subegit, vicinus morti, in cogitationem hanc seriò descendisse dicitur, ac proinde supremâ voluntate voluisse, pro omni pompâ funebri, tunicam tantùm interiorem in hastâ sub limem efferri, cum acclamatione: Unum hoc ex Domitore orientis restare. *Est sanè, est, inquit Eccl. 5.12. alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, divitiæ conservatæ in malum domini sui: pereunt enim in afflictione pessimâ. Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventum, cunctis diebus vitæ suæ? Cognovi, inquit idē cap. 3.12, quod non esset melius, quam lætari & benè facere in omni vitâ, hoc enim donū est Dei.*

A*Ch ! hoe ydel zijn de sorghen,*
Die dē armen mensch verworghen,

Den desen, al hoe wel sonder kinderē, en laet niet af schatten te versamelen voor een erfgenaem, die hy niet en kent: Dēn genen, kinderē hebbende, midtsgaders lange en veel voor de selve hebbende gesorcht, en heeft menichmael, voor alle zijn sorghen, geen andere vergeldinge, als de sorge van sijne kinderē, duchtende dat hy te lange leven sal: werdende dagelijcx vande selve niet anders besien, dan gelijck een stervende ghedierte, van een gragen Giervoghel: tot dat hy ten laetsten, met ghemaecte ende uytgeperste tranē, naeckt in het diepte der aerdē neder wert gelaten. Saladijn die Syrien, Ægypten, ende een groot deel van Africa t'onder heeft gebracht, gevoelēde zijn tijdt daer te zijn, na dat hy sick selfs ernstelijc in desē bedenckinghe hadde ghegeven, heeft eyndelijck by uyterste wille bevolen, datmen voor de Bare in plaetse van pronck-cleederē, prachtige wapenen, ofte ander Lijckcieringe, alleenlijck zijn hemdērock, aen een lance gehecht, soude omdraghen: met een byroep, Vande Overwinner van Oostē, is dit maer alleen overich. Dat is een boose plaghe, seydt Salomon, die ick sach onder der sonnē: Rijckdom bewaert tot schade diens, die hem heeft: want dē rijckē comt om met grootē jammer. Gelijck hy naect van zijns moeders lijf gecomen is, so vaert hy weder heenen. Wat helpet dat hy indē wint gearbeyt heeft? alle zijn leefdage heeft hy in duystere ghegeten, &c. Ick mercke, zeydt den selven, datter niet beter en is als wel doen en vrolijck zijn.

LVC. 12.

STulte, hac nocte anima repetetur a te, quæ autem parasti, cujus erunt?

De imperatore Severo memoriæ proditum est: eum, cum sensim mortem sibi imminere sensisset, linteum, in quo tumulandus erat, per castra conto levatum circumferri, & per præconem edici jussisse; En ! ex amplissimis regni opibus, quod unicum Severus imperator secum auferet.

Een broeder die vernedert is, roeme in zijn hoocheydt; En die rijcke is, roeme in zijne verneederinghe; want hy ſal als een bloeme des gras vergaen.

SLuyt in een warme handt een puyt, zy ſal verſticken;
Doet ſulcx aen 't hinnen-jonck, het ſal daer deur verquicken.
Den aertſchen menſch, van Godt verſocht door tegenſpoet,
Beſwijckt, als ſonder trooſt, en ſtracx verlieſt den moet.
Den vromen, door Gods handt ghebracht in bitter lijden,
VVert opghevveckt door tucht, en voelt een ſoet verblijden:
Hoe hy meer vvert verdruckt, hoe hy meer crachts verwerft,
VVaer door den vromen leeft, daer door den booſen ſterft.

Bonis, nil niſi bona.

SI foveas, tepido creſcet tibi pullus, in ovo,
Squallida, ſi foveas, rana calore perit:
Mors ranæ calor eſt; pullóque, fovere, favere eſt;
Quod juvat hunc, illi triſtia fata tulit.
Exitium peperit res proſpera ſæpe nefandis,
Fauſta Deum clamant fata favere piis:
Dum punis, Deus alme, malos, perit impia plebes;
Adjuvat, affligit dum tua dextra, bonos.

ECCLESIASTIQ. 8. 5.

Le cœur du ſage cognoiſt le temps & le moyen qu'on doit tenir. Car en tout affaire il y a temps & moyen pour t'y conduire, autrement mal ſur mal tombe ſur l'homme.

QVi couve le pouſsin le ſauve, la grenoille
Iamais ſe trouve bien, ſi non, quant on la moille:
Icy eſt bonne & lá mortelle la chaleur.
Ce, dont le juſte vit, mourir faict le pecheur.

XXX.

Sanis, ajunt Medici, omnia sana. Bonis, ajunt Christiani, omnia bona. Si, ut nihil mali tibi eveniat cupis, ut nihil mali in te resideat, cura. Si ut omnia bona tibi contingant optes, ut ipse bonus sis, operam da. Non eò tamen hæc referri velim, quasi Deus nihil nisi læta ac secunda piis immittere soleat, Sed potius quod Deum amantibus ac a Deo amatis omnia in bonum adjumento sint, ex sententiâ Paul. Rom. 8. 28. Leur maux (*inquit Molinæus*) leur devienent biens, leur pauverté corporelle leur est une Deité spirituelle; leur bannissements leur sont fuites de monde; leurs esloignements des honneurs, leur est un aprochement de Dieu; leurs ennemys sont leur medecijns, & les obligent a craindre Dieu; les maladies corporelles, leur sont cures spirituelles; leur mort en fin leur est une entrée en la vie. *Finiamus ergo cum.*

Den ghesonden, seydt den Medecijn, is alle ding gesont: den goeden, seyt den Christen, is alles goet. Die wil dat hem niet quaets over en come, die maecke datter niet quaets in sijnen boesem en woone. Die wenscht dat hem niet als goedt en soude bejeghenen, die draghe sorghe dat hy selfs al vooren goet zy: Niet datmen hier door verstaē moet, dat den Godsaligen niet als voorspoet ende vermakelickheyt van Gode toe wert geschickt: maer veel eer dat alles, beyde goet en quaet, bitter en soet, den Godsaligen ten goede behulpich is, ende eyndtlijck t'sijnen goede uytvalt, nae de troostelijcke leere Pauli Rom. 8. 28. Het quaet (seyt Molineus) dat hun overcoemt, gewert hun tot goedt, haer lichamelijcke armoede ghedijt haer tot geestelijckē rijcdom: hun ballinckschappen tot afsonderinghe des werelts, t'afsetten van haer staten, brenghtse naerder tot God, hun vyanden zijn haer geneesmeesters, en dryvense tot meerder vreese Gods. De lichamelicke siecten zijn hun geestelijcke genesingen. Eyntelijck, de doot selfs is hun een inganck tot het leven: Een en het selve vier, seydt Augustinus, doet het goudt blincken, en de stoppelen roocken: eenen vleghel morselt het stroo, en suyvert het koren. Een en de selve straffe beproeft, en reynicht de Godsalighe: Verwoest daerentegens en verstroyt de Goddeloose, &c.

August. de Civit. Dei Lib. 1. Cap. 8.

Sicut in uno igne aurum rutilat & palea fumat, sub eadem tribulâ stipulæ comminuuntur, frumenta purgantur; nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem præli pondere exprimitur: ita una eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat & exterminat; unde in eâdam afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autē precantur & laudant: tantùm interest ne qualia, sed qualis quisque patiatur. Non pari modo exagitatum, & exhalat horribiliter cœnum, & suaviter fragrat unguentum.

Ick

Ick ellendich mensche! wie sal my verloßen van dit lichaem des doodts? Ick dancke God door Iesum Christum.

ICk was, och-arm! belaen met grooten angst der zielen,
De hel gaept' achter my, de doodt was op mijn hielen;
Des afgrondts open keel gaf my vertreck noch wijck,
Mijn adem was ten end', ick scheen een levent lijck.
Maer siet, als ick besweeck, doen wert my cracht ghegeven,
Als ick lagh in de doot, doen quam ick eerst in't leven;
In mijnen diepsten noot, gheraeckt' ick uyt ghequel,
Den wegh ten hemel-waerts, leyt dichte by der hel.

In agone, liberatio.

QVàm propè me stygio nuper Canis ore vorabat!
Quàm propè tartareis faucibus esca fui!
Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,
Præque meis oculis nil nisi funus erat.
At Pater omnipotens, mediis mihi portus in undis,
Lassa salutiferis pectora texit aquis.
Mens, age, pone metus; quæ ducit ad æthera calles,
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.

---

2 TIM. 4. 16.

Nul ne m'a asisté en ma premiere defense, ains tous m'ont abandonnées. Mais le Seigneur m'a asisté & m'a fortifié.

LA mort me talonnoit, il ne falloit iá guere,
I'Estois tout englouty de l'infernal Cerbere,
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel:
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au ciel.

XXXI.

SCeleratos ingenti plerumque improbóque somno frui, ac in utramq; aurem dormire; pios contrâ dissidio interno exagitari quid mirum?

Parcere subjectis, & debellare superbos

& principi hujus seculi, diabolo inquam, solenne est. Quamdiu enim Robustus ille possessioni suæ incumbit, omnia ibi placida ac tranquilla sunt: at simulatque fortis fortiori succubuit, omnia in tumultu sunt, cunctáque sursùm, deorsùm agũtur. Quid te excrucias, Mens pia? Non ex peccato sensus peccati est; corruptionẽ tuam non per corruptionem, sed ex gratiâ percipis. Timor enim Dei eodẽ modo vulnerat, inquit Augustinus, quemadmodum medici ferramentum; id putredinem tollit, & videtur quasi vulnus augere; nam dum putredo esset in corpore, minus erat vulnus, sed periculosum; accedit ferramentum medici, minus dolebat illud vulnus; quàm dolet modò, cùm curatur. Sed ideò plùs dolet, accedente medicinâ, ut nunquam doleat, succedente salute. Periculosum fortissimis imperat dux. Nuuquã impugnari debilitatis est.

TEn is niet te verwonderẽ, al sien wy somwylen de goddeloose gherust, en goedts moedts daer henen gaen: de vrome daerentegen met innerlicke aenvechtingen gequelt te zijn. Niemandt en doet oorloghe aen, de ghene die hem onderdanich zijn: den duyvel en bestoockt niet de gene, die hem alreede de overhant gegeven hebben. Soo lange als dien stercken gewapenden zijn vaten bewaert, soo isset al in stilte: maer als den Stercken van eẽ Stercker bestreden en overwonnen wert: dan ister al in roere. Wat quelt ghy u doch, Godvreesende ziele? Ten is niet vande sonde, dat ghy u sonde ghevoelt: 't is van Gods genade, niet vã uwe verdorventheyt, dat ghy uwe verdorventheyt gewaer wert. De vreese des Heeren, quetst den mensche, seydt Augustinus, op de selve wijse, gelijck de vliem de etterbuyle, zy schijnt wel de wõde grooter te makẽ, maer zy jaechter den etter en dracht uyt, want ter wylẽ die vuylicheyt noch in het lichaem lach, was de wonde, 't is waer, wel cleynder, maer veel sorgelicker, zy is veel pynelijcker, nu daer de vliem by comt, als te vorẽ eerder dẽ meester aen quam: maer zy is daerom pijnelijck, terwylẽ datmẽse meestert, om datse niet meer pynelick zijn en soude alsse ghenesen is. Een Veltoverste sendt zijn cloeckste gasten, ter plaetsen daer het gevaer alderheest is. Nimmermeer bestreden te werden is een teycken van swackheyt.

Niemandt treter in't gevecht, met sijn knecht,
Maer met die hem tegen-streven:
Die dẽ duyvel wederstaen, tast hy aen;
Niet die haer tot hem begheven.

IACOB. I. 10.

BEatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam, quam repromisit Deus diligentibus se.

BRADFORT.

SI ad superos iter tendere velis, ad inferos prius navigandum est: cuncta enim Dei opera sunt in mediis contrariis.

De vrouvven dat sy in reynen kleede haer selven vercieren met schaemte ende maticheyt, &c.

GHy klaeght ons, Iaquelijn, en thoont u dus verbolghen,
Dat u staegh, waer ghy gaet, de Venus Ianckers volghen,
En trachten na u eer: wel aen, ick weet u raet;
Leght af u wulpsch ghetoy, doet wegh u geil ghelaet;
Stelt deftich u ghebaer. VVy sien ontrent de roosen,
Soo langh die op hun steel aenlockelijcken bloosen,
'T ghesticker van de bien: het dorre bloemken rust:
Daer't kleet is slecht en recht, daer woont geen dertel lust.

Auferimur cultu.

SCurra pudicitam ne quis tibi voce laceßat,
Consilium poscis sæpe, Tryphæna, meum:
Adsit ubique pudor; castique modestia vultus;
Hac lasciva manus sistitur arte proci.
Multa vagatur apis, denso strepit agmine crabo;
Dum rosa purpureo flore superba nitet;
Condat opes; aliò mox turba molesta volabit,
Et sua mella rosis intemerata manent.

ECCL. II. 4.

[Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne t'esleve point au jour de la pompe.

LA fine mouche-a-miel, & le desir lubrique
S'en vont d'un pas esgal, pareille est leur practique;
L'abeille ne s'asit sur langoureuse fleur:
Le fol amour ne touche a ceux d'un humble cœur.

AV-

XXXII.

Esto cultu modicus (ait ex antiquis aliquis) sermone facilis, ore probo, animo verecundo. Honestum sanè ei vile est, inquit Romanus Philosophus, cui corpus nimis carum est. Hinc virgines Vestales, elegantiori cultu ac vestitu decoratas, in suspicionem invisæ virginitatis vocatas olim a Romanis fuisse, legimus. Iudicabant enim viri prudentissimi non modò tacitum judicium mentis non satis pudicæ, verùm etiam apertum lenocinium vestibus ineße, quo lascivi juvenum oculi allicerentur, ac in libidinem raperentur; ut enim hederam suspensam vini venalis indicium, ita cultum immodicum pudicitiæ, arbitrabantur. Dicamus ergo, turpe Christiano eße, cum animam habeat, captatare laudes ex corpore.

VVEest (seyt een vande Oude) matich in cleedinghe, ghemeensaem in sprake, heus van monde, eerbaer van herten. Die te veel hout van sijn lichaem, hout weynich vande eerbaerheyt seydt Sen. De Nonnē vande Goddinne Vesta werden byde Romeynen in verdachtheyt gebracht van oneere, soo haest de selve eenighe uytwendicheyt in hare kleedinge bestonden te betoonen; want sy oordeeldē dat het uytmuytēde cieraet, niet alleenlijc was een stilswygēde teyken van eē wulps ghemoet, maer selfs een openbare aenlockinge van alle dertele ogē: want gelijck het uythanghen van de veyl.kranssen voor de Herbergen, een teyken is datter wijn te coop is, soo meynden sy dat een uytwendich kleet eē peyl was van veyle eerbaerheyt. Laet ons dan besluyten, dattet voor een Christen niet en voeght eere te soecken uyt de vercieringhe des lichaems, terwylē hy wat anders heeft dat met beter reden by hem behoort verciert te werdē, namentlijck sijne Ziele.

---

1 PETR. 3.

Mulierum ne sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri.

THEOPHRAS.

Mulier nec alios videre, nec ipsa videri debet, si eleganter ornata utrumque enim ad res inhonestas incitamentum est.

Daer vvandelen vele, vviens God den buyck is, de welcke aerts ghesint zijn.

VVAnneer den Crocodil sijn hollen muyl doet open,
Den Trochilus die comt terstont daer in ghekropen;
En t'wijl het yslijck beest van satheyt rispt en braeckt,
Het voghelken, met angst, sijn tanden schoone maeckt,
Al om een weynich aes: waert niet een soeter leven,
Te nutten slechter spijs, en vry door 't wout te sweven?
Den mensch stelt lijf en ziel tot 's duyvels vuyl ghebruyck,
En dat (ô schand!) alleen tot dienste van den buyck.

O Prodiga rerum luxuries!

DUm satur, ad fulvas Nili Crocodilus arenas,
Turpiter eructans littora vasta quatit,
Regulus, ore trahens hærentes dentibus escas,
Relliquias pretium vile laboris habet.
Nonne foret melius nulli servire tyranno?
Perque nemus victu liberiore frui?
Turpe ministerium satanæ præstamus, & orbi:
Vah pudeat! solus præmia venter habet.

PROVERB. 9. 17.

Les eaux desrobées sont douces & le pain prins en cachette est plaisant.

AS tu doncq, pauvre oiseau, la bouche si friande,
Que tu vais t'hasarder, pour si peu de viande,
Prostituant ton corps au monstre si hideux?
Qui sert aux appetits, ô qu'il est malhevreux!

O PRO-

XXXIII.

SI, quoties cibum sumimus, non voluptatis potiùs, quam valetudinis negotium ageremus, atque ibi desineret cupiditas, ubi finitur necessitas; sanè nec patrimoniorum exitium culina, nec animorum pernicies foret gula. Avem aliquam (vah dementiam!) millies pascimus, ut semel ab eâ pascamur; quod verò æterni alimento occasionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigidæ dignamur. Terram, ac mare scrutamur, ut cibis exquisitis corpus saginemus; ut animæ benè sit, vix aliquis seipsum inspicit. Ecquid homine magis indignum, quàm ventrem, & quæ ventri vicina sunt, tanquam pro Deo, habere? Sapientia in sicco habitat, inquit ille, non in paludibus, ac lacunis. Fundi nimio humore diffluẽtes nil ferè præter bufones, ranas ac hydros generare solent, utpotè frugibus ferendis inutiles. Venter mero æstuans, inquit Hieron. despumat in libidinem. Abstinentiam, ut corpori bonam, laudat Medicus, ut ingenio, Philosophus; ut animæ, Theologus. Si omnibus & singulis benè velimus, ipsa colenda est.

INdien den mensche, ter wylẽ dat hy besich is met eten en drinckẽ, niet meer sijn lusten als den nootdruft, en sochte in te volgen, ende dat de begeerlijckheyt altijts ophielt met den honger: voorwaer hy en soude niet beschadicht werden, noch door de keucken in sijn goet, noch door de gulsicheyt in sijn gemoet. Wat een dwaesheyt! men spijst een vogel duysentmael, al om eens vande selve ghespijst te werden: ende aen het gene, dat ons voor eeuwich soude connẽ spijsen, en weetmen nauwelijcx een koude sop water te wille. Men doorsnuffelt lant en zee om het lichaem met allerley leckernien vet en dick te maken, en middeler tijdt en neemtmẽ nau eens de pyne sijn eygen selfs recht te ondersoecken, op dat de ziele haer rechte bekomste hadde. Sekerlijck hy bethoont hem der zielen onwaerdich te zijn, die meer heeft met sijn lichaem, als met haer op te kousteren. Wat voechter doch eẽ mensche minder als den buyck, ende 't gene den buyck naebuerich is, als voor een God te achten? De wijsheydt (seyter een wijs man) woont in't drooge, niet in poelen of morassẽ. Al te vochtighe landen, brengen niet als puyten en padden voort, als onbequaem zijnde tot goede vruchten. Den buyck opwallende van overdadicheyt, werpt niet uyt als schuym van onkuyscheyt. Den Medecijn leert sparicheyt goedt te zijn voor het lichaem: de Wijsgierighe, voor het verstant, de Leeraers der Godheyt voor de ziele. Willen wy alle ende yder vande voorschreven dingen goet doen, laet ons met maten sparich zijn.

Innocent. de Vil. Vitæ Hum.

GVla Paradisum clausit, primogenituram vendidit, suspendit pistorem, decollavit Baptistam: Nabuzaidam princeps coquorum templum incendit, & Ierusalem totam evertit. Balthasar manum contra se scribentem conspexit in convivio, & eâdem nocte interfectus est à Chaldæis.

VVeest nuchteren, Vvaeckt; vvant de Duyvel gaet om en soeckende wie hy verslinde.

VV Anneer den Eghel wil het velt van muysen ruymen,
Dan wert hy als een kloot, en leydt soo op sijn luymen,
Int middel van den bol verthoont hy als een kuyl,
Een muysen-hol ghelijck, maer binnen schuylt sijn muyl.
Het muyskên, na sijn aert, heeft vreught in duyster holen:
Dit weet (soo 't schijnt) dit dier, en doet de muys soo dolen.
Den duyvel gaet verspien eens yders lieve sondt,
En lockt den mensch daer deur tot in der hellen grondt.

Objecta movent.

FIt globus, insidias muri dum tendit Echinus;
Et jacet immoto corpore fusus humi,
Os latet in medio, quod dum putat esse cavernam
Musculus, ad socios non rediturus, init.
Cum vitium, quod quisque colit, rex calleat Orci;
Illius objectu pectora nostra trahit.
Lurco cibi capitur, vinosus imagine Bacchi;
Virginis aspectu mota libido furit.

---

2 CORINTH. 11. 3.

Ie crains qu'ainsi que le Serpent a seduit Eve par sa ruse, semblablement en quelque sorte vos pensées ne soyent corrompues.

LE Satan est trompeur, tout d'une mesme ruse,
Dont les sourirs aux champs le Herisson abuse:
Il scait bien quel peché chacun caresse au cœur,
Par lá il nous assaut. O! garde le malheur.

XXXIIII.

INternas animi cogitationes diabolum non videre, certi sumus, inquit Augustinus; secreta enim cordis ille tantùm dijudicat, ad quem dicitur; Tu solus nosti corda filiorum hominum: *Eum tamen ex indiciis signisque exterioribus naturales hominum inclinationes probè callere, satis perspicuum est; idque vel ex eo facilè colligitur, quòd tam artificiosè laqueos pro cujusque ingenio norit disponere. Non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cujusque escam præparat. Non uno modo avem fallit auceps, sed has fistluâ, illas laqueis, alias visco. Generis humani adversarius uniuscujusque mores, & cui vitio propinqui sint, intuetur (ut verè Ambros.) ac talia homini objicit, ad quæ facilius cognoscit inclinari mentem; ut blandis ac lætis moribus luxuriam, vanam gloriam, & similia; asperis mentibus iram, superbiam, ac crudelitatem proponit. Quid agimus ut hosti tam callido ac calido resistamus? Certè cum nobis sit colluctatio adversus principes, potestates, adversus spiritualia nequitiæ, adversus arma diaboli, quid restat nisi ut induamus armaturam Dei. Ex consilio Apostoli Eph. 6. 11.*

VVY zijn des seker (seyt Augustinus) dat den duyvel de innerlijcke gedachten des menschen geensins en weet: want de geheymenissen des harten, sijn dien alleenlijck bekent, tot welcken gesevdt is; Ghy alleene kent de ghedachten der menschen kinderen. Dat nochtans aen onsen vyant de natuerlicke beweginge van yder mensche, door het uyterlijck ghebaer, bekent is, can selfs daer uyt afgenomen werden, dat hy so doortraptelijck zijn lagen weet aen te leggẽ, naer eens yders innerlijckste genegentheden. De Visscher en vanght niet alderley visschen, met eenderley aes. Den Voghelaer weet schier elcken vogel met eẽ sonderlinge grepe te verrassen. 'T gaet mede so met onsen vyandt. Den duyvel (seydt Ambrosius) weet na te spooren tot wat sonde yder van ons meest genegen is, ende daer nae leyt hy zijn lagẽ aen. Den blymoedighen sal hy ghemeenlijck comen bespringen met vleeschelijcke lusten, ydelen eersucht, ofte diergelijcke sondẽ: De gene die harder vã aert zijn, met gramschap, hoochmoet, ofte wreetheyt. Wat raedt? sekerlijck nademael wy te doene hebben tegens Overste, tegens Machtẽ, tegens geestelijcke Boosheden: int korte, teghens de wapenen des duyvels, wat isser beter te doen als aen te doen de wapenen Godes?

Nae ons sinnen zijn gheneghen,
Komt den Duyvel ons beweghen:
Ionck gheselschap vol van bloet,
Brengt hy wellust in't ghemoet:
Droeve herten komt hy quellen
Met wanhoop, en vrees' der hellen:
Zijdy gram, hy dringt u voort
Tot een dootslagh, of een moort.

GREG. LIB. 29. MORAL.

PRius complexionem uniuscujusq; Adversarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque lætis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quò ergo adversarius occultis facilè capiat, vicinas complexionibus deceptiones parat; & quia lætitiæ voluptas proxima est, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facilè labitur, tristibus poculum discordiæ porrigit: Et quia timidi supplicia formidant, paventibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspicit, eos ad quæcunque voluerit blandis favoribus trahit.

Ist dat ghylieden de kastydinghe verdraecht, Godt sal u als kinderen aengaen, maer ist dat ghylieden sonder castydinghe zyt, soo zyt ghy dan bastaerden ende niet kinderen.

ALs 't yser leyt in't vier ten maeckt dan gheen gheruchten,
Maer soo ghy lescht den brandt dan suldy't hooren suchten.
Gods volck bedroeft, in vreucht, en vrolijck, in gheclagh;
Belacht dees weerelts druck; beschreyt des werelts lach.
Een hert, dat eertijts was gheduldich in bedroeven,
Treurt, nu 't sich van 't gheluck voelt troetelen en toeven,
En ducht; oft hier sijn deel creegh, als een weerelts gast,
Dies isset met de vreucht des werelts niet ghepast.

In lætis gemit.

INgemit, in tepidis ferrum dum mergitur undis,
In flammâ, rapido dum calet igne, silet.
Mens pia divinas, sine murmure, sustinet iras,
Quódque gemat, cæli si cadat æstus, habet.
Ergo dolens, suspecta mihi mea gaudia, dicit;
Quid? mea, sancte Parens, portio mundus erit?
Absit; & hîc potius fremat orbis, & Orcus, & æther;
Dum mihi des alio gaudia vera loco.

GAL. 6. 14.

Iá ne m'adviene que je me glorifie si non en la croix de nostre Seigneur Iesus Christ, par lequel le monde m'est crucifié, & moy au monde.

LE genereux acier est coy en la fournaise,
Mais, s'il est mis en l'eau, lamente de son aise;
Le noble esprit Chrestien gay en adversitè
Gemit, comme en suspens, sur sa prosperité.

IN

XXXV.

SVſpecta eſt fidelibus, nec immeritò, hujus ſeculi fælicitas: didicerunt enim Deum ita nobiſcum plerumque agere, ut cum ægris Medici; ii, malo jam inveterato ac incurabili, ad exitium ægrotos vergere dum conſiderant, omnia iiſdem, in quæ appetitus rapitur, dari permittunt; Aliis contrà, quibus jam melioris valetudinis ſpes affulgere cæpit, ſuccos amaros propinant, anxiâ victus ratione coërcent, imò & (morbo interdum id exigente) urunt, ac ſecant. Deus quos ſervatos vult, hos ſtrictè habet, reliquis ut laſciviant, permittit. Pueris inter ſeſe depugnantibus, ſi alterum a ſuper veniēte aliquo plagis excipi, alterum, impunem dimitti videmus, caſtigantem vapulantis patrem eſſe, optimâ illatione concludimus. Quem Dominus diligit (inquit Sapiens) hunc corripit ac caſtigat, & quaſi pater in filio complacet ſibi, Proverb. 3. 12.

'T Geluck en voorſpoet deſes werelts wert niet ſonder redenen verdacht gehouden by de Godſalighe: want ten is hun niet onbekent dat God de Heere met ons ghemeenlijck alſoo placht te handelen, als de Medecijnen mette ſiecken doen, de welcke, oordeelende de ſiecte ongeneſelijck, en ſiende dat het met den ſiecken wel haeſt mochte gedaē zijn, laten opentlijcken toe datmen den ſelven al te eten ende te drincken geve daer hy eenichſins treck ofte luſt toe heeft: aen andere daer en tegens, aen welcker gheſondtheydt zy nu meynen wat ghewonnen te hebben, gheven zy bittere en walgelljcke drancken in, ſchrijven hun ſcherpe eetregels voor, ja vliemenſe en ſchroyenſe ſomwylen, als de ſieckte ſulcx vereyſcht. Godt plachſe t'onder te houden die hy behouden wil, d'andere laet hy int wilde buyten den bocht ſpringhen. Soo wanneerder kinderen onderlinghe pluckhayren, indien wy ſien datter yemandt vande omſtaenders eenē jongen uytkipt, ende den ſelven beriſpt, ofte met ſlaghen caſtijt, ſonder ſick den anderen aen te trecken, wy oordeelē terſtont met ſeer goet beſluyt, dat den genen die ſlaet den Vader, die gheſlaghen wert, des ſelfs ſone moet weſen. Wie den Heere lief heeft (ſeyt Salomon) die ſtraft hy, ende heeft een welbehaghen aen hem, als een vader aen ſijnen ſone. Prov. 3. 13.

GREGOR. IN MORAL.

SAncti viri cum ſibi ſuppetere proſpera hujus mundi conſpiciunt, pavidâ ſuſpicione turbantur: timent enim, ne hîc laborum ſuorum fructus recipiant: nec timent quod divina juſtitia latens in iis vulnus aſſpiciat, & exterioribus os vulneribus curans, ab intimis repellat.

Wacckt ende bidt; op dat ghy niet en komt in versoeckinghe.

SOo haeſt de gladde ſlangh, tot ledicheyt gheneghen,
Leyt ſorgheloos daer heen, int koele gras gheſeghen,
Valt haer de Spin op 't lijf, en eer zy 't wert ghewaer
Soo is haer 't breyn ghequetſt, ſoo is de Spin van daer.
O ſchadelijck vergif, uyt ledicheyt gheboren!
Door dy heeft menich helt ſijn eer en glants verloren.
Draeght ſorghe dat gheen tijt in luyheyt u ontſnapt,
Dat u de helſche Spin niet ledich en betrapt.

Quid dormitis? ſurgite & orate, ne intretis in temptationem.

FRonde ſuper viridi, radiis tepefactus Eois,
Otia dum ſerpens deſidioſus agit,
Ex alto tenui ſe librat aranea filo,
Et colubrum parvâ cuſpide fundit humi.
Otia virus habent, & habet ſors læta venenum;
Delitiis vitiis mentis aperta via eſt.
Sperne voluptatum illecebras, puer, otia ſperne,
Hoſte ſub aërio ni cecidiſſe velis.

D'oiſivité, tout peché.

ASſaillir le ſerpent l'araigne oncques n'oſe,
Si non quant il au bois, ſe laſchement repoſe.
Nul eſt plus aiſement du tentateur ſurpris,
Qu'un tel, qui a les ſens d'oiſivité ſaiſis.

NE

XXXVI.

Vitii aut virtutis animus domus est, inquit Philo: vel, ut Bernard. cor hominis, sicut molendinum, voluitur velociter, &, quidquid imponitur, molit; si autem nihil imponitur, seipsum consumit. Omnia otio deteriora sunt. Lapis nō revolutus obducitur musco. Ferrum, nisi utaris, rubigine consumitur; aqua, nisi moveatur, vitium capit; vestis seposita tinearū fit habitaculum: otiosa mens, vitiorum domicilium. Transivi, inquit Sapiens Prov. 24. 30, agrum hominis pigri, & ecce! totum repleverant urticæ, & maceria lapidum distructa erat. Otiosas viduas notavit Apostolus, 1 Ti. 5, ut verbosas, & loquentes quæ non oportet. Quid plura? Otium nugarum mater est, noverca virtutum, ait Bernard. Nihilque in totâ vitâ adeò bonæ mēti adversum, quàm nihil agere. Apage mihi igitur cū istac peste. Semper aliquid honestæ rei agamus, ne aut Deus, cum nos invisit, aut Diabolus ubi nos tentat, oscitantes & vacuos nos inveniat.

Het ghemoet des menschen (seydt Philo) is een woonplaetse ofte vande deucht, ofte van ontucht: ofte (ghelijck Bernardus seydt) des menschen herte is als een Molen, het draeyt gestadelijck omme, ende maelt al watter wert ingebracht, maer indiē ment ledich laet, soo verteeret sick selven. Door stilstant vererghen alle dinghen. Een steen, so hy niet dickwils omghewentelt en werdt, is seer haest overloopen van mos en ruychte: Als het yser rust, soo roest het. Stilstaende wateren werden haest stinckende. Opgesloten cleedoren crielen van motten ende schieters. Een ydel ghemoet is een herberge van sonden: Eē ledich mensche, des duyvels oorkussen. Ick ginck, seydt den Wijseman, voorby dē acker der luyen, en siet! daer waren enckel netelen op, ende hy stont vol distelen, ende den muyr was neder ghevallen. Prov. 24. 30. De ledige Weduwen beschuldicht den Apostel als clapachtich, ende sprekende dat niet en betaemt, 1 Tim. 5. Int corte, ledicheyt is een moeder van beuselingē, een stijfmoeder van deuchdē. Laet ons dan sorge dragē, dat, en God, als hy ons comt besoecken, en den duyvel, als hy ons comt quellen, ons besich mogē vindē, met eerlijcke oeffeninghen.

Die voor quaet hem mijden wil,
Magh noch ledich zijn, noch stil;
Want ghemeenlijck ons ghemoet
Doet dan quaet, alst niet en doet.

MATH. 13.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit zizania in medio tritici.

HIERON. IN SERM.

Aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum, non enim facile capitur a diabolo qui bono vacat exercitio.

1 IEAN. 5. 18.

Nous sçavons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contre-garde soi mesme, & le malin ne le touche point.

De droefheyt die nae Godt is, vverckt vreese ter salicheyt.

HEt schijnt dat een die naeyt het linnen doeck wil breken,
Maer maeckt de naeld' een gat, den draet vervult de steken;
Des naeldes scherpe punt('t is waer) en maeckt gheen naet,
Maer opent evenwel den deurganck van den draet.
Den schrick in ons ghemoet, het beven onser sinnen,
Al ist den gheest niet selfs, het gheeft daer van 't beginnen,
En opent ons den wegh die ons daer heenen leyt:
Vrees wederbaert ons niet, maer 't hart daer toe bereyt.

Si non parat, saltem præparat.

LIntea non conjungit acus, dum lintea pungit,
Sed via, quæ tandem lintea jungat, erit.
Nam simulac subjecta chalybs per carbasa transit,
Mox comitem medicum vulneris auctor habet.
Anxietas, quæ mente latet, quæ pectora turbat,
Non est quod nobis corda renata facit:
Illa tamen sternitque viam, reserátque scatebras;
Principium timor est, Spiritus implet opus.

---

2 CORINTH. 7. 11.

Vous avez esté contristez, selon Dieu.

LOrs que la docte main, le drap rompu va poindre,
Ce n'est pas proprement ce que le drap faict joindre,
Mais pour la voye ouvrir. Nos tremblements & pœurs
Nest pas l'Esprit, mais pour nous preparer les cœurs.

XXXVII.

TRemor ac horror conſcientiæ, in initio quidem converſionis, idoneus eſt ad hoc, ut animus verè humulietur, ſibique ſummoperè diſpliceat; ut ita homo in viâ Domini a timore incipiat, & ad fortitudinem perveniat, inquit Greg. At verò cum ille, quem ligat ſervitus timoris, ignoret gratiam libertatis; non hîc ſubſiſtendum eſt. Cum audis quod Dominus tuus dulcis ſit, ait Vir pius, Fac ut eum diligas: cum audis, quod rectus ſit, attende ut timeas; ut amore, & timore Dei legem ejus cuſtodias. Noveris te, ut Deum timeas: noveris Deum, ut æquè ipſum diligas; in altero initiaris ad ſapientiam, in altero conſummaris: quia initium ſalutis timor Domini, & plenitudo legis eſt charitas. Quemadmodũ, ex notitiâ tui, venit in te timor Dei: atque ex Dei notitiâ, Dei itidem amor: ſic è contrario, ex ignorantiâ tui, ſuperbia; ex Dei ignorantiâ venit deſperatio. Bernard. ſup. Cant.

VErſlaghentheyt des gemoets is wel dienſtich int begin vande bekeeringhe, ten eynde den menſche ſick recht vernedere, en ſick ſelven ganſch mishage: op dat hy alſo des Heerẽ wech beginnende met vreeſe, allencxkens in ſterckheyt mach toenemẽ. Ondertuſſchen nochtans, nademael den genen, die met de ſlavernie van de vreeſe gebondẽ is, niet en can ſmakẽ de genade der vryheyt: So en moetet by de onſe daer by niet ghelaten werden. Als ghy hoort (ſeyter een Godſalich man) dat God goedich en bermhertich is, maeckt dat ghy dien goedẽ God lief hebt: als ghy hoort dat God rechtveerdich is, ſiet dat ghy ſijn gerechticheydt vreeſt: op dat ghy alſoo door vreeſe eñ liefde te ſamen, naer ſijne inſettinge moecht wandelen. Kent u ſelven, op dat ghy God moecht vreeſen: kent God, op dat ghy hem moecht lief hebben: in het eene is het beginſel, in het andere de volcomentheydt der wijsheydt. 'T beginſel der ſalicheydt is vreeſe: de vervullinghe des wets is liefde. Gelijck uyt kenniſſe uwes ſelfs vreeſe Godes voort komt: ſo, in tegendeel van dien, uyt onwetenheyt uwes ſelfs, comt hoochmoet, ende uyt onkenniſſe van God, wanhope:

Al is de vrees' een goedt begin,
Men dienter niet te blijven in,
Maer altijt voort en voort te gaen;
Tot wy vaſt in de liefde ſtaen.

ACT. 2. 37. ET SEQ.

HIs auditis, compũcti ſunt corde & dixerunt Petro & reliquis Apoſtolis; quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos, pœnitentiam agite & baptiſetur unuſquiſque in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum & accipietis donum Spiritus ſancti.

Buyten God gheen versadinghe.

SChoon yemandt aen een Dog werpt veel en groote ſticken,
Hy ſal die, metter haeſt oock ongheknaut, inſlicken,
En gapen naer wat nieus, hoe veel oock datter quaem:
VVant niet, dan dat hy niet en heeft, is aenghenaem.
Dewijl des menſchen hert hier nerghens in can ruſten,
Maer ſoeckt altijt wat nieus, en tracht nae verſche luſten:
Laet dit ons zijn een peyl, en teycken gans ghewis,
Dat ware luſt en ruſt hier niet te vinden is.

Improbis nulla ſatietas.

Dum data fruſta vorat, nondum bene manſa, moloßus;
In nova, ſemper hians, & nova fruſta ruit.
Cum nunquam præſens homini ferat hora quietem,
Nec ſatis id, quod adeſt, pectora noſtra juvet.
Cum deſiderio ſemper gemat ægra futuri,
Atque aliud nobis mens, aliúdque petat;
Hîc patrium non eſſe ſolum, ſedéſque beatas,
Diſcite: ſunt alio gaudia vera loco.

PROVERB. 27. 20.

Le ſepulchre & le gouffre ne ſont jamais raſſaſiés, auſſi ne ſont iamais les yeux des hommes.

PVis que le cœur humain au chien eſt tant ſemblable,
Que noſtre eſprit touſiours demeure inſatiable;
Faiſons concluſion, que ce qu' a l'homme faut,
N'eſt en ce monde icy, mais eſt logé plus haut.

XXXVIII.

NEmini mortalium, divinâ providentiâ, tam exactæ fælicitatis gaudia unquam obtigêre, ut non aliquid relictum ei eßet, quod gemeret. Hic censu cum exuberet, obscuro loco natũ se queritur; ille, majorum stemmate clarus, domesticæ rei tenuitatem detestatus, mallet latere; iste nobilitate opibúsq; conspicuus, cælibem se queritur; alius amans & amatus conjugióque fœlix, orbitatem deflet. Est, cui fœcũdæ uxoris gaudia, aut filiorum luxus, aut filiarum petulãtia obnubilat. Denique, quocunque te vertas, ubique, quod cum status tui conditione rixeris, affatìm invenies. Quid externa loquor? hoc ìpsum corpusculum tuum excute, semper in eo querulum aliquid, & quod te offendat, obvium erit. Quid mirum? homines qui in alieno habitant, semper de aliquâ domicilii parte conqueruntur; idque eâ de causâ, quod domum istam conductitiam, pro arbitrio, instaurare non poßint. Idem nobiscum est; nam cum de aliquo identidem membro querulus animus nobiscum expostulat, inquilinos eße, & supellectilem, non loco, ex quo brevi sit emigrandum, sed domicilio perpetuo (quod & frugi paterfamilias hîc solet) aptandam eße sedulò monet.

GEẽ mensche ter werelt werter, door Godes beschickinge, tot so volmaecten geluck oyt verheven, of hem en werdt altijt yet wat gelaten, 't welck hem quelt. Den desen, rijck zijnde van goederen, beklaecht dat hy van slechte ouders geboren is: den genẽ, wel van goedẽ huyse, maer arm zijnde, hadde liever ergens in den doncker van een slecht geslachte te schuylen: Den derden, rijck en edel zijnde, sucht, om dat hy eenich en onghetrout is: Den vierden geluckelijck gehout wesende, treurt alleenlijck door gebreck van kinderen: Men vinter welcker blyschap over haer kindersalige vrouwen wert ingebonden, of door de slampamperie van hun sonen, of door de geylicheyt eñ veylicheyt van haere dochters: Int korte, werwaerts datmen sick went, men sal aller weghen stoffe vinden, om sich over sijne gelegentheyt te misnoegen. Ist vreemt? Luyden die in gehuerde huysen woonen, clagen altijdt van dit of gint deel haerder wooninghe, om redenen dat zy in de selve niet en mogen maken en breken, gelijckmen in eygẽ doet. 'T is met ons al het selve, 't een of 't ander lidt is staech ontstelt, tot een vast teycken dat wy hier maer huerlingen en zijn. 'T welck alsoo wesende, laet ons dan van soodanighen huysraedt ons selven versorghen; niet die nu in dit huerhuys, maer die hier naermaels in ons eygen en eeuwige wooninghe ons sal te passe comen, ghelijck sulcx (oock hier in dese tijdelijcke dingen) het werck is van een sorchvuldich Vader des huysgesins.

Noyt heeftet yemant hier soo klaer,
Of 't hapert noch al hier of daer.

IOHAN. 4. 14.

OMnis qui bibet ex aquâ hâc iterum sitiet, qui autem biberit ex aquâ quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.

PSALM. 16. 11.

SAtietas gaudiorum in conspectu Dei.

Dat sy vande banden des duyvels ontgaende, ontvvaecken tot sijnen wille.

T'Is 's weerelts warre-net dit rondt, dat ghy siet hanghen,
Daer weynich breken deur, en veel in zijn ghevanghen.
Den aerdtschen mensche wert met 's werelts lust beweeft;
Niet anders dan de Mug in't web der spinnen kleeft.
De VVesp (een moedich dier:) weet door het net te breken.
Die 's hemels glans bemindt, en blijft in d'eerd' niet steken:
De weerelt slacht de spin; als zy ons heeft verwert,
En met haer raeg beset; dan bijt zy ons int hert.

Pervia virtuti, sed vilibus invia.

Est similis nostro, quem texit araneus, orbis;
Plurimáque humanæ conditionis habet:
Hîc nocturna culex, obscœnáque musca pependit,
Utraque ridendo compede nexa pedes.
Posteritas crabo acris equi, virtutis avitæ
Conscius, incursu debile soluit opus:
Carpite iter cæli, quibus est cælestis origo,
Hæc plaga, nil præter vilia monstra tenet.

PROVERB. 5. 25.

Il sera happé par les cordes de son peché.

LE monde & ses filetz nous font icy la guerre,
Il faut monter au ciel sans s'arrester en terre:
Arriere lacqs mondains; iamais divin esprit
Plein d'animosité ta foible rets ne prit.

XXXIX.

Vitam hominis Christiani transitum esse, ipsumque perpetuum viatorem videri, divini verbi elogia disertè pronuntiant. Non habemus hîc locum permanentem, sed alium exspectamus, inquit Apost. Transire igitur virtutis, hærere alibi ignaviæ est. Gaudet motu animus, Christianus, & in hoc, cœlum sibi cognatum imitatur. In partibus Scythiæ homines quosdam nusquã domicilium figere, plaustro se suaque identidem transferre memoriæ proditum est. Id verè Christianum decet: dolium hoc nostrum, Diogenis more, identidem volutandum est, sistendum raro, figendum nunquã, & nusquam. finge mihi aliquem è regione longinquâ ad patriam properantẽ, in cauponam aliquam lepidam ac facetam incidisse, quæ benignè eum habeat, ac lautè excipiat; hunc eò loci si, tanquam ad Sirenum scopulos, hærentẽ cernamus, non quid excordem ac insipidum jure dicemus? ita sanè: vir fugiens quippe, ut est in Proverbio, non moratur strepitum lyræ. Idem de nobis censeamus. Nec illecebris ac lenociniis suis mundus hospes, aut Caro caupona nos impediãt, quominus in veram illã ac cœlestem patriam, velis equisq; properemus. Annue, summe Deus.

DAt het leven van een Christen mensche is als een deurganck, den mensche selfs als een reysende man, werdt ons in Godes woort duydelijck geleert. Wy en hebben hier geen blyvende stede, maer wy verwachten eẽ andere, seydt den Apostel. 'T is dan dapperheyt op dese wech staech aen te treden: 't is onachtsaemheyt ergens te blyvẽ leuteren. Het Christelijck gemoet heeft lust in beweginge, ooc selfs in dat eenige overeencomste met dẽ hemel hebbende. Mẽ hout, dat in Scythia mẽschen zijn, die nergens een vaste woonplaetse stellende, ghestaech huys en huysraet op een wagẽ hervvaerts en derrevvaerts omme-voeren. Yet sulcx betaemt voor al een Christelijc gemoet, yder dient zijn vat (op de wijse van Diogenes) gestadelijck om en t'om te tobbelen, selden te setten, nimmermeer te vesten. Neemt datter yemant, uyt verre Landen, naer sijn Vaderlandt reysende t'eeniger tijdt onder weghe quame ter herberghe, daer hy by den Weert wel en vriendelijck ghetoeft werde, ingevalle hy door sodanich onthael verloct wesende, sijn reyse ginck staken, eñ bleef ter selver plaetse lunderende, soude een yeghelijck daer uyt niet oordeelẽ, dattet dẽ sulckẽ licht ter plaetsen (soomen seydt) daermen de Ossen bolt? ontwijffelijcken jae. Laet ons vry dencken dat wy zijn in dusdanige gestaltenisse. De werelt is ons (so het schijnt) een geneuchelickẽ Weert, ons vleesch eẽ vriendelijcke Weerdinne: laet ons sorge draghen, dat wy, zijnde op de reyse naer ons ware vaderlandt, door de aenlockinge van d'een en d'andere, in onsen goeden wech niet vertraecht en werden.

AVGVST. HVM. 3.

Diabolus non invalesceret contra nos, nisi vires ex vitiis nostris præberemus, & locum ei dominando nobis peccato faceremus, unde nolite locum dare diabolo.

Beter ghemant, als ghebrandt.

GHy broet Sy-wormen uyt, en Eyers van u Hinnen
In uwen wermen ſchoot (wat mooghdy doch beginnen?)
Noch hebdy ſoo veel op met dat ghy hebt ghebroet,
Dat ghy van't Hinnen-jonck u moeder noemen doet.
Ey, ketelt u doch niet met dees ghemaeckte grillen;
'T is beter metter daet des jonckheydts brandt te ſtillen,
Door huwelijckſchen plicht. Els 't waer u minder ſchant
Int openbaer ghetrout, als heymelijck ghebrandt.

Præſtat nubere, quàm uri.

ET fovet, & calidis pullos educit ab ovis
Phyllis, & , en! matris jam mihi nomen, ait.
Phylli quid hoc ſibi vult, animum tibi prurit imago?
Ach! cui ficta placent nomina, vera juvant.
Ova foves gremio, veros imitantia partus,
Æſtuat in tacito dum tibi flamma ſinu.
Improba nube viro: faciat pejora neceſſe eſt,
Si qua ſub inviſâ virginitate gemit.

PROVERB. 5. 18.

Ta ſource ſoit benite & te reſiouy de la femme de ta jeuneſſe.

IL vaut bien mieux le corps lier par mariage,
Que ſe bruſler le cœur d'une impudique rage.
Que ſoüilles tu te doncq par plaiſirs contrefaicts?
Veu que peus ſans peché avoir les vrays effects.

MELIVS

XL.

Non tantùm melius esse pronuntiat Apostolus nubere, quàm scorti societate se polluere; verùm etiam melius esse asserit nubere, quam uri. Ne ergo blandiatur sibi qui fœmineâ venere non utitur, quùm intrinsecus libidine ardeat. Pudicitiam enim esse, conjunctã cum castitate corporis, animi puritatem, rectè notatur ex Paul. 1 Cor. 7. 34. Idque respiciens, Virginem carne, sed non mente, præmium nullum manere dixit Isidorus. Hinc cum donum Continentiæ plerumque non nisi ad tempus a Deo homini cõferatur, tamdiu a nuptiis abstinere aliquis poterit, quamdiu ad servandum cœlibatum idoneum sese senserit: at simulatque domandæ libidini vires deficere sibi comperiet, conjugii necessitatem a Deo sibi impositam planè intelligat. Et, ne tanquam castitati adversum, id genus vitæ quis damnare audeat, audiat D. Chrisostomum: Primus, inquit ille, castitatis gradus, Virginitas immaculata; secundus Conjugii fides fideliter servata. Est ergo, vel teste Chrysostomo (qui alioqui nuptiis favere vix solet) conjugum castus amor species quædam Virginitatis.

Den Apostel en verklaert niet alleenlijck, dattet beter is te trouwẽ, als in hoererie sick te verloopen: maer selfs dattet beter is sick ten houwelijcke te begeven, als te brandẽ. Niemant dã en ketele hem selven, als of hy wat goets dede, die sick vã het geselschap der vrouwẽ onthout, indiẽ hy middeler tijt inwẽdichlijc van vuyle lustẽ brant. Maechdelijcke reynicheyt is eẽ 't samenvoeginge vande suyverheyt des gemoets met een onbevlect lichaem, ghelijck claerlijck af te meten is uyte plaetse Pauli 1 Cor. 7. 34. Te welcken insiene seyt Isidorus seer wel, dat een maeght indẽ vleesche, ende niet inden gemoede, gheen belooninge te verwachten en heeft. Maer alsoo kennelijc is dat de gave vã onthoudinge veeltijts alleenlick voor een tijdt den mensche by Gode wert toegelatẽ: Soo isset geoorloft, sick so lange vandẽ huwelickẽ staet te onthouden, ter tijdt toe, datmen gewaer wert dat ons de crachten ontbreken om het vleesch te connẽ betoomen, doch tot sulcx ons onmachtich gevoelende, mogen wy vryelickẽ wel denckẽ dat ons duydelick van Godes wege wert gelast, dat wy ons souden ten houwelicke begeven. Doch op dat niemandt dese maniere van leven, als tegens de suyverheyt strijdende, en verwerpe, dat hy lese eñ hoore den Outvader Chrysostomum, Den hooghsten trap (seyt hy) van suyverheyt, is reynen ende onbesmetten maeghdom: dẽ tweedẽ, den huwelijcken staet, als den selven tusschen man en vrouwe eerlijc beleeft wert. So is dan het huwelick (selfs nae het segghen van Chrysostomus, die nochtans over al ten besten van het huwelick niet en ghevoelt) als een tweede soorte van maeghdelijcke reynicheyt.

GREG. LIB. 26. MORAL.

Qui tentationum procellas cum difficultate tolerat, conjugii portum petat: melius enim est nubere quam vri.

PROVERB. 5. 2.

Pour quoi, mon fils, serois tu transporté de l'amour de l'estrangere, & embrasserois tu le sein de la foraine?

De vvijle de Satan verandert vvort in een Enghel des lichts, soo en dan geen wonder dat sijne dienaers verandert worden, als dienaers der gherechticheyt, der welcker eynde sal wesen nae haer wercken.

DEn Aep, naer 's menschen wijs, gaet mettet hooft verhevē,
En past wel op de maet, van 't spel hem voorgheschreven:
Maer als hy daer ontrent eens Noten wert ghewaer,
Laet sijn begonnen werck, laet spel en meester daer,
En loopt de Noten nae met alle vier de pooten.
Daer gaeter veel te kerck, als Godes huysghenooten,
Die, soo daer hoop ontstaet van eenich kleyn ghewin,
Den Godsdienst en de kerck stracx setten uyt den sin.

O curvæ in terras animæ!

DVm salit ad numeros, erectaque corpora tollit
Simius, huncaliquis jam negat esse feram.
Forte nuces alius medium projecit in agmen,
Vidit, & in prædam bestia stulta ruit,
Nil hominis retinens. Quibus, assuetudine tantum,
Futilis in vano perstrepit ore fides,
His, modici dum spes affulgeat ulla lucelli,
Excidit, heu! fluxæ relligionis amor.

HEBR. 12. 16.

Que nul ne soit paillard ou profane comme Esau qui pour une viande vendit son droict d'aineße.

LE singe va au bal, portant en haut la teste,
Mais, pour cueillir des nois, se va courber en beste.
Qui leur devotions ne font que pour le train,
Les quitent, aussi tost qu'ils ont espoir de gain.

XLI.

ATalantam, magnæ pernicitatis virginem, in medio cursus certamine, magno conatu ad metam properantem, aurei mali jactu remoratam fuisse ab Hippomene, tradunt Poëtæ: Eodem ferè calliditatis genere miseros non rarò mortales supplantat vafer ac versipellis humani generis Adversarius, quoties aliquem accinctum jam, ac ad vitæ melioris metam properantem alibi conspicit; Protinus enim, objecto aliquo malo Aureo, id est, oblato sive divitiarum splendore, sive honorum gloriâ, sive alio illecebrarum genere, curvas in terram animas de fælici statu deturbat, & ad vetera ac absoleta retrahit. Tigridis impetũ, uno fœtuũ objecto, frangit venator, & belluam ad antrum, unde prodierat, remittit: idem nobis non rarò usu venit. Sæpe rerum fluxarum abdicationem, cælestium amorem, ac desiderium animo concipimus; at vix sacer iste furor in cursu est, cum ilicò, nescio quid, quod animo nostro blandiatur, nobis objicit Diabolus, quo veluti nobis ipsis erepti, in antiquum relabimur. Caveamus, & meminerimus, benè incipere egregium, bene desinere regium esse.

DE Poëten verhalen ons dat Hippomenes de snelle Atalãta, hem nu by naest voorby gheloopen zijnde, met het uytwerpen van eenen gulden appel, so heeft weten te verlocken, dat zy haren loop stremmende, om dien op te grijpen, eyntelijck inde loopbane is verwonnen gebleven. Dierghelijcken treck wert ons menichmael gespeelt vã onsen erf-vyant, dẽ Duyvel; want so wanneer hy gewaer wert datter yemandt sick heeft opgheschort, ofte sijne voeten opgeheven, om te trachten na de Mate van een beter leven: soo weet hy terstont ons eenigen gulden appel van eere, rijcdom, of dierghelijcke lockaes voor te stellen, om ons daer mede uyt den rechten wech te trecken, en alsoo in ons goedt voornemen te vertragen. De Iagers hebben een gewoonte (alsse jonge Tygers uyt haer holen gherooft hebben, ende vande oude in groote snelheyt werden naegevolgt, ontsiende den rasenden yver van't vinnige gedierte) dat zy een vande selve jongen laten vallẽ: het welcke het beest vindende neemt het op, laet af van haer na te jagen, en draechtet weder inden nest: en middeler tijt ontcomen de jaghers met de reste. Even soo gaetet met ons toe: 't schijnt somwylen dat wy zijn uytgegaen om met vieriger herten te loopen dẽ weeh onser salicheyt, maer so ons middelertijdt yet, den vleesche aengenaem, by onsẽ vyant wert voorgeworpen, wy nement op: eñ en jaegen niet vorder, maer kruypẽ wederom als in onse oude holẽ. Hier voor staet te wachten, eñ staech in ghedachtenisse te houden, dattet eerlijck is wel te beginnen, maer heerlijck wel te eyndighen.

IOB. 8, 20.

GAudium hypocritæ ad instar puncti: si ascenderit usque ad cælum quasi sterquilinium in fine perditur, & qui eum viderant dicent, ubi est?

MATH. 6. 33.

CErche premierement le regne de Dieu & sa justice, & toutes ces choses vous seront baillées par dessus.

Ghy doet my kondt den vvech ten leven, voor u is vreuchde de volheyt, ende lieffelijck wesen tot uwer rechterhandt eeuwichlijck.

MEn siet de snaer van selfs, en niet gheraeckt, beweghen;
Om dat een soete lucht ontrent haer komt gheseghen,
Een lucht, die op haer past, verholen en bedeckt,
Die van een ander plaets onsienlijck tot haer treckt.
Een heymelijck verstant, door een verborghen ader,
Heeft in der vromen hert ons aller herten Vader;
O wonderbare vreucht! al is den mondt als stom,
'T hert juycht van enckel lust, en niemant weet waerom.

Intacta movetur.

CHorda manu non tacta salit, non mota susurrat,
Ut chelys æqualem sentit adesse sonum.
Quanta piis tacitam pertentant gaudia mentem,
Cum Deus, occulto numine, pectus agit!
Non videt assessor, non hos notat assecla motus,
At pia mens intus sentit adesse Deum.
Mortales oculi mortalia gaudia cernunt,
Quæ Deus instillat gaudia, nemo videt.

2 CORINT. 4. 18.

Nous avons un poids eternel d'une glorie excellement excellente, quand nous ne regardons pas aux choses visibles ains aux invisibles.

HEureux esprit fidel! qui mesme en ceste vie,
Avec Dieu tout mouvant a grande sympathie.
On oit un luth sonner qui toutefois est coy,
Le juste sent plaisir, & nul ne scait pourquoy.

XLII.

VEra gaudia ut ex rebus corporeis nō proveniunt, ita nec oculis corporeis conspici poßunt. Animus incorporeus non nisi cognato sibi gaudio, id est, incorporali, afficitur; reliqua, cujuscunque generis oblectamenta, corticem tantùm, id est corpus, contingunt; ad interiores verò animi sensus nunquam penetrant. At pax illa conscientiæ, vitæ æternæ prænuntia, occulto numine mentibus infusa, ineffabili atque incredibili dulcedine tacitum pectus perfundit. Nihil Deo clausum, interest animis nostris, ac mediis cogitationibus intervenit. Amen, Amen, dico vobis (inquit Servator Iohan. 5. 24) qui audit verbum meum, & credit ei qui misit me habet vitam æternam, *id est, ut Paulus interpretatur, pacem cōsciētiæ, ac gaudium in Spiritu sancto, vera futuræ beatitudinis præludia. Tanta enim sit alacritas animi (inquit Caß.) quanta fuerit consideratio rei, est enim mensura lætitiæ secundùm magnitudinem nuntii.*

GElijck de ware vreucht niet en spruyt uyt lichamelijcke oorsaken, soo en can oock de selve met de lichamelijcke oogē niet werden aengesien. Het onlichamelijck ghemoet en werdt door geen andere blyschap vervrolijckt, als door de sulcke, die gelijckmaticheyt heeft met haren aert, dat is, die in geen lichamelijcke dingen en bestaet. Alle de vermakelijckheden deses levens en gaen niet dieper als inde schorse, dat is, en raken maer het lichaem, eñ en dringen noyt tot in het binnenste onser zielen: Maer die lieffelijcke vrede des gemoets, een voorbode der eeuwiger geluckfalicheyt, heymelijcken door Godes geest in onse herten uytgestort zijnde, vervult ons den gantschen boesem onser zielen met onuytsprekelijcke soeticheyt. Voor Gode en is niet ghesloten, hy woont in onse herten, en svveeft midden onder onse innerste gedachtē. Voorvvaer (seyt de Heere Christus Iohan. 5. 24) die mijn vvoordt hoort, en gelooft den genen die my gesonden heeft, die heeft het eeuvvige leven, dat is, (ghelijck den Apostel Paulus 't selve uyt leyt) vrede des ghemoets, en blijtschap inden heyligen geest, gewisse voorteyckenen vande toecomende gelucksalicheyt. De Godsalige ghevoelen midtsdien oock in dit leven onbegrypelijcke vermakelijckheydt, want de blyschap die in de ghedachten is, heeft haer groote, naer de ghelijckmaticheyt van de sake diemen bedenckt.

BERNARD. SVPER. CANT.

IEsus, mel in ore, melos in aure, jubilus in corde.

GREGOR. IN MORAL.

IVbilatio dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi potest, nec sermonibus aperiri, & tamen quibusdam modis proditur. Illud est verum ac summum gaudium quod nō de creaturâ, sed de creatore concipitur, quod cum acceperis nemo tollet a te.

Den duyvel quelt de Gheloovighe, helpt de Goddeloose.

MEn vondt wel eer een beeck (ist waer dat d'oude schrijven)
VViens droevich nat dē glans der tortsen conſt verdrijven,
VViens ſtroom ter ſelver ſtont (door, ick en weet wat, cracht)
Een uytgheblusſchte keers als in het leven bracht.
Dit was eens afgods beeck, een rechten ſtroom der hellen:
Den duyvel weet ons noch op deſen voet te quellen,
VVant een gheloovich hart hy met de wet verbluſt,
En ſtelt het weerelts kindt in Chriſti bloedt gheruſt.

Sic rerum inveritur ordo.

FAx lymphis Dodona tuis immerſa necatur
Quæ micat igne; nitet, quæ ſine luce fuit:
Fons ſacer iſte Deo, ſic priſtina credidit ætas,
At Deus hic ſtygii rex Acherontis erat.
Patrat idem cum fonte ſuo regnator Averni,
Ordinis inverſi gaudet & ille dolis:
Nempe pios rigidæ percellit acumine legis,
Blanditurque malis ſanguine, Chriſte, tuo.

---

2 CORINTH. 2. 11.

Que Satan ne gaigne le deßus, car nous n'ignorons point ſes machinations.

DOdone, par ton eau, la meſche toſt s'enflame,
Et le flambeau bruſlant pert auſſi toſt ſon ame.
Le Satan met les bons en doubte, par la loy,
Blandiſſant les meſchans par une vaine foy.

SIC

XLIII.

INter plurimas Diaboli fraudes ac astutias, non infimum locum ea obtinere mihi videtur, quâ verum lumen, id est, fiduciam piorum in Deum rigori legis, tanquam aquæ immersam, extinguere satagit; & contra facem emortuam, id est, impiorum conscientiam igne, ex aquis petito, id est, præposterâ ac perversâ Fide, studet accendere. Sed de his Emblema. In multis aliis adeò magna est vicinitas, ac similitudo veri ac falsi, ut facillimè, vel naturali hominum corruptione, vel machinatione diaboli, alterum loco alterius obtrudi nobis possit. Ex multis exemplis unum habe, sed quotidianũ. Tametsi malum nihil aliud sit, quam defectus boni, persuadet tamẽ sibi unusquisque se viri boni nomẽ implevisse, si malum fortè vitaverit, id est, si nec sicarius, nec fur, nec fœnerator, dici possit; cum sanè multò altius, ut bonus quis dici possit, enitendum sit: amandum quippe est, dandum est, adjuvandum est. Virtutem enim non defectum, sed opus esse; non in otio aut quiete, sed in ipsâ actione consistere, nec satis esse malo abstinuisse, at bonnm insuper faciendum esse, in Christi scholâ indies docemur. Securis, clamat Baptista, arbori apposita est, quæ fructus bonos, &c.

ONder andere listighe aenslagen des duyvels, en is gheensins de minste, dat hy het ware licht der geloovige ('t welck is haer vast vertrouwen op Gode, in Christo Iesu) inde strengicheyt des Wets, als in een doodelijck water, soeckt te versmooren: gelijck hy daer entegen den dooden en uytgheblusten fackel, (dat is de afgebrande gewisse der goddeloose) met eẽ vier uyt het water genomẽ, dat is, met een verkeert en averechts geloove, poocht te ontsteken. Doch hier van wert int Sinnebeelt gesproken. In veel andere saken is soodanigẽ grooten naebuericheyt des goets eñ quaets, des waerheyts ende der leugen, dat lichtelijc, ofte door dẽ bedorven aert der menschẽ, ofte door de listicheyt des duyvels, het eene voor het andere ons kan inde hant gestekẽ werdẽ. Van veel exempelẽ isser dit eene. Hoe wel het quaet niet anders en is, als gebreck of dervinge van goet, nochtans laet een yegelijck sich voorstaen, den naem van een goedt man verdient te hebben, so hy sick maer van het quaet en onthout: dat is, so hy misschien geẽ moordenaer, geen dief, geen woeckenaer bevondẽ en wert: daer nochtans, om een goedt man te wesen, al vry voorder gegaen moet zijn. Men moet niet alleenlijck nae laten de ghebreken vooren vermelt, maer in plaetse vande selve lief hebben, geven en helpen. Want de deucht geen gebreck, maer een werck te zijn, niet in ledicheyt, maer in arbeyt ende werckinge te bestaen, wert ons inde schole Christi daghelijcx gheleert. De byle, roept Iohannes den Dooper, is aen den boom gestelt, en die geen goede vruchten en draecht sal uytgheroeyt werden.

GREGOR. 14. MORAL.

HOstis noster quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit: Eos autem pulsare negligit, quos quieto jure se possidere sentit.

Hierom ſal de menſche vader ende moeder verlaten ende den vvijve aenhanghen, ende die twee ſullen een vleeſch weſen.

TEer Spruytjen, jeughdich hout, ghy zijt nu afghetoghen
Van dijnen ouden tronck, ghy hebt nu ſap gheſoghen
VVt deſe jonghe ſtam, dies valtet u niet ſwaer,
Dat ghy dijn eyghen boom moet laten blijven daer.
Die met den ſoeten bandt van Echte zijt omvanghen,
Ten is voor u gheen tijdt, om ouders aen te hanghen;
V maeghſchap en gheſlacht, vindt ghy nu al in een,
Ghy zijt een huys, een rijck, een werelt met u tween.

Natam rapis, ô hymenæe, parenti.

RAmulus adiunctâ dum ducit ab arbore ſuccos,
Jam procul a trunco vellet abeße ſuo.
Ex animo caros deponere diſce parentes,
Quæ ſocio recubas juncta puella viro:
Non oculis genitor, non matris oberret imago,
Solaque legitimi ſit tibi cura thori:
Nomina tot tibi cara dabit cumulata maritus,
Hic pater, hic genitrix, hic tibi frater erit.

PSEAVM. 45. 11.

Eſcoute fille & conſidere: encline ton oreille & oublie ton peuple & la maiſon de ton pere.

VA t'en, gentil rameau, prens congé de ta mere;
Pour ſuivre ton mary; va fay luy bonne chere
Tant du corps que du cœur. Quant on eſt marié
Laiſſer là ſes parens n'eſt pas impieté.

NATAM

XLIIII.

NEc insulsa, nec prorsus inutilis est observatio, quam quidam desumunt ex modo excusandi quo (Luc. 14. 16) utuntur ij, qui ad cœnam vocati, ad diem dictum venire detrectant. Primus eorũ, rationes absentiæ allegans, Villã, inquit, emi, in istius ego possessionem mittendus jam nunc abeo, utque apud herum tuum eo nomine me excuses, precor. Alter, Iuga bovũ quinque (inquit) empta sunt mihi, periculum de iis facturus decedo, id ne Dominus tuus ægrè ferat, meis verbis rogabis. Tertius confidentius perorans, & non excusatione (ut videtur) sed justâ defensione nisus, Vxorẽ, inquit duxi, eâque de causa non possum venire. *Actum matrimonii tantùm privilegii habere innuens, ut vel solâ facti allegatione satis superque purgatum se existimet. Magna sanè matrimonii efficacia est, in quo conjuges, vel Deo autore, parentibus sese mutuò præponunt. Graphicè apud Homerum Hector,*

Haud equidẽ dubito quin cõcidet Iliõ ingẽs,
Et Priamus, Priamiq; ruet gens armipotẽtis;
Sed mihi nec populi, nec caræ cura parentis,
Nec Priami regis tantum præcordia rodit,
Quàm me cura tui, coniux carissima, vexat.

Est sanè intimum amicitiæ genus, castus Thorus.

T'Is een leersame, en gẽe onvermakelijcke bedenckinge, die eenige nemẽ uyt de gelijckenisse van't Avontmael, van Christo vermelt Luc. 14, 16. alwaer, so wãneer de knechten uytgingen om de genoode te roepen, den eerstẽ brengende reden by van niet te connẽ comen, seyt een acker gekocht te hebben, eñ dien te moeten gaen besichtigen: den tweedẽ verklaert Kooper bedegen te zijn vã vijf jock Ossen, en de selve te moeten gaen beproeven: voegende beyde een bede by haere redenen, seggende, Ic bidde u doet mijn onschult. Den derden, sprekende met een grover stemme, en vry wat stouter, seydt rondt uyt, Ick hebbe eẽ wijf getrout, en daerom en can ic niet comẽ. Als vast houdende dat een wijf te trouwen eẽ sake is van sodanigen voorrecht, datmen om der selve wille, sonder tegensegghen, seer wel vermach alle andere saken aen d'een zyde te stellen. Voorwaer als wy siẽ dat God beveelt een teere maghet beyde vader ende moeder te verlatẽ, eñ eenen vremden man aen te hanghen, moetmen niet bekennen dat hy 't selve voor alderley vrientschappen stelt? Ic sal, met verlof vanden Leser, hier by voeghen 't gene Hector hier van by Homerum spreeckt.

Ick weet dat Troyen haest en ras
Niet zijn en sal als gruys en as;
Ick weet oock dat mijn Vader sal
Haest comen tot een droeven val;
En dat mijn Broeders lief en weert
Verslinden sal des vyants sweert.
Maer noch mijn Vader, noch sijn schat,
Noch ghy, ô Troyen! schoone stadt,
Perst my soo hart aen mijn ghemoet,
Als ghy, mijn weerde Huysvrou doet.

EPHES. 5. 28. ET SEQ.

VIri debent diligere uxores suas, ut corpora sua, propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne unâ.

Laet ons vvel-doende, niet vertraghen.

MEn ſiet den Crocodil, ſoo langh hy leeft, noch waſſen;
Dit dient een Chriſten-menſch ſich ſelven toe te paſſen,
En ſtaegh in ſijn beroep een hoogher ſtap te gaen,
Nu 't een ghebreck, en dan het ander te verſlaen.
Volght niet Hiſkiæ Son, die wert te rug' ghetoghen,
VVegh Son van Ioſua, die bleef ſtaen onbewoghen,
Maer volght naer Davids Son, en zijt gheſtadigh vlug.
Die niet en vindt, verlieſt, die ſtil-ſtaet, gaet te rug'.

Nullum virtuti ſolſtitium.

CReſcis, & extremis vel jam, Crocodile, ſub annis,
Majus adhuc Nili tollis ab amne caput.
Incrementa decent Chriſtum, tam longa, profeſſos,
Neſcius augmenti vir bonus eſſe nequit.
Nuniades ſiſtat, retrotrahat Hiſkia Phœbum,
Dux ſolymi Vatis ſol tibi ſolus eat:
Ille, velut ſponſus thalamo redit, altáque luſtrat
Sidera. virtutem non decet ulla quies.

PHILIP. 13. 14.

En oubliant les choſes qui ſont en derriere, & m'avancant aux choſes qui ſont en devant, je tire vers le but.

NOn Ioſue ton Soleil, non ton Soleil Hiſkie,
Mais David ton Soleil, ſoit guide de ma vie.
Le corps du Crocodil, & du Chreſtien l'eſprit,
S'augmente, ſi long temps, que l'un & l'autre vit.

XLV.

NEc oscitatio, nec torpor, sed cura diligens, atque actio continua hominem Christianum decent. Cæli proprium est, animíque ad cælestia properantis, moveri semper, ac progredi. Inque id nisi summâ nitatur opum vi mens pia, facilè impetuoso decursu humanæ corruptionis abripietur:

. . Ac veluti si quis adverso flumine lembum
Qui subigit remis, si brachia forte remisit,
Ecce illũ in præceps prono rapit alveus amne.

Nec utique verè bonus est, qui indies, ut melior fiat, operam non dat. Sæpe nos nobis examinandi sumus, sæpe conscientia velut interroganda est, ecquid profecerimus, ecquid iracundiæ, avaritiæ, ac reliquis vitiis decesserit, ecquid virtutibus accesserit; nisi enim in illis decrementum, in hisce accrementum percipimus, vero divini Spiritus æstro percitos nos esse certi esse nõ possumus. Sanè apud viros pios magnum fluxæ fidei indicium esse solet, non proficere. Quid de externis hisce, déque status nostri conditione futurum sit, haud quidem scimus; nec id quidẽ multùm curandum est: animæ sanè ut indies adiiciam aliquid, in animo nobis, & in votis est. Lumen ad hoc nobis infunde, ô Numen.

GEen ledicheyt, maer eẽ gestadige besichheydt, is het ghene dat eyghentlijck een Christen mensche betaemt. 'T is den hemel, en alle die tẽ hemelwaerts hun spoedẽ, gansch eygen, haer geduerichlijck te bewegen: want indien sulcx niet met alle ernst en werdt betracht (naedien wy inde verdorventheydt der werelt wonen) so sullen wy lichtelijc, door de kracht der selve, als door het aendringẽ vã eẽ nederloopende reviere, wech werdẽ geruckt.

Die tegens stroom sijn schuytjen roeyt,
Dient nimmermeer te sijn vermoeyt;
Want, rust hy maer een kleyne tijdt,
Hy is terstont sijn voordeel quijt:
Midts, t'wijl sijn riemen ligghen stil,
Hy swiert, al waer het water wil;
En wert soo, door den snellen val,
Ghedreven teghens leegher wal.

Hy en is niet recht goet, die vã dage tot dage niet en tracht om beter te werden. Wy dienẽ onse eygẽ ziele menichmael te vragẽ, wat sy, sedert eenigẽ tijt herwaerts, ghevoelt heeft in Godsalicheydt ghevoordert te hebben, watse op de giericheyt, korselheydt, en andere onse gebreken verneemt gewonnẽ te hebbẽ. Want tẽ zy sake wy int quade eenige af breucke, int goede eenigen aenwas, van tijde tot tijde gewaer werden, laet ons vryelijck dencken, dat wy de ware cracht des Gheestes noch niet recht en hebben. Wat ons in het uytwendige sal gewerden, is ons onbekent: Maer wat het inwendige belangt, wy hebbẽ, door Gods genade, vaste hope om tot 't selve vã tijde tot tijde wat goets te sullẽ toebrengen. De Heere, die den wille geeft, geve oock het volbrengẽ.

HIERONIM. AD DEMETR.

SAnctæ vitæ ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit & deficit: Quotidianis & recentibus incrementis instauranda mens est, & vivendi hoc iter non de transacto, sed de reliquo metiendum.

Eenen goeden moet is een dagelijcx vvel leven.

DEn Harder maeckt een fluyt van Esels slecht ghebeente,
En treckt daer door tot vreught geheel des wouts gemeente,
VVat is van kost of konst ? wat ver ghesochte vreught?
Kost, die niet veel en kost, een billick hart verheught.
VVat stelt ghy Luyt of Veel om blijschap op te wecken ?
Stelt, vrient, en stilt u hart : druck sal u vreught verstrecken :
Een wel ghestelt ghemoedt vindt over al sijn lust,
In alle dinck is vreught, als 't hart maer is gherust.

Æquus animus, commendat omnia.

OSsibus ex Asini fit tibia; silva remugit ;
Exultat saturas dux gregis inter oves.
Ecquid opus lituis ? sibi mens est æqua levamen,
Gaudia de placido pectore sponte fluunt :
Sit casa parva domus, sit fictilis olla supellex,
Hîc etiam sapiens, quo sibi plaudat, habet.
Aula gemit, cytharâ licet aureus instet Iophas,
Caula fremit plausu, dum, Milibæe, canis.

---

1 TIM. 6. 6.

La pieté, avec contentement d'esprit est un grand gain.

TA fluste, gay Berger, n'est que des os des bestes,
Si resiouit pourtant vos gens aux jours de festes,
O grand don du Seigneur traquillité d'esprit !
Le cœur estant en pais un peu nous resiouit.

XLVI.

TRia ferè hominum genera nundinas frequentare compertum est, Emptores, Venditores, Spectatores: Duo priores emendis vendendisq; mercibus toto nundinarum tempore occupatissimi, anxiè discrutiantur. Tertium demùm genus benè ac jucundè agit, &, non nisi oculis, cuncta delibans, voluptatem ex omnibus, ex nullo molestias domum refert. Nundiarum, id est, mundi, sive rerum externarum tantùm spectatores Philosophos esse, vult Pithagoras; Christianos, viri boni. Habere opes ac possidere, at non ab eisdem haberi aut possideri, verè sapientis est: id verò unicuique nostrum continuò eveniet, si non ad ambitionem, sed ad necessitatem omnia habeamus. Arridet, etiam hîc, Democriti dictũ, Ille fælicẽ dicebat eũ, qui cum exiguis pecuniis hilaris esset, infælicem, eũ qui inter magnas opes tristaretur. Quid si totum orbem terrarum possideamus, ecquid commoditatis ex tantâ rerum congerie habituri sumus, præterquã ex iis, quæ utendo nostra facimus? de reliquis nihil habituri, præter solũ aspectũ. Atqui voluptatem, quæ ex visu est, æquè de alienis, atque de tuis capere nihil vetat. Qui ad naturam vivit nũquã pauper; qui ad vota, nũquã dives est.

DAer zijn veeltijts drie soortẽ vã menschẽ die de Iaermarctẽ besoeckẽ, te wetẽ, Koopers, Verkoopers, en Gapers. De twee eerste zijn den gantschẽ tijt des Iaermarcts door, elcx int sijne, sorchvuldelijckẽ besich: De derde soorte isser best aen, want, niet als metter ooge alles overloopẽde, draecht van alle dinghen eenighe vermaeckelijckheyt, van gheen eenighe quellinghe ofte stoorenisse nae huys. Pithagoras trect dit tot de Wijsgierighe van sijnen tijt, en noemt die, Begapers vande Iaermarctẽ, dat is, bloote beschouwers vande wereltsche dinghen. Andere Godsalige mannen eygenen sulcx, met beter recht, nu de rechte gheloovighen toe. Goederen te besittẽ, ende vande selve niet beseten te werdẽ, is eẽ werck vã Godsalige wijsheyt. En tot sulcx ware wel te comen. indien wy, niet op giericheyt ende eergiericheyt, maer op nootdruft alleene het ooghe sloegen. Kost en kleederen hebbende, vernoecht u daer mede, seydt den Apostel. Neemt dat gansch de werelt ons eygen ware, wat gemack of genut sal ons uyt sulcken ongemeten hoop goederen ghewerden, anders als 't gene dat vvy door het gebruyc eygentlijck het onse maken? van al de reste en hebbẽ wy niet meer als alleenlijck het ghesichte, eñ 'tselve is gheoorloft, soo wel van eens anders goedt te nemen als van u eyghen. Wat valter te seggẽ? die nae de natuere leeft is noyt arm, die nae de begeerlijckheyt nimmermeer rijcke.

PROVERB. 15.

SEcura mens quasi juge convivium.

PLATO. TIM. CAP. 13.

LAetitia pura in solis animæ bonis invenitur, ideo sapiens in se gaudet, non in iis, quæ circa se sunt.

HEBR. 13, 5.

QVe vos mœurs soient sans avarice, estans contens de ce que vous avez presentement.

Den

Den Goddeloosen vliet, en niemandt en jaeght hem.

DE Schilt-pad' doet den Aep (ô wonder!) voor haer vluchtē,
En hoe de Sim meer loopt, hoe zy meer ſchijnt te duchten
Te werden achterhaelt van een ſoo traeghen dier,
Dies s'al omſiende vliet, ontſiende vlam noch vier.
Een menſch, bewuſt van quaet, leeft in gheſtadich beven.
Hy ſucht, hy crucht, hy ducht, hy vlucht, oock niet ghedreven;
Door 't ruyſſchen van een blat verſchiet ſijns hartſen bloet,
Verdrietich is den ſtandt eens goddeloos ghemoet.

Qui vanos pavet metus, verosfatetur.

PReßa ſuæ ſub mole domus teſtudo laborat,
Pulvereámque gravi corpore verrit humum:
Ut videt hanc, fugit, óſque tremens poſt terga reflectit
Simia, nec tutam ſe putat eße fugâ.
Ad ſonitum culicis, motæque ad arundinis umbram,
Impius, & nullo terga premente, fugit:
Conſcia mens ſceleris formidine tota liqueſcit,
Tunc quoque, cum pavidi cauſa timoris abeſt.

Le pecheur, a touſiours peur.

COmbien que ta maiſon Tortue fort te preſſe,
Le Singe neantmoins te ſuit, en grand viſteſſe,
Craingant d'eſtre atrappé. touſiours le bliſtre fuit,
Et nul luy veut du mal, & nul ne le pourſuit.

QVI

XLVII.

VEre malam conſcientiam matrem formidinis eſſe, dixit Chryſoſt. Horrorem enim individuum impietatis comitem eſſe, teſtantur ii, qui indies conſcientiæ latebras quærunt, nec inveniunt. Pœnam ſemper ante oculos ſibi verſari putant, qui peccaverunt, inquit ille: Hinc fit, ut omnia horreat improbus, etiam minimè timenda, imò & amplectenda; Deum, quòd inimicum ſibi; Diabolum, quòd lictorem; ſemet ipſum, quòd accuſatorem ſciat, ac ſentiat. Viro bono contrà nihil terribile eſt; non Deus, nemo qui magis juvare velit; non Diabolus, nemo qui minus nocere poßit; non conſcientia, omnia ibi tranquilla: Horrificum tonitru parentis ſui vocem benevolam, metuendum fulmen divinæ majeſtatis radios, mortem, in vitam meliorem tranſitum, Dei judicium, finem pugnæ ac ærumnarum appellat: Denique

Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Quicunque verè animoſus eſſe deſiderat, mentem ut habeat flagitiis purgatam, etiam atque etiam curet.

EEn quade conſcientie (ſeyter een Oudtvader) is een moeder van vreeſe. 'T is gewiſſelijck alſoo; want waer een ſondich gemoet is, daer is t'elcken, in alle voorvallende ſaken, een bevende hart, ende een verſmachte ziel. Den goddeloosen ſchrict voor alle dingẽ, ſelfs oock voor de gene die niet te vreeſen en zijn. Hy ontſet hẽ van God, want hy is hem vyant: vanden duyvel, want 't is ſijn pynigher: van ſijn eyghen herte, want 'tis ſijn beſchuldigher. Den rechtveerdigen daerentegen (gelijck den Wijſe-man zeyt) is vrymoedich als een ionck leeu, ſittert ofte beeft voor niemant: niet voor God, wanter niemant en is die hem meer wilt helpen: niet voor dẽ duyvel, wanter niemant en is die hem min can beſchadigen: niet voor ſijn eygen gewiſſe, want daer is ruſte. Dẽ vervaerlijckẽ donder, noemt hy de ſtemme ſijnes hemelſchen Vaders: den ſchrickelickẽ blixem, de ſtralen van des ſelfs grootachtſaemheyt: de doot, een doorganck tot een beter levẽ: Gods oordeel, een eynde van ſtrijt en ellendicheyt: en, om kort te ſegghen,

Al viel de werelt ganſch en gaer.
Den vromen ſchrict voor geen gevaer.

Wilder dan ymandt onvertſaecht, ende goets moets weſen, die reynige zijn herte van doodelijcke wercken.

IOB 15. 21.

SOnitus terroris ſemper in auribus impii; & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur, circunſpectans undique gladium.

IOB. 18. 11.

CIrcumquaque perturbant impium terrores, & diſiiciunt eum ad pedes ejus.

PROVERB. 28. 17.

L'Homme faiſant tort au ſang d'une perſonne fuira juſques en la foße ſans que aucun le retienne.

Die uyt Godt gheboren is en doet gheen ſonde, want zijn zaet blijft in hem.

VVAnneer den Zeyl-ſteen eens aen't yſer is ghewreven,
Men vint de cracht des ſteens ſoo vaſt daer aen te kleven,
Dat, al is tuſſchen hun gheſtelt een eycken bert,
Het yſer niet-te-min rondtſom ghetoghen wert.
Als Godt door ſijnen gheeſt ons hart komt als beſtrijcken,
VVie kan dat Godd'lijck zaet uyt ons ghemoet doen wijcken?
Laet woeden duyvel, vleeſch; geē tuſſchen-muer, geen ſchot,
Gheen aertſche macht, en ſcheyt der vromen ziel van Godt.

Omnia ſpiritui pervia.

VT ſemel impertit chalybi ſua munera Magnes,
Cum Magnete ſuo, ſe movet uſque chalybs:
Haud objecta moram faciunt huic ligna metallo,
Ne ſeſe lapidis vertat ad ora ſui.
Cum ſemel eſt imbuta Deo gens cœlitus acta,
Inque ſuâ Chriſti ſymbola mente gerit,
Se, licet opponat vaſto cacodæmon hiatu,
Se ſacrata, Deo corda movente, movent.

ROM. 8. 34.

Qui nous ſeparerá de la dilection de Chriſt?

LE fer touchè d'Aymant ſe tourne avec ſa pierre
Bien que ſoit loing de là, bien que priſon l'enſerre.
Qui eſt marqué de Dieu, & porte au cœur la foy,
Ne quite la vertu, par peine ny eſmoy.

OMNIA

XLVIII.

ANima (licet corporis ergastulis inclusa, licet vario tempestatum æstu, in hoc mundi Euripo, indies circumacta) nunquā tāto mortalitatis torpore obruitur, quin in eam irrepat nonnunquam, imò irrumpat æternæ fœlicitatis aliquis radius. Anima sanè Dei imagine insignita, similitudo quædam est, & imago æternitatis, sempiterna quippè illa, & nūquā desitura cæli gaudia, etiam in fragili hoc corpusculo prælibare nos posse, imò & debere, clara divini verbi elogia evincūt. Quicunque enim æternæ fœlicitatis præmia desiderat, huic primus ejus gradus etiam hîc calcandus est; éque peccati sordibus ad animi puritatem, vitæ renovationem, reconciliationem cum Deo, ac conscientiæ pacem etiam in hâc vitâ trāseundum est. Quicunque enim habet partē (ut Iohan. Apoc. 20. 6.) in resurrectione primâ, in hoc secunda mors non habet potestatem. Hoc ipso die, inquit Christus ad Sachæum, salus huic domui contigit. Fælicem te Sachæ! cui Salvator præsens præsenti veridico ore salutem asseruit. Fœlices omnes! quorum spiritibus Spiritus Christi idem dictat.

DE ziele, al hoe wel inde kercker deses lichaems besloten, alhoe wel door menichvuldige becommeringe, inden drayboom deses werelts, dagelijcx herwaerts en derwaerts gedreven, wert evenwel niet belet, nu en dan, in sich te ghevoelen als een straelken vande eeuwige gheluckſalicheyt. Een ghemoet verheerlickt met den beelde Godes, is als een afbeeldt ende gelijckenisse vander eeuwicheyt. De begintselen vande eeuwige welstant, oock in desen broosen lichame, gevoelt te mogen, iae te moeten werden, wert ons indē woorde Gods genoechsaem aenghewesen: een ygelijc die de selve hier naemaels wenscht te mogen smaken, moet daer van den eersten trap betreden, selfs hier in desen leven, rysende uyt de verdorventheyt der sonde, tot de vernieuwinghe des levens in ware heylicheyt eñ gerechticheyt, versoeninge met God, door Iesum Christum, en vrede met sijne ghewisse. Die deel heeft (seyt Iohannes Apoc. 20. 6.) inde eerste opstandinge, in desen heeft de tweede doot geē macht. Heden (seyt Chrisus tot Sacheum) is salicheyt geworden desen huyse. Gheluckighe Sachee! aen wien de mondt der waerheyt, selfs met den mōde, salicheyt heeft verkondicht: gheluckich zijnse, die nu door Christi Gheest dese ghetuyghenisse aen haren gheest zijn ghevoelende.

TERTVLIAN. AD MARTYR.

ETsi corpus includitur, etsi caro detinetur in carcere, omnia spiritui patent. Vagare spiritu, spaciare spiritu, non stadia opaca, non porticus longas proponas tibi, sed illam viam quæ ad Deū ducit. Quoties eam deambulaveris toties in carcere non eris. Nihil crus sentit in neruo, quū animus in cælo est. Totum hominem animus circumfert, &, quo vult, transfert.

Oordeelt niet naer het aensien.

ALs yemant komt ghereyst, en siet de Pyramijden
Opstijgend' inde lucht, als met den hemel strijden ;
Hy meynt, van verr', het zy eens grooten Conincx hof,
Maer als hy 't wel besiet, dan woonter niet dan stof.
Hoe dickmael slaet hy mis, die oordeelt naer het wesen,
Der menschen hart en is int voorhooft niet te lesen :
Siet! Galba wert doen eerst des rijcx onweert gheacht,
Als hy gheklommen was tot keyserlijcke macht.

Fronti nulla fides.

PYramis, excelso dum vertice sidera pulsat,
Spectanti saxo versicolore placet;
Quam, procul attonito dum conspicit ore viator,
Exteriora videns, interiora probat;
Vt tamen accessit, quæritque ubi nocte quiescat,
Nil præter cineres hîc habitare videt.
Ah quoties homines extrinseca fallit imago!
Dignus eras regno, rex nisi Galba fores.

Tèl semble sage en apparence, qui fol est en quinte essence.

QVi voit la Pyramid' en l'air bien haut s'estendre,
Pour un chasteau tout plein des chambres la va prendre,
Mais crie tost apres, ô bastiment trompeur!
Nul ne se fie au front, pour bien juger du cœur.

XLIX.

LEge Moisaicâ prohibitum fuisse legimus vestem, promiscuè ex lanâ linóque contextam, induere: per lanam simplicitatem; per linum malitiam ii, qui allegoricè ista hujusmodi interpretantur, intelligi volunt: vestis quippè quæ ex lanâ linôque contexitur, linum interius celat, lanam exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino & lanâ gestare, dicitur is, qui intrinsecus cautelas malitiæ operit, foris simplicitatem, veluti ovinam, ostendit. Apagè mihi cum istûc hominum fæce. Quisquis, inquit August., videri appetit, quod non est, Hypocrita est: Simulat enim justum, nec exhibet; ostendítque in imagine, quod non habet in veritate. Quid agis miser? odit te mundus, quod pium credat; odit te Deus quod impium sciat. atque ita utrique odiosus, in neutro tibi præsidium est. Vna nihilominus animi ac oris discrepantia Deo grata est, si vultus nimirùm sit humilis; si animus in cælum ac meditationes divinas sit elatus.

VVY lesen, nae de wet Moyses, verbodē geweest te zijn een cleet te draghen, 't samen vermengelt met lijnen en wolle. De gene die dusdanighe saken tot gelijckenissen ende leerstucken ghewoon zijn te trecken, meynen dat door de wolle, eenvoudicheyt, door het lijnen, argelisticheyt moet verstaen werden. Want (seggense) een laken, geweven van lijnen en wolle, heeft het lijnē van binnē, ende verthoont de wolle van buyten: In voeghen dat den sulcken mach geseyt werden eē kleet te draghen van lijnen en wolle, die uytwendich schijnt onnosel als eē Schaep, zijnde middeler tijdt inwendich vol bedriechelijcke rancken. Wech met dien aert van menschen. Elck die wil schynen dat hy niet en is, (seydt Augustinns) is een beveynsde, want hy gelaet hem rechtveerdich, als hy verre van daer is, verthoonende een ghedaente, niet ghemeens hebbende met de daet. Wat maeckt sulcken mensche? De werelt die haet hem, om datse meynt dat hy Godsalich is: God haet hē, om dat hy weet, dat hy't niet en is: zijnde dan hatich voor beyde, en vint hy hulpe noch troost, by d'een noch d'ander: daer is evenwel noch eene soorte van verscheydentheydt tusschen ghelaet en gemoet Gode aenghenaem, te weten, als het ghelaet nederich is, het ghemoet verheven en opghetogen in Goddelijcke beschouwinghen.

---

1 SAM. 16. 8.

HOmo spectat quod est ob oculos, Iehova spectat quod est in animo.

AVGVST. DE PAST.

TEmerariis judiciis plena sunt omnia, de quo desperamus subitò convertitur, & fit optimus; de quo multum præsumpseramus, deficit & fit pessimus, nec timor noster certus est, nec amor.

PROVERB. 31. 30.

LA grace trompe, & la beauté s'esvanovit, mais la femme qui craint l'Eternel será celle qui será louée.

Vvy en hebben niet inde vverelt ghebracht, 't is openbaer dat vvy daer niet en connen uytdraghen.

ALs't lijf helt naer der aerd' en totten val ons huysen,
De Luys verlaet ons vleesch, ons wooninghe de Muysen:
Vint haer de Spin te zijn vast aen een swacke muer,
Sy stracx verhanght haer net aen't huys van haer ghebuer.
Als ons de doodt seydt-op het huer-huys van dit leven,
Al wat ons eerst hinck aen, dat gaet ons dan begeven;
Daer leyt dan, siet! den mensch alleen bang' en bedroeft,
Des werelts troost vergaet, als 't hart meest troost behoeft.

Mortalibus morientes destituimur.

FIla ruinosis abrumpit aranea tignis,
Omnis ab exanimi corpore vermis abit.
Nos miseros! homini quidquid, dum vivit, adhæret,
Hoc hominem, simulac mors venit atra, fugit.
Cessat honos, abeunt, qui te coluêre, sodales;
Cumque tuo finem funere munus habet:
Omnia morte ruunt: cum res opis indiga nostra est,
Hei mihi! tum vastus nil opis Orbis habet.

ECCLESI. 5. 15.

Comme il est sorty du ventre de sa mere il s'en retournera nud, s'en allant comme il est venu, & n'emportera rien de son travail, auquel il a employé ses mains.

TOus les sourys s'en vont, quand l'edifice tombe,
Les pous nous vont quiter, quant on nous met en tombe,
He! monde ton solas s'envole, & n'est que vent;
Quant nous, plus que iamais, faut du solagement.

MOR

L.

DIstinguit amicos extremitas. Sæculi gaudia, ac terrena fælicitas, eodem quo Medici modo, ægrum, quum extrema patitur, ac mediâ morte jam natat, deserunt; quum tamen majori, quàm unquam, solatii subsidio, in isto temporis articulo, misero sit opus. Ecquid igitur futilibus istis adhæremus, aut inhæremus? ad Christum nobis perfugium sit, ille & cum dolor vret in lectulo, & cum mors sæviet in agone, & cum putredo ingruet in sepulchro, & cum Iustitia Dei exercebitur in judicio, suis haud dubiè affuturus est. Exclamemus igitur confidenter cum regio Vate, Psalm 73. 25. Te cum habeã nil equidẽ moror cælum, & terram; tametsi enim corpus ac animus deficiat mihi, ac liquescat; tu nihilominus semper solatium ac portio mea, mi Deus.

DEs menschens uyterste onderscheydt des selfs vrienden. Tijdelijcke vreuchden eñ 't gheluck deses werelts handelen met ons, ghelijck de Medecijnen met de siecken doen, die de selve, alsse beginnen te zielbraecken, daer laten, ende gaẽ hun sweechs: daer nochtans den armen mensche, in die gestaltenisse, de meeste hulpe en troost van noode heeft. Het welcke alsoo zijnde, wat gaet ons dan aẽ, om in dese nietighe dinghen soo gansch besichlijcken te woelen? Laet ons tot den Heere Christum ons toevlucht nemen, en aen hem onsen tijdt besteden: hy, en als de pyne ons treffen sal op ons bedde, en als de doot over ons woeden sal in onse verscheydinge, en als de verrottinghe ons overvallen sal in het graf, en als Godes gramschap opbrandẽ sal in het oordeel, hy (segh' ick) sal de sijne over al, en t'aller stont, by wesen, ende de ghewisse handt bieden. Laet ons dan vrymoedelijck uytroepen, met David in den Psal. 73. 25. Wanneer ick slechts u hebbe, soo en vrage ick niet naer hemel en aerde: wanneer my ooc lijf en ziele versmachtede, soo zijt ghy doch, God, alle tijt mijns herten troost, ende mijn deel.

AVGVST. DE NATVR. ET GRAT.

VBi sunt qui ambiebant currum potestatis? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi sunt qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi nutritores? Vbi nunc vestes & ornamenta peregrina? Vbi jocus & lætitiæ? Vbi exercituum duces? Vbi Satrapæ & Tyranni? Nonne omnes pulvis & favilla? Nonne in paucis versibus eorum vitæ patet memoria? Memento itaque Naturæ ne extollaris.

Siet! ick maecket al nieu.

EEn romp, gheen dier ghelijck, een maeckſel ſonder weſen,
Is aen het hoogh ghebou des hemels nu ghereſen,
Met vleughels wit verciert, en ſiet van boven of,
Hoe dat den aertſchen menſch hier leydt en wroet in't ſtof.
Siet wat verandering! die Chriſti naem wil draghen,
Moet ſijn verdorven aert gheheel en al verjaghen,
En werden ſoo vernieut, herſchapen, en herbout,
Dat hy van d'eerſte romp of ramp ganſch niet en hout.

Ecce! nova omnia.

TRuncus iners Æruca fuit, nunc alba volucris
Ambroſium cæli carpere gaudet iter:
Anteà vermis erat, mutatio quanta, videtis;
Corporis antiqui portio nulla manet.
Veſtis, opes, habitus, convivia, fœdera, mores,
Lingua, ſodalitium, gaudia, luctus, Amor,
Omnia ſunt mutanda viris, quibus entheus ardor,
Terrenæ decet hos fæcis habere nihil.

---

2 CORINT. 5.

Soyez nouvelle creature.

CE papillon n'avoit jadis façon de beſte,
Mais monſtre maintenant des aiſles, pieds, & teſte,
Comme animal formé, dreſſant ſon vol en haut.
Changer toi, ô Chreſtien, de tout en tout il faut.

ECCE

LI.

VIri pij, dum hominis Christiani excellentiam describunt, non hominem tantùm a bestiâ differre asserunt, quantũ homo spiritualis a carnali. Id si verum est, quid mirum si Scriptura, & ejusdem Administri indies tantopere nos admoneant, ut hominem istum veterem, totũ & integrum, cum omnibus attributis, ac qualitatibus exuamus? Projicite a vobis omnes prævaricationes vestras (inquit Ezech. cap. 18. 33.) & facite vobis cor novum & spiritum novũ. Serpentes, cum senectutem exuunt, cutem integram deglubere, memoriæ proditum est; adeò ut exuvias viator conspiciens, integrum sese serpentem videre existimet; idem sanè in nostri renovatione exigit Deus. Difficile ac durum id esse, quis non fateatur? At sanè regnum cælorum vim patitur (ait Salvator) & violenti rapiunt istud. Tria tantummodò vestimentorũ genera sunt piis, Aut in veste nigrâ iis lugendum, aut in rubrâ persecutio toleranda, aut in niveâ triumphus agendus. Nihil referre putemus, cujus coloris sint vestes, quas hîc gerimus, dummodò tandem veste niveâ conspicui, in æternum cum Christo gaudeamus. Annue Summe Deus.

EEnighe Godsalige mannen, beschryvende de sonderlinge uytnementheydt van een recht Christẽ, verklaren datter niet so grooten onderscheyt en is tusschen een beest, ende een mensche; alsser is tusschen onsen verdorven aert, en een recht Christelijck eñ vernieut gemoet. Het welcke alsoo zijnde, soo eñ isset niet te verwonderen dat wy dagelijcx so ernstelijck werden aenghemaent, door de ghene die ons Godes woort uytdeelen, om diẽ ouden mensche, met sijnen geheelen aert en eygenschappen, gansch en al te verleggẽ. Doet van u alle overtredinghe (seydt den Propheet Ezechiel. cap. 18. 33.) daer ghy mede overtreden hebt, maeckt u een nieu herte, ende eenẽ nieuwen geest. Men hout dat de Slangen, nu verout zijnde, haer huyt geheel eñ al uyttrecken, in voegen dat een reysende man het verworpen vel in sijnen wech siende liggen, niet beter en weet, of hy en siet een geheele Slange. In gelijcker voegẽ diende onse oude huyt gansch ende al afgestroopt, en de vernieuwinge in al ons doen en laten inghevoert te zijn. Dat het selve gansch beswaerlijck is, wetẽ wy alle: maer het rijcke der hemelẽ wert ingenomẽ by de geweldige. 'Tis met de ware Christgeloovige alsо gestelt, datse ofte rouwe moeten dragen, in een swart kleet: ofte vervolginge lijdẽ in een root-kleet: ofte verheerlict staẽ in een wit kleet. Wat leydter aen hoedanich ons kleet hier zy, als ons maer hier naermaels mach gewerden die witte kleedinge, duerende inder eeuwicheyt? Daer ons toe helpe den eeuwigen ende eenigen God, door sijnẽ lievẽ Sone Iesum Christum in eeuwicheyt ghepresen. Amen.

---

2 CORINTH. 5. 17.

SI quis sit in Christo nova sit creatura, vetera transierunt, ecce! nova facta sunt omnia.

EPHES. 4. 22.

DEspouillez le vieil homme, quant a la conversation precedente, & soyez renouvellés en l'esprit, revestus du nouvel homme.

DANIEL 12. 2.

Die onder der aerden ligghen en ſlapen ſullen opvvaken.

ALs ons beſchijnen ſal dien grooten dagh des Heeren,
Den booſen vol van ſtraf, den goeden vol van eeren,
Den vromen, die nu leydt int graf doodt uytgheſtreckt,
Sal van ſijn diepen ſlaep dan werden opgheweckt;
Hy die maer was een worm in dit ellendich leven,
Sal werden van der aerd' ten hemel opgheheven,
Een wit kleet ſonder vleck hem die daer henen lagh,
Sal werden aenghedaen. Vvel koomt ghewenſchten dagh.

Æternitas!

CVm ſuprema dies rutilo graſſabitur igni,
Perque ſolum ſparget fulmina, perque ſalum;
Protinus erumpet gelido pia turba ſepulchro,
Et tolletur humo, quod modò vermis erat:
Hic, cui ſqualor iners, cui pallor in ore ſedebat,
Veſte micans niveâ conſpiciendus erit.
Alma dies optanda bonis, metuenda profanis,
O ades, & parvum ſuſcipe Chriſte gregem.

IOB. 19. 25.

Dans ma chair je verray mon Dieu.

BIen que je ſois enclos en ceſte ſepulture,
Vn jour m'eſveillerá; car ceſte mort ne dure:
Vn jour m'eſleverá en haut de ces bas lieux,
Des aiſles me donnant pour m'en voler aux cieux.

ÆTER-

IOHAN. 5, 28.

NOlite mirari hoc quia venit hora, in quâ omnes qui in monumentis ſunt audient vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui autem mala, in reſurrectionem judicii.

AVGVST. IN SACH.

REſurgent Sanctorum corpora ſine ullo vitio, ſine ullâ deformitate, ſine ulla corruptione, in quibus quanta facilitas, quanta fœlicitas erit!

SCHOONÆVS EX D. HYERONIMO.

SEu vigilo intentus ſtudiis, ſeu dormio; ſemper
Iudicis æterni noſtras tuba perſonat aures.

FINIS.

Volghen tot vullinghe vande ledighe plaetse, sommighe stichtelijcke bedenckinghen.

Æstivæ nives, hybernæ rosæ.

VEel Elefanten buyck, met honghers noodt beladen,
Kan eenen Bosch alleen met zijn ghewas versaden;
Een kleyne water-beeck haer brandich dorstē blust,
De bloemkens en het gras is 't bedde van haer rust.
Des werelts rijcken schoot, den grooten kloot der eerden,
De snel-gheswinde lucht, de zee van grooter weerden,
'T wert al rondtsom doorsocht, doorloopen, en doorgrondt,
En noch en kan het niet voldoen eens menschen mondt.
Men heeft des Somerdaeghs, in ijs en snee behaghen,
Men wou den stueren vorst wel Roosen leeren draghen:
Is 't vleesch in overvloet, naer visch is datmen haeckt;
En niet, dan datmen niet en kan bekomen, smaeckt.
Het leven is den mensch niet om de spijs ghegheven,
Maer spijse dient ghenut tot onderhout van 't leven.
VVech dan verkeerde lust: den buyck is haest versaet.
Laeft, u mijn ziel, met spijs die nimmermeer vergaet.

Quod

Quod petis, intus habes.

MEn hoeft geen meerder *cracht* in handen, leden, sinnē,
Als om sijn eyghen zelfs te connen overwinnen:
Den mensch, wie dat hy zy, en dient geen meerder *goet*,
Als om, met God, in rust te stellen zijn ghemoet.
Ten waer ons niet van nood naer meerder *vreught* te jaghen,
Indien een yder kond' zijn eyghen gheest behaghen.
Gheen *wetenschap* is nut, wat leertmen jaer aen jaer?
Als om sijn eyghen selfs te kennen gansch en gaer.
VVat looptmen dan soo verr', en sweeft met alle winden?
Al watmen buyten soeckt, is binnen ons te vinden:
Vriendt wildy wesen *sterck*, *rijck*, *vrolijck*, en *gheleert*,
En soeckt niet hier of daer; maer u tot uwaerts keert.

Nascentes morimur.

ONs leven is hier niet als sieckten en kranckheden,
Verswackend' elcke reys des lichaems broose leden:
Elck sieck zijn is den mensch ghelijck een kleyne doot,
En stout ons vast al heē na Charons swarten boot.
Moet dan des menschen vleesch hier eens int graf bederven,
Soo laet ons metten gheest gheduerichlijcken sterven.
Om wel te sterven ist, dat yder mensche leeft,
Om wel te leven ist, dat 't leven ons begheeft.

Malo gaudere, malum pessimum.

EEn gruwel zijn voor God, ons sonden en ghebreken;
Maer gruwelijcker ist, daer in te blyven steken:
Noch ergher doet den mensch, die vrolick daer in leeft;
En in zijn quaden wech, een welghevallen heeft.
Maer op der sonden padt zijn dees wel verst ghekomen,
Die hun met vollen mondt, der booser streken roemen.
Kan ick van sonden niet vry houden mijn ghemoet,
Om dat ick ben een mensch bestaend' uyt vleesch en bloedt,
Van vast int quaet te staen, van't schandelijck verblyden,
Van des te draghen roem, wil ick my immers myden,
Midts dat ick ben een mensch vernieut door Christi soen.
Du gheefst my Godt den wil, ô gev' oock het voldoen.

Nunquam erit fœlix, quem torquebit fœlicior.

IN blyschap wil ick niet soo hooghe zijn gheseten,
Dat ick daer deur mijn God sou comen te vergeten.
'k En wil ooc niet soo verr' in laten druck en rou,
Dat ick mijn eyghen self daer door vergeten sou.
Ick merck dat niemandt is door voorspoet soo verheven,
Dat hem, naer synen wensch, hier alles wert ghegeven:
Ick sie oock dat geen mensch soo ongheluckich leeft,
Die niet soo dit soo dat tot sijn gherief en heeft.
VVel dan, wat gaet my aen? waerom ist dat ick wensche
Te zijn van beter staet als is mijn even mensche?
Het best en hebdy niet, oock niet het quaetste lot;
Verneught u dan, mijn hart, en danckt den milden God.

Votum

Votum.

At is doch *kruyt* of *ſpruyt*, als wy aenſien de dieren
Die krielen door de lucht, door velden en rivieren?
En wederom, wat is een domm' of ſtomme *beeſt*,
Als ons komt in den ſin des menſchen hooghen gheeſt?
VVat is den *menſch*, als wy 't groot *aertrijck* gaen bemercken?
VVats 't aertrijck ſoo wy 't oogh ſlaen op des hemels wercken?
VVat is den *hemel* doch, als ons ghemoet aenſiet
Hem die *kruyt*, *beeſten*, *menſch*, *aerd'*, *hemel* ſchiep uyt niet?
Niet, om ſich ſellefs wil, wil ick dan eer bewijſen;
Maer alle dinck in God verwonderen en prijſen,
En God in alle dinck. ô God, ſtuert mijn ghedacht
Dat, buyten dy, mijn ziel voortaen gheen dinck en acht.

FINIS.

33 **Cats, J.** Alle de Wercken, soo oude als nieuwe. Bd 1 (von 2). Mit gest. Tit., gest. Titelvign. u. 278 emblematischen Kupfern. 14 Bl., 666 S., 5 Bl. Fol. Lederbd d. Zt mit RVergold. (Kapitale sauber restauriert). Amsterdam u. Utrecht 1700. 300,—

Graesse II, 85. Vors. ergänzt, gest. Tit. u. einige Ränder unterlegt, mehrere tls unterlegte Randeinrisse, 1 Kupfer aufgeklebt, sonst gutes Exemplar der Ausgabe mit sehr schönen Emblemdarstellungen.

CATS, J. (1577—1660). Alle de Werken. Amsterd. Diederichs, 1828. 2 Bde. Kl.-Fol. 14 (statt 16) S., 609 (falsch num. 611) S.; 626 S. *1 Portr. C's (Ravesteyn pinx., W. v. Senas sc.), 1 Portr. Anna Maria Schuermans.* Ält. Hln. 25.—

Brunet u. Graese zitieren unter demselben Datum u. Verleger nur eine einbändige Ausg. Mit Einleitung v. P. G. Witsen Geysbeek. Möglicherw. fehlt in Bd. 1 ein zweiter, numer. Titel. Gut und sauber.

149 **Cats** (I.) Tooneel van de Mannelicke Achtbaerheyt aen-gewesen in de Voorsprake, teghen-sprake, ende uytsprake, gedaen over de weygheringhe van de Koninginne Vasthi . . . Middelburgh, 1622 £3 15s

4to. Morocco. Includes also : Batava Tempe dat is Tuoor-Hout van 'sGraven-Hage, Zeevsche Nachtegael, Tafereel van Sinne-Mal and similar poetical pieces. Illustrated with several fine engravings. There is no title to the Batava Tempe.

150 **Cats** (J.) Huuwelyk dat is het gantsche beleyt des Echten Staats afgedeelt in ses Hooftstukken, Maeght, Vryster, Bruyt, Vrouwe, Moeder, Weduwe. Amsterdam, 1723 £2 10s

8vo. Old vellum. 10 ll. + 538 pp. Engraved frontispiece, engraved folding plate and 36 engravings throughout the text.

151 **Cats** (I.) Houwelick dat is Het gansch Beleyt des Echten Staets afgedeylt in ses Hooft-Stucken te weten, Maeght, Vrouwe, Vryster, Moeder, Bruyt, Weduwe. Middelburg, 1625 £4 10s

4to. Contemporary Dutch vellum. Engraved frontispiece, full-page engraving showing children's games, and 37 fine large engravings by A. Venner in the text.

This book describes the stages of woman's life in verse and is noteable for its fine engravings, created during the great period of Dutch painting and many drawn under the influence of the Rembrandt circle and the masters of landscape painting and interiors.

152 **Cats** (J.) Spiegel van den Ouden ande Nieuwen Tijdt Bestaende uyt Spreeck-voorden ende Sin-spreucken. The Hague, 1632 £3 10s

4to. Contemporary Dutch vellum. 8 ll., 168 + 56 + 104 + 24 + 160 + 16 pp. With 52 + 3 + 24 (but no no. 11 issued in this series) + 1 + 46 + 1 plates (altogether 127 fine engravings).

1[illegible] **Cats** (I.) Swerelts Begin, Midden, Eynde Besloten in den Trov-Ringh met den Proef-Staet van den Selven

and :

Lof-Sangh op het Geestelick Houwelick van Godes Sone. Dordrecht, 1637 £2 10s

4to. Contemporary Dutch vellum. 22 ll., 772 + 136 pp. Double-page frontispiece, portrait of Anna Maria Schurman, portrait of the author and many engravings in the text.

[illegible]54 **Cats** (J.) Proteus ofte Minne-Beelden verandert in Sinnbeelden. Rotterdam, 1627

4to. Old vellum.

followed by :

Emblemata in linguam ANGLICAM transfusa—Galathee ofte Harder Minne-Klachte. Rotterdam, 1627 £3 3s

4to. Old vellum. 4 ll., 35 + 315 + 28 + 91 + 46 + 55 pp. Engraved frontispiece, two series of emblematical plates after A. Venner, one of 52, the other of 44 engravings. The " Galathee " has two large portrait plates, Galathée and Amaryylis, and four other engravings. Bookplate of Sir Francis Freeling.

155 **Cats** (I.) Sinn—en—Minne-Belden, Emblemata Amores Moresque spectantis (printed title reads : Silenus Alicibiades sive Proteus)

and :

Monita Amoris Virginei sive Officium Puellarum. Amsterdam, 1622 £3 3s

4to. Old vellum. 3 engraved frontispieces, 51 emblematical plates to Part I, the last part has one allegorical plate and 45 engravings.

[illegible]5A ——— The same, another edition, last part being dated Middelburgh, 1618 21s

The first part lacks the printed title. But there is a fine double-page plate showing children's games inserted.